מעריב
יום ב'
כ"א תשרי תשל"ה
7.10.74
גליון 9194
שנת כ"ז
MAARIV • העתון הנפוץ ביותר במדינה
מייסד והעורך הראשון ד"ר ע. קרליבך ז"ל

זלמן שזר ז"ל מובא היום למנוחות בחלקת הנשיאים שבהר הרצל

אלפים באו אתמול להיפרד מהנשיא השלישי ועברו על פני ארונו ברחבת בנייני האומה

מאת יחיאל ליمור

הנשיא השלישי של מדינת ישראל, זלמן שזר ז"ל, שנפטר שלשום יובא היום למנוחות עולמים בחלקת נשיאי ישראל שבהר הרצל בירושלים.

טכס אשכבה, שיהיה פתוח לקהל הרחב, ייערך היום ב־11 לפנה"צ ברחבת בנייני האומה בירושלים, במקום זה ייאמרו פרקי „תהילים" מפי הרבנים הראשיים גורן ויוסף ומפי הרב הצבאי הראשי, האלוף מרדכי פירון. יו"ר הכנסת, מר ישראל ישעיהו, ישא דברי פרידה קצרים ו־פרופ' אפרים אורבך יאמר „קדיש". בהר הרצל יאמר דברי־פרידה הרב הראשי לשעבר אונטרמן.

בלי הספדים

טכסי האשכבה והקבורה הממלכתיים, שינוהלו בידי אנשי הרבנות הצבאית, יהיו קצרים ולא יינשאו בהם הספדים — גם בגלל החג וגם לפי בקשתו המפורשת של זלמן שזר עצמו.

לאחר טכס האשכבה ייצא מסע הלווייה להר־הרצל. הכניסה להר תותר למספר מצומצם של מוזמנים בלבד. בשעה 9.30 בבוקר ייסגר ל־תנועה רחוב יהודה הלוי, הסמוך לבנייני האומה. שד־

(סוף בעמ' 2, טורים 4, 5, 6)

לקראת הפגישה היום בין קיסינג'ר והסנטורים מגלים בוואשינגטון:

מחלוקת בין הנשיא פורד וסנאטור ג'קסון גרמה להקפאת הפשרה על העליה מרוסיה

חוגים יהודיים בארצות־הברית עד יין מקווים כי ההחזה אינה סופית ושתימצא נוסחה לחידוש ההסכם

מאת **שמואל שגב**, סופר „מעריב" בוושינגטון

במקביל לידיעות שפורסמו אתמול על מחלוקת בין שר־החוץ קיסינג'ר לבין „קבוצת ג'קסון" על נוסח כתב־ההתחייבות ב־קשר למספר השנתי של העולים מברית־המועצות, נמסר הבוקר ממקורות יודעי דבר כי סירובו של הנשיא ג'ראלד פורד לוותר על חלק מסמכויותיו בעניין זכויות הפיקוח של הקונגרס על מדיניות ההגירה הסובייטית הוא שהביא, כנראה, להחלטה המפתיעה להפסיק לפי שעה את הטיפול בעניין הסחר האמריקני והקשר שלו לזכויות העליה של היהודים מבריה"מ לישראל.

חוגים יהודיים בארה"ב, בקונגרס, כי ההיתה בטיפול בנושא. זה בממשל אינה סופית, וכי מצבים אפשרית הפנימי של הבעיה, תימצא בכוחו של דבר הנוכחי והמהאימה שהמספק את כל הנוגעים.

לקראת הפגישה היום, של שר החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר, עם מנהיגי יהדות ארה"ב ובן עם שלושת הסנאטורים, ג'קסון, יעבץ ו־ריביקוף, מסרו מקורות בממשל כי גנראל בראונ סקוקרופט הודיע לסנאטור הנרי ג'קסון כי הנשיא אינו יכול להסכים לאותו סעיף בהצעת הפשרה המגביל ל־18 החדש

כלבד את סמכותו להעניק ל־בריה"מ מעמד של מדינה מו־עדפת כיותר ותנהגות כלכ־ליים אחרים.

מקידים במימשל אמרו היום, כי לפי הצעתו של סנאטור ג'קסון תהיה מוגבלת סמכו־תו של הנשיא עד לאפריל 1976, דהיינו ששה חודשים לפני מערכת הבחירות לנשי־אות ארה"ב, ב־1976. גם אם הפקידים לא אמרו זאת במפו־רש, הם רמזו, כי סעיף ההג־בלה אינו מקרי והוא מכוון לתת מנוף בידי סנאטור הנרי ג'קסון במערכת הבחירות ל־נשיאות.

בהתאם לכך, הודיע גנראל סקוקרופט לסנאטור ג'קסון, כי אין הנשיא פורד מוכן לאשר לו כי העקרונות שיהיו כלו־לים במכתבם של שלושת ה־סנאטורים לנשיא הם אכן ה־עקרונות המוסכמים על בריה"מ המועצות.

אם אומנם יסתבר כי זהו ההסבר להחלטה המפתיעה, כי אז ברור, שהסירוב מקודד יד־תו במדיניות פנים אמריקנית מאשר במדיניות חוץ. בריה"מ עצמה שומרה לפי שעה על שתיקה מוחלטת בעניין זה ואי־נה מגיבה לא לחיוב ולא ל־שלילה.

חוגים יהודיים, שניסו לברר את פשר ההחלטה של המימ־של, לקראת הפגישה של ד"ר קיסינג'ר עם חברי מועצון ה־נשיאים היום, נענו, כי הנ־שיא פורד מוכן להשיב לסנא־טור ג'קסון, כי הוא „לוקח לתשומת לבו את ההערות ש־הועלו על־ידי שלושת הסנא־טורים ג'קסון, ריביקוף ויעבץ, אולם אינו מוכן לאשר, כי אותם העקרונות הם גם העק־רונות המוסכמים עם בריה"מ". אתמול נערכו ברחבי אר־ה"ב עצרות הזדהות עם יהו־די בריה"מ, על ידי למעלה מ־50 קהילות יהודיות ברחבי ה־מדינה.

רחל פרימוד מוסרת: ב־השאלו בעניין „תיקון ג'קסון" ובדבר הידיעות כי הצעת ג'קסון לא תצא לפועל, אמר אתמול פנחס ספיר, בשובו מ־ארה"ב, כי הוא עדיין מאמין, שעם כינוס הקונגרס החדש, בחודש נובמבר, „ימצא העניין את סידורו".

דיסקיות־זיהוי חדשות בצה"ל: ייקבעו בנעליהם של החיילים

מאת דן ארקין

במגמה לשפר את האמצעים לזיהוי נפגעים בעת מלחמה, יכניס צה"ל ל־שימוש בעתיד דיסקיות־זיהוי מסוג חדש, שיהיו קבועות בנעליו של ה־חייל.

אחד מלקחי מלחמת יום הכיפורים הוא, כי דיסקית־הזיהוי התלויה בשרשרת על צוארו של הלוחם, הנהוגה עתה, אובדת פעמים בשדה הקרב, או שהיא עצמה נפגעת ונשברת. היעדר הדיסקיות הקשה במקרים רבים על זיהוי חיילים שנפגעו. בעתיד תוצמד דיסקית הזיהוי לחלק הפנימי של הנעל הצבאית. כל חייל יקבל, בעת גיוסו בבסיס קליטה ומיון, דיסקית נוספת, שחציה יוצמד לנעל ימין (בחלקה הפנימי של הנעל) וחלקה השני בנעל שמאל. באותו מקום, הדיסקית מורכבת משני חלקים לצורכי זיהוי ורישום רפואי.

אמצעי אחר לשיפור הליכי הזיהוי הוא טביעת אצבעות — שיטה הנהוגה מאז המלחמה. רבים מחיילי הסדיר והמילואים כבר המביעו את טביעות אצבעותיהם על כרטיסים מיוחדים ביחידותיהם, ומבצע זה נמשך עד שתושלם כרטסת טביעות של כל חיילי צה"ל.

ברגע האחרון:

היועץ המשפטי העביר למשטרה חומר הנוגע לחברה לישראל

היועץ המשפטי לממשלה, עו"ד מאיר שמגר, העביר ל־משטרה לפני יומיים חומר הנוגע לפרשת החברה ליש־ראל. החומר נוסף יועבר ל־משטרה היום ע"י פרקליט המדינה, עו"ד גבריאל בך, והוא מתייחס לעניינים מסבע חוץ.

נראה שהמשטרה תפתח ב־חקירה לפי החומר הזה.

שום צו לעיכוב יציאה מ־הארץ לא הוצא נגד מר מי־כאל צור. אולם הוא התבקש לא לצאת את הארץ כל עוד מתנהלת חקירה זו.

מבקשים להביא פועלי נמל מחו"ל

בגיני הספנות שלחו אתמול מברק אל שר התחבורה, גד יעקובי, בתביעה לאשר הבי־אתם לישראל של לפחות מאה פועלי נמל מיוון או יוגוסלא־וויה, כדי להתגבר על המח־סור בכוח אדם בנמל אילת.

סיכויים להצלת בנק „קרדיט" אפסיים; ניתכן תפיסתו ע"י שלטונות שווייץ היום

ד"ר לב: מבקר המדינה פנה ליועץ המשפטי למנוע יציאת מיכאל צור לחו"ל — לאור „גילוי ממצא מסויים" ✱ צור: לא ידוע לי במה מדובר ✱ חוקרים עתה „מי החותם השני"

מאת אריאל ויסשטיין

הסיכויים להצלתו של „אינטרנאציונל קרדיט" ד"ר מיכור רוזנבאום היום כמעט אפסיים; לא יחול שינוי של ה־ האחרון, עלולים שלטו־ הפיקוח על הבנקים של ארץ להודיע בעתיד קרוב ואולי עוד הבוקר על שתו.

כך יצומצמו הסיכויים, ש־ישראליות ומפקידים, יקבלו חלקים משמעותיים מ־

ששהחובות של קבוצת רוזנבאום מסתכמות ב־מיליון דולר בערך. ה־צות חייבות 56 מיליון דו־לאינטרנציונל קרדיט ואת לגורמים שונים. וביניהם לחברה לישראל ל„צים", לבתי הזיקוק, לחברות פיננ־סיות ותעשייתיות, לגורמים עסקיים ולאנשים פרטיים.

ממקורות אחרים נמסר שגם הלילה נמשכו הדיו־נים בין גורמים ישראליים וגרמניים בפרנקפורט במ־גמה להצלת בנק „קרדיט" בז'נבה ועדיין מקווים ל־הגיע להסדר.

„ממצא מסוים"

שני המסתיר התעשייה, מר חיים בר לב מסר אתמול ל־ועדת הכספים של הכנסת, ש־מבקר המדינה, הד"ר י. א. נבנצאל, פנה אל היועץ ה־משפטי לממשלה מר מאיר שמגר, לפעול לכך שמנכ"ל החברה לישראל, לשעבר מר מיכאל צור לא יוכל לצאת את הארץ ללא קבלת אישור — בגלל ממצא מסוים. מר צור מסר אתמול שאין לו תוכניות לצאת את הארץ. הוא אמר: „לפי מיטב ידיעתי וזכרוני לא עברתי שום עבירה פלי־לית. עד כה לא ראיתי את המסמך שעליו דיבר בר־לב. וכל עוד לא ראיתי אינני יכול להגיב".

„הקפאה" 20 מיליון

י. ישראלי מוסר: במסגרת מאמצי ההצלה של בנק „אינטרנשיונל קרדיט" ו־הכרזתו של ד"ר מיכוד דוד רוזנבאום הועלתה הצעה ש„ה־חברה לישראל", „צים" ושאר הגורמים הישראליים, שהפקי־דו סכומים המצטברים ל־30 מיליון דולר, יסכימו „להק־פיא" 20 מיליון דולאר. הכור־נה שיקבלו חלק זה מהכסף רק בתקופה יותר מאוחרת, לאחר שהבנק יתאושש על־ידי הזרמת כספים חדשים, ה„הסיוע לבנדסבנק", שהוא השותף ב־36 אחוז ממניות בנק „קרדיט" היה מוכן להזרים 55 מיליון דולאר ואילו ה־ עם שינוי הרכב הבעלות עליה.

(סוף בעמ' 2, טורים 1, 2, 3)

2 ישראלים גורשו מאוסטריה; נשאר אקדחים במחנה עולים

הנשק התגלה בחיפוש שערכו אנשי בטחון אוסטרים במחנה בוינה ✱ כל הישראלים המטפלים בשאלות תחבורה הורחקו מהמחנה

מאת מנחם אורבאום

סופר „מעריב" בוינה

העתון הוינאי „קורונר־ציטונג" מוסר הבוקר כי „בעת חיפוש פתע שנערך במחנה זימרינג (המשמש את עולי ברית־המועצות) התגלו כלי נשק, ש„עובדי אירגון העליה הישראלי" נשאו עמם.

העתון כותב כי „אי־השקט בקרב האוכלוסיה בפרשת ה־מחנה בקייזר אוברסדורף, כי רובע השישי של וינה (זימ־רינג), נמשך אך עדיין לא נקבע מועד מדויק להעברת המחנה".

להלן מציין העתון כי „כ־מקום היתה פעולה חשאית של משטרת המדינה, שבמסגרתה חיפשו אחר נשק אצל צוות ארגון הפליטים היהודים".

משנתקבלה ימים אחדים לפני ראש השנה, הידיעה על חולית מחבלים פלשתינאים ה־מתכננת פעולת פיגוע — סתנו כל יושבי המחנה ושוכנו ב־בתי־מלון בוינה. פעולת ה־פינוי נערכה בלא התראה מת־אימה לעובדי הצלב האדום, שנשארו במחנה.

כתוצאה מכך נוצר מתח בין משרד־הפנים האוסטרי לבין השגרירות הישראלית בעיר. שר־הפנים, מר רש, אף מחה בעניין זה באזני שגריר ישר־אל באוסטריה.

ימים אחדים אחר־כך נכנסו אנשי שרות־הבטחון האוסטרי למחנה וערכו חיפוש מדוקדק במשרדים ובמגוריהם של עוב־די הסוכנות.

מנהל הסוכנות בוינה יוסף בן־גיסון סירב להגיב על ה־ידיעה.

נודע כי בבחירת מקום ה־מעון בזימרינג לא שותף משרד־הפנים האוסטרי, המש־טרה המקומית והסוכנות ה־יהודית. לידיעת שני המוסדות האוסטריים נמסר רק כי ה־מקום שהיה עד אז חלק מ־מינזר נשים קאתולי הוא המתאים ביותר מכל האפש־רויות שנבדקו. לסוכנות נמסר על מיקום המחנה החדש ב־עובדה שאין לערער עליה. רק לגבי אמצעי הבטחון במקום הוזר לסוכנות למלא תפקיד מייעץ.

בונים ומשים הכפר בלידא בגלל פעילותם של המחבלים

ביירות: „הרוגים ופצועים בכפר בהפגזה ישראלית"

מאת כנחום רהט

אזרחים לבנוניים החלו בכול לנטוש את הכפר לידא, ביהודה המרכזית הגבול עם לבנון, בעק־בות פעילות המחבלים ב־ הנוכחי.

כפר בלידא, השוכן ממול ברך יפתח, ספג בשבת ה־ירות — לדברי רדיו בייר־ — אש ארטילרית של ל. לדברי גורמי בטחון ב־ ישראל היתה זו פעילות־מנע, שנועדה למנוע התבקמות ה־מחבלים בכפר.

לטענת הרדיו הלבנוני, נהרגו באש הישראלית 3 מ־תושבי הכפר, נפצעו כמה תו־שבים אחרים ונגרמו נזקים ל־מבנים.

בתצפית משטה ישראל נר־אה, כי הכפריים תושבי בלי־דא העדיפו אתמול, בשעות ה־בוקר ולפנה"צ, לא לצאת ל־שדותיהם בקרבת הגבול. אי־אפשר היה להבחין משסתנו בנזקים ניכרים שנגרמו — כפי שטען רדיו ביירות — למיב־נים בכפר. ככל הנראה, לא נפגעו בתים מרכזיים. נראו שתי קבוצות של אורחים ה־אוספים מיטלטליהן ויוצאים מן הכפר מערבה.

אתמול לא נראתה תנועת כלי רכב לבנוניים ב„כביש ה־דרומי" הלבנוני, באזור הכפר בלידא. לקראת ערב התחדשה תנועת כלי רכב לבנוניים אז־רחיים בכביש זה.

אברהם קוראל

כוחות צה"ל בסיוע מסוקים וגששים מחפשים אחרי מטייל במדבר יהודה

אברהם קוראל, בן 23, מגבעתיים, נעדר מאז יום ה' בערב מקבוצת מטיילים של „בני עקיבא" באיזור הגובל בים־המלח ✱ הלך להביא מים למטיילת שאפסו בוחותיה — ועקבותיו נעלמו

מאת שלמה נקדימון

הבוקר, זה היום הרבי־עי ברציפות, נמשכו החי־פושים במדבר יהודה אחר אברהם קוראל, בן 23, מ־גבעתיים, הנעדר מאז יום ה' שעבר מטיול של „בני עקיבא" באיזור נחל כש־בר, הסמוך לים־המלח.

בחיפושים אלה הופעלו גם אתמול „שני מסוקים, שהמרי־או לסירוגין לסריקות גרוד־בות. כן השתתפו בחיפושים יחידות של צה"ל, אנשי בית־ספר שדה בעין־גדי וכמה עשרות כחבריו של אברהם קוראל, המוסיפים להגיע ב־יוזמתם לאיזור החיפושים.

אתמול הובאו לשטח החי־פושים — לראשונה כאן הר־חל במיבצע הגדול לגילוי עקבותיו של החובש הנעדר — כלבי גישוש בבסיס המש־טרה בבית דגן. כלבי הגי־שוש הופעלו לאחר שניתן להם להריח חלקי לבוש של הנעדר, שהובאו מביתו.

אתמול לא התגלה שום סימן למקום הימצאו של אב־רהם קוראל. החיפושים הופ־סקו עם רדת החשיכה אמש ותודשו, כאמור, הבוקר.

היום עומדים להפעיל שו־רה של אמצעים נוספים ב־מאמץ לגלות את עקבותיו של הנעדר. בין השאר, יובאו ל־מקום החיפושים בדווים, בני שבטים המתגוררים במדבר יהודה והמכירים היטב את האיזור. כן נשקלת במטה ה־חיפושים האפשרות להזמין ל־מקום את „סיירת הגמלים" של פיקוד הדרום — בדווים רכובים על גמלים — שהגי־עו לדרגה גבוהה של התמ־חות בכל הקשור לגששות ו־למציאת עקבות בשטח קשה למעבר, סלעי ומבוהר.

לפי כל הסימנים, נראה ש־היום יגיע מיבצע החיפושים לשיאו. אמש החלו להתרכז במשטרת ערד כ־40 צעירים מאיזור גבעתיים ורמת־גן. צעירים אלה הם חבריו של אברהם קוראל, שקיבלו רשות משלטונות צה"ל להשתתף ב־חיפוש.

גורמי בטחון שללו אתמול מכל וכל את השמועות כאי־לו סוסף הנעדר בידי מחב־לים. לדעת גורמי הבטחון, סביר יותר להניח, שאברהם קוראל מצד בנסותו להשיג את קבוצת המטיילים, שהתר־חקה ממנו כבר כברת־דרך, נפל מצוק לתוך נקיק סלע, איבד את הכרתו, או נפגע בצורה שלא איפשרה לו להסב את תשומת־ליבם של צוותי ה־מחפשים.

מיבצע החיפושים החל כבר קבלת ההודעה על העלמו של הצעיר.

במשך כל שעות היום הוסיפו מסוקים לרחף על פני אזורים נרחבים, המבותרים ב־קניונים עמוקים, מצוקים גי־שאים, מערות ואדיות. ה־חיפושים התרכזו בעיקר ב־שטחים, הסמוכים לנחלים, ערוצות, משמר וצאלים.

קצין בכיר בצה"ל, האח־ראי על הגיזרה, בה מת־נהלים החיפושים, אמר לי את־מול במטה המאולתר, בקרבת מנחת המסוקים שלחוף ים־המלח, שמיבצע החיפושים, שאירגן צה"ל למציאת ה־צעיר, הוא מהגדולים בשנים האחרונות.

אפיפת־יהדות

מתחקרים, שערך סופר

(סוף בעמוד 11)

סאדאת: דרושה שהות למאמץ להשיג הסדר

נשיא מצרים, אנואר סאדאת, אמר אתמול, כי החלפה לפגות במלחמה עם ישראל קלה כיום למצרים יותר משהיתה בשנה שעברה, אך יש לתת שהות לעשייה מאמצים להשיג הסדר שלום כזה".

בראיון לשבועון „אל אוסבוע אל ערבי", אמר סאדאת: „אנחנו במצב משופר משהיינו באוקטובר 73. חזר אלינו הבטחון העצמי וכוחותינו המזויינים חיסלו את מיתוס הפחד... במלחמת אוקטובר היו אבידותינו יותר כ־6,000 ומצרים איבדה כלי נשק בערך של 920 מיליון דולאר. אך לעומת זאת, איבדה ישראל ציוד בשווי 2.3 מיליארד דולאר".

בדברו על יחסי מצרים־בריה"מ, אמר הנשיא סאדאת, כי במשך השנה שחלפה למן המלחמה, לא קיבלה מצרים משלוחי נשק מבריה"מ. עתה היא ממתינה לביקור שר החוץ המצרי, איסמעיל פאהמי, במוסקווה, ב־14 באוקטובר „כדי לפתוח דף חדש ביחסים", והביע תקווה כי בריה"מ תהיה מוכנה אף היא לפתוח דף חדש.

על יחסי מצרים־לוב אמר הנשיא סאדאת: „חיסלנו את כל הבעיות שהיו בינינו". הוא טען, כי יחסי ארצו עם עיראק משתפרים בהתמדה והיחסים עם סודאן „מצויינים".

ספיר: הקושר את שמי לפרשת החברה לישראל - אינו מאוהבי...

„הסתבכות החברה הפתיעה אותי" — אמר בשובו אתמול מארה"ב

מאת רחל פריבור

„כל ההסתבכות של החברה לישראל היא הפתעה בעבורי, כמו בעבור כולם. החברה לישראל קיימת כבר חמש שנים, ואף פעם לא ראיתי את מאזנה, ולא הייתי חייב לראותו" — אמר אתמול שר־האוצר לשעבר פנחס ספיר, בשובו מארה"ב.

מר ספיר, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, קיצר את ביקורו בארה"ב כדי להשתתף בלווייתו של הנשיא השלישי זלמן שזר ז"ל, ולשבת בראש ישיבת־אבל מיוחדת שתקיים היום הנהלת הסוכנות.

בעניין החברה לישראל אמר עוד מר ספיר, כי הוא עדיין מאמין בכוונות החיוביות של אלו הרוצים להשקיע כספים בישראל. להלן הדגיש: „אני יכול לומר, כי מי שרוצה לקשור את שמי לפרשה, איננו נמנה על קהל אוהבי, בפרט כשהוא יודע שלא השתתפתי מעולם בהנהלת החברה".

ביחס להסתבכות הכספית הקשורה בחברה, אמר חבר־הכנסת ספיר: „צריך לשאול בעניין זה את הנהלת בנק לאומי לישראל, את מיכאל צור, את מר ניטר מבנק־דיסקונט, את נציג בנק־הפועלים, את האלוף (מיל.) מוקה לימון. מה לנו הנהלה טובה יותר מאנשי החומה הפרסית, ובראשם הברון רוטשילד", שאל מר ספיר — מבלי להשיב.

מר ספיר הוסיף: „אני מכיר את ד"ר טיבור רוזנבאום, אשר עזר להציל מוסדות חינוך ותרבות יהודיים".

הסיכויים להצלת בנק „קרדיט"

(סוף מעמוד 1)

אחים בלומפילד מקנדה, שלהם מקורבות בסך 15 מיליון דולאר, היו מוכנים להקצאת הכסף המגיע להם. אולם עד...

בן־גוריון. בעד חברותו במועצת המנהלים מקבל מר צור שכר חלקי.

חברי הכנסת עוזי פיינרמן ואהרון אפרת עמדו על הצורך לזרז את חקיקת חוק החברות הממשלתיות.

פנייה לפרקליט המדינה

דיון בהסתדרות

פרשת סידה ליאונה

תובעים ועדת חקירה

... מועצת המנהלים כאשר אנשים מתאימים יופקדו לתפקידים אלה, וכן תקיקה מהירה יותר של חוק החברות הממשלתיות".

קריאה להקמת ועדת חקירה משפטית השמיע ח"כ שמחה ארליך ותמכו בו חברי הכנסת זלמן שובל וחיים קורפו. חברי הכנסת זלמן שובל, אהרון אפרת, יחזקאל פלומין ויהודה בן מאיר ביקשו לבדוק האם ניתן עדיין לשנות את החוק לגבי החברה לישראל ב'.

כל חברי האופוזיציה בועדת הכספים הדגישו בחומרה כי הסתבכות החברה לישראל נובעת מעצם השיטה הנהוגה לגבי הטיפול בהשקעות ובמשקיעים.

ייצוג ב„אתא"

אם כי מר צור התפטר מחברותו במועצות המנהלים של כמה חברות גדולות, כמו „צים" ובתי־הזיקוק, הוא ממשיך לייצג אינטרסים כספיים ישירים של ד"ר טיבור רוזנבאום כחבר מועצת המנהלים של מפעל „אתא". הוא לא התפטר מתפקידו זה.

ד"ר טיבור רוזנבאום מחזיק במניות המיוצגות ב־22 אחוז מהון החברה ו־51 אחוזים מזכות ההצבעה שלה. הוא גם יו"ר מועצת המנהלים של „אתא", שמנהלה הוא עמוס...

... מינוי זה — אולם הועדה סרבה להשלים עם המינוי. „בלל וכלל לא היינו מאושרים ממינוי זה", אמר.

שם־טוב קורא להערך לטיפול בנפגעי טילים

„הסורים באיומיהם התתרים ונשגים, מזהירים כי יש ברשותם טילים היכולים לפגוע בריכוזי אוכלוסיה בתחומינו ובכך לגרום לפגיעה המוניה" — אמר שר הבריאות בפגישה שקיים עם קבוצת תורמים משיקגו — „שלטונות הבריאות מודעים לסכנה זאת ויש עוד הרבה מה לעשות כדי להכין את השרותים הדרושים לטפול בפגיעה מסוג זה שבה טרם נתנסינו. אולם, הוסיף השר, ארצות ערב פגיעות מבחינה זו הרבה יותר מאתנו".

שר הבריאות נאם לפני 50 תורמים מסניף מד"א בשיקגו שתרמו מיליון ל"י להקמת תחנת מד"א בשכונת גוה־יעקב בירושלים.

הרמטכ"ל המצרי מרשל אחמד איסמעאיל (מימין), נשיא מצרים אנוור סאדאת ומנהיג אש"ף יאסר עראפאת צופים במצעד שנערך אתמול בקאהיר. (תצלום איי.פי. רדיו־טלגראפי)

מצעד בלי הפתעות - במצרים מטוסי „מיג" חגו בשמי סוריה

סאדאת קיבל את המצעד כשלצדו — עראפאת * שר המלחמה המצרי: „נחזיר לעצמנו את סיני — בשלום או במלחמה וכוחותינו מוכנים לסיבוב נוסף יותר משהיו לפני שנה" * לא הוצג נשק חדש במצרים

מצרים ערכה אמש מצעד צבאי מרשים לציון יום השנה הראשון לפלישת יום הכיפורים, והכריזה כי היא מוכנה לשוב להלחם כדי לזכות בסיני.

מפציצים סובייטיים וכלי טיס אחרים מתוצרת בריה"מ חלפו ממעל, חיילים מצרים נושאים טילי „סאגר" עברו בסך, נגמ"שים, טנקים וארטילריה חלפו במשך מצעד בן 90 דקות — הראשון שנערך במצרים זה שבע שנים.

מומחים צבאיים מערביים אמרו כי לא היו כל הפתעות — לא הוצג נשק חדש.

במצעד חזו כ־100 אלף איש בעיר נאסר, פרבר ליד גבול המדבר, והמצעד הועבר בשידור טלוויזיה חי.

מבוכה מבולבלת

סאדאת הזמין את מנהיג אש"ף, יאסר עראפאת, לשבת לצידו על בימת ההצדעה המוצלת, ויש הרואים בכך את המצעד על הקו שתנקוט הקהילה המדינית המצרית. היה זה ביקורו הראשון של עראפאת בקאהיר למן אוגוסט, כשמצרים הרגיזה את אש"ף בצדדה בטענת המלך חוסיין ליצוג הפלשתינים בשיחות ז'נווה.

לפני המצעד אמר שר המלחמה המצרי, פילדמארשל אחמד איסמעיל, כי מצרים תשיב לעצמה את סיני „בשלום או במלחמה... כוחות מצרים מוכנים יותר משהיו לפני שנה לסיבוב נוסף".

איסמעיל טען, כי כשהסתער כחוק מצרים על קו בר־לב, היתה פקודתו של הנשיא סאדאת להשיג מטרה מוגבלת: לא לכבוש את סיני, אלא להכות את ישראל קשות ולהראות כי המשך הכיבוש יהא נטל כבד. „מטרתנו היתה לבטל את תיאוריית הבטחון הישראלית ולהוכיח כי הגנתה איננה מרשימה".

איסמעיל העניק לסאדאת את העיטור הצבאי הגבוה ביותר של מצרים, אות סיני, ואז החל המצעד, כשחמישה מסוקים מדגם „אס.איי. 18", נושאי גייסות, חלפו ממעל כשהם נושאים נסי צבא.

בין כלי הטיס שהשתתפו במצעד היו מפציצי „טופולב 16" ולהקות „ביצוגי" מצריים, בטילי אוויר־קרקע, מסוקי „סוחוי 7", „מיג 17" ו„מיג 21", משקיפים, שציפו לראות כלים מתקדמים יותר, או את ה„מיראז'" הצרפתי שמצרים רכשה — התאכזבו. יותר מ־150 טנקים סובייטיים מדגמי „טי. 54", „טי. 55" ו„טי. 62" עברו בסך.

המומחים ציינו כי כמה מה„טי. 55" צוידו בתותח מתוצרת בריטית, שכנראה הותקן אחרי המלחמה.

בנגמ"שים ישבו חיילים חובשי קסדות ירוקות נוצצות. אחדים מהם נשאו טאגרים על כתפיהם. מצרים הציגה גם את הנשק האנטי מטוסי שלה, טילי „סאם 2" ו„סאם 3", והדגם הקטן יותר, המורכב על רכב, „סאם 6".

הוצגו גם טילי קרקע־קרקע בעלי טווח בינוני מסוג „פרוג 17". הכרוז הציג את ה„פרוג" כנשק שבו השתמשה מצרים לפגיעה בשעת המלחמה הצבאיים בישראל.

יחידות הנדסה עברו עם ציוד גישור שבו השתמשו כדי לאפשר את צליחת התעלה מואץ בשעות הראשונות של הלחימה וצנורות המים והמשאבות שסייעו להם לפרוץ דרך בסוללות החול שהוקמו בצידה המזרחי של התעלה.

הצי הציג ספינת טורפדו ואת הטיל „סטיקס", שבו השתמשו ספינות מצריות שהטביעו את המשחתת „אילת" ב־1969.

המצעד — הערב

מאהורי בימת התזמורת הוצבו כשני תריסר טנקי „סג־..." מוריון" ישראליים שנלקחו שלל.

הקהל קיבל את סאדאת ואיסמעיל בהתלהבות, ושומרי ראשם השתלטו אך בקושי על ההמונים הסוערים.

חגיגות הנצחון של מצרים ימשכו הערב: 50 אלף צופים ישתתפו בפסטיבל באצטדיון קאהיר. נושאי לפידים יצאו בשבת שעבר מעריב שינות במצרים ובניסתם לאיצטדיון תהיה בו זמנית עם כניסת הנשיא סאדאת.

למרות חודש הראמאדאן חוגגת מצרים. בנייני ציבור מוארים באורות צבעוניים ומשקיפים כעירים שהדבר לא נעשה לכן ימי המלוכה.

מטוסי „מיג"

סוכנויות הידיעות מסרו, כי מטוסי „מיג 23" מתוצרת סובייטית הופיעו לראשונה בשמי סוריה כשצללו אתמול מעל דמשק. אך מוריה הכחישה רשמית ידיעה זו. „שום מטוסי „מיג 23" לא טסו אתמול, או בכל יום אחר מעל דמשק" — נאמר בהודעה הרשמית. פקידי רשות סוריים אמרו כי היו אלה מטוסי „מיג 21".

אלפי צועדים נושאי כרזות עברו בחוצות העיר וקראו קריאות תמיכה בנשיא אסאד וב„גיבורי סוריה". אסאד הניח זרים על קברות הנופלים.

בכל רחבי המדינה נפסקו החיים הרגילים בשעה 2 בצהריים בדיוק, כשהאזרחים מרכינים ראש בדומיה לזכר הנופלים. רדיו דמשק דווח כי אזרחים צעדו בחוצות ערים סוריות אחרות והביעו תמיכתם באסאד ובצבא. הנשיא שידר נאום לאומה...

שר־הבטחון: אין לערבים זכות בלעדית להתקפות־פתע

שר־הבטחון, שמעון פרס, יצא באזהרה, כי בריה"מ תגרום להרס סוריה על־ידי אספקת נשק נדיבה.

בראיון לרשת טלוויזיה אמריקנית לרגל יום השנה הראשון למלחמת יום הכיפורים אמר מר פרס: „הרוסים סייעו לסורים להקים חיל־אוויר הגדול מחיל האוויר המצרי... והם מוסיפים לשלוח נשק נוסף, מטוסים נוספים וטילים נוספים... הם יהרסו את סוריה על־ידי נדיבות פתאומית זו".

פרס הזהיר את הסורים, כי תהיה זו טעות מצידם לחשוב, כי הם יכולים לתקוף את ישראל. הוא הדגיש, כי ישראל מעוניינת בשלום וכי לערבים אין זכות בלעדית להתקפות־פתע.

עם זאת אמר שר־הבטחון: „אני מקווה, כי ישראל תפתיע את העולם הערבי במערכה של שלום ולא במערכה של מלחמה".

מר פרס הדגיש, כי איננו מאיים, „אך איננו מעוניינים לתת להם פריווילגיה בלעדית זו בשגית".

שר הבטחון הסתייג מדיווחים אמריקניים, הגורסים, שישראל חזקה מבחינה צבאית יותר מן הערבים ואמר, כי הערבים עולים על ישראל פי שלושה בכוח אדם ובנשק וכי עודם מגבירים בוחם. (דריטר)

זלמן שזר ז"ל מובא היום למנוחות

(סוף מעמוד 1)

הרצל, שלארכם יעבור מסע הלוויה בדרכו להר הרצל. ייסגרו בשעה 11.15 הבוקר.

ישיבות אבל

הבוקר ב־9.30 תתכנס הממשלה...

מאירגונים יהודיים רבים ברחבי העולם.

גם במשרדי ההסתדרות הציונית העולמית בירושלים התקבלו אתמול מברקים רבים מקהילות וארגונים יהודיים בעולם.

משכן נשיאי ישראל טכס פרידה קצר. למקום זה הרבא הארון מביה"ח „הדסה", מובל על גבי קומנדקר של משמר הגבול. לשני צידי הארון ישבו אנשי משמר הכנסת.

ברז'נייב מציע הוצאת נשק גרעיני מהים־התיכון

מאת ג'ון גרשקו, סופר „וושינגטון פוסט" בברלין

מנהיג בריה"מ, ליאוניד ברז'נייב, אמר אמש, כי ארצו „נכונה בכל עת" לשאת־ולתת עם ארה"ב פינוי אניותיה, המצויידות בנשק גרעיני, מן התיכון.

ברז'נייב אמר זאת בנאום שנשא במזרח־ברלין, הוא משתתף בחגיגות למלאות 25 שנים למשטר הקומוניסטי בגרמניה המזרחית.

ברז'נייב לא מסר פרטים, אך רמז, כי מוסקווה עתה הצעות מפורטות בענין פירוק הנשק הגרעיני בים־התיכון, הצעות שיוגשו לארה"ב ולבעלות־בריתה.

אולם ההרגשה ברגע זה היא, כי הכרזת ברז'נייב אלא תכסיס תעמולתי וכי לא יצליח לפתות את הנאום מן הפתיון.

היילה סלאסי מואשם בהשתמטות מתשלום מסים

המימשל הצבאי של אתיופיה האשים אתמול הקיסר המודח היילה סלאסי בהשתמטות מתשלום מסים.

המועצה הצבאית הזמנית מסרה בהודעה ששודרה באתיופיה, כי סלאסי חייב יותר ממיליון דולרים את במסים על 400 אלף דונאם אדמה השייכים לו.

המועצה מסרה עוד כי 160 שרים, פקידי ממשלה לים ואנשי עסקים לשעבר השתמטו מתשלום מסים היובל האחרון. רובם כבר נעצרו באשמה שחיתות בתפקיד.

בן מסר רדיו אתיופיה, כי על המשתמטים מסם חובותיהם עוד החודש, ואם לא יעשו כן, יימכר לפרעון חובותיהם.

בינתיים נמסר כי הוכרז על עוצר לילה באסמארה, אריתריאה, העיר השניה בגדלה באתיופיה, עקב המהומות שהיו בעיר. (ע"ד וע"צ)

אבן מעלה על נס יחס קיסינג'ר לישראל

מאת שמואל שגב, סופר „מעריב" בוושינגטון

שר החוץ לשעבר, אבא אבן, יצא אמש להגנת שר החוץ האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר, ואמר, כי אין הוא מסוגל להאמין שיהיה כך שר חוץ אמריקני שיגלה הבנה ודאגה כה עמוקה לאינטרסים הבטחוניים של ישראל כפי שגילה ד"ר קיסינג'ר למן מלחמת יום הכיפורים ועד עתה.

אבן נאם בעצרת יהודית בעיר קליבלנד במדינת אוהיו, לפני קהל של כ־1600 איש, שכל אחד מהם שילם 12 דולר דמי כניסה.

... אם ישראל זקוקה צבאי אמריקני והכל שהיא עדיין מסוגלת נצחון מהיר. אם כבר החלה הרכבת האוויר ישראל לפעול ב־13 אי־אפשר לומר שהיתה בת מכוונת, ולפי מידתו וידיעתו, היה הגורם המרכזי שעמד די החלטת הנשיא ריצ'ארד ניכסון, להפעיל הרכבת האווירית...

תכנית ההגרלות החדשה של הפיס — מהשבוע הבא

בשבועיים האחרונים נתגלו תקלות בהדפסת מספרים שבחלקם היו זהים והשתתפו בהגרלה

מאת רזי גוטרמן

עשרות בדיקות של כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס, הנמצאים בספרים והיו בכספי ההוצאה שבשבועות האחרונים...

בכרטיסי הזוטא של הגרלה, שנערכה ביום האחרון, היו מקרים בהם נשאו כרטיסים מספר זהה: 480003...

מעריב
העורך: שלום רוזנפלד
המו"ל: הוצאת מודיעין בע"מ
בית דפוס „מעריב" בע"מ
תל־אביב: מערכת, הנהלה, מודעות, דפוס: בית „מעריב", רח' קרליבך 2 (מיקוד: 132 67) ת.ד. 20010 טל. 287211. סניף ראשי לקבלת מודעות בתל־אביב: שדרות רוטשילד 33 (מיקוד: 123 65), טלפון 621994.
ירושלים: המערכת: רח' הלל 14 (מיקוד: 581 94), טל. 221151, הפצה ומודעות: רח' הלל 16, טל. 231769.
חיפה: רח' הנביאים 29 (מיקוד: 104 33), טלפון: 666468, 669020. הפצה ומודעות: רח' הנביאים 32, טל. 663254, 660051.

...לון: חתירה לאי־לוחמה ...ין בה סטייה ממדיניותנו

...בו אתמול מארה"ב אמר: ישראל מעוניינת בהצלחת שליחותו של קיסינג'ר

מאת רחל פרימור

... הנרי קיסינג'ר אי־... ביא בביקורו הנוכחי ... היכון הצעות מסו־ ... לגבי השלב הבא. עי־ ... לידוהו להביא את כל ... ים למכנה משותף ב־ ... הנוהלים, על מה נישא ... עם מי תחילה, מהי ... זמן ויסוכם כמדרש של ... ת זכותה. ישראל רוצה מאוד בהצלחת השליחות" — אמר אמש בנמל התעו־ פה בן־גוריון סגן ראש ה־ ממשלה ושר החוץ מר יגאל אלון, כשובו מביקור עבודת ארה"ב.

בתשובה על שאלות כת־ בים, התבקש מר אלון להב־ היר את משמעותו של המו־ שג „אי־לוחמה", שהוזכר ב־ נאומיהם של ראש הממשלה מר יצחק רבין והבראיונותיו של מר אלון בארה"ב.

שר החוץ הסביר, כי אין זה מושג חדש והוא רווח ב־ זירה הפוליטית כבר חודשים. „מקובל על רבים משרי ה־ ממשלה שתמורת מצב סביר ומספק של אי־לוחמה, הן מ־ בחינה משפטית־כמותונית והן מבחינת סידורים בשטחים, אפשר להסכים להסדר ביניים, במקום תנאת שלום שיוזה־נמ־ כם כולל".

להלן הסביר סגן ראש ה־ ממשלה ושר החוץ כי גם אם נגיע להוזה ביניים, והוא רחוק, צריך שישארו מספיק נתונים שיהוו תמריץ להסדר כולל ו־ לשלום קבע.

עם זאת הדגיש: „איש לא התנבא כבת ברזיל מדובר במושג זה, מהו ...

... של מצב אי־לוחמה, ואין בכך שום סטיה מעיקרי מדיניות הממשלה, אשר פורסמו, כך נראה לי, תק־ מו מאתורי הנושא ה־ כמותרית.

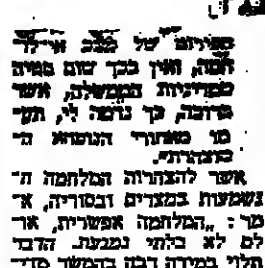
אשר להצהרות המלחמה ה־ נשמעות במצרים ובסוריה, א־ מר: „המלחמה אפשרית, אך לא בלתי נמנעת. הדבר תלוי במידה רבה בהמשך מדי־ ניות חזוקה של ישראל, ב־ מקביל להיצמדות לשמירה על התנהגות המדינית הקיימת, ב־ אשר ניתן בשלב שני אלה".

על הראיון ל„ניו יורק טיימס", שבו הביע תמיכתו בהקמת פדרציה בין מדינה פלשתינית כשותקום עם ממ־ לכת ירדן, ביקש מר אלון להבהיר כי במהלך השיחה עם אחד מעורכי העיתון לא נדונה כלל שאלה בואת ה־ מבסאה אפשרות של הכרה עקיפה של אש"פ באמצעות ירדן.

בתשובה על שאלה בדבר הארכת המנדט של כוח או"ם, אמר כי לדעתו לא תהיה בע־ יות בנושא זה. „אם מצרים, בסוטו של דבר, גם המצרים יסכימו לכך".

אשר למירושים, שלפי ... דים ... של ... ישראל ... הוא הביקורת ... ח"כ אשר הביקו באנגיו התוצאות מדברי הביקורת שהושמעו כלפי השגריר. „המשתתפים דיברו בשהה רבה על פועלו ואמצותי לשמש קרוב זה".

בסוף אמר, כי בשיחות ש־ ניהל בארים מצא „עמדה או־ הדה יותר לישראל. מנו ה־ תוצאות ביטוי בהצבעות וב־ דיוני העצרת".

אחד מעורכי הבטאון הצבאי האמריקני „אורדנאנס" טוען:

„חיל האוויר הישראלי מצוייד ב־468 מטוסים של הקו הראשון"

פירוט: 60 מטוסי „ברק", 48 מיראז'ים, 180 סקייהוקים, 180 פאנטומים

מאת רחל פרימור

מתוך 94 המטוסים, שאיבדה ישראל במהלך מלחמת יום־הכיפורים, הופלו רק שלושה ב־ קרבות אוויר עם מטוסי האויב, ו־ השאר הופלו באש אנטי־אווירית. במהלך המלחמה איבד חיל־האוויר הישראלי 43 טייסים — זאת מגלה ... אחד מעורכי הבטאון הצבאי ...

מדגם סקייהוק ו־3 מסוקים — סה"כ 94 כלי טיס.

לעומת זאת, איבדה מצרים 313 מטוסים, מהם נפגעו 17 על הקרקע, 29 באש אנטי־אווירית ו־267 מטוסים מצריים הופלו בקרבות אוויר. כן הופלו 34 מסוקים מצריים. לדעת הכותב איבדה מצרים 183 טייסים.

חיל־האוויר הסורי איבד, לפי ... באש אנטי־אווירית, 23 נפגעו על הקרקע ו־186 הופלו בקרבות אוויר. בסיכום איבד חיל־האוויר הסורי בזמן המלחמה 231 מטוסים, בהם 13 מסוקים.

• עיראק איבדה לדברי אחד מעורכיו של הביטאון „אורדנאנס", 9 מטוסים, שניים מהם הופלו באש אנטי־אווירית ו־7 בקרבות אוויר. הכותב אינו יודע כמה טייסים עיראקיים נהרגו בקרבות אלו.

את מכתבו ל„ארמד פורסס ג'ורנאל" מסיים מר מילר ברשימת נתונים מעודכנת, לדבריו, על חיל־האוויר הישראלי ועל מטוסי הקו הראשון שלו. לדבריו, מצוייד חיל־האוויר ב־60 מטוסים מדגם „ברק", 48 מטוסי „מיראז'", 180 מטוסי „סקייהוק" ו־180 מטוסי „פאנטום" — סה"כ 468 מטוסי קו ראשון. הכותב יודע עוד לציין, כי בידי חיל־האוויר 12 מטוסי „סופר־מיסטר", 48 מטוסי „אוראגאן", 120 מטוסי „מגנת מאגיסטר" ו־ ...

... המכתב שנכתב בעקבות כתבה, ש־ ... „ארמד פורסס ג'ורנאל" בעניין ... אבידות חילות האוויר של ישראל ... ומדינות ערב במלחמת יום־הכיפורים. ... מר מילר, שביטאונו יוצא לאור ... בקליפורניה, ציין במכתבו, כי נתוניו ... לקוחים ממקורותיו הפרטיים. עליהם ... לא סומך כיותר. לפי הפירוט, שהוא ... מביא, היו אבידות חיל־האוויר הי־ שראלי במלחמה כדלקמן: 7 מטוסים מדגם סופר־מיסטר, 2 מטוסי מיראז'־3, ... 2 מטוסים מדגם פאנטום, 59 מטוסים על רשימת אבידות חילות האוויר של ישראל ומדינות ערב במלחמת יום־הכיפורים, שהביא „ארמד פורסס ג'ורנאל". לפי רשימה זו איבדו ל־ ישראל 105 מטוסים, מהם 6 ש־ הופלו בקרבות אוויר, ואילו מצרים וסוריה איבדו יחד 427 מטוסים, מהם 334 שהופלו בקרבות אוויר. הביטאון לא ידע בשעתו לפרסם פרטים על אבידות הטייסים משני הצדדים. לשמת זאת מבטיח הביטאון לקוראיו, כי באחד מגליונותיו הקרובים יפרסם את „סודות ה„ברק", ואת הישגיו המרשימים במלחמת יום הכיפורים".

פרס וגור סיירו בקו הקדמי בסיני

שר הבטחון, מר שמעון פרס, סייר אתמול בלוויית הרמטכ"ל, רב אלוף מרדכי גור, ואלוף פיקוד הדרום, אלוף יקותיאל אדם, בקווים הקדמיים בסיני ובדק את היערכותם של כוחות צה"ל בקווים.

שר הבטחון ומלוויו ביקרו גם בבסיס עוצבת צה"ל ב־ ...

שר הבטחון והרמטכ"ל בי־ קרו גם בסדנאות, שכהן עו־ בדים יום־יום מתנדבים משב־ צה קיבוצים באיזור.

...רכז מפ"ם ול"ע זומנו ליום ה' ...אישור הצעת רבין לצירוף מפד"ל

רק לאחר מכן יציע זאת ראש הממשלה למפד"ל עצמה

מאת מ. שמשוני

... ראש הממשלה מר יצחק ... הודיע לראשי מפ"ם ... כי לאחר שהמוסדות ... שלהם יאשרו את ... והו האוטונומיה בענין צי־ ... הכנסת המפד"ל לממשלה, יפ־ ... את הצעתו באופן רש־ ... אל המפד"ל ויבקש את ...

ביום רביעי או ביום חמישי הבא, כדי לדון ולהכריע ב־ צירוף המפד"ל לממשלה.

מחוגי צמרת המפד"ל הו־ בעה מורת רוח על שראש הממשלה טרם פנה רשמית למפד"ל בהצעתו. אולם מר רבין מבקש תחילה את הס־ ...

... מפים והנהלת ל"ע ... ליום חמישי, כדי ל־ ... את הצעתו של ראש ... הממשלה. עוד השבוע או ב־ ... השבוע הבא יפגש ... הממשלה עם ראשי ה־ ... מפד"ל, כדי להגיש להם את ... הצעתו ולבקש מהם לאשרה. ... מפלגת העבודה יתכנס ...

ראשי ל"ע הבטיחו אמש בפגישה עם ראשי ר"צ, כי יעמדו על כך, שבועדת ה־ שרים לעניני גיור יהיו מיד־ צגות כל סיעות הקואליציה הממשלתית, בולל ר"צ, וש־ החלטותיה חייבות להתקבל פה אחד.

משרד לרווחה כלכלית

בפגישה השתתפו השר משה קול, ח"כ יהודה שערי ח"כ נסים אליעד מל"ע, וה־ שרה שולמית אלוני, ח"כ בו־ עז מואב, גב' דינה גורן ו־ חברים נוספים מר"צ. שני הצדדים ציינו בסיפוק, כי ה־ ... דור דור ולהקפיא רישום עו־ לים־גרים ירדו מן הפרק, כ־ תוצאה מן המאבק המשותף של ל"ע ור"צ. סוכם לתבוע במשותף ביצוע מידי של תכ־ נית הריאורגניזציה במשרדי הממשלה לפי המלצות ועדת האוזנר, וכצעד ראשון להקים משרד לרווחה כלכלית על ידי מיזוג של משרד העבודה ומשרד הסעד.

ראשי ר"צ ביקשו תמיכתם של ראשי ל"ע לתבוע ש־ יבוצע זכרון הדברים שנתוסף לקווי היסוד של הממשלה, ש־ לפיה רשאיות סיעות הקוא־ ליציה להעלות תוך 3 עד 6 חודשים מכינון הממשלה הצ־ ... השיבו, כי יביאו את הבקשה לפני מוסדותיהם. אך נראה כי אינם מתלהבים לכך. סוכם לקיים פגישה נוספת בהשתתפות נציגי „שינוי" ביום חמישי, לפני כינוס הנ־ הלת ל"ע שתכריע באותו יום בשאלת צירוף המפד"ל ל־ ממשלה.

... העבודה בתחוקת הציוד ו־ החזרת הכשירות המיבצעית לרכב הקרבי.

רוב סבור כי התנחלות ביהודה ושומרון מחזקת בטחון ישראל

מעלה מחקר דעת קהל המהווה מדגם מייצג של כלל האוכלוסיה שנערך ע"י המרכז למחקרים שימושיים של מודיעין אזרחי בהנהלתה המדעית של ד"ר מינה צמח

מאת א. פנקסי סופר „מבט"

59.6 אחוז מכלל הנשאלים סבורים כי התנחלות יהודית ב־ שומרון מחזקת את בטחונה של ישראל. ואילו ההתנחלות ביהודה, מחזקת את בטחון ישראל סבורים 59.7 אחוז — זאת עולה ממחקר דעת קהל בדיקה. 1237 מרואיינים המהווים מדגם מייצג של כלל ה־ אוכלוסיה היהודית, להוציא מו־ בוסים בצה"ל וקיבוצים, שנ־ ערך על ידי המרכז למחקרים שימושיים של מודיעין אזרחי, בהנהלתה המדעית של ד"ר מינה צמח.

רק 14.6 אחוז מכלל הנשאלים סבורים כי התנחלות יהודית ב־ שומרון מחלישה את בטחון יש־ ראל. ואילו 12.3 אחוז סבורים כי התנחלות ביהודה מחלישה את בי־ טחון ישראל.

...מים, 21 אחוז מתנגדים והשאר ע־ נו „איני יודע".

ואילו לשאלה כיצד לדעתך הי־ תה צריכה הממשלה לטפל בגל התנחלות בסבסטיה. ענו 43 אחוז כי הממשלה היתה צריכה לאשר את ההתנחלות מראש, 24 אחוז סברו כי היה עליה לאשר את ה־ התנחלות לאחר מעשה, 9.7 אחוז לעצור את המתנחלים. עוד בדרך, 5 אחוז: לתת לממשלה לטפל בסת־ חלים, 5.3 אחוז להעמיד לדין בי־ ... את המתנחלים, 6 אחוז לטפל ... ולא לדחות את הסיבה, והשאר לא הביעו דעה.

לשאלה נוספת האם לדעתך ... כלה התנחלות יהודית ביהודה ל־ הגדיל, או להקטין את הסיכויים לשלום ענו 22 אחוז כי התנחלות כזו תגדיל הסיכוי לשלום, 31 א־ חוז טענו כי, תקטין אותו הסיכוי, 25 אחוז צמו שאין זה משנה ואי־ לו לגבי השאר התשובה היא אין דעה בשאלה זו.

המדגם הוצא בשיטה אקולוגית — הארץ חולקה לעשר שכבות מי־ דגמיות שהוגדרו על פי: חלוקת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — שמונה שכבות עירוניות ושתיים כפריות מושביות.

הסקר נערך כאמור ע"י המרכז למחקרים שימושיים במודיעין אז־ רחי בניהולה המדעי של ד"ר מ. צמח, דוקטור לפסיכולוגיה חבר־ הית באוניברסיטת ת"א.

חיילים וילדים במחסום שבו נתקלו המשפחות שביקשו לסייר באזור לקראת התנחלות. (תצלום: שעיה סגל)

מחסום של צה"ל מנע מגרעין „מערב שומרון" לטייל למסחה

200 המטיילים ביקשו לסייר באיזור שאת אדמותיו יש בכוונתם לקנות לשם הקמת מרכז עירוני־כפרי ✶ נמנעו מעימות עם החיילים וחזרו כלעומת שבאו ✶ נמנע גם טיול של צעירי הליכוד למעלה־אדומים

מאת יוסף ולטר

מחסום של צה"ל, כ־3 ק"מ מזרחית לכפר קאסם, מנע אתמול מכ־200 גברים, נשים וטף — חברי גרעין „מערב השומרון", שהגיעו למקום ב־30 כלי־רכב — להיכנס אל תחומי הגדה המערבית. העימות בין כוחות המחסום לחברי הגרעין עבר בשקט. האחראים נאותו לעזוב את המקום מיוזמתם החופשית, תוך שמירת הכלל שקבעו לעצמם — „לא לאלץ באמצעי כוח נגד אנשי־צבא".

... ולהכיר את השטח. הגשה בקשה למשטרה וזו אישרה אותה. יומיים לפני מועד היציאה הודיעה המשטרה, כי הרשיון מבוטל, אך חברי הגרעין החליטו אף־על־פי־כן לבצע את תוכניתם.

אתמול בשעות הצהריים הם התאספו בשתי נקודות, בפתח־תקוה וברמת־גן, יצאו בשיירת מכוניות אל היעד, דרך כביש פתח־תקוה—ראש־העין, וחצו את כפר קאסם, בדרכם לאיזור מסחה. כ־3 ק"מ מזרחית לכפר קאסם עצרו ליד מחסום של צה"ל. החיילים סירבו להתיר את מעבר ...

● המטרה: להרחיב אדמות כחוק

● נמנע טיול למעלה־אדומים

● „הכל תלוי בשר הגליל"

● מחסום ליד כפרקאסם

„מרגל" הסגיר עצמו מלבנון לישראל

מאת מנחם רהט

אזרח לבנוני, כנראה בלתי שפוי, המציג עצמו כסוכן חשאי של „רשתות ריגול גדולות בעולם", הס־ גיר עצמו בשבת לידי חיילי סיור צה"ל בגזרת מושב זרעית בגבול עם לבנון.

האיש, כבן 40, הופיע בשבת בשעות הבוקר ה־ מוקדמות עם מכוניתו הפרטית המתנדרת אצל גדר הגבול הצפוני, סמוך למושב זרעית. הוא החנה את רכבו סמוך לגדר הגבול בתחום לבנון ואחר התיישב ליד הגדר והמתין לבואו של סיור צה"ל. בהבחינו ברכב הסיור המשוריין המתקרב לעברו, נופף האיש בתנועות ידיים נרגשות לעבר חיילי הסיור וקרא להם כי יקחוהו עמם ויביאוהו אל מפקדיהם, כיוון שעליו „לנהל שיחות חשובות מאוד אתם"... האזרח הלבנוני טען כי הינו מהנדס במקצועו, תושב ביירות, אך הוא עוסק בעיקר בפעילות חשאית בשירותן של „סוכנויות ריגול דגות עוצמה בעולם כולו"... המהנדס ה„מרגל", שכנראה סובל ממחלת נפש, נתבקש להצ־ טרף לסיור ונלקח לחקירה בשטחנו. אתמול עדיין נראתה מכוניתו כשהיא מופקרת בשטח הלבנוני, סמוך לגבול.

„חברים, האויב (ולא האו"ם, כפי שפורסם) מתכונן לחצות את התעלה!"

... הושענא רבא, כ"א תשרי תשל"ה

גדוד 12 מציע ... גרעיני ...

הילה סלאסי ...

אבן מעלה ... יוס קיסינג'ר ...

תכנית ההגרלות ... של הפיס — מהשבון

האחרונים ... בהדפסת ...

صكنا من الاحل

דוזן ופלד מואשמים בכשלונות בתחום הקליטה

ארגון האקדמאים העולים מבריה"מ תובע ועדת־חקירה

מאת אברהם תירוש

ארגון האקדמאים העולים מבריה"מ תובע להקים ועדג חקירה ממלכתית בנושא קליטת העליה. על הועדה יוטל לחקור, לפי התביעה, את הסיבות לירידה במספר העולים, ואת האמצעים שיש לנקוט כדי להגביר את העליה.

תביעה זו כלולה בעצומה מטעם הארגון, שתוגש לכנסת ולממשלה. בעצומה מואשמים שר הקליטה, שלמה רוזן, ו־קודמו, נתן פלד, בכשלונות ובמחדלים בתחום הקליטה. העצומה תוגש לכנסת לקראת הדיון בבעיות הקליטה, שיערך בבית מייד לאחר ה־פגרה. העצומה קוראת גם ל־הסל את הכפילויות במשרדי הקליטה והסוכנות היהודית, ולרכז את נושא הקליטה כולו בידי גורם אחד.

מועצת ארגון האקדמאים העולים מבריה"מ, שהתכנסה אתמול, פנתה לארגוני העולים לקיים ביום הדיון בכנסת הפגנה שקטה של עולים מ־בריה"מ, אשר נציגיהם יגישו את העצומה ליו"ר הכנסת.

נפלה הההצעה להדיח את ראש עיריית בת־ים

ברוב של 11 קולות הקואליציה נגד 9 של המערך

מאת אברהם הירוש

הצעה להדיח את ראש עיריית בת־ים, יצחק וולקר, נדחתה אמש בישיבת מועצת העיריה, בקולות 11 חברי הקואליציה של הליכוד, המפד"ל, שהצטרפה מחדש, מול תשעה חברי המערך שבאופוזיציה.

הדרישה לכנס את מועצת העיריה לישיבת הדחה הוגשה לאחר ששנים מבסיעת הליכוד, יהודה שקל ומוריס אבוטבול, פרשו מסיעתם ותמכו על הסכם קואליציוני חדש עם ה־מערך.

אך בינתיים חזרו השניים לסיעתם ולקואליציה. אף־על־פי־כן, לא ויתר המערך על דרישתו לכנס את הישיבה והציע בה להדיח את מר וולקר. ראש סיעת המערך, מנחם רוטשילד, נימק את ההצעה ב"אי־אמינותו של ראש ה־עיריה ואי־יכולתה של הקואליציה לנהל את העיריה".

מר רוטשילד יצא ביטויים חריפים מכתוזים של הליכוד נגד שני הפורשים ומכרוז של השנים נגד ראש העיריה, חבר מפלגתם, כדי להוכיח את מידת האימון ההדדי בין חברי הקואליציה.

נציג הליכוד, דוד מסיקה, שנימק את עמדת הקואליציה, האשים את המערך בניהול אופוזיציה בלתי קונסטרוקטיבית וברצון לשלוט ולהגיע לראשות העיר בכל מחיר. הוא גמל למערך בציטוט מכרוז שלו, המשבח את אישיותם של שני הפורשים, ששבו־עתה לליכוד.

תיקון טעות

בידיעה שפורסמה בעתוננו בקשר לארגון העולים בדרום, המסית עולים ותושבים, מבריה"מ לרדת מהארץ, נפלה טעות: נאמר כי המנצח יורי אהרונוביץ ירד מישראל. מר אהרונוביץ נמצא בסיור נגינה בחו"ל, ואנו מצטערים על ה־טעות שנפלה ועל עגמת הנפש שנגרמה למר אהרונוביץ.

קריידמן מישראל נוצח בידי רב־אמן מבריה"מ בתחרות שחמט במנילה

מאת שליח "מעריב"

תחרות השחמט הבינלאומית הגדולה ביותר באסיה נפתחה במנילה בהשתתפות 15 שחמטאים ממקומות שונים בעולם ואף מישראל, בהם 11 רבי־אמנים וב־ראשם אלוף העולם לשעבר פטרוסיאן מבריה"מ. התחרות מרכזת המוני צופים והפרסים שנקבעו בה מגיעים ל־15 אלף דולר.

האלוף העולמי לשעבר, מאוריטי, לא הגיע ובסיבוב הראשון נהנה מכך האמן הבינלאומי של ישראל, יאיר קריידמן, שנשאר הפסד. פטרוסיאן ניצח את הרב־אמן הארגנטיני קינטרוס וסיים ב־תיקו עם הצ'כי קאבאלק, שהוא עתה אורח ארה"ב. בתיקו סיימו גם גליגוריץ היוגוסלבי עם פלגר הגרמני. וכן קאבאלק עם היוגוסלבי ליובוייביץ.

קריידמן התמודד בסיבוב ה־שני עם הרב־אמן הסובייטי יבגני ואסיוקוב. אולם בלחץ זמן שגה בחישוב והפסיד.

בין המשתתפים גם רבי ה־אמנים הידועים פורטיש מ־הונגריה, לרסן מדנמרק, פורה מהפיליפינים (הרב־אמן היחיד של אסיה כולה), גיאורגיו ה־רומני וכו'.

בראש עומד, לאחר הסיבוב השני, פטרוסיאן עם 1.5 נקודות.

התוצאות המרכזיים בסיבוב השלישי: פטרוסיאן — פורטיש, לרסן — גליגוריץ, קאבאלק — טורה, קינטרוס — ליובוייביץ. קריידמן יתמודד עם קרדוזו, האמן הבינלאומי של הפיליפינים.

הוארך מעצר הצעיר היפאני שתקף שוטרים

מעצרו של הצעיר היפאני מורימוטו שינקיצי, בן 24, שנמלט מאכסניית נוער בתל־אביב בעת שניסו לערוך חיפוש בכליו, הוארך אתמול ב־8 ימים על־ידי שופט בית משפט השלום בחיפה, יצחק יעקובי־שוילי.

מורימוטו נעצר ב־2 בספטמבר כשהוא משוטט ליד תחנת הרכבת המזרחית בחיפה. שני שוטרים שניגשו אליו וביקשו לערוך חיפוש בכליו הותקפו על ידו.

מוטי אשכנזי מפגין בירושלים (תצלום: סטארפוטו)

מוטי אשכנזי תובע משטר חירום ואח"כ בחירות

מאת יוסף וקסמן

מוטי אשכנזי, שחידש אתמול, במלאות שנה ל־מלחמת יום הכיפורים, את הפגנת־היחיד שלו, תובע להכריז על משטר־חירום למשך חצי שנה ובסיומה לקיים בחירות דימוקראטיות.

מוטי אשכנזי אמר — כש־הוא מוקף עשרות רבות של מאזינים ליד בנין משרד ראש־הממשלה בירושלים — כי הממשלה החדשה ויצחק רבין לא מילאו אחר התקוות העיקריות שהוא תלה בהם.

הוא מסר, כי יחדש מעתה את פעילותו — אף כי הוא אישית יוצא ביום ד' לשלושה חודשי מילואים. "חברי ימשיכו בפעולה. אנו איננו תנועת מחאה, אנו פשוט אי־נו מוכנים להשלים עם ה־אוירה החברתית והציבורית השוררת בארץ, כפי שהיא באה לביטוי, בשורת תופעות כמו ,החברה לישראל', ,ורד', ,בנק ארץ־ישראל־בריטניה', תביעות עובדי אל על ועוד". בהשיבו לאנשים שונים אמר עוד, כי הוא מחייב החזרת שטחים (בלי לפרט אי־זה זכמה) תמורת שלום־אמת — "אולם אני מתנגד בהחלט למינוחים מעורפלים כמו אלה שמשמיע באחרונה ראש־הממשלה".

דוויה שדה, מכנאי רדיו, כבן 50, מתל־אביב, שקיים באחרונה כ־30 הפגנות יחיד ברחבי הארץ נגד מדיניות הממשלה בכל הנוגע לטיפול בשאלת המזרח התיכון, הסכמי ההפרדה ונגד קיסינג'ר, קיים אתמול הפגנת־יחיד נר־ספת — הפעם בכיכר מלכי ישראל. הוא הציב ליד בית העיריה עשרות כרזות, ובהן סיסמאות נגד ראש־הממשלה ושר־החוץ ונגד קיסינג'ר.

יוחש קצב הבנייה בגולן להשלמת דירות לפני החורף

מאת מנחם רהט

משרד־השיכון יחיש את קצב הבניה ביישובי רמת הגולן, במגמה להשלים עבודות דחופות וחיוניות לפני בוא החורף — נמסר אתמול מסמנכ"ל משרד השיכון לעניני בניה בפקית, שלמה אבני, בעת סיור ביישובי הגולן.

בסיור השתתפו גם נציגי התנועות המיישבות, קציני צה"ל, נציגי החברות הקבלניות, המועסקות בבניה ביישובי הגולן ונציגי מחלקת ההתיישבות בהסתדרות ה־ציונית.

המשלחת ביקרה, בין ה־יתר, בקיבוצים מרום־גולן ו־אל־רום ובמושב נווה אטי"ב שבצפון הגולן.

בתום הסיור מסר מר אבני, כי יוחל בעבודות המעשיות להקמת עיר הגולן באיזור יהודיה. עד כה הכשירה ה־קק"ל את השטח שאושר ל־הקמת העיר, לקראת ביצוע המדידות בשטח. בנובמבר יוחל בעבודות התשתית.

מר אבני ציין, כי קצב ה־בניה בגולן משביע־רצון. ל־דבריו, כרוכה הבניה בגולן בהשקעות רבות עקב האופי המיוחד של הבניה באיזור זה.

המשלחת סיירה גם בקיבוץ משגב־עם שבגבול הלבנון, שם תבע מר אבני מקבלנים פרטיים, העובדים בשביל משרד־השיכון, לסיים בניית די־רות, שהשלמתן מתעכבת.

נכי צ'כיה ופולין מסרבים להתמודד עם נכי ישראל

צ'כוסלובקיה ופולין הו־דיעו לפני כמה ימים על סירובן להתמודד עם ספורטאים ישראליים. בעקבות הודעה זו בוטלה תחרות בינלאומית גדולה, שנועדה להיערך השבוע במערב־גרמניה.

מדובר בתחרויות ספורט של נכים, שהיו צריכות להתקיים באכן, מערב־גרמניה. לאחר שנתקבלו אישורי ההרשמה של כל המדינות שהוזמנו, הודיעו לפתע ארגוני ספורט הנכים של פולין וצ'כיה, כי הם מסרבים להתמודד עם ספורטאים ישראליים — ואם אלה יבואו לאכן, לא יבואו ספורטאיהם. בעקבות הודעה זו החליטו ה־גרמנים לבטל את התחרויות. הודעה על כך הגיעה אתמול ליו"ר ארגון נכי צה"ל, שלמה לדור.

הוחזרו 8 כפריים שצה"ל עצר בלבנון

מאת מנחם רהט

שמונה כפריים לבנוניים, שנלקחו בחודשים האחרונים, לחקירה בישראל בידי כוחות צה"ל, במסגרת פעולות השיטור והסריקה אחר מחבלים בדרום לבנון, הוחזרו אתמול ללבנון במעבר הגבול בראש ה־נקרה.

שמונת המוחזרים הם תושבי שלושה כפרים בדרום לבנון — מהם ששה שנעצרו בכפר אל־מג'ידיה במהלך מי־רדף אחר המחבלים, שתקפו את שלושת הדרוזים מ־רמת הגולן, שעבדו בעיבוד בדר הגבול באיזור הר דב; אחד הלבנונים נעצר ב־2 בספטמבר בכפר עיתא אל־שעב במהלך פעולת שיטור והדי־קה אחר מחבלים וסייעניהם; ואחד הוא תושב הכפר דהי־רה, שנעצר ב־3 בספטמבר בבפרו בנסיבות דומות.

המשטרה החרימה מיסמכים בקשר לחשד השוחד באגף מס־רכוש בחיפה

מנהל המשרד, דוד מלר, הוא העצור השלישי מעובדי האגף ✶ המשטרה מוסיפה לחקור בכל הנעשה במשרדי מס־רכוש וקרן פיצויים בחיפה

מאת דוד זוהר

משטרת חיפה הצליחה לתפוס מיסמכים רבים, ה־נוגעים בפרשת החשד ל־שוחד באגף מס רכוש וקרן פיצויים בחיפה. מיסמכים אלה יש בהם כדי להטיל אור על הפרשה, שבה מעורבים מנהל אגף מס רכוש בחיפה, דוד מלר, וקבלן חיפאי, אשר נעצרו לחקירה.

דוד מלר נעצר במשרדו ביום חמישי בבוקר, זמן קצר לאחר שמלר הופיע במשרדו, התדפקו על דלת לשכתו שלושה חוקרים ממחלק המירמה של משטרת חיפה, אשר עמלו זה שלושה חודשים בחקירת הפרשה ע"י מעקבים ואיסוף שקדני של נתונים. השלושה, פקד נפתלי בר־פור, רס"ר י. ליכטר וסמל בני פרידמן, הציגו בפני מלר צו־חיפוש, הודיעו לו במה מדובר ול־אחר־זמן הורו לו להתלוות אליהם לתחנת המשטרה. מלר נראה מופתע ונדהם, טען ש"זו עלילה" וכי כל העניין הוא "דמיוני".

עם צאת הארבעה לבחינת המשטרה פתחו שלושה צוותי חוקרים אחרים, שהופיעו ליד מקומות שו־נים, והתחילו בחיפושים. שלושת הצוותים פשטו בו־זמנית על משרדו של עורך־דין חיפאי, על משרדי מס־רכוש ועל משרדו של קבלן, והחלו בחיפושים אחר מיסמכים.

עורך־הדין, שכל מדובר, אינו מעורב כלל בפרשה, אלא הוזעק ברשותו. הי־קה, שלדעת המשטרה יש בהם כדי להטיל אור על הפרשה הנחקרת. אשר ל־התרמה. המיסמכים, שהוצגו אצל עורך־הדין, התעוררה בעיה אם אומנם רשאי עורך־דין למסור תיקים של לקוחות. עורך־הדין סירב למסרם והתבקש בירור כי־לשכת עורכי־הדין. לאחר הבירור, הוחלט להפקיד את התיקים בידי צד שלי־שי, והמשטרה הורשתה ל־עיין בהם.

מעצרו של דוד מלר הוא האחרון בשרשרת של ארבעה מעצרים, שבוצעו עד כה ב־משרדו בכשך שלושת החודשים האחרונים, שלושה עו־בדי מס־רכוש אחרים נעצרו אף הם כמעורבים בפרשיות שוחד, אך פרשיות קטנות ו־בודדות. שניים מהם הובאו לפני שופט שלום ושוחררו ב־ערבות. השלישי נחקר ושוחרר בלי שהובא לפני שופט. נגד איש מהם לא הוגש עד כה כתב־אישום.

בפקודת־המעצר נגד דוד מלר נאמר, ש"קשר קשר עם קבלן בניין וויתר על תשלום בסך 78 אלף ל"י תמורת טו־בות־הנאה ותוך ידידות עם אותו קבלן".

הקבלן החשוד בנה שו־רה ארוכה של בתים כ־חלקת קרקע באיזור חיפה. עד כה הקים על חלקה זו ארבעה בתים. אולם, לפי החשד, עדך לו מלר על אותה חלקת קרקע גדולה הערכה שומה כמו "קרקע ללא מיבנה". ההפרש בין הערכת שומה לגבי קרקע עם מיבנה ובין קרקע לא מיבנה מתבטא ב־הנחה לירות.

דוד מלר שימש בשנת 1955 בראש מועצת קרית־ים (כנציג "הפרוגרסיבים") ולאחר־מכן שימש תקופה ארוכה כסגן ראש המועצה.

במישרתו הנוכחית הוא מ־בהן זה 15 שנה, בתפקידו כ־מנהל מס־רכוש וקרן פיצויים הוא ניהל משרד שבו מועסקים 100 עובדים, הדורש מיומנות מקצועית גבוהה ו־מבוכה. במשך תקופה זו רבו תלונות של אורחים על כתבת, במיוחד בכל הנוגע לפיצויים של נזקי מלחמה.

עם מעצרו של מלר לא תמה עדיין החקירה המשטרתית בכל הנעשה במשרדי מס־רכוש וקרן־פיצויים. המשטרה עודנה ממשיכה בחקירותיה, תוך תיאום עם הנהלת המשרד בירושלים.

ראש לשכת החקירות במשטרת חיפה, רב־פקד אבי צמרת, מסר, כי החקירות נגעת "לשרשרת מעשים בהם כדי לפגוע בהכנסות המדינה".

הממשלה הקציבה עוד מיליון ל"י למוזיאון ישראל

מאת סופר "מעריב" בירושלים

החלטת משרד החינוך והתרבות להקציב השנה למוזיאון ישראל סכום נוסף של מיליון לירות, תמנע הצורך לצמצם עוד יותר את פעולות המוזיאון — אמש בישיבת חורום של ידידי ושוחרי המוזיאון.

בישיבה זו הוחלט על הקמת "קבוצת ידידים", שתרום מדי שנה תרומות בסך חצי מיליון ל"י בישראל, למוזיאון ישראל. ישיבת החירום כונסה בשל מצבו הקשה של המוזיאון.

אתמול, לפני כינוס החירום, נפגש שר החינוך והתרבות, מר אהרן ידלין, עם ראשי המוזיאון לדיון במצב של המוסד. בפגישה זו הודיע מר ידלין על החלטת המ להוסיף השנה מיליון ל"י לתקציב המוזיאון — נוסף על ההקצבה הרגילה של 1.9 מיליון ל"י. מר ידלין הדגיש, כי להעלות על הדעת את סגירת מוזיאון ישראל בירושלים.

בלשים חדשים "מדיחים" את איירונסייד בטלוויזיה

מאת סופר "מעריב" בירושלים

הבלש בכסא־הגלגלים, ה"צ'יף" רוברט איירונסייד, יפנה בעוד כשלושה שבועות את מקומו "במסך הקטן". במקומו של איירונסייד, שכבר ל"בן־בית" במדינת ישראל בכל מוצאי־שבת, יוצגו בפני הצופים הישראלים גיבורים חדשים בסדרות־מתח חדשות:

- "מאדיגאן" (בכיכובו של ריצ'רד וידמארק) המתארת את עלילותיו של בלש משטרה.
- "מיליון קרי", סידרה שכוכבה פותר תעלומות תמורת תשלום לפי תעריף אחיד: מיליון דולאר.
- "בנצ'ק" (בכיכובו של ג'ורג' פפארד) שגיבורו הוא סוכן־ביטוח, המתמחה במציאת חפצים בעלי ערך שנגנבו או אבדו.

אנשי המשמר האזרחי שתקפו — יועמדו לדין

המשטרה מגיבה על תלונת מנהל מפעל בנצרת־עלית

מאת דליה מזורי

"אין אמת בטענה, כאילו סרבה המשטרה לקבל את התלונה על השגת־גבול פלילית, שהגיש מנהל המפעל בנצרת עלית, נגד שני אנשי המשמר האזרחי. שני השומרים יואשמו הן בתקיפה והן ב־השגת־גבול פלילית" — זאת מוסר מפקד משטרת מרחב העמקים, סגן־ניצב אמיל פרי, בתגובה לתלונה שהוגשה למפכ"ל המשטרה.

לפי תלונה זו פרצו שני אנשי המשמר האזרחי בלווית ארבעה "בריונים" לתוך מפעל "מפלן" — מפעל פלסטיקה בנצרת עלית, בעל שניים מעובדיו.

המקרה אירע ב־19.9.74 בלילה. כאשר אנשי המשמר האזרחי הבחינו ברכב נוסע לכיוון המפעל, הם נתנו לו לעצור, וזו הגבירה מהירותה ונעלמה מהם.

השומרים חשדו, כי המבונית יש סיבה לבהלה, והחלו לרדוף אחריה. הם השיגום בכניסה למפעל, וביקשו לגשת אל משטרה. משסרבו — שלאחר מכן התברר שהם עובדים במפעל — פתחו קטטה. אחד הם נחבל קלות, נפצע.

נדחתה תביעת נהגי המוניות לבטל מס הרכב

ההסתדרות של הכנסות ה־מדינה, משה נוידרפר, דחה אתמול את תביעתם של נציגי ארגוני המוניות ל־בטל את מס־הרכש שהוטל עליהם. בעקבות הפניה עמם החליטו הארגונים לקיים מחר אסיפת חרום של כל הנהגים. ארגוני המוניות שבו עבר תועלה מחדש ה־הצעה להשבית את הענף.

גם חברות השכרת המכוניות מצטרפות ל־לשכת המסחר, הודיעו, כי בכוונתן לא למסור הרכב לנפגעי מיסים — אם מגישות משרד, אותו עניין לא... צורה שמנית את העניין... מוניות להשכרה... כיום בארץ.

איסוף ציוד לועד למען החייל

בזמן האחרון נתגלו תחבלות רבות באוספי איסוף של הועד למען החייל. לכן אנו מבקשים מהציבור לפקוח עין על מנת למנוע תחבלה בעיכלום.

בתודה מראש,
אריאלי שמואל, יו"ר
אספר מצות, ירושלים.

"ועדת מעלות" מבקשת חוות־דעת "מכל אדם המוכן להעיד לפניה"

הוועדה תקבע אם אותם מורים, שנמלטו מבניין בית־הספר שהיה בשליטת המחבלים, יוכלו להמשיך ולשמש בהוראה

מאת מנחם רהט

הוועדה הציבורית, שמינה שר־החינוך לבדיקת התנהגות המורים בלווי הטיול המוראבי למעלות, פירסמה אתמול הודעה רשמית לציבור, בה היא מביעה נכונות לשמוע הודעות־דעת "מכל אדם הנכון להעיד לפניה".

ההודעה מופנית "לכל אדם, אשר המידע והנסיון שלו מאפשרים לתרום לפתרון הבעיות העקרוניות המתעוררות בהקשר זה", כלומר, בשאלת כשרות המורים, אשר ליוו את הטיול ונמלטו מבניין בית־הספר במעלות, בעת שהיה בשליטת המחבלים, להמשיך בהוראה.

בעקבות הודעה זו מתרו את־... המול הורים, מורים ואזרחים אחרים ממקומות שונות בארץ, על נכונותם להופיע לפני הוועדה, כדי להביע לפניה עמדתם בפרשה זו.

הוועדה מונה שלושה חברים: עו"ד נפתלי ליפשיץ מחיפה (יו"ר), המחנך אריה סימון, מנהל כפר הנוער בן־שמן והרב יוסף עזראן, רבה של קרית־מלאכי.

בדעת "ועדת ליפשיץ", שכבר גבתה עדויות והשגות מפי ההורים שבניהם נספו במעלות, מפי התלמידים שניצלו באסון ואף מפי המורים עצמם — לשוב ולהתכנס לסדרת ישיבות שתימשך מ־13 עד 16 באוקטובר, כדי שתוכל להגיש בהקדם המלצותיה לשר החינוך.

תלמידי י"ב מנהריה יאומנו בנשק חם

ישובצו אח"כ בתפקידי שמירה ✶ יחולק נשק לתושבים

מאת מנחם רהט

תוך חודש ימים יעברו כל תלמידי כיתות י"ב במוסדות החינוך העל־יסודיים בנהריה אימונים בשימוש בנשק חם, כדי שניתן יהיה לשבצם בתום האימונים בתפקידי שמירה וסיור בעיר.

מפקד המשמר האזרחי בישראל, ניצב מולא כהן, מסר על כך אמש בטקס תלוקת תעודות "שומר מיוחד" למאות מהמתנדבים המשמר האזרחי בנהריה. הוא הוסיף, כי בתוך חודש תועמד לרשות ואחראים למשמר האזרחי בעיר כמות ניכרת של רובים הישים — ואלה יחולקו בקרב התושבים. מר כהן מסר כי תושבי נהריה יוכלו לקבל נשק להחזקה בבתיהם לצרכי הגנה עצמית, אך חלוקתו בקרב התושבים למסירה זו תיעשה בצורה מבוקרת ואחר בדיקה מדוקדקת של עברם וכישוריהם של המועמדים לקבלת הנשק.

ראש עיריית נהריה, מר אפרים שריר, אמר בטקס, כי עד כה הצטרפו למשמר האזרחי בעיר כאלפיים איש, המתפעלים מדי לילה במשימות שמירה וסיור.

חשוד בהדחה לזנות שוחרר בגלל התרשלות התביעה

המשטרה לא גבתה עדות מהמתלוננת והשופט העיר על כך: מוטב שהמשטרה תדאג שנציגיה בבתי־המשפט ידעו החוקים

מאת יהושע כהנא

שופט בית־משפט השלום בתל־אביב ציווה אתמול לשחרר חשוד בהדחת נערה לזנות, כיוון שהמשטרה לא גבתה עדות מפי הנערה לפני שופט בית־משפט מהוזי, כפי שמורה החוק.

ב־30 בספטמבר השנה נעצר בתל־אביב סאלה מסארי, ערבי תושב חיפה, כחשוד בנסיון להדיח נערה, תוך איומים והכאות, לעסוק בשבילו בזנות כדי שיחיה על רווחיה. לדברי נציג המשטרה, כלא החשוד את הנערה והיכה אותה מכות אכזריות, עד אשר גיאותה כפחד לתביעותיו.

הנערה ניסתה בכל פעם להתחמק מ"מגבירה", אולם תישה לעשות כן, עד אשר הגיע ממנה לצאת למול־כרם, במטרה "לבלות" עם ערבים, אז נמלטה הנערה והגישה תלונה במשטרה.

כאלה מסארי הכחיש כל קשר לחשד המיוחס לו. לדבריו, קיבלה הנערה מכות מן השוטרים, כדי שתתלונן עליו. החשוד ביקש את חסות המשטרה מפחד הודיו, שכן הם עלולים, לדבריו, לרוצחו, אם ישבעו אישה אשמה טפלו עליו.

השופט ציווה על מעצרו ל־15 יום, והורה לכלאו בבית מעצר כבודד.

אתמול, בתום 15 ימי המעצר, הובא סלאח מסארי לבית המשפט ונציג המשטרה ביקש להאריך מעצרו, כיוון שאין ערב המוכן לערוב לשיחרורו.

בתשובה על שאלות הסניגור, עו"ד אורי דון, אישר נציג המשטרה, כי לא נגבתה מן המתלוננת עדות לפני שופט, כפי שמורה החוק.

על כך העיר השופט אריה בן־ארי: "תמוה הדבר בעיני, כי באי־כוח משטרת ישראל לא שמעו, כנראה, על התיקון בחוק. מוטב יעשו האחראים להדרכה במשטרה, אם ידאגו שהשוטרים המופיעים בבתי המשפט ידעו את החוקים הקשורים בעבודתם".

השופט ציווה לשחרר את החשוד לאלתר, בערבות של אלפיים ל"י. השופט קבע, כי בהיעדר ערבות כזו ייעצר סלאח מסארי ל־5 ימים נוספים, ותוך תקופת המעצר יועמד לדין.

מעץ השיקמה העתיק, שפיאר את רחוב הסלך ג'ורג' בתל־אביב ליד בית מס' 53 (מול קולנוע "סקסים"), לא נותר אלא גזע עבה.

פארותיו של עץ שיקמה זה, מהבודדים שנותרו בעיר, והמצויים עדיין ברחוב הסלך ג'ורג', קוצצו אתמול בבוקר בידי פועלי העיריה. הדבר נעשה בהתאם להחלטה שנתקבלה בשעתו, להעתיק את העץ ולנטעו מחדש בגן שבקצה רחוב להגרדיה ביד־אליהו. במקומו הטכני — סברו אנשי העיריה — מפריע העץ לתנועת כלי־הרכב.

אתמול בבוקר, כשהחלו הפועלים לגדוע את ענפיו כדי להכינו לעקירתו ולהעברתו — פנו שכנים נדהמים ונדעמים אל העיריה: "מה עשיתם, הרי חיסלתם בכך את המעט שנותר מיופיה של העיר". עו"ד חיים ליפקין, שאך זה עתה נתמנה לראש המחלקה לגנים ונוף, ביקש הסבר לפעולה. ההסבר לא שיכנעו — והוא אמר: "אדרוש שינוי ההחלטה. אדרוש להשאיר את העץ במקומו".

בינתיים נותר עץ השיקמה ערום. כמוהו — הרחוב.

חברת "פאן לון" מבקשת "להקפיא" משפט נגדה

הנימוק: ההאשמות מיוחסות לאפרים אברון, שהיה המנהל בתקופה האמורה, "ואין ההנהלה החדשה צריכה לתת על כך את הדין"

מאת שאול הון

כשאי־ומתן "פאן לון" הגיע לשלב משפטי מתנהל בימים אלה בין הנהלת החברה "פאן לון" לבין פרקליט המדינה בירושלים.

נימוקה של החברה הוא, שההאשמות המיוחסות לה נעשו בתקופת כהונתו של אפרים אברון כמנהלה, ואין ההנהלה החדשה צריכה לתת את הדין על האשמות המיוחסות לאברון עצמו, והכלולות בכתב־אישום שהוגש נגדו.

כתב־האישום הוגש בזמנו לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב על־ידי עוה"ד חיים רובין, סגן בכיר ראשון לפרקליט המחוז. החברה ואפרים אברון נאשמים בהשמטת הכנסות בסכום של יותר מ־מיליון ל"י, בשנים 1970/71. התובע ציין בכתב־האישום, כי השמטת ההכנסות נעשתה בקשר להקמת בית־המלון "פאן אמריקן" בבת־ים והמלונות שלא הוקמו: "קלארידג'" בבת־ים ו"פראנץ'" היל הוטל" בירושלים.

החברה ואפרים אברון, שהיה אז כמנהלה, הואשמו בקבלת היתרים לרכישת חומרי הבנייה בפטורים ממסים — ומכירתם לאחר־מכן. אולם, בספרי־החשבונות של החברה נרשמו סכומים גמורים במרבה מכפי שנתקבלו למעשה. כן הועלמו בספרי החשבונות של החברה סכומי ריבית שנצטברו לחברה, מהכספים שקיבלה במכירת האישורים הנ"ל, כספים שהופקדו בחשבונות בבנק.

פרקליטי החברה, עוה"ד שרגא בירן וזכריה פיים, טוענים בפנייתם לפרקליט המדינה, כי אפרים אברון היה מנהל החברה אז ובעל המניות העיקרי. אולם, הוא סולק מכבר וכיום פועלת בחברה הנהלה חדשה, שאין לה דבר עם מה שאירע באותה תקופה. לפיכך, אין להעמידה לדין על אשמה שאין לה נגיעה אליה.

המשפט עמד להתחיל אתמול לפני השופט המחוזי בתל־אביב, דב לוין. אולם, פרקליטי החברה הודיעו על כך בבית־המשפט וביקשו שהמשפט יידחה, משום שבינתיים מתנהל בעניין זה מגעים עם פרקליט המדינה בירושלים. הם הטעימו, כי בקשתם מתייחסת לחברה עצמה, ולא לאפרים אברון, שמשפטו ייערך כנראה בנפרד.

השופט הורה לדחות לפי שעה את תחילת המשפט.

חשוד בחטיפת נערה ונסיון לאונסה נעצר אחר 3 חודשי חיפושים

... רימטוביץ, שהיה מבוקש בידי המשטרה שלושה חודשים, כחשוד בנסיון לאונס, נעצר בסוף השבוע. אתמול הוצא נגדו צו מעצר לעשרה ימים, בבית משפט השלום בתל־אביב.

המשטרה טען בבית־המשפט כי ביום 5 ביולי השנה, הערב, חטף חונה רימטוביץ, ביחד עם שבעה אחרים, צעירה. הם הובילו אותה לדירה בבת־ים, אונסו והיכו אותה באכזריות, במטרה לאנסה.

המשטרה טען, כי החשוד התחמק מן המשטרה במשך חודשים, והיו קשיים רבים לאתרו. לדברי נציג המשטרה, מפיל החשוד אימה על הבחורה, וכן על עדים, וכך יגרום שיבושים קשים בהמשך החקירה. נציג המשטרה ציין כי חונה רימטוביץ, המוכר לדבריו כאדם אלים, הוא שיזם את החטיפה.

החשוד הכחיש כל קשר לחשד המיוחס לו וטען, כי היתה לעזור לצעירה, ולא לפגוע בה.

השופט אריה אבן־ארי לא קיבל טענות החשוד, וציווה על מעצרו לעשרה ימים. תוך תקופת המעצר הוא יועמד לדין.

שוחרר בערבות תעשיין חשוד בעבירות מכס ב־5.5 מיליון ל"י

התעשיין הטקסטיל הנריך קרנציה, שנעצר בשבוע ... כחשוד בעבירות על חוקי המכס ומס־הקנייה בסכום של יותר מ־5.5 מיליוני ל"י, שוחרר מן המעצר בערבות של 300 אלף ל"י.

הנריך קרנציה, המתגורר ברחוב הלילך 13 בהרצליה פיתוח, נחשד כי בשנים 1970–1974, בהיותו מנהל ובעלים של ... הנריך קרנציה בע"מ, התחמק מתשלום מכס ומס־קנייה על־ידי הגשת הצהרות ודיווחים כוזבים. נציג המכס ציין כי היקף ההתחמקות הוא הגדול ביותר שנחשף עד כה בישראל.

הנריך קרנציה חשוד בקבלת פטור ממכס על יבוא של ... לייצור בדים לייצוא, את הבדים מכר בשוק המקומי, ... המכס דיווח על ייצוא כוזב.

... הנריך קרנציה הוצא צו עיכוב ליציאה מן הארץ, ... גמר ההליכים המשפטיים נגדו.

רב"ט במב"ם נקנס והורד דרגה בגלל לקיחת שוחד

מאת מרדכי אלקן

שנת מאסר על תנאי, קנס בסך אלף ל"י והורדה ... מרב"ט לטוראי, גזר אתמול בית־דין צבאי מחוז ... בראשות סא"ל דליה ורנר, על נהג־אמבולנס ... במרפאת קצין־העיר תל־אביב, שהורשע בלקיחת ... בסך 50 ל"י, תמורת הפניית חייל לרופא בלי תור. ... בית־הדין הצבאי זיכה את הנאשם מאשמת שוחד במקרה ... ומשלוח עבירות במסמכים צבאיים, לדבות זיוף.

... מאסר על תנאי וקנס בסך אלף ל"י, הטיל אתמול ... בית־דין צבאי על חייל מילואים, שהורשע בשידול ... אישורים לחופשת מחלה ("גימלים") במרפאת קצין־העיר ... לעומת זאת, זיכה בית־הדין את הנאשם מאשמה ... שוחד ותיווך בשוחד.

... את דינם של שני הנאשמים ציין בית־הדין, כי ... בעונשם, בהתחשב בכך, כי השתתפו רק באחריות ... צבאי סדיר, וכן בגלל מצבם המשפחתי המיוחד — ... היה גוזר עליהם עונש מאסר בפועל.

... הנאשמים הגנה רס"ן צילי פלד. את התביעה הצבאית ... בתי־המשפטים עו"ד ... גלעם.

נעצר לחשוד בגניבה שהסתתר שבועיים

מאת עזרא ינוב

● למעלה: אלה ויינוקרובה, נגנית כסילופון, שזכתה בפרס הראשון.

● משמאל: להקה „אז מה יש", שזכתה במענק לימודים.

נערה בת 16 שעלתה מבריה"מ - במקום ראשון בתחרות כשרונות צעירים של „מעריב לנוער"

אלה ויינוקורובה, נגנית כסילופון בת 16, שעלתה לפני שנה מברית־המועצות, זכתה בפרס הראשון — מילגה בסך 800 ל"י — בתחרות הממורתית לגילוי כשרונות צעירים, שהתקיימה אתמול בהיכל התרבות בתל־אביב ממעם „מעריב־לנוער", בשיתוף ויצ"ו ובתרומות בנק־לאומי.

השנה התייצבו לתחרות 800 מועמדים, שמתוכם בחר חבר שופטים ב־20 כשרונות צעירים בתחומי אמנות שונים. חבר־השופטים, בראשות העיתונאי יוסף לפיד, התקשה לדרג את 11 המצטיינים שיזכו במענקי־לימוד. קשה במיוחד היתה קביעת שלושה המקומות הראשונים.

במקום השני, ובמענק־לימוד בסך 700 ל"י, זכה הפסנתרן־מלחין בן 8 נר עם אלקם. במקום השלישי, ובמילגה בסך 600 ל"י זכתה רקדנית בלט בת 14, איריס גיל.

מבעה מתחרים נוספים זכו במילגה בסך 500 ל"י כל אחת. הזוכים הם: הזמרת יפת תרר בת 13; להקת „אז מה יש" מבאר שבע; הזמרת גילה יעקובזאן בת 16; נגן הקלרניט יאיר פלדמן, בן 10; להקת „שובבי הכרמל" מחיפה; הזמרות כלי־מיפה, שלושה מהם בני משפחת חדרי מרמת־גן; גילה סיני מחולון ואורלי לבן — נגניות בימרה קלאסית.

כן השתתפו בתחרות רביעיית כלי־מתכת מל תזמורת הגדנ"ע, המתופף יואב ליפשיץ והפסנתרנית אירית רוב, נגן הקלרנית אוהד רבינוביץ, הכנר בן 15 נתום ארליך, הזמרת ורדה סרן, הזמר הצעיר מרדכי זינגבוים, הצמד מירי וגיזי מכת־ים, דודי ועידית שכטר מראשון לציון ולהקת כלי־פריסה מגני־תקוה.

בחבר־השופטים היו הדשנה גב' עדינה מסלון מוציא, הפסנתרנית רינה ברזומן, גב' יעל רבון מ־שידורי־ישראל, המורה למוסיקה הרמן קוסלה, השחקן שמואל מגל, שאול ביבר, ועורך „מעריב־לנוער" אמנון בירב.

בתחילת המופע, מנערך לפני 3000 צופים, הוכתרה הספורטאית הצעירה „ספורטאית השנה של „מעריב לנוער"". הינחה את המופע מרדכי פרימן.

התחרות לגילוי כשרונות צעירים מתקיימת זו השנה ה־17 ברציפות, ד עד עתה נתגלו בה אמנים רבים, הנמנים עם אמני השורה הראשונה בישראל.

צו הקפאת הבנייה יוארך בחצי שנה

מאת אברהם רותם

צו הקפאת הבנייה, שנכנס לתוקפו ב־3 ביולי, יוארך כנראה בחצי שנה, מעבר לתקופה שנקבעה בשעה: 31 בדצמבר 1974 לגבי בנייני־ציבור, וי־31 במארס 1975 לגבי בתים פרטיים.

אתמול התקיימה פגישה בין שר השיכון, אברהם עופר, לבין היועץ המשפטי לממשלה, מאיר שמגר, בה נדונו הדרכים להארכת הצו. המגמה היא, כפי שנודע, לשנות את מסגרת הצו כיום, בהתאם לצו פיקוח על המצרכים והשירותים, להפעילו במסגרת חוק התיכנון והבנייה ולתת לו תוקף כצו לשעת חירום.

שינוי זה יאפשר הטלת סנקציות חמורות יותר על מפירי הצו. שכן כיום, במסגרת צו הפיקוח על המצרכים והשירותים, העונש המקסימאלי על הפרת צו הפיקוח על הבנייה הוא עשרת אלפים ל"י קנס ו/או שבע שנות מאסר. לדעת שר־השיכון, עונש זה איננו מרתיע.

כן יאפשר הצו, במסגרתו החדשה, למנוע מלכתחילה הוצאת רשיונות־בנייה לבתים שאינם עומדים במסגרת הצו. כיום מוציאות הרשויות המקומיות רשיונות־בנייה, אך מגבילות זאת בכפוף לצו הפיקוח על הבנייה.

עוזר שר־השיכון והמטפל בביצוע הצו, ד"ר אבי רייך, מסר אתמול בתשובה לשאלה סופר „מעריב", כי לדעת שר־השיכון, יהיה ניתן להחיל את הצו, בחצי השנה הנוספת, בצורה יותר סלקטיבית שכן, כיום רוב הפרוייקטים שנועדו להפסקת הבנייה — העבודה בהם אכן הופסקה. מדובר בהפסקות בנייה לגבי מיבנים, ששטחם הכולל כחצי מיליון מטר מרובע.

בפגישה אתמול אמר שר־השיכון, כי הפיקוח על הבנייה נתן אותותיו במשק, והדבר בא לידי ביטוי במסחור במלט, המצוי בשוק כיום בשפע.

עיקר יעילותו של הצו, בתקופה שלאחר הארכתו, יהיה באי־התחלות בנייה, הוהדה המיוחדת של המומחים, הדנה כיום בהפסקות בנייה, תטפל בעיקר במתן אישורים להתחלות בנייה, והמגמה היא לאפשר בניית פרוייקטים הקשורים למיבני חינוך, בריאות ודת, בנייה מתועשת, וכן גם להקל בהגבלות הבנייה ביהודה ושומרון... שלים.

רופא נאשם בגרימת מותו של חייל

מאת מרדכי אלקן

רופא צבאי במילואים ששירת בינואר 1973 בתפקיד רופא אחראי על מירפאה פיקודית צבאית, הואשם אתמול בבית־הדין הצבאי כמתן הגורם במותו של חייל, מתוך פזיזות וחוסר זהירות שאין בה רשלנות פושעת.

הרופא, שהשתחרר לא מכבר משירות בצבא־הקבע, הועמד לדין בבית־דין צבאי כאחראי למותו של החייל, מפני שלא איבחן בעוד מועד את מחלתו ולא הורה להעביר את החייל החולה במהירות לבית־חולים.

לפני העמדתו לדין, נחקר הרופא על־ידי שופט לחקירת נסיבות המוות. במסקנותיו לא הורה השופט החוקר להעמיד את הרופא לדין, עובדה זו ציין עו"ד שלום ברנר, סניגורו של הרופא הנאשם. זאת ועוד: הסניגור טען, כי לבית־הדין אין סמכות לדון את שולחו, מפני שכתב־האישום לא הוכן כראוי — ויש לבטלו.

בן הודיע הסניגור, כי יפנה לבית־הדין הצבאי לערעורים, בערעור על הרכב בית־הדין שדן את שולחו, מפני שבית־הדין לא נענה לבקשתו לשנות את הרכבו, שאחד משלושת השופטים יעזוב את ההרכב ובמקומו ייכנס שופט אחר.

התובע, סרן מרדכי קרמניצר, טען, כי לבית־הדין הסמכות לדון בתביעה נגד הרופא, וביקש לדחות את טענת הסניגוריה בעניין זה.

אב־בית־הדין, סגן־אלוף אליהו מצא, דחה למועד מאוחר יותר; את מתן פסק־הדין, כדי לאפשר לסניגורו של הנאשם לפנות בערעור לבית־הדין הצבאי לערעורים, בעניין בית־הדין הדן את הרו...

דורשים לבטל הצנזור על כל מופעי הבמה

מאת יעקב חעליון

תביעה לבטל כליל את הצנזורה על כל רוויו וקאבארט סאטיריים, הועלתה באוזני שרי אהרון ידלין ושר המשפטים חיים צדוק, מטעם הסניף הישראלי בארגון התיאטרון הבינלאומי.

מרכז הארגון מאגד בתוכו את שלושת התיאטראות הרפרטואריים ואת רוב אנשי התיאטרון הישראלי, לכל השונים.

במכתב, החתום בידי ישעיהו ויינברג, יו"ר הוועד של המרכז, צויין, כי ועדת־החקיקה של הממשלה לבטל את הצנזורה רק על מופעים בתחום התיאטרון והאופירה, אך פסחה על מופעי רוויו וקאבארט סאטיריים.

לדעת הכותב, תכליתה היחידה של הצנזורה על אלה היא אך ורק פוליטית. „כל סייגים ואיסורים לאור סבירים, כגון איסור מעשי תועבה, מצויים בחוק הפלילי", נאמר במכתב.

נעצרו חשודים בהתפרעות במשחק כדורגל בכפר־סבא

מאת מרדכי אלקן

פקודת מעצר ל־15 יום הוצאה אתמול בבית־המשפט השלום בפתח־תקוה נגד שלושה תושבי ירושלים שהתפרעו בשבת על מגרש הכדורגל של „הפועל" כפר־סבא, בעת משחק כדורגל בין „הפועל" כפר־סבא ל„בית"ר ירושלים".

שלושת החשודים העצורים הם דוד רביבו, בן 24, יוסף, בן 20 ודוד עליא, בן 17. הם חשודים בהתפרעות ותקיפת שוטרים.

רס"ל יצחק כהן, ממשטרת כפר־סבא אמר בבית־המשפט, כי שלושת החשודים יובאו לדין תוך בדי מ...

2 ניחשו 13 בטוטו

שני משתתפים ניחשו 13 תוצאות נכונות במחזור מס' 4 של הטוטו, ויתחלקו בפרס הראשון, כל אחד מהם יקבל 175,000 ל"י בערך.

בפרס השני, בעד ניחוש 12 תוצאות נכונות, יתחלקו 90 משתתפים, וכל אחד מהם יקבל 725 ל"י בערך.

בפרס השלישי, בעד ניחוש 11 תוצאות נכונות, יתחלקו 1140 משתתפים, וכל אחד מהם יקבל 58 ל"י בערך.

בפרס הרביעי, בעד ניחוש 10 תוצאות נכונות, יתחלקו 7245 משתתפים, וכל אחד מהם יקבל 9 ל"י בערך.

ההכנסה במחזור מס' 4 הגיעה ל־810,104 ל"י ולפרסים הופרשו 554,146 ל"י, כולל העברה ממחזור מס' 3.

המינימום לפרס הראשון במחזור מס' 5 הוא 250,000 ל"י, והמינימום לכלל הפרסים הוא 450,000 ל"י.

עלייה קלה במספר התיירים

מאת ספר „מעריב"

לאחר הקופאה של ארוכה, חלה עלייה בתיירות הנכנסת בחודש ספטמבר השנה.

45,700 תיירים הגיעו ארצה בחודש ספטמבר — עלייה ב־7 אחוז, לעומת החודש אותוס השנה. עם זאת, נמוך מספר התיירים הנכנסים ב־28 אחוז, לעומת חודש ספטמבר אשתקד.

כללית, ישנה ירידה של 17 אחוז בתיירות הנכנסת מאז ראשית השנה, לעומת אשתקד. בחודשים ינואר־ספטמבר השנה הגיעו ארצה 100 אלף תיירים פחות מן התקופה המקבילה אשתקד — 478,700, לעומת 579,100.

לבנת חבלה נתגלתה בחצר בית בתל־אביב

לבנת־חבלה מתוצרת התעשייה הצבאית, במשקל 250 גרם, נמצאה אתמול בחצר בית בדרך השלום 147 בתל־אביב.

אורות, שהבחין בחבילה, הזעיק את המשטרה. חבלן המשטרה בדק את החבילה החשודה וגילה את לבנת־החבלה, הנמצאת בשימוש בצה"ל, כשהיא עטופה בנייר עתון. לא נמצאו מנגנוני־הפעלה לחומר הנפץ.

המשטרה פתחה בחקירה והועלתה סברה, כי חייל ביקש להיפטר מן החבילה והשליכה לחצר הבית. חוקרי המשטרה גם קבעו, כי לא מן הנמנע שבמקרה תומר־הנפץ הונח בחצר במטרה שישמש למטרות בלתי־ליות.

משלחת נשי חרות ביקרה אצל פצועי צה"ל

משלחת של ארגון נשי חרות בתל־אביב, בראשותה של גבי אסתר רוזלד, ביקרה ביקרים אלה במחלקות השיקום אי וב' בבית־החולים תל־השומר, אצל נכי צה"ל. חברות המשלחת בירכו את הפצועים לרגל השנה החדשה וחילקו להם כיבוד. החיילים קיבלו מתנות תבלות שי.

לקראת חג הסוכות הביאו נשי חרות חבילות־שי גם לילדי הנכים. כן חולקו דגלים לשמחת־תורה. לשי צורף שיר מאת המשוררת בת־דור (נובר דברוסקה).

מת בשעת נהיגה

אברהם קופמן, תושב רמת־גן, כבן 60, מת אתמול תוך כדי נהיגה במכוניתו, בשדרות חן בתל־אביב.

רופא שהוזעק למקום קבע, כי קופמן נפטר מהתקף־לב.

המכונית המשיכה לנסוע, לאחר פטירתו של נהגה, התנגשה במכוניות אחרות וגרמה נזקים לשבעה כלי־רכב.

מבצע מהפכני לרכישת מטבעות ישראל במחירים זולים!

דרושות לנו מטבעות ישראליות מכמף בכמוין לחדש את המלאי ולהמשיך במבצע המהפכני של ממבעות ישראליות בתשלומים. אנו מעלים מחירי הקנייה שלנו ומשלמים 25%—40% המחירים הנוכחיים בשוק המקומי.

המטבע	נשלם עבור 1־10 מטבעות ל"י	נשלם עבור 50־100 מטבעות ל"י
1958 העשור	110	125
1959 ושבו בנים	225	250
1960 הרצל	220	245
1966 עם ישראל חי	150	175
1968 ירושלים	170	190
1969 שלום	175	195
1970 פדיון הבן	120	135
1972 פדיון הבן	80	115

אנו קונים ממטבע אחד עד 250 מטבעות ומשלמים במזומן לפי המחירים הרשומים למ...

אספן ומשקיע: בסס את חסכונותיך והבטח בספך ע"י רכישת ממבעות. נמה גם אתה כאחד אנשים שהתמידו בקניית מטבעות ישר שנה בשנה נחשבים היום לבעלי רכוש עצום. אוסף אחד מושלם ומלא כיום הוא —0,000. היה גם אתה בין הנהנים כאשר יקפצו המחירים מעלה. התחל לקנות בחסכונותיך הקמנים. מטבע ועוד ממבע כי כל רכישה תגרום לך ותתן לך רווחים. נסה השקעה מל ממם עבור ילדיך תכדיך.

השקעה שקטה ללא „תמביך כלכלי". יהנו מהממבעות ירצו להחזיק בהם ולהתגשם יראו עניין רב בנושאיהם החינוכיים וימצאו אמצעי רציני העוזר לפתור את הבעיות הכספיות עוררות בעתיד — ע"י מכירה וממום רווחים רכישה דירה; קניית מכונית; למוד על יסוד ברסיטאי; נסיעה לחו"ל וכו'.

אנו מציעים שוב את התוכנית הפופולרית בהפצתה בתחילת חודש מפסמבר **ללא מחיר** למרות שאנו משלמים כעת 5%—40% על 8 סוגי ממבעות מתוך 20 הממבעות המוצ...

ואלה הם 20 המטבעות: העשור; השמ... הרצל; עם ישראל חי; הנצחון; ירושלים; מקוה ישראל; המדע; שלח את עמי; התשעה למדינת ישראל; ברקיהודה; פדיון הבן 1970, 1972, 1973, 1974; חנוכיה רוסית; חנוכיה בן...

מחיר האוסף הזה בארץ הוא —3,200. לקנותו ע"י תשלום מל 500 ל"י במזומן ותשעה מים חדשיים של 300 ל"י.

חסוך 400 ל"י: שלם רק 2800 ל"י במזומן הוא שלך.

בכמה מוצע למכירה בחו"ל: חברה מ... ארה"ב מפיצה את האוסף הזה במחיר 1,500 תשלומים חדשיים.

לא לאחר את המועד ואל תחכה לסוף העומד להסתיים בקרוב.

עוד 7 תוכניות חסכון: קיימות לבחירתך לתוכניה הנ"ל. גש אלינו לקבלת פרטים מפור...

אלבומים מהודרים: כל האוספים הנ"ל בתוך אלבום נפאר שהוכן במיוחד עבור אוס של כל הממבעות הישראליות שהתפקו מ־58 היום. האלבום ומחירו 100 ל"י תם קסלת ומחירו 10 ל"י בתמונות צבעוניות ינתנו לקונים.

הגלריה הישראלית למדליות ולמטבעות
רחוב מנדלי 2 תל־אביב טלפון 220648
מ־9.00 עד 13.00 ומ־16.30 עד 19.00

על מותו של

ר' שניאור זלמן שזר

אבלים מרכז לנוער בית שזר בכפר חב"ד
אגודת חסידי חב"ד
צעירי אגודת חב"ד
ועד כפר חב"ד והמוסדות
נחלת הר חב"ד והמוסדות
כפר חב"ד ב'
שכוני חב"ד בירושלים והמוסדות
שכוני חב"ד בלוד והמוסדות
חב"ד בצפת
רשת בתי ספר חב"ד
ישיבות ומוסדות חב"ד
וכל בית חב"ד בארץ ובתפוצות

שר החינוך והתרבות
והנהלת המשרד

אבלים
עם הסתלקותו של

שניאור זלמן שזר

הנשיא השלישי של מדינת ישראל
ושר החינוך והתרבות הראשון.

מרכז זלמן שזר

מרכז זלמן שזר
אבל
על פטירת

ר' שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי למדינת ישראל.

נגיד בנק ישראל
יו"ר הועדה והמועצה המיעצת וחבריה

אבלים
על פטירתו של

שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי של מדינת ישראל

החברה ההיסטורית הישראלית

אבלה
על פטירת

ר' שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי למדינת ישראל

נשיא כבוד של החברה ההיסטורית הישראלית

המועצה הציונית בישראל

מתאבלת
על מותו של

שניאור זלמן שזר

נשיאה השלישי של מדינת ישראל
נשיא הכבוד של המועצה הציונית בישראל

בית מכון ויצמן למדע

אבל עם כל בית ישראל
על מותו של

זלמן שזר

נשיאה השלישי של מדינת ישראל.

קרן קימת לישראל

אבלה על פטירת

שניאור זלמן שזר

הנשיא השלישי של מדינת ישראל

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל

אבל על מות

שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי למדינת ישראל

בית המדרש למורים העברי הממלכתי
ע"ש דוד ילין, בית-הכרם, ירושלים
והאגודה למען בית המדרש למורים

מבכים את מותו של מייסד
המכון לחינוך ריפויי (מח"ר) ע"ש רחל שזר

שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי למדינת ישראל
ומשתתפים בצער משפחתו

ההסתדרות הציונית העולמית
הסוכנות היהודית לישראל

שרויים באבל
על מות

שניאור זלמן שזר

הנשיא השלישי של מדינת ישראל

נושא דגלה וסולל דרכה של תנועת התחיה הלאומית

התאחדות עולי ברה"מ

מבכה את מות האיש הגדול

שניאור זלמן שזר

הנשיא השלישי של מדינת ישראל

עירית ירושלים

ירושלים אבלה
על מותו של

זלמן שזר

ז"ל

נשיא המדינה השלישי ואזרח כבוד של הבירה.

אוניברסיטת בן גוריון בנגב

אבלה עם כל בית ישראל
על מות

שניאור זלמן שזר

הנשיא השלישי של מדינת ישראל

עירית ראשון-לציון
תושבי ראשון-לציון

אבלים
על מותו של

ר' שניאור זלמן שזר

ז"ל

הנשיא השלישי של מדינת ישראל
אזרח כבוד של ראשון-לציון

חנניה גיבשטיין
ראש העירייה

מפעלי ניר אמריקאים ישראליים בע"מ
ההנהלה והעובדים

אבלים עם כל בית ישראל בארץ ובתפוצה
על פטירתו של

שניאור זלמן שזר

ז"ל

נשיאה השלישי של מדינת ישראל

صكنا من الاصل

נתייחד עם זכרו של בננו היקר והבלתי נשכח

רב"ט יצחק רוזנצויג הי"ד

אשר נפל במלחמת יום הכיפורים

העליה לקבר ביום רביעי, ב"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74), בשעה 3.30 אחה"צ, בבית־הקברות הצבאי על הר־הרצל בירושלים.

אוטובוס יצא מבנייני הסוכנות היהודית בירושלים, בשעה 3 אחה"צ.

פרידה ומשולם רוזנצויג
חוה יוסי ומיכאל אנגפלד
והמשפחה

במלאת שבע שנים לנפול בננו ואחינו היקר

חיים סגל

ז"ל

במילוי תפקיד על משחתת „אילת"

חלפו שבע שנים לנפילתך
ימיך היו, היו ספורים, ומעטים
יקר לנו מכל היית
מותך היה לנו לצרור נצח
ת.נ.צ.ב.ה.

האזכרה תהיה ביום רביעי ב"ג תשרי תשל"ה 9.10.74 בשעה 2.00 אחה"צ בבית הקברות הצבאי חוף הכרמל חיפה.

הוריו: וסה וראובן סגל
אחותו: ישראלה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

שמואל נייר ז"ל

נעלה לקברו ונקיים טכס אזכרה לזכרו ביום רביעי, ב"ג תשרי תשל"ה, 9.10.74, בבית העלמין קרית־שאול.

אוטובוס יצא מבית המנוח שדרי דוד המלך 3 ת"א, בשעה 3.30 אחה"צ.

המשפחה

אנו משתתפים בצערם העמוק של ידידינו

הנקה ויעקב בינגשטוק

על מות

נפתלי (זיגו) כשר

ז"ל

משפחות:

אהרוני נשקה, ברגמן פפקה ומונק, גרינשטיין פרידקה וחיים, דגן יהודית ויחזקאל, דניאלי בילהה וחיים, דניאלי רחל ונתן, ירדני אסתר ושמעון, ישראלי מאיר, סקידל חנה ומשה, עמיר גלי ואיסר, פולקמן נפתלי ומרים, פריימן נאוה ויוסף, קורנרייך מינקה וחיים, קימל חוה וצבי, שיף לוסיה והודי ושקד שרה ומנשה

למשפחת שולהוף

השתתפותנו הכנה באבלכם בהלקח מכם

ארוין שולהוף ז"ל

עובדנו לשעבר

STOCK

ההנהלה וצוות העובדים

לזאב ורמי שורץ

ולמשפחה האבלה

אתכם באבלכם הכבד
במות הרעיה האם

פאולה שורץ ז"ל

נ. מנחמי ובניו בע"מ

למשפחת רקובשצ'יק

עמכם באבלכם הכבד
במות יקירכם

זאב רקובשצ'יק ז"ל

התעשיה האוירית לישראל
ההנהלה — ארגון העובדים

משתתפים בצער המשפחה על מות

מרדכי לזר ז"ל

משפחת פרדני

במלאת שלוש שנים לפטירתה של יקירתנו

אטה (דינן) גרינברג ז"ל

תתקיים אזכרה ביום רביעי, כ"ג תשרי תשל"ה 9.10.74 בבית העלמין בפ"ת בשעה 4.00 אחה"צ.
נפגשים בבית העלמין.

המשפחה

למשפחת גולדשטין

אתכם אנו באבלכם הכבד על מותו הפתאומי של הבעל ואב המשפחה המסור

יוסף גולדשטין

ז"ל

כי יהן הלא תכיתי ראבה עוד.

חבריו: הנהגים, השומרים, הכבאים, המנהל ועובדי משרד התעבורה ועובדי המשמרות ב„רידינג" ת"א

במלאת שנתיים לפטירת יקירנו

חיים משה ארליך ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, ב"ג תשרי תשל"ה 9.10.74 בשעה 16.00. נפגשים ליד שער בית העלמין בקרית־שאול.

אלמנתו, בנו, כלתו, נכדתו
וכל המשפחה

במלאת שנתיים לפטירת יקירתנו

פלה דווידוביץ ע"ה

(לבית זרובסקי, מלודז')

תתקיים אזכרה לזכרה ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74), בשעה 16.00, בבית העלמין בקרית שאול. נפגשים ליד השער.

המשפחה

מטה מרחב דן
משטרת ישראל

אבל על מותו של

מפקח שמעיהו גורין

ז"ל

ומשתתף בצער המשפחה

למשפחת רוטמנש היקרה

השתתפותנו באבלכם הכבד בהלקח מכם ללא עת הבעל האב ועובדנו היקר והמסור

פייבל ז"ל

ויסגא
ההנהלה והעובדים

הנהלת המרכז למכון משרדי החבר העובדים

משתתפים בצערה של חברתנו

סימן־טוב חנה

במות עליה

אביה

במלאת שלושים לנפילת יקירנו

כתריאל (כתי) טאו

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום רביעי 9.10.74 בשעה 15.30 בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.

המשפחה

במלאת שנה לנפילת יקירנו

שמואל קוכן

ז"ל

במלחמת יום הכפורים

נתייחד עם זכרו בבית הקברות בקרית שאול, ביום רביעי, ב"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74), בשעה 13.00.

אוטובוס יצא מבית ההורים, ארלוזורוב 192 ת"א, בשעה 12.15.

המשפחה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

אגרונום אשר מלכין ז"ל

תערך אזכרה ביום חמישי 10.10.1974 (כ"ד תשרי תשל"ה) בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש.

המשפחה

במלאת שנה לנפילתו של יקירנו

סרן רפי צוקר הי"ד

במלחמת יום הכיפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו אור ליום חמישי, 10.10.74, בשעה 5.00 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי חוף הכרמל.
אוטובוסים מיוחדים יצאו ממרכז בגד בשעה 4.15 וממרכז תל־חנן באותה שעה.
המפקדים מתבקשים לשחרר את חייליו וחבריו לנשק

המשפחה

במלאות שלשים למות יקירנו

ד"ר אברהם ישעיהו רוזמן

ז"ל

תערך ביום ה' 10.10.74 בשעה 16.00 אזכרה וגלוי מצבה ליד קברו.
אוטובוס יצא מבית הכנות בשעה 15.15.

המשפחה

לברכה והילדים
לתמר ויוסף קוטלר

קבלו תנחומינו במלאות שנה לנפילת יקירכם

סמל מנחם קוטלר הי"ד

שנפל במלחמת יום הכיפורים ב־16.10.73
בבנין הארץ תנוחמו

אטה ויהושע נוימן
דבורה וצבי הרץ

לחיים קלומן

משתתפים בצערך במות עליך

אביך ז"ל

מושב אודות

במלאות שנה לפטירת יקירתנו

בטי יעקובוביץ ז"ל

תערך אזכרה ליד קברה בבית העלמין בכפר שמריהו, ביום רביעי, כ"ג תשרי תשל"ה, 9.10.1974, בשעה 4.30 אחה"צ.

נפגשים בשעה 4.00 אחה"צ בבית המנוחה, רחוב קפלן 85, הרצליה פיתוח.

דב יעקובוביץ והמשפחה

להברתנו **גאולה כהן**

תנחומים באבלך על מות

אביך ז"ל

אגודת העתונאים בתל־אביב

במלאות שנה לנפילת
בננו ואחינו היקר

מוקי פרשטנדיג

הי"ד

אשר נפל במלחמת יום הכפורים
בדרך לפואץ ביום 20.10.1973 ביד השדי השל...

תערך אזכרה ביום חמישי, 10.10.1974 ב־3.30 אחה"צ בבית העלמין בקרית שאול.

מוקירי זכרו נפגשים ליד שער בית העלמין

המשפ...

במלאת שנה לנפילת יקירנו

סגן דרור יפה ז"ל

נעלה לקברו
בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול
ביום חמישי ב"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74)
בשעה 16.00.

המשפ...

במלאת שנה לנפילת יקירנו

סמ"ר סגל משה הי"ד

במלחמת יום הכיפורים

תערך אזכרה ביום רביעי, 9.10.74, בשעה ... בבית העלמין הצבאי בקרית שאול.
התחבורה תצא מבית ההורים — בר־גיורא 20, בשעה 15.30 והעבור דרך רחוב הפרדס.

משפחת סגל
משפחת גולדה...

במלאת שנתיים לפטירת יקירנו

ארליך יוסף ז"ל

תערך אזכרה ביום רביעי, ב"ג בתשרי ת... (9.10.74), בשעה 4 אחה"צ, בקרית שאול.

נפגשים ליד השער בבית הקברות הצבאי.

המש...

במלאות שנה לנפילתו של בננו הברנו

סרן יעקב שחר (...)

ז"ל

תערך אזכרה ביום ה' כ"ד תשרי תשל"ה ...74 בשעה 21.00 בחדר האוכל.

המשפחה
ובית עין כרמל

לחיה שריג והילדים

אתכם אנו באבלכם הכבד
במותו ללא עת של יקירכם

גדעון ז"ל

דיירי הבית
רחוב שמשון 36

לבתיה אלוני ומשפחתה

אתכם באבלכם במות

האב ז"ל

דיירי הבית
ברחוב וולפסון 33 ראשון...

במלאת שנה לנפילת בנינו וחברינו היקרים
במלחמת יום הכפורים

עפר איילי ז"ל
דודו ביטמן ז"ל
יובל ברזילי ז"ל
מאיר גולדהור ז"ל
אבנר דיטל ז"ל
יהודה רייזנר ז"ל

נעלה את זכרם ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 15.30 עליה לחלקה הצבאית בבית העלמין ביפעת.
בשעה 21.15 יתקיים ערב זכרון לנופלים באולם התרבות ביפעת.
הסעה תורה לחיפה ות"א מובטחת.
נהגי צה"ל מתבקשים לשחרר את חייליגו ליום זה.

המשפחות
בית יפעת

ביום השנה לנפילת בננו וחברנו

ישי מירמוביץ

נעלה לקברו ביום חמישי, כ"ד בתשרי, 10.10.74, בשעה 4.00 אחה"צ.
בערב בשעה 9.30 תערך אזכרה בחדר האוכל.
הסעה לקבוץ רעים מרחוב נוה־שאנן בתל־אביב, בשעה 1.30 בצהרים.
המפקדים מתבקשים לשחרר את חיילינו.

המשפחה ובית רעים

במלאת שנה לנפול יקירנו

סרן מעוז פורז
הי"ד

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה, 9.10.74 בשעה 5.00 אחה"צ בבית העלמין הצבאי בקרית שאול.
אוטובוס יוצא מבית פורז בכפר סירקין בשעה 4.15 אחר־הצהרים.

המשפחה

ביום רביעי, כ"ג תשרי תשל"ה, 9.10.74
בשעה 15.00
תערך אזכרה ליקירנו

אברהם ארליך ז"ל

בבית העלמין החדש בחיפה.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לפטירתה של יקירתנו
הבלתי נשכחת

הלה (חיה) קולארי
ז"ל
האשה אצילת הנפש

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום רביעי ב"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74) בשעה 4 אחר הצהרים, בבית העלמין האזורי בחולון.
נפגשים ע"י השער הישן.

בעלה: מ. קולארי
והמשפחה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו, ראש משפחתנו

אהרון (ארנולד) ליניאל
ז"ל
בן נתן ויהודית ז"ל

תתקיים אזכרה ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה 9.10.74 בשעה 3 אחה"צ בבית העלמין החדש, ליד כפר סמיר, חיפה.
אוטובוס מיוחד יצא בשעה 2.30 מרח' גולומב 38

המשפחה

בית הספר התיכון ע"ש מ. בוייר,
ירושלים

ביום ב', 14.10.74, כ"ח תשרי תשל"ה,
נעלה את זכרם של בוגרינו,
אשר נפלו במלחמת יום הכיפורים:

אביטל שלום
אידזיקובסקי חיים
אלוני אריה
בן־שטרית אליהו
גוטליב יואל
גל־גרודניביץ רפאל
הראל (מושקוביץ) דוד
חזק בארי
טרבלסי הלל
יפה דרור
מזרחי דניאל
ניר־און (גוריאן) דוד
ספיניה אילן
צוובנר יהונתן
קומה יעקב
רחמים אבישי
רמון יעקב־שמואל
רינהרץ ישראל

נפגשים ברחבת האנדרטה לזכר הבוגרים בשעה 9.00 בבוקר.

במלאת שנה לנפילת בנינו — חברינו
האחים

דן ספיר ז"ל
יוסי ספיר ז"ל

נעלה לקברם ביום רביעי, 9.10.74, בשעה 16.15.
ידידים ומוקירי זכרם מוזמנים.
אוטובוס מיוחד יצא לקבוץ גת מרחבת היכל התרבות בשעה 14.30.

משפחות ספיר
קבוץ גת

במלאת שנה לנפילת יקירנו
במלחמת יום הכיפורים

טייס סרן
דוד דותן (דימנט)

תערך אזכרה

ביום רביעי, ב"ג בתשרי 9.10.74 בשעה 4 אחה"צ בבית העלמין הצבאי בחיפה.

המשפחה

במלאת שנה לנפילתו של יקירנו

פרופ' ישעיהו ויינוגרד
הי"ד

נעלה לקברו

האזכרה ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה, 9.10.74, בשעה 4.30 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בחיפה.

המשפחה

ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74),
במלאת שנה לנפילתם במלחמת יום הכיפורים
של בנינו חברינו

זיו שניר ז"ל
ניר צוק ז"ל

נעלה לקברם בשעה 16.00 ולא בשעה 14.00 כפי שפורסם במודעה קודמת.
אזכרה תערך בחדר אוכל בשעה 21.30.
אוטובוס יצא מרחבת היכל התרבות לחמדיה, בשעה 19.00.

המשפחות ובית חמדיה

במלאת שנה לנפול יקירנו

סגן הראל (פרייברג) מיכאל
הי"ד

נעלה לאזכרה בבית הקברות הצבאי בחיפה, ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 16.00.
נפגשים ע"י השער.
באותו יום תיערך אזכרה ב"בית החיילים", שדרות הכרמל מספר 13/15, בשעה 17.15.

המשפחה

במלאת שנה לנפילתו של בננו ואחינו היקר

סמ"ר נתן דניאל

שנפל בגולן במלחמת יום הכיפורים

דני שלנו
תפארת המשפחה
למותך התמירה אתנו לעולמים.
היום כי נקטפת היגע יום שחור, יום חשוך להוריך, אחיך ובנותיך.
חלומות רבים לא הספקת להגשים, אך גם מה שהספקת הוריך בו לא זוכים.
נקטפת כפרח, ועליך אנו אבלים בעודך רק בן 35.
איכה נקטפת כה באיבך ? יתמות ושכול השארת בליבנו.
בהעדרך פגה השמחה בבית הוריך, אגרוף על הלב, תהילי הדמעה זורמים באין מעצור. ואין אף מנוחם לנו.
אין מרפא לכאבנו, חשך עלינו עולמנו, שבת משוש לבנו כי בתוך נחרב.
ישכון זכרך לעד בלב הוריך, אחיך ובנותיך — שאהבת.
נעלה ונתייחד עם זכרו ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 16.00, בבית העלמין הצבאי חוף הכרמל חיפה. אוטובוס יעמוד לרשות המלווים ליד קצין העיר חיפה, בשעה 15.30.

המשפחה

אזכרה וגילוי מצבה
של אשתי

שושנה (דודה) אפל
ז"ל

תערך ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 4.15 אחה"צ, בבית־העלמין בחולון.
אוטובוס מיוחד יצא מבית המנוחה ברחוב עלית־הנוער 36, תל־אביב, בשעה 3.30 אחרי הצהרים.
נפגשים ליד השער החדש של בית העלמין.

המשפחה

ביום חמישי, כ"ד תשרי תשל"ה (10.10.74)
במלאת שנה לנפילתו של

תת"ן רפאל (רפי) מצפון
הי"ד

בסיני במלחמת יום הכפורים

תתקיים אזכרה בשייך־אברק בשעה 3.00 אחה"צ.
בני המשפחה, חבריו וידידיו מוזמנים להתייחד עם זכרו.

המשפחה ומושב אביחיל

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

לייב סלובצ'יק ז"ל

תערך אזכרה וגילוי מצבה על קברו בבית העלמין ברמות השבים, ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 4.00 אחה"צ. נפגשים ליד שער בית העלמין.

אשתו: ינטל
בתו: אניטה
בתו וחתנו: יפה ואריה פלדמן
נכדתו: ליאת

במלאת שנה לפטירת יקירנו

אריה (ליאופולד) טוכנר ז"ל

תערך אזכרה ביום רביעי כ"ג בתשרי תשל"ה 9.10.74
נפגשים בבית הקברות בקרית טבעון בשעה 12 בצהרים.

הבנות: מרים ואליהו לוי
בתיה ודוד לרמן
תמר ושי גפן
והנכדים

ללובה היקרה

אתך באבלך במות בעלך יקירך

משה סמסונוב ז"ל

זהבה וגדליה הרשבסקי
דודה ומיקה איזנברג
הדן ויעקב הרשבסקי
אתי וגיל הרשבסקי

במלאות שלוש שנים לפטירתו של יקירנו

גרשון ב"ר מרדכי רוזנברג
ז"ל

נעלה לקברו ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74) בשעה 3 אחה"צ.
המפגש ע"י שער הישן בית־קברות בחולון.

אשתו, בתו, בנו
אחיו והמשפחה

במלאת שנה לנפילתו של יקירנו

יוסי (יוסף) גרסיאני הי"ד

שנפל במלחמת יום הכפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, 9.10.74, בשעה 9.00 בבוקר, בבית העלמין בקרית־שאול. נפגשים על יד השער.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

אברהם רודי ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בבית הקברות הישן שבחוף הכרמל, חיפה, ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74).

הפגישה ליד השער הראשי בשעה 15.15 אחה"צ.

המשפחה

במלאת שנה לנפילתו של בעלי
בננו ואחינו היקר

רחמים גדליה
הי"ד
שנפל במלחמת יום הכיפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי כ"ג בתשרי 9.10.74 בשעה 3.45 אחה"צ בבית העלמין סגולה פתח־תקוה בחלקה הצבאית.

אוטובוס יעמוד לרשות העולים לקברו. יצא מביתו של המנוח בשעה 3.30 אחה"צ רח' קלישר 13 פתח־תקוה (מחנה יהודה).

המשפחה

חלפו שלושים יום מאז אבדה לנו יקירתנו

המשוררת

אהודה רונת
(מלניצקי) ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 3.00 אחה"צ בבית העלמין קרית שאול.

אוטובוס יצא מבית המנוחה ברח' ריינס 3, ת"א, לבית העלמין, ב־2.30.

המשפחה

ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74)
יום השנה לנפול בננו חברנו

אהרון ביאליסטוק
ז"ל

במלחמת יום הכיפורים — בחזית סיני

נעלה לקברו בשעה 3.30 אחה"צ, בבית הקברות ביגור.

המשפחה ובית יגור

מלאו שנתיים לפטירת יקירנו

אינג' אוסקר שניידר ז"ל

(ריגה — תל־אביב)

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בבית העלמין בקרית שאול, ביום רביעי, 9 לאוקטובר, כ"ג בתשרי תשל"ה בשעה 4.00 אחה"צ.
נפגשים ליד השער.

המשפחה

במלאת שנה לנפילת יקירנו

חיים (קורנל) שרל ז"ל

במלחמת יום הכפורים

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום רביעי 9.10.74 בשעה 17.00 בבית הקברות הצבאי בחיפה.
אוטובוס יצא מבית הוריו רח' טשרניחובסקי 5, חיפה בשעה 16.30.

הוריו: רלה ואהרון שרל
אחותו: עדה

במלאת שבע שנים
לנפילתו של
בננו ואחינו היקר

סושין דב
(בוריס) ז"ל

אשר נפל במילוי תפקידו
על מספנת "אילת"

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74), בשעה 2.00 אחה"צ, בבית הקברות הצבאי חוף הכרמל חיפה.

הוריו: פניה וראובן
אחותו: חנה

במלאת שנה לנפילתה
של יקירתנו

שמחה בכור
ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה, ביום חמישי, 10.10.74, בשעה 16.00 אחה"צ.
אוטובוסים יצאו מביתנו בשעה 15.30 לחלקה הצבאית בעפולה.
בשעה 18.00 בערב תערך אזכרה בביתנו, שכ' עממי 5/5 בית־שאן.

המשפחה

במלאות שבע שנים
לנפילת בננו אבינו ואחינו
היקר והבלתי נשכח

רב־סרן

יהודה
בן בסט (בסטי)
הי"ד

מחללי ביצוחת אילת

תתקיים אזכרה ביום רביעי כ"ג בתשרי תשל"ה — 9.10.74, בשעה 14.00 אחר הצהריים בבית העלמין הצבאי חוף הכרמל חיפה.
ידידיו ומוקירי זכרו נפגשים על יד השער הצבאי.

המשפחה

במלאת שלוש שנים
לנפילת יקירנו

סמל יחיא
(חיים) בן בדוך
ראובן ז"ל

נעלה לקברו ביום ד', כ"ג תשרי תשל"ה 9.10.74 בבית העלמין בסגולה פ"ת.
היציאה מביתו, רחוב יצחק שדה 26, פ"ת בשעה 10.00.

המשפחה

7.10.74

מדינת ישראל
משרד הבטחון — אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

טקסי אזכרה
לחללי מלחמת יום הכיפורים

ייערכו ביום ב׳ כ״ח בתשרי תשל״ה (14.10.74) בשעה 10.30 בבתי הקברות הצבאיים.

עם תחילת הטקס תושמע צפירת דומיה במשך דקה אחת בכל רחבי הארץ.

בשעה זו יתייחד עם ישראל עם זכר הנופלים.

לחללי יום הכיפורים שמקום קבורתם לא נודע ייערך טקס אזכרה בשעה 12.30 בחלקה המיוחדת בהר הרצל.

ביום זה יתוגברו קווי „אגד״ ו„דן״ לבתי העלמין.

„הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו״.
שמואל ב׳ פרק א׳

במלאת שנה לנפילתם של בנינו היקרים
במלחמת יום הכפורים בסיני
(בוגרי הפנימיה הצבאית בחיפה וצוות בטנק אחד)

סג״מ ישעיהו בן־דב (גלבוזם) ז״ל
סג״מ נמרוד גזית ז״ל
סג״מ ברוך ליסיצקי ז״ל
סג״מ יורם גור ז״ל (האזכרה בת״א ב־9.10.74)

תערך אזכרה ביום חמישי ב־10.10.74 בשעה 5 בבית הקברות הצבאי בחיפה. אוטובוסים יעמדו ע״י בתי המשפחות בשעה 4.15.

המשפחות

הסתדרות הצופים העברים בישראל
הנהגת צופי ירושלים / שבט מודיעין

במלאת שנה לנפילתם של בוגרינו היקרים

בן גולן ז״ל | יורם מינצברג ז״ל
דוד גוראון ז״ל | שמואל מלכוב ז״ל
יונתן היימן ז״ל | דניאל נמט ז״ל
אריאל ויינר ז״ל | יצחק עופר ז״ל
אורי מור יוסף ז״ל | יונתן פייקס ז״ל

נקיים מפקד לזכרם, ביום חמישי, כ״ד תשרי, 10.10.74, בשעה 6.45 אחה״צ. המפקד יתקיים ליד השבט בעמק המצלבה.
בוגרי השבטים מוזמנים.
המפקדים ביחידות מתבקשים לשחרר את בוגרינו.

מלאה שנה לנפילתו של

סגן **פיני גברון** הי״ד

בקרב על מורעת בית גשן

נתייחד עם זכרו ביום חמישי, כ״ד תשרי תשל״ה (10.10.74) בשעה 16.00, בבית הקברות הצבאי חוף הכרמל, חיפה.

המשפחה

נתן ליזרוביץ
בן צבי ז״ל

יובא לקבורה בקרית שאול

ההלויה תצא היום, יום שני, כ״א בתשרי תשל״ה (7.10.74), בשעה 12.00, מבית ההלויות העירוני ברח׳ דפנה 5, ת״א.

המשפחה

מדינת ישראל
משרד הבטחון — אגף השיקום
המחלקה להנצחת החייל

ביום ד׳ כ״ג בתשרי תשל״ה (9.10.74) יובא לקבורת קבע בבית הקברות הצבאי בהר הרצל

רב״ט **גולן בן** ז״ל

בשעה 15.00.

במלאת שנה לנפילת בננו היקר והבלתי נשכח במלחמת יום הכיפורים

סמל **חיים שלזינגר** הי״ד

נעלה אל קברו ביום חמישי, כ״ד בתשרי תשל״ה (10.10.74), בשעה 16.00, בבית העלמין הצבאי בקרית־שאול.

אוטובוס יצא מבית הוריו בבני־ברק, רח׳ המכבים 14 בשעה 15.30.

ההורים והמשפחה

במלאת שנה לנפילת יקירנו

מנחם לוי - נצר ז״ל

במלחמת יום הכיפורים

נקיים אזכרה בבית העלמין הצבאי הר־הרצל ירושלים ביום חמישי כ״ד תשרי תשל״ה (10.10.74).

אוטובוס יצא מבית הוריו רח׳ שמואל הנביא 7/14 ירושלים בשעה 3.30 אחה״צ.

המשפחה

לאסתר שרי וחיים

עם הלקח האב היקר באדם

נתן ליזרוביץ
בן צבי ז״ל

אתכם אנו באבלכם הכבד, שאין לו ניחומים.

משפחת שרה ויוסף קופל
משפחת נאוה וברוך קופל
משפחת רחל ויוסף דורון
משפחת יעל וגורי דורון

השתתפותנו הכנה בצערם של

המשפחה וחברת „במעסף״

על מותו ללא־עת של

נתן ליזרוביץ
ז״ל

אלקול בע״מ

למשפחת ליזרוביץ
ולבית „במעסף״

השתתפותנו הכנה באבלכם הכבד

עם מותו של

נתן ליזרוביץ
בן צבי ז״ל

גרנוליט בע״מ

מדינת ישראל
משרד הבטחון — אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

ביום ה׳ כ״ד בתשרי תשל״ה (10.10.74)
יובאו לקבורת קבע

רב״ט **אציל דורון** ז״ל
בבית הקברות הצבאי בחלת־יצחק בשעה 16.00.

סגן **טפלי גבי (גרשון)** ז״ל
בבית הקברות הצבאי בנהריה בשעה 16.00.

מחמדנו

רב״ט **דורון אציל** ז״ל

נגדף מאיתנו
בקרבות הבלימה ברמת הגולן
י״א תשרי תשל״ד (7.10.73)

יובא למנוחת עולם
בבית הקברות בנחלת־יצחק, ביום חמישי, כ״ד בתשרי תשל״ה (10.10.74), בשעה 16.00.

ההורים
האח וב״ב
המשפחה

התחבורה תעמוד לרשות המלווים:
ברח׳ ז׳בוטינסקי 63 תל־אביב בשעה 15.00.
בית־גורדון, רחובות בשעה 14.30.

במלאת שנה לנפילת יקירנו

סמל

הרשקוביץ מרדכי (מוטי)

הי״ד

אשר נפל במלחמת יום הכפורים.

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי כ״ג תשרי תשל״ה (9.10.74) בשעה 17.00 בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול.
הסעה תצא בשעה 16.30 מביתנו ברחוב סלנט 20 פתח־תקוה.

אליזבת, מרים, אפרת, מוטי־זאביק
והמשפחה

במלאת שנה לנפילת יקירנו

סמל **צבי עטיה** הי״ד

שנפל בחזית הדרום במלחמת יום הכפורים

תתקיים אזכרה בחלקה הצבאית בהר המנוחות בירושלים ביום חמישי, כ״ד תשרי תשל״ה, 10.10.74, בשעה 4.15 אחה״צ.

תחבורה תצא מבית ההורים, מושב שריגים, בית מס׳ 44 בשעה 2 אחה״צ.

חבריו ומוקירי זכרו נפגשים בבית העלמין.

המשפחה

במלאת שנה לנפילתו של יקירנו

סרן **אילן שמעיה** הי״ד

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום רביעי, אסרו חג סוכות, כ״ג בתשרי תשל״ה (9.10.74), בשעה 15.00 אחה״צ, בבית הקברות הצבאי בהר הרצל, ירושלים.

נפגשים ליד שער בית העלמין בשעה 14.45.

זיוה שמעיה
בית כפר ורבורג

במלאת שנה לנפילתו של

דני ברנהיים

נעלה אל קברו ונתייחד עם זכרו ביום חמישי, כ״ד בתשרי תשל״ה (10.10.74), בשעה 15.30.

המשפחה
וקבוץ יקום

במלאת 11 שנים לפטירתו של

אברהם פוני ז״ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ד׳, כ״ג תשרי תשל״ה, (9.10.74) בבית העלמין בנחלת יצחק, בשעה 5.00 אחה״צ.

המשפחה

במלאות שנה לנפילת יקירנו

סרן ד״ר
ראובן סוקולובס[…]
הי״ד

במלחמת יום הכיפורים בסיני

תערך אזכרה בשעה 3.30 אחה״צ בבית הצבאי בקרית שאול, ביום חמישי […] 1974 כ״ד תשרי תשל״ה.

האוטובוס יצא מרחוב רש״י 68 תל־אביב, 2.45 אחה״צ.

המש[…]

במלאת שנה לנפילתו של יקירנו
במלחמת יום־הכיפורים

סרן **בשן (בורנשט**[…]
צבי ז״ל

נעלה לקברו ביום חמישי, כ״ד בתשרי (10.10.74), בשעה 16.00, בבית העלמין בקרית־שאול.

אירית והבנים
ההורים: צפורה ויהודה בורנ[…]
משפחות: אלון, גולדשטיין.

במלאת שנה לנפילת יקירנו

נתן כבודי

במלחמת יום הכיפורים
י״ט תשרי תשל״ד (15 לאוקטובר 73[…]

נקיים אזכרה בבית הכנסת „אבן גבירול״ […] גבירול 88 ת״א, ביום רביעי כ״ג תשרי, 9 ב[…] 74׳ בשעה 8.00 בערב.

נעלה לקבר בחלקה הצבאית בקרית שא[…] חמישי, כ״ד תשרי תשל״ה (10.10.74). […] יצא מבית ההורים ברח׳ הפרדס 9 ת״א, בשע[…]

ההורים: שלמה ויטי[…]
אשתו: נעמי כבודי[…]
אחיו, אחיותיו ומש[…]
ומשפחת פיליפ

במלאת שנה ל[…]
בננו, אחינו […]
היקר

צבי גרשט[…]
ז״ל

תתקיים אזכרה […] חמישי, כ״ד […] תשל״ה 10.10.74 […] העלמין בחו[…]

אוטובוס יצא בשעה 4.00 אחה״צ מפינת […] שלום עליכם. נפגשים ליד השער הישן בש[…]

ההורים גצל וחנה והמ[…]

במלאת שנה לנפילת יקירנו

סמל **גדעון גורקוב**[…]
הי״ד

תתקיים אזכרה ביום רביעי, כ״ג בתשרי […] (9.10.74), בשעה 4.00 אחה״צ, בחלקה ה[…] בבית הקברות בפתח־תקוה.

המש[…]

במלאת שנה לנפילתו בקרב בחזית הסינית ב[…] יום הכיפורים של בננו ואחי היקר מוחמד הבלתי נשכח

סמל **לוי גיברץ** ה[…]

תערך אזכרה לעלוי נשמתו ביום חמישי […] תשרי תשל״ה 10.10.74 בשעה 16.00 בבית ה[…] הצבאי בקרית שאול. אוטובוס יצא מבית […] חולון, קדושי בלזן 6 בשעה 15.00 אחה[…]

ההורים: צביה וא[…]
האח: צדוק

מעריב לספורטאים

הגוש המערבי דחה הצעת בריה"מ לסלק כדורידני ישראל מאירופה

בריה"מ נכשלה בסוף השבוע שעבר בנסיונה לסלק את ישראל מגביע אירופה לאלופות בכדוריד. בקונגרס ההתאחדות הבינלאומית של ענף זה שנערך בוונציה, הצביעו בעד הצעת בריה"מ 9 מדינות ואילו נגדה — כל הגוש המערבי — 14 צירים.

ה„פיינליסטיות" מחר בטורניר הטניס הבינלאומי של סוכות: פאולינה פסחוב, אלופת ישראל (משמאל) והאוסטרלית רובין מרפי. (צילום: א. זיסקינד)

אביצ'י (רומניה) ומיטון (דרא"פ) בגמר הטניס

מדורג הטניס של רמת־גן, בגמר טורניר הטניס הבינ־לאומי של סוכות.

אתמול, בחצי־הגמר, זכה אר־ביצ'י בנצחון קל ותוך שעה על אלוף ישראל יהושע שלם 6—0, 6—1.

ברני מיטון גבר על ראד־טל סימפסון מניו־זילנד 6—4, 7—6, לאחר מאבק דרמטי ר־דב־מתח.

אוביצ'י מדורג בטורניר סו־כות כמועמד מס. 1 לתואר ומיטון — כמספר 2. נראה כי הועד פרסים כספיים ל־מנצחים בטורניר זה, מנע מראש מן השחקנים להציג את מלוא יכולתם.

לגמר הנשים עלו פאולינה פסחוב האוסטרלית רובין מר־פי. פאולינה גברה אתמול ב־חצי־הגמר על שלומית לנדאו 6—0, 6—0.

לגמר בזוגות עלו דוידמן ופרוקן שניצחו את שי פוני וחיים ארליכמן 6—3, 6—7(1), 6—3.

אפריקני ברני מיטון יתמודד מחר אחה"צ באיצ'י המחוכם מספר 2 של רו־מניה, תומא אוביצ'י הדרום

מכבי ת"א ניצחה את גבת־יגור 87—68

הפועל ת"א — אליצור 85—72

קבוצות הכדורסל של מכבי תל־אביב והפועל תל־אביב זכו אמש בנצחונות, במשחקי המבחן האחרונים שלהן לקראת פתיחת הלי־גה.

מכבי ת"א ניצחה במגרש את גבת־יגור 87—68 (41—29) ואילו הפועל ת"א גברה על אליצור ת"א 85—72 (44—35).

קלעו למכבי תל־אביב: ברו־אסרייט — 22, פלם — 14, ברודי — 12, מנקין — 10, ברקוביץ — 8, אבישר — 7, וזכמן — 6, וקס — 5, שאבי — 6, ארואסטי — 4, נימרוק — 2, ושוורץ — 2.

לגבת־יגור: זסלבסקי — 22, מרול — 16, טייכנר — 14, שיפמן — 8, ינאי — 6, הרדי — 2. שפטר: מירובסקי ושגב.

קלעו להפועל ת"א: רובי חסט — 19, ליבוביץ — 19, נחמיאס — 13, טורנשיין — 13, דקל — 10, דורי — 6, אפלשטיין — 3, חוגג — 2.

לאליצור: פול כהן — 17, מגדלר — 12, מלמוד — 10, כהן־מינץ — 8, יבלון — 8.

ה„בוס" של המקצוענים:

„החוזה שלי עם יד־אליהו תקף"

„יש לי חוזה חתום כדת וכדין עם „היכל הספורט" ב־יד־אליהו. הנהלת ההיכל הודיעה לי אתמול בבוקר שהחוזה תקף ומחייב אותה. אין לי כל כוונה, לפחות ב־שלב זה, להסתלק מן החוזה. קבוצת הכדורסל המקצוענית שלי „ישראל מאבריס" תופיע כאן במסגרת משחקי הליגה המקצוענית האירופית החד־שה החל מ־17 בינואר" — דברים אלה הבהיר אתמול המשקיע היהודי מוב הכט מיוסטון, טכסאס, שהוא אחד משני הבעלים של קבוצת הכדורסל המקצוענית החד־שה.

22 הוזמנו לאימוני הנוער

כוחות צה"ל בסיוע מסוקים

(סוף מעמוד 1)

„מעריב" הוברר הפרטים האלה:

26 תלמידים, בני 15־16, מ־תנועת „בני־עקיבא" מגבעתיים ורמת־גן, בראשותו של ה־מדריך שלמה מוס, כבן 17, מגבעתיים, יצאו לאיזור ים־המלח במטרה לערוך טיול בן יומיים, ב־2 ו־3 בספטמבר, בנחל ערוגות, נחל צאלים ו־מעלה האיסיים.

כמקובל במקרים כאלה מסרו האחראים על הטיול למשטרה ואף רשמו בטופס את כל ה־פרטים. בטופס זה נרשם, בין השאר, כי אמורים להשתתף בטיול 40 מטיילים בני 16־18.

שושנה רייכשטיין

הקבוצות ה„לאומיות" מצטרפות מחר לגביע

מחזיקת הגביע, הפועל חיפה למבחן קשה בכפר־סבא

קבוצות הליגה הלאומית בכדורגל, שמתחו השבת ב־משחקי הליגה, יחזרו מחר אל המגרשים לבמחזור גביע המדינה.

יציבות בשערי הצמודים

שערי המניות נטו לרדת אך בשניים שלשה סוגי מניות התרחב היקף המסחר ✶ עליה של 3 אג' במחיר הנת"ד ✶ „בבלים" תנפיק זכויות לפי יחס של 3:2

מאת ש. אביטל

אשנב לבורסה

מחר, פתיחת הליגה בכדורסל:

מכבי תל־אביב תארח את בית"ר ירושלים

[...]ירות בנצרת נדחו בשנה

[...]ענים, שלמה הילל, חתם על הודעה בדבר דחיית [...]ת למועצת עיריית נצרת, אשר אמורה היו [...] ב־9 בדצמבר.

[...] עבודתה של הועדה הממונה (מנהלת ביומי השנה) בדבר מצב ניהולה של עיריית נצרת. ובהיותו [...] כי קיימות עדיין הנסיבות המיוחדות אשר מצדיקות עבודתה של הועדה הממונה (מנהלת ביומי השנה), וקם את המנגנון העירוני בעיר וליצור בה דפוסי תקינים.

[...] קבע, כי הבחירות יידחו בשנה והם יתקיימו ב־9 [...] 1975.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של אמנו וסבתנו היקרה

[...]רחה בת עזורי ברוך

(אלמנת יוסף יהודה ירושלמי ז"ל)

הובאה לקבורה ביום חמישי, בבית העלמין בהר־הזיתים, בירושלים.

המתאבלים מרה:
בנותיה: חנה שני וב"ב, תל־אביב
ויולט כהן וב"ב, ירושלים
בנה: יהודה בן־יהודה, ניו־יורק

[...]בים שבעה בבית הבת חנה שני, תל־אביב, [...] מלכי ישראל 19.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של בעלי, אבינו, אחינו וסבנו היקר

[...]ב בר' חיים שפרונג ז"ל

לויה תצא היום, יום שני, כ"א בתשרי תשל"ה (7.10.7[...]), בשעה 1.00 אחה"צ, מבית ההלויות [...] ירוני ברח' דפנה 5, ת"א, לבית העלמין במגדיאל. התחבורה תעמוד לרשות המלווים.

המשפחה המתאבלת

במלאת שנה לנפילת יקירנו הבלתי־נשכח

[...]זמל יורם גול הי"ד

במלחמת יום הכיפורים

[...]לה לקברו. נתיחד עם זכרו ביום רביעי, [...]ג בתשרי תשל"ה (9.10.74), בשעה 3.00 אחה"צ, בבית הקברות הצבאי בהר הרצל, ירושלים.

[...] התחבורה תצא מבית ההורים, רח' מלכי ישראל 6, ירושלים, בשעה 2.30.

המשפחה

במלאת שנה לפטירת יקירנו

[...]ד"ר ס"ן שרוני דן ז"ל

[...]לה לקברו ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.7[...]), בשעה 3 אחה"צ. נפגשים ליד השער.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירתו של

[...] ברנרד רייכנטק ז"ל

[...]ערך אזכרה לזכרו ביום חמישי, כ"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 20.00, ב„בית הרופא", שד' וינגייט, חיפה.

בית החולים רמב"ם
הנהלת ג'וינט—מלבן בישראל

ביום רביעי, כ"ג בתשרי תשל"ה (9.10.74)
במלאת שנה לנפילת בננו חברנו

[...]הושע קורן קרצנל ז"ל

נעלה לקברו בשעה 4 אחה"צ, בבית העלמין בכפר־יהושע.

המשפחה
ובית כפר יהושע

במלאת חמש שנים לפטירתו של יקירנו

חיים בן צבי באום ז"ל

[...]עלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום חמישי, [...]"ד בתשרי תשל"ה (10.10.74), בשעה 2.30 אחה"צ [...]בית העלמין בחולון. נפגשים ליד השער הישן.

המשפחה

מודעות אבל גם בעמודים 7, 8 ו־9

דופאים הצילו בטיפול נדיר חייל שנושך קשות ע"י כריש

החייל השתתף באימוני משייה מן המים בים סוף ● רוחב הפצע מנשיכת הכריש הגיע ל־25 ס"מ וכדי שני שליש מהיקף הירך

מאת אלכס דורון

מקרה נדיר גם בקנה־עולמי, בו הצליחו רופאים להציל ירך של אדם שכריש נשך אותו קשה, אירע לחייל צה"ל בן 20. על פרטי הפציעה ועל דרך הטיפול המיוחד שנקטה רופאי המחלקה האורתופדית במרכז הרפואי...

מהיקף הירך. נפגעו בצורה חמורה, עד כדי חסר של ממש, רקמות גדולות של שרירים חיוניים; נתגלו פגיעות בעצמות, בכלי הדם וכלי עצב. הרופאים נאלצו בכמה מקומות לבצע בריתה רקמות ותיתוכים, תפירת כלי דם ועצבים, השתלת עור ותיקון הרקמות.

במים יעזבוהו כרישים־טורפים לנפשו.

הנסיונות לקבל תמונה אחידה של תגובות הכרישים כלפי בני־אדם בעת התקיפה לא עלו יפה. החוקרים טוענים כי הדבר תלוי בחידת הנסיון של הכריש ב"נושא" זה, ברעבונו, בעכירות המים ובתוכם...

רוצח סמל הסגיר את עצמו

עולים מברה"מ משתתפים לראשונה ב"אירוע ג'ז מעדבי" בשמחת תורה

"מיזוג תרבויות" יערך בין יוצאי ארצות שונות, שיתארחו אלה אצל אלה

פסטיבל ג'ז ופום, בהשתתפות עולים הדיכים מברית־המועצות, ותהיה זו להם הפעם הראשונה להשתתף ב"אירוע מעדבי" מסוג זה, ייערך במסגרת הגיגות מטעם משרד הקליטה בימי החג.

לפסטיבל שייערך מחר בתל אביב הוזמנו 400 עולים.

אלפי עולים ישתתפו ב...

ארבעת המינים, שהתשו להם על ידי אנשי חבר הפעילים. עולה אחד, שהתרגש למראה ארבעת המינים, אמר: "גילי מעל 50, אבל עד היום לא זכיתי לקיים את מצוות ארבעת המינים". הפעילים העניקו לו במתנה את ארבעת המינים. למשתתפים אחרים בהגיגה חולקו ערבות להושענא רבה.

יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו (מימין) קיבל אתמול בסוכת הכנסת אורחים רבים מכל קצות הארץ ובהם עולים מבוכרה. (תצלום: פוטו אמקה)

הקפות מסורתיות בת"א

צעיר נהרג וחברו נפצע בהכנת חמר־נפץ בשכם

מאת יוסף ולטר

שני צעירים בשכם, בני 20 ו־22, נפצעו אתמול אחר־הצהריים — אחד מהם פצעי מוות — בהתפוצצות ממטען נפץ, שעה שעסקו בהכנתו. נראה שביקשו להטמין את המטען במקום כלשהו, בשכם או בישראל.

יהודים בארה"ב הפגינו נגד סגירת בית־כנסת במוסקבה

מאת פיליפ בן

סופר "מעריב" בארה"ב

חנויוני הרכב בת"א העלו את תעריפיהם

חניוני הרכב הגדולים בתל־אביב העלו ביומים האחרונים את דמי החניה בשיעור של 25 אחוז.

...יה דיסנצ'יק • ההתקדמות לנסיגה

הנרי: "סמוך עלי!..."

יהושע א. גלבוע

מנחם מנדל המנכ"ל

משה ז"ק

משהו מוזר קרה בדרך למטרה

ראשונה

תורה

באה"ב הפג...

בהתכנסות במ...

לדוד רק

במלאת לך 75 שנים

עד מאה ועשרים

שנים רבות של בריאות

ועבודה צבורית...

זמן שמחתנו

מאת הרב עדין שטיינזלץ

חג הסוכות נקרא בסדור התפילה „זמן שמחתנו", ואכן חג הסוכות כולו, ימי „שמחת בית השואבה" שבו, וביתר שאת שמחת תורה — הם ימים המוקדשים לשמחה. קביעה זו מעוררת את התמיהה — או ההתנגדות הטבעית: כיצד אפשר בכלל לקבוע מועד לשמחה? כיצד אפשר לקבוע בלוח השנה ימים מסויימים ולומר עליהם שהם יהיו ימי שמחה וששון, כיצד יכול אדם לצוות על לבו להיות שמח בתאריך נקוב מראש?

השאלה־התמיהה הזו יש לה גם צד אחר — המציאות הבוכיחה, כי אכן אפשר שיהיו ימי שמחה כאלה. הרבים הבאים להשתתף או לפחות לחזות ברקודי שמחת תורה, באים משום קרצונם להשתתף במיתדין או לפחות בהסתכלות כמאורע של שבחה, שמחה אמיתית המעוררת קנאה אצל רבים. דבר זה בולט במיוחד אם משוים את השמחה הפורצת (ואפילו פרוצה במקצת) של ימי שמחת תורה עם ימי חגיגה שונים הנקבעים בצורות אחרות. אפשר לראות כיצד גם עם הסיוע החיצוני הרב של „מרקידים" ו„משמחים" מקצועיים, אין מגיעים לאותן הרגשות של שמחה אמיתית, שמחה שאפשר היה לקרוא לה שמחת החג הספונטנית — לולא היתה, כמובן, קבועה מראש.

ברור שצד זה של שמחת החג אינו אלא חלק משרשרת סבוכה של חוויה והאריכות של העולם היהודי כולו. שהרי, כשם שיש ימים המיועדים לשמחה, כך מצויים ימים שנועדו להתבוננות או לאבלות. בצורה פרדוכסלית אפשר לומר: רק אלה שבכוחם להתאבל בתשעה באב, הם אלה המסוגלים לשמוח בשמחת תורה. אותו כוח נפשי, אותה יכולת פנימית היא הנותנת את האפשרות לשני גילויים אלה, אשר על אף כל הריחוק ביניהם, יש ביניהם קשר פנימי עמוק.

■

המקור המאפשר לאדם לשמוח בימים המיועדים לשמחה, הוא חלק מהותי מעולם ההויה הדתי, והוא כוח המשמעת הפנימי. משמעת פנימית זו היא במובנים רבים אחד היסודות המכריעים שבעצם היותו של אדם אדם דתי. עם כל המיניםן שנדבר, הרי אפילו שמירת מצוות במוכנה החיצוני ביותר, דורשת מן המקיים מדה רבה מאד של הפנמה, של הערכת וקבלת דברים שלא לפי קני מדה של לחץ חיצוני. גם כאשר החברה כולה היא אחידה בדעותיה, אין שוטר שיוכל להשגיח על כל מעשיו של אדם, ואין מי שיוכל לפקח פקוח חיצוני בעל ערך על שמירת מצוות. הווה אומר: היכולת הנפשית לקיים מצוות בכלל, ולקיימן בתוך קביעות מרובה, בתוך מצבים שונים והלכי רוח משתנים, היא הכרחית עבור קיום מצוות. המקיים מקבל איפוא על עצמו תחילה קבלת ערכים פנימית („עול מלכות שמים", „עול מצוות" שבמקורות) ורק מכוחה מסוגל הוא לפעול בדרך שהוא פועל. ברור כי מידת ההעמקה שבהתייחסות ערכית זו איננה שווה אצל הכל, וללא ספק קיימים אנשים רבים שהדבר הוא אצלם רק בבחינת „מצוה אנשים מלומדה".

אולם, גם אנשים כגון אלה, חייבים להיות בעלי מידה גבוהה של יכולת לחיות לפי הכרתם, קלושה ככל שתהא. „הדתי המצוי" יכול שיהא פרי של חנוך נוקשה, פרי של בערות, או של פחדנות רוחנית, יתכן שאין הוא בשום אופן מבין לעומקם או לאשורם את הדברים שהוא דוגל בהם ועושה אותם — אולם עם כל אלה הריהו מעצם מהותו גם אדם החי חיים פנימיים בדרגה מסוימת, חיים שערכים קובעים את מהלכם. הדגשת דברים אלה, שלכאורה הם מובנים מאליהם, יש בה חשיבות בתוך העולם בו אנו חיים, כאשר — בשל גורמים היסטוריים והדגמתיים מרובים — האיש הדתי שוב איננו דתי ככל מלוא המשמעות של המושג; כאשר האיש הדתי הוא ככוונות רבות יציר של הרגלי־חיים או של שייכות ל„מחנה" ידוע. בכל זאת יש מרכיב רוחני־פנימי מסוים, המאפשר את קיומה של הויית חיים זו.

■

היה זו של „עול מלכות שמים", המציה איפוא בצורה כלשהי בכל מקיים מצוות, גם כאדם המקבל מדעתו ומרצונו החופשי שלו את „עול מלכות שמים" מוגדרת כ„עול", משום שבשום מקרה אין הוא יכול להיות חופשי לגמרי מן ההכרה של קבלת דברים על ידי משמעת. גם הגונה הוצעות הדתי, וגם בעל ההויות הדתיות העמוקות והאותנטיות ביותר, אינו יכול להיות תמיד בזהות נפשית גמורה עם כל מעשי המצוות. גם אם הוא מבין או מרגיש את תוכנן ומהלכן של כל המצוות כולן, והוא מרגיש עצמו שלם בעשייתן, גם אז לא יתכן שבכל רגע נתון תהא בו הנכונות הספונטנית הטבעית לעשות מצוה מסוימת הנדרשת ממנו. הוגי דעות רבים כבר ציינו כי אף על פי שבאדם קיימות פעולות מסויבות שהוא עושה בצורה ספונטנית, הרי אלה קשורות תמיד למערכות פיסיולוגיות מסוימות: רעב, צמא, מין וכיוצא באלה. ואילו בתחום הדתי לעולם אין התייחסות כזו אל מעשה המצוות כולן ובכל עת. במובנים מסוימים דבר זה נובע מעצם האידיאה של מצוה, בעצם היותה ביצוע של חוק עילאי שמעצם הגדרתו אינו ניתן להבנה גמורה או להזדהות שלמה בדרך אחרת. אם אמנם המצוות הן אלהיות, הרי אינן יכולות להיות בשלמות גם אנושיות, אין הן יכולות לנבוע מפנימיותו של אדם — כאשר הוא עצמו מאמין כי מקורן הוא מעל ומעבר לו. האדם הדתי חייב איפוא לבנות גישה אחרת לגמרי לתחום חייו הדתיים: להכין את עצמו לקראת כעסים בסוריים, להביא את עצמו לאמפתיה עם קיום המצוות בכללן, ולקיימן בכעה מסוריבת או בהזדמנות מוגדרת.

■

אף על פי שקיסוח זה של הדברים איננו מקובל, מכל מקום חלק גדול מבל ספרות דתית עוסק בבעיה זו עצמה: השאלות של הכוונה ושל הכנת הלב, דרגה דתית גבוהה איננה מתבטאת בעשיית דברים ביהר פרטים ודקדוקים, אלא בעיקר בהכנת הנפש לקראת הזדהות עם המצוות. רבים סבורים (מחמת בערות בעיקר) כי מדיטציה שייכת רק לתחומן של דתות המזרח הרחוק, ואין הדבר כן. מדיטציה („התבוננות", בכינויה בכמה שיטות יהודיות) היא חלק מהותי מעולמו של האיש הדתי. לפני קיומה של מצוה יש מערכת קבועה („כוונות" לאנשים העוסקים בסוד, „התבוננות" לרבים אחרים, ולפחות „ברכה" עבור הכלל) וגם שפע של הכנות גמישות ללא קביעה מסוימת, שתפקידן הוא להביא את האדם לבלי הכבה נפשית לקראת מאורע — מצוה. ודאי, גם המעשה עצמו הוא גורם רב ערך בתחום זה. עשייה פיסית גוררת אחריה בכל מקרה חויה נפשית כלשהי, קסים, מלים ונוסחות אף הם מסייעים לדבר. אולם עיקרו של דבר הוא במערכת נפשית מיוחדת של הכנה, של משמעת פנימית לקראת המעשה, הכוללת בתוכה גם הבנה לקראת ההויה.

אנשים רבים יכולים לראות בגישה מעין זו ויתור שאין לו צדוק על התויה ה„אמיתית" ועל הספונטניות של ההרגשה וההתיחסות הנפשית. עולם רומנטי שלם חי על סמך ההנחה, כי אדם חייב לחוות חיים שבהם רק רגשות ספונטניים הם הפועלים עליו, ולדחות מראש כל הכנה מוגדרת ומסוימת לדברים. התיחסות זו קיימת לאו דוקא כלפי אוביקטים דתיים, אלא כלפי חויות בכללן: „אהבה ממבט ראשון", „השראה" ספרותית וכיוצא באלה, הן צדדים אחרים של אותה התיחסות עצמה. אולם, דוקא בתחומים אלה של החיים, אפשר לראות עד כמה מבוססות מחשבות כגון אלה על הזיות דמיוניות. „השראה" כמקור של יצירה חשובה בכל תחומי האומנות, היא פיקציה מענינת — אולם כמעט שאינה קיימת במציאות. בדיקה מדוקדקת של כמעט כל יצירה חשובה מגלה עד כמה נוצרו דברים רבי ערך לא רק בתחומי המחשבה הפילוסופית או המדעית, אלא אף בספרות, באומנות פלסטית ובשירה, כתוצאה מגורמים שאין להם ולא כלום עם ספונטניות — על ידי צרופם של לחצים חיצוניים ותביעות חומריות, על ידי הכנה ארוכה ועבודה מיגעת. וכיוצא באלה בתחומים אחרים של חיי הנפש, עד לדרגות גבוהות ביותר של חויות: אהבה, זהות, מסירות נפש.

■

אם מתבוננים בדבר, רואים כי במדה מסוימת עצם קיומו של אדם מושתת על הינתקות מתמדת מן הלחצים של הסטנטניות הפיסיולוגית ועל העבדת ההכנה המודעת במקומם. ככל שיצור נמצא בדרגה גבוהה יותר בסולם ההתפתחות, כך נהון הוא כיותר שאת ללחץ של האנסטינקט, אותו לחץ של ספונטניות מכנית. כל דרגה גבוהה יותר של התפתחות תובעת שהחורר מן הלחצים הללו ועל כן בא בבקומם — הרגול, למידה, אמון. אפילו פעולה הורשתית כמו הליכה על שתי רגלים, תובעת מן הילד זמן ארוך מאד של תרגול ולמוד עד שהוא יכול לקנות אותה כשלמות. ואם כן הדבר בפעילות גופנית משוכה, הרי הדבר מורכב הרבה יותר כיחס לפעולות רוחניות שהן מורכבות ומסובכות יותר.

לא לחנם העירו כמה מהכמי ישראל על היחס שבין השרשים „אמונה", „ואימון", על הצורך הפנימי בתרגול נפשי כדי להיות מסוגל להגיע לתוויות כעלות משמעות כתחום זה. אין זאת אומרת, כי חוויות ספונטניות אינן קיימות עוד, אלא ששוב אין אדם משתית את קיומו עליהן. התהליך הוא מורכב הרבה יותר: על ידי תודעה והבנה, על ידי הכרה והכנה מגיע אדם לשאוב מן המקורות הפנימיים שבנפשו את היכולת להגיע לחוויות מעמיקות.

האדם הדתי, בשל אמונתו, עומד למעשה בכל ימיו בתוך מבחן זה של הצורך להגיע ליכולת של שאיבה מן המקורות בדרך רצונית; של משמעת פנימית, אותה משמעת המאפשרת לבל יוצר אמיתי ליצור את יצירתו: לדעת לקבל ממקורות הנפש את הויית האמת הדרושה לו. כי החויות אלה, אף כי אינן נבנות מתוך חופשיות גמורה, אינן פחות אותנטיות, הן רק אנושיות יותר בעצם היותן מודרכות ומוכוונות.

ומשום כך, בהגיע ימים המיועדים לשמחה, מסוגל אדם שהכין את עצמו לחיים פנימיים, לחיים שאינם מופעלים רק על ידי נדודי חיצוני ותגובה רפלכסיבית, להגיע לשמחה, שמחה של אמת.

שישו ושימחו בשמחת התורה

„הקפות שניות" של שמחת תורה בכפר חב"ד

שעור אצל הרב סולובייצ'יק

מאת חיים גיל (בוסטון)

הרב יוסף דב סולובייצ'יק

ביקרתי בימי החגים הללו הלכתי לבית מדרשו של הרב סולובייצ'יק בבוסטון, כדי לראות ולשמוע את האיש שהכל מתארים אותו — לפחות בישראל — כגורם מכריע בכל החלטות המפד"ל בשאלות כמו „מיהו יהודי", הצטרפות לממשלה ובכלל — מי שמתואר הרבה פעמים כמנהיגה הרוחני הבולט של היהדות הדתית הלאומית בישראל.

בכל מוצאי שבת נותן הרב סולובייצ'יק „שעור" כישיבת הרמב"ם. חבשתי, אם כן, כיפה ונסעתי אל הישיבה, שבשכונה נאה ושקטה ליד בוסטון. עד מהרה מצאתי את עצמי בתוך שורת מכוניות ארוכה של יהודים שנהגו אף הם כמוני ויצאו לשמוע את שעורו של הרב.

בתחילה הייתי סבור כי אתקשה למצוא את הדרך לישיבה, אבל כיון שנקלעתי לתוך שיירת מכוניות שנהגיה חבשו כיפות, כגבעות, ופניהם עטורי זקנים יהודיים ידעתי — אני בדרך הנכונה.

ענין אחד חשוב מאוד לדעת והוא אולי אינו ברור אצלנו בישראל. לי עצמי היה הדבר בבחינת הפתעה אמיתית ובלתי צפויה. מעבר להתבוללות, מעבר להתרחקות הבולטת של הנוער מיהדות ומעבר ללא־איכפתיות הכללית של המוני יהודים ששכחו את יהדותם, עדיין יש בארצות־הברית גרעין יהודי גדול מאוד של אנשים בני־עכנו המחפשים דרכים לשמור על המקור, גאים ביהדותם, גאים בישראל ובקיומה, ומהם רבים המבקרים בבתי־כנסת, לומדים מלה עברית פה ושם ומחפשים דרך להזדהות.

הביקורים כאן בימי החגים בבתי־הכנסת היו לישראלי כמוני חויה מרגשת ביותר. ביום כיפור הלכתי לבית־הכנסת „קהילת ישראל" ושמעתי את תפילת „כל נדרי" בחברתם של לא פחות מאלף יהודים ויהודיות שבאו להתפלל ברוב הוד והדר, לכרים בגדי חג מהודרים.

נכון, חלק גדול מאוד מאלף המתפללים באו לתפילת „כל נדרי" במכוניות שלהם, אלא שהם באו כדי להזדהות, לשמוע תפילה להפגין את יהדותם וכמובן — לתרום לגבית (הסדרנים עברו בין השורות ואספו התחייבויות תרומה, כשתמה התפילה).

אני ביקרתי, כאמור, בבית הכנסת „קהילת ישראל", אבל באותה שעה ניהלו יהודים תפילות יום כיפור כעשרות בתי־כנסת קטנים וגדולים ברחבי העיר.

● זקן וצעיר

אבל נחזור לשעורו של הרב סולובייצ'יק. באנו לשם מוקדם מדי, כפי שנוכחנו לדעת. הרב עדיין לא היה באולם המרכזי של הישיבה, אבל היו שם כשלוש מאות יהודים שהמתינו לבואו. הסתכלתי סביבי כדי לראות מי ומי בין הבאים. היו כמובן הזקנים. נהגמתית יהודי אמר לי כאן: „אף פעם לא התעניינתי בדת ובכל העניינים הללו, אבל כשאדם מגיע לגילי, הוא מתחיל לחפש את אלוהים". אם כן, הזקנים היו כאן.

היו כאן גם יהודים בגיל העמידה, בעלי חנויות ועסקים קטנים וגדולים. והיו כאן מרצים באוניברסיטאות ובוגרים לעבריה שבאו להרחיב ידיעות ולאסוף חומר ורשמים לסיפורים הקטנים שלהם, וסתם יהודים שבאו ל„שעור" בשם שבאים לאירוע ההברתי — לראות יהודים אחרים ולשמוע משהו מרב חכם, התבשמות נעימה של מוצאי־שבת.

אבל היו גם צעירים- בחורים ובחורות שבאו עם נייר ועט, לשמוע לרשום וללמוד. הצעירים הללו, חובשי הכיפות, אתה רואה אותם לפעמים ברחובי העיר, ברכבות הבקומיות עם הכיפות שלהם והמגן־דוד שברוך על הצואר להפגין את היהדות הגאה.

אלה — אתה יכול רק להצטער צער רב על כך שאינם אורזים מזוודות ואינם עולים ארצה כדי להצטרף אלינו. אבל כשאתה מדבר אתם תוכל, הרבה פעמים, לשמוע מערכת אידיאולוגית שלימה שנועדה להסביר כי פיתוח חיים יהודיים באמריקה חשוב יותר מעליה לישראל. או לפחות — חשוב לא פחות. לי נדמה תמיד, כי האידיאולוגיה הזו נועדה לחפות על פחד פשוט מפני עליה ארצה. מחפשים, אם כן, נימוקים אידיאולוגיים.

● החלום המרתיע

נכון שהתחלתי לספר על „שעורו" של הרב סולובייצ'יק, אבל כיון שדיברתי על עליה אני ממש מוכרח לספר כאן על חלומו של ארי הקטן. ארי הוא ילד קטן כן ארבע בסך הכל. ארי הוא בנם של ג'ירי וקרול אלברשטט — זוג צעיר החושב ברצינות לעלות ארצה. קרול, אמו של ארי סיפרה לי מה חלם ארי —

ארי חלם שהם נמצאים כבר בישראל. הוא, אבא שלו, אמא שלו ואחותו הקטנה. אבא שלו — ג'ירי — משרת בחיל הים ולובש בגדים לבנים מאוד. הוא ג'ירי הקטן בן הארבע משרת בצה"ל — בטנק גדול ומפחיד. אחד כך פורצת מלחמה קשה והם — ארי ואבא שלו — נלחמים קשה נורא בערבים. המלחמה קשה מאוד והערבים הורגים את כולם. אבל ארי ואבא שלו ואמא שלו ואחותו הגדולה נשארים בחיים וכהבאים ביער.

זהו חלומו העצוב של ארי. ואמו — קרול — אומרת לי בגילוי לב: „לוא לא היו מלחמות בישראל, הייתי עולה לשם תיכף ומיד, אבל אני פוחדת מהמלחמות שם, אני פוחדת מהגדול הבלתי־ידוע שמצפה לנו שם ואני פוחדת מהחלומות הרעים של ארי".

אלא שהתחלתי לספר על שעורו של הרב סולובייצ'יק.

בשנכנס הרב סולובייצ'יק לאולם קמו הכל על רגליהם. היו שם, כבר אמרתי, כשלוש מאות יהודים והשעה היתה השעה תשע בערב. הרב נכנס פניו מוקף חבורת מלווים שדמתה מאוד לתכונת שוטרי ראש. כשהתיישב הרב התיישבו כולם. הרב ישב בראש האולם, הבית סביבו ובלי הרבה הקדמות וכן אל השולחן והחל לדבר.

„שעורו" של הרב סולובייצ'יק נמשך עד שעה שתים־עשרה בלילה. שלוש שעות רצופות דיבר הרב. השיחה נסבה על משמעות יום הכיפורים והתנהלה כדיאלוג שרק מדבר אחד פועל בו. כפעם לפעם היה הרב פונה אל קהלו בשאלה, אבל כן הקהל לא היו עולות תשובות, או שהיה מישהו מנסה להשיב, אלא שהיה משיב בהיסוס ובקול נמוך, בלא שהתשובה תגיע לאוזנו של הרב. הרב סולובייצ'יק היה ממשיך הלאה בקו המחשבה הבהיר והבהיר שלו. במהלך השיחה הפלה הרב והוכחות כן התנ"ך, כן התלמוד וכהמדרשים וכן החיים המודרניים של אמריקה.

● מעשה אמנות

כל ההרצאה כולה היתה עשויה להפליא במעשה אמנות מלוטש והדוק. לרגעים היה כורים את קולו עד לצעקה ולרגעים מדבר כמעט בלחש. הכל באנגלית, אבל ציטוטים כן המקורות, כמובן, בעברית ובאנגלית לסירוגין.

תוך כדי בך ההיליוהי להבין מניין כוחו הגדול של הרב סולובייצ'יק ומה מקור נותו. הוא לא היה פוסק, אף לא הלכה, אלא משוח מדבר על הרגשות, עיות ולבמי־נפש. כל דבריו נאמ... שימוש במונחים מתדרגים בהתלמ... שים במדעי הפסיכולוגיה והפוציולוגי... הסימובין היו כמובן מתוך המקורות ה... המסורתיים.

באופן כמתיע החל הרב את בסיפור זכרונות ילדות על יום ה... כשהיה עדיין נער קטן ואבא היה עמו לבית־הכנסת. „אותם ימים — הרב — היו שני רגשות סוחרים אותי. הרגשת האימה הגדולה... הדין וההשכן והרגשת התפלות ו... הקרבה לאלוהים".

מכאן ואילך ובמשך שלוש השעות ניסה הרב סולובייצ'יק לבנות ב... של חוכחות שבא לבטא את שני ה... הסותרים הללו שמרכיבים, לדעתו, שתו של יום הכיפורים — אימ... ההשבון והרגשה הקרבה האנושית... אלוהים, וכמלים אחרות — כל מה... אחד כך במהלך חייו ... ילדות בשאבא היה נוטל אותו עם הכנסת.

אלא שמעבר לעצם הדברים שא... בהלך כל ההרצאה בגדולה מיוחד... רוחני גדול של איש יהודי מבר... כקיאות מופלאה בנכסי הרוח של ... יהודי. ושוב — בלא שום נסיון ... מוסד או לשכנע, משוח היה מהרה... רם יוזד עם הקהל שהקשיב לו. ... אמר דבר במו: „כל חיי אני חי ... ובדאגה מתמדת. תמיד אני שואף ... ולהוש את משמעות החיים שכסבי... כמה של חיי היום יום. אלא שא... תמיד וכשאין לי סיבה לשמוח ולה... אני ממציא לי סיבה חוזר להיות ומוסרי".

● „כאשר אתם מתוסכ...

אין צורך לומר, כי הסביר שרוגע הוא חש רק באשר יש לו תחושה לאלוהים ואין ימים יפים לכך כיום באמת, לא זה העיקר. העיקר הוא — נון, הגישה הפשוטה והאישית של הזכם הזה. או שהוא סונה לקהל...

„הרי כולנו מתוסכלים בעולם ... שבו אנחנו היים. התיסכול הוא אות הדור הזה. וכאשר אנחנו מתוסכלים אנהגו מבקשים בנפשנו?" — ... הקהל איננו עונה והרב סולובייצ'יק סביבו — „כאשר אתם מתוסכלים מרוצים ממה שהשגתם בחייכם — ... רוצים? כיצד אתם מבקשים לתקן ... לונכם האישי?" — ושוב אין איש ... „רבותיי", אומר הרב, „דברו, דבר... אנחנו עכשיו בימים של חשבון נפש...

כיוון שאיש איננו עונה, עונה הרב ... רבוב — התשובה שוב איננה חשובה עצמה. הסגנון הכלתי־בצוי הזה ... עיקר כוחו של הרב. או מה שא... ניקסון — „מה הפלא שאינם רוצים לו את עוונותיו והרי הוא לא הודה אותיו. הלוא לוא היה אומר כדרך אומרים בכל יום כיפור — חטאתי, וכו' וכו', הרי רק אז אפשר היה ה... לו".

דווקא על ישראל ועל המפד"ל וע... לה „מיהו יהודי" לא אמר הרב דבר ההרצאה, כשנינשתי אליו כדי לשאו... אם יסכים לראיון מיוחד בשביל „מ... אמר לי: „לשם מה לי זאת? את... השאל אותי על החיים הפוליטיים ב... ועל הממשלה ועל הרב נודן ואני ... מתערב בחיים הפוליטיים בישראל ... רוצה להיות גורם בהחלטות הפו... שיים".

הערה קצת משונה מפיו של מי ... המפד"ל מטלפנים אליו לבוסטון ... משבר כדי לשמוע את הערכותיו.

הלכתי, אם כן, משם. בדרך בחזרה כאות המבוגניות שיהודים בכיפות נהגו הבינותי מדוע הוצע הרב סולובייצ'יק קיד הרב הראשי לישראל. כבמעם לומר — חבל שלא הסכים לקבל את קיד. הוא די לו בבית המדרש שהוא בבוסטון, בבית־הספר היסודי והתיכון קים כאן וב„שעורים" שלו במוצאי־ש...

...שנה למלחמת יום כיפור – בארצות ערב

הנשיא סאדאת [illegible] עצמו להצהיר על „[illegible]"

מאת אלי איל

ארנו דה־בורגרב, העתונאי הראשון שצלח את תעלת סואץ מזרחה במלחמת יום הכיפורים, וידוע בקשריו הטובים עם מנהיגי ערב, מספר על הלך־הרוח הערבי בתום שנה למלחמה ✶ האסטרטגיה הערבית לא נשתנתה – החזרת כל השטחים הכבושים ✶ איש המפתח בעולם הערבי כיום הוא המלך פייצל ✶ הדמויות שמאחורי הקלעים: כמאל אדהם בסעודיה, אשרף מרואן וסעיד מאריי במצרים ✶ אם תפרוץ מלחמה בין ישראל וסוריה יטיל פייצל אמבארגו נפט מלא ומצרים תהיה מוכרחה להתערב צבאית

ארנו דה בורגרב עם נשיא מצרים סאדאת

היחיד שיש לו אמצעי לחץ על ארצות־הברית, וכל הערבים עדיין אומרים שארצות־הברית היא המפתח לפתרון. יהיה זה ערבי רדיקלי או מתון — כולם פונים לארה"ב. למצרים אין אמצעי לחץ כזה.

המלך פייסל הוא במשמע זה ה־גורל החדש של העולם הערבי. ה־נשיא סאדאת היה הגורל בשלב ה־צבאי ופייצל הוא הגורל בשלב ה־מלחמה, המקלעות הנוכחות והמתמנ־זות. ישנם כמה אנשי־מפתח מאחורי הקלעים, החשובים במושגים של מאזן בהווה ומינימלי כפי שהיה מאזן בהווה האסטרטגי.

האיש מאחורי סאדאת

ערבי בעל השפעה אמר לי: „ב־משך שנים עמדתם אתם, האמריק־נים, על יחס של חמש או ארבע לאחד בעליונות הגרעינית שלכם כלפי ברית־המועצות. אחר כך זה ירד לשלוש לאחד. זה גרם לפאני־קה בארצות־הברית. אחר־כך זה ירד לשניים לאחד ולבסוף ליחס של אחד לאחד. האתם נושאים ונותנים עם הרוסים בשיחות על הגבלת ה־נשק האסטרטגי (סאל"ט). עכשיו אנו זקוקים לשיחות ספל"ס [ראשי תיבות באנגלית של שיחות להסכם על הגבלת נשק ה„פטרודל" (ה ג מ מ)].

שאלה: בהקשר זה מי הם האנ־שים שבאמת קובעים היום את ה־מהלכים בעולם הערבי?

דה־בורגרב: כמובן, ראשית כל, המנהיגים הנוגעים בדבר: הנשיא סאדאת, הנשיא אסאד, המלך פייצל, אלה שלושת החשובים ביותר, ביחד עם המלך חוסיין. אבל ישנן דמויות עולות מאחורי הקלעים. בסעודיה זהו כמאל אדאם, אחי המלכה, שהוא היועץ בעל ההשפעה הרבה ביותר על המלך פייצל. בשל עמדת־המפתח של פייצל יש חשיבות גדולה לאיש זה בהתפתחויות הבינלאומיות.

דמות עולה אחרת היא במצרים, אחד מאחורי הקלעים, וזהו אשרף מרואן, הנשוי לבתו של נאצר. תוארו הרשמי הוא מזכיר הנשיא (סאדאת) למגעי־חוץ. הוא נודד ב־בירות הערביות וממלא תפקיד חשוב. הוא בן שלושים.

שאלה: מה מידת השפעתו וכוונה של אשרף מרואן על סאדאת?

דה־בורגרב: הוא השליח של ה־נשיא סאדאת למנהיגים הערביים ה־אחרים. והוא היה איש־מפתח במו"מ על האי פרים, שבו היו מעורבות דרום תימן, אבו דאבי, סעודיה ו־מצרים.

שאלה: מי לדעתך נחשב ליורשו של סאדאת?

דה־בורגרב: אם משהו יקרה ל־נשיא סאדאת, או אם לא יעמיד עצמו לבחירה מחדש ב־1976, בפי שהוא אומר...

שאלה: אתה מאמין לו כי לא יציג עצמו לתפקיד [illegible] פחות משנתיים?

ראבאט תסתיים בפשרה

דה־בורגרב: זה דומה מאוד להה־בטאויות של הפוליטיקאים האמרי־קנים שלא ירוצו ולא יקבלו את המינוי. זו התנהגות מקובלת מאוד על פוליטיקאים בימינו. אני איש סקוה שאין זה כך, מפני ש־המזרח התיכון הוא בר־מזל ליהנות מהשפעתו הממתנת של סאדאת. אבל אם יפרוש יהיה הנשיא, לפי שי־פוטי, סעיד מאריי, שהוא עכשיו סגן המזכיר הכללי של האו"ם ה־ממונה על ועידת המזון העולמית ברומא. הוא עומד לסיים את התפקיד זה, אותו קיבל רק לשנה, ואחרי נובמבר יחזור לקאהיר וייבחר ל־יושב ראש האסיפה העממית (ה־פרלמנט).

הוא קרוב מאוד לנשיא סאדאת. אחד מבניו נשא לאשה את אחת מבנותיו של סאדאת. זו היתה ה־חתונה הגדולה באלכסנדריה ובה השתתף גם ארנאסים. סעיד מאריי הוא בסוף שנות החמישים שלו, גבוה, נאה ובעל חזות מושכת. גם הוא יצוק באותה תבנית של מתינות כמו סאדאת.

שאלה: האם אתה צופה הסכמה ערבית בוועידת הפיסגה בראבאט?

דה־בורגרב: קשה לי לראות מבוי סתום מוחלט בסיומה ותהיה, בנר־אה, פשרה. אבל זו לא תהיה החז־למה הד־משמעית כפי שהירדנים היו רוצים. במילים אחרות, המלך חו־סיין רוצה מנדט ברור לשאת ו־לתת על הגדה המערבית. אם לא — הוא מסיר כל אחריות לגורל הגדה וזו עוברת לאש"ף.

עמדתו בענין זה נחרצת. הוא משחק על קלף חזק, מפני שכל המנהיגים הערביים שאתם שוחחתי באופן פרטי, מסכימים שאם הסדר הגדה יהיה בידי אש"ף, יהיה זה כאילו שאומרים לישראלים להמשיך ולהח־זיק בה.

שאלה: האין הערבים חוששים פן יהיה חרם נפט נוסף „בומרנג" נג־דם?

הנפט — אקדח לרקה

דה־בורגרב: כן. אנשי מפתח ו־יועצים מאחורי הקלעים — ואינני מדבר על המנהיגים עצמם — אינם מטילים ספק שאם יוטל אמברגו נפט נוסף תהיה אפשרות רצינית להתע־רבות אמריקנית. זה גם תלוי ב־היקף האמברגו. אם זה יהיה אמ־ברגו מוחלט לא תהיה לארצות־הברית אפשרות אלא להתערב.

ככלות הכל זה מקור החיים של העולם המערבי, ואם תחשוב מה הציתה את מלחמת העולם הראשונה ואת מלחמת העולם השניה, תיווכח שאז היו הסיבות כאין וכאפס לעומת הסיבות להתלקחות היום.

שאלה: הערכה זו — שהאמריקנים

(סוף בעמוד 28)

בקהיר מדברים על „סיבוב נוסף"

מקץ שנה למלחמת יום הכיפורים נעלמות תקוות המצרים לעתיד טוב יותר וגוברת תודעת הבעיות שלא נפתרו

מאת ג'ים הוגלנד,

סופר „וושינגטון פוסט" בקאהיר.

כמה אחר שצלח הצבא את תעלת סואץ ו־עירער את הדימוי של עליונות ישראלית מכרעת ושל שלומיאליות־ הערביים, שנצטייר בעיני ה־עולם, עדיין טועמים המצרים בקצה לשונם את טעם הנצ־חון הפסיכולוגי שנחלו במל־חמת יום הכיפורים.

את הלך־הרוח השורר במצרים תיאר באוזני באביה אלגזרי, מהנדס מכר־נות המשתעשע בכתיבת שירה, בשב־תגו במשרדו בין הערביים של יום־סתיו מופז שמש בקאהיר.

„עד 6 באוקטובר היינו שקועים בקבר, עטופי פחד ויגון. כעת אכנם לא נחלנו נצחון סופי, ולא שיחררנו את אדמותינו, אבל שיחררנו את עצ־מנו. כעת אנו יודעים, שאנו מסוגלים להשיג משהו".

יום השנה הראשון למערכה הצב־אית היעילה היחידה של הערביים בזמן הזה הוא מועד של חגיגות לער־ביים. אתמול נערכו במצרים מצעדים צבאיים, הוצגו תערוכות ונישאו נאו־מים, שהעמידו את כלל הציבור המצרי על הרעיון שהמלה גוהרי.

אולם בשעת ההתרוננות שניפחו המלחמה והכוח הכלכלי החדש של הערביים, מתגלים בקיעים רציניים במצרים בעמוד הנשיא אנואר סאדאת על סף השנה השניה של מה שהוא מכנה „העידן החדש", שנפתח ב„מל־חמת למאדא".

מוסד בבוזות, מחודים מאמירים, היעוד התקדמות ברורה לעבר מהד־רה להסדר שלום סופי ולפיתוח כלכלי בחודשים האחרונים מעיממים בעיני מצרים רבים את הזוהר של אוקטובר.

זרעי פקפוק

הבעיות הצומחות מכך מגיעות אל מכתבתו המסודרת המבמורקת של עבד אלעזיז חיגאזי, הנהלן הכלכלי ש־סאדאת מינה אותו ראש הממשלה. בראיון אחרי המינוי שיקף חיגאזי את הציפיות שהצמיחה מלחמת אוק־טובר:

„המצרי ברחוב דומה עכשיו לאדם שברחוב בכל ארץ שהיא. הוא סובל מן ההתייקרות. אבל הוא מבחר שהוא זכאי לקבל משהו לאחר שהקריב קורבנות רבים כל כך. הוא הגה תקוות רבות, והוא דורש הרבה".

דומה, כי הנחמה שיכולים המצרים להפיק מן העובדה, שצרותיהם אינן שונות מן הצרות של עמים רבים אחרים, הוא בעיני רבים מהם נחמה קלושה. ואלה הגורמים העיקריים, ה־מעוררים מפיקות לגבי עתיד, שלפני שנה נראה מזהיר כולו:

✶ האטת הסיוע הסובייטי, הבט־חות, שלא קוימו לפי שעה, בדבר סיוע כלכלי ממשי מצד מדינות ער־ביות אחרות ומצד ארה"ב. בגלל אלה עניה מצרים כיום משהיתה לפני שנה.

✶ בגלל ההכוטסות מערכת שיווק המיצרכים — שיש בדעת חיגאזי לשפץ אותה — בשארץ העובדים ב־מצרים בלא אורז, סוכר ומיצרכי־יסוד אחרים בתקופת החגיגות של יום השנה למלחמה וחודש רמדאן. האינ־פלאציה מגיעה לשיעור ללא תקדים של 25 אחוז.

עוד מלחמה

✶ בתחום הצבאי עדיין גבוה ה־כוראל בשורות, אולם הפסקה כמעט גמורה של המשלוחים הצבאיים מב־ריה"מ בשנה זו מחלישה את עמדתו של סאדאת במיקח עם ישראל ואת כוחו האסטרטגי של הצבא. כיוון ש־נראה שבאמצעי השכנת השלום של שר החוץ האמריקני הנרי קיסינג'ר נתקעים במבוי סתום, מגיעים המצרים לכלל מסקנה קודרת, שעוד מלחמה עם ישראל עומדת אחר הכותל.

✶ פתיחה אשנב בלכלי אל המערב בידי סאדאת ועידוד הגמרץ את ה־קאפיטאליזם המקומי מעוררים תרדה אצל אנשי השמאל המצריים ואצל הפקידות המבוצרת היטב, המסכלה בחשאי רבות מן הרפורמות שהבטיח סאדאת. ויכוח חריף, אם יש להשאיר את „האיחוד הסוציאליסטי הערבי" כמפלגה יחידה במצרים, עורר ב־חדשי הקיץ ביקורת כמעט לאיבוס־ויה על סאדאת.

אולם קיומו של ויכוח כזה הוא אחד הסימנים הבולטים של התמורה הסוציאליסטית, שהתחוללה לאחר מלחמת יום כיפור. סאדאת שזכה לבטחון עצ־מי חדש, פתח פתחים נרחבים בחברה המצרית, ריסן את המשטרה הפוליטית המצוחצחה, הותיל שינוי רב בפוליטיקה של הפחדה, שהיתה מקובלת על קודמו גמאל עבד אל־נאצר.

„הקיץ הקץ על הבילוש השיטתי של השלטון אחרי האזרחים, — אמר בעל בית הרושה חדש כאשר הציד לו אהרה חוק. כי דומה שהמצרים בוטנים כעת יותר מבעבר להוחות עם זרים — שוב אינני חש שישליכו או־תי לבית הסוהר אם אומר שהבבעק עודי בתוהו ובוהו".

שמועות והתבריינות מבירות, שהיו אסורים במצרים, נכנסים עכשיו בלא הגבלה ברחובות קאהיר. עתוני מצ־רים, אף שבראשיהם עומדים נאמני סאדאת, עוסקים בסיקור הקריר של אי־יעילות ושחיתות בתוך הפקידות.

אינפלציה דוהרת

„אלגמהורי", סוט מצרי קוהא כתב איקום חריף בדבר הסיבות לתבוסה 1967, מוקדן עכשיו לפני אולבות כלאים בקאהיר, לאחר שהיה אסור במשך שנים. „לאחר שלימדנו את הישראלים ואת שאר הערביים, שאנו מוכנים ומסוגלים להלחם לכבוד ארצנו — שוב אין המצרים צריכים להת־רברב, להתנהגות יותר על המידה ולדבר במליצות מוגזמות — אמר לי מפיק סרטים מצרי — סאדאת מאפשר לנו להרגיש את עצמנו".

אולם החיכות הגלוי מבלים עגבורות כלכליות, שמשטרו של נאצר נהג להסי־תירן. מן העתונות המצרית נודע לאז־רחים — שכבר אמרו להם כי האינ־פלציה מוגבלת בשיעור 2 עד 3 אחוזים לשנה — שלמן מלחמת יום כיפור עלה מדד הצריכה ב־25 אחו־זים; המדינה מוציאה רק 25 דולר

(סוף בעמוד 28)

„סיפורה של רשת רגול ישראלית"

במלאת שנה למלחמת יום הכיפורים תקפה „קהחת ריגול" את אמצעי התקשורת המצריים

מאת עודד גרנות

התמונותיהם של חברי „רשת הריגול הישראלית"

מעטפה ממוענת שנמסרה, כביכול, על ידי אנשי המודיעין הישראלי לחברי הרשת.

מצרים חגגה אתמול מלאת שנה למלחמת אוקטובר. לרגל המ־אורע בישרו כלי ה־תקשורת המצרים על לכידתה של „משפחת מרגלים" לטובת ישראל. פלשתיני יליד ירוש־לים, סעיד שאהין, אשתו ה־מצריה ושלושת ילדיהם, ש־ריגלו במשך שש שנים בשרות המודיעין הישראלי, „תוך שי־מוש בטכניקת הריגול החדי־שה ביותר".

בראיון בטלוויזיה המצרית ששודר ביום ו' „התוודו" בני הזוג על קשרי־הם עם המודיעין הישראלי. ברשותם, כך נמסר, היה משדר רדיו חדיש ב־יותר, ששוויו 100,000 דולר ואשר באמצעותו ניתן היה לשדר מידע מוצפן תוך שניות אחדות. על המשדר נוספו אמצעים אחרים כמו מצלמה חבויה בארנק בשי חיד סמויה.

„נפגשו עם אהרון יריב"

הגדיל לעשות „אל אהראם" שידע לספר כי בני הזוג נפגשו ב־1972 עם אהרון יריב, מי שהיה ראש אגף מודיעין בצה"ל ואף קיבלו הבטחה מראשי המודיעין בישראל לזכות ב־מיליון דולר אם יגלו בעוד מועד כוונות מלחמה מצריות.

פרסום סיפורה של „משפחת ה־מרגלים" בעתונות המצרית במלאות שנה למלחמה נועד בראש וראשונה להדגיש את חלקו של המודיעין ה־מצרי ב„נצחון מלחמת אוקטובר".

בחודשים שקדמו לפרוץ המלחמה, כך מספרת העתונות המצרית, היו אנשי המודיעין המסכל המצרי עסוקים במעקב אחר 4 „מרגלים ישראליים". ההוראה שניתנה היתה „לבלום" את פעילות סוכני האויב מאחורי הקוים כדי למנוע בעד מחיר את אורבנו של „גורם ההפתעה". גורם זה הורה סאדאת כאחד יותר, היה אחד ה־מרכיבים החשובים ביותר בתכנית המתקפה המצרית.

כלומר שנה מן המלחמה מפארת העתונות המצרית את המודיעין ה־מצרי על שהצליח „להלום במרכזי הריגול הישראליים במצרים, לאתר את מקורות המידע של האויב", ובכך להשיג הפתעה מלאה במלחמה.

„שלושים רשתות ריגול"

סיפורה של „משפחת המרגלים" בא ל„אמת" את השבחים שחלקו למודיעין המצרי. „שלושים רשתות ריגול ישראליות לכדנו מאז יוני 67", הוד־יע ראש המודיעין המצרי, עבד אל־סלאם תאופיק לפני יומיים ב־ראיון מיוחד לעתון מצרי לציון יום השנה למלחמה. אבל „המערכה נגד הסוכנים הישראליים נמשכת ול־עולם לא תגיע לסיומה", הוסיף.

פתקה בכתב־ידו של „אבו האפי" קצין המודיעין הישראלי.

משפטם של חברי „משפחת המרגלים" התחיל אתמול. אבל לפני ימים אחדים פרסם „אל אהראם" לראשונה את סיפורה של „רשת ריגול ישראלית" אחרת, שנתפסה זמן קצר אחרי ה־מלחמה.

רשת זו, שאת סיפורה בפי שפורסם בעתונות המצרית אנו מביאים בלשונו, נתפסה ארבעה חודשים לפני מעצרה של „משפחת המרגלים", היינו: ב־אפריל השנה. המדובר ב„רשת", ש־הורכבה, למעגת המצרים, מבדואים תושבי סיני ומאזרחים מצרים מצריים שהתגוררו בגדה המערבית של תעלת סואץ.

בית המשפט המצרי גזר על חברי „הרשת" מאסר עולם עם עבודת פרך. פרשנים מצריים הסבירו כי החלטה שלא לגזור את דינם למוות משום ש־הוכח בעליל כי „המידע שהעבירו לידי ישראלי לא היה בו כדי להכשיל את תכנית ההפתעה המצרית ולעכב את פתיחת המלחמה".

להלן הסיפור שהופיע ב„אל־אהרם", כלשונו: ישראל היתה זקוקה למרגלים שיצפו על „כוונותי כוחותינו במערב התעלה. תנועת כוחותינו לפני ה־מלחמה עוררה ספקות בלב הישראלים. שתיים ניסה המודיעין ה־ישראלי להתקשר אחר המתרחש ב־צדה המערבי של התעלה. לשם כך גייס אפילו אנשים שאינם יודעים קרוא וכתוב ובלבד שידווחו לו מה ראו עיניהם בצדה השני של ה־תעלה, וימסרו על תנועת הכוחות המצריים ועל היקפן.

אלא שמן העבר השני היו עיני המודיעין הצבאי המצרי פקוחות ו־עוקבות אחר נסיונות האויב. המו־דיעין המצרי התערב בעוד מועד להכשיל את הנסיון תוך שימוש ב־אמצעים המדעיים החדישים ביותר למעקב אחר פעילות חברי הרשת.

ישראל רצתה לדעת כל דבר, ובמידה רבה ככל האפשר של דיוק, על המתרחש בקרב כוחותינו. היא לא היתה זקוקה למרגלים במרכז קבלת ההחלטות, משום שמרגלים מסוג כזה זקוקים להקצפה מכר־שבות של איכות ופעילותם עלולה לעורר חשד אם לא ינקטו בזהירות מירבית. כל מה שהיתה ישראל זקוקה הוא לאנשים רגילים, שיעבי־רו אליה מידע מתוך תצפיות.

מחירי בשר וירקות

לפי מה שהצליחו חקירות המודיעין הצבאי המצרי, שעקב אחר פעילות רשת הריגול, ועל סמך הוראותיהם של המרגלים עצמם, התברר שה־מודיעין הישראלי ניסה להשיג, דרך כישל, מידע על נושאים רבים ו־ביניהם מספרי היחידות המצריות בחזית, סוגי המנוקים, מקומות ריכוז של יחידות, שמות מפקדים, מספר הבחורים המצויים בקירבת החזית, מיתקני הנדסה באזור אבו־סולטאן ובסיסים של טילים בחזית התעלה. כן ניסה המודיעין הישראלי ללקט

מידע כלכלי נוסף כמו מחירי ה־בשר, הירקות והפירות, מחירי ארי־גים וסיגריות ועוד. הוא ביקש מ־סוכניו לתקור אפילו במחירי הטבק הדברי מתיקה אחרים כדי שישרתו את מוכניה מאחורי הקווים.

כדי להשיג מידע זה הגיע המו־דיעין הישראלי לכלל מסקנה, ש־עליו לגייס מספר אזרחים המתגור־רים דרך קבע במערב התעלה וכן מספר חיילים.

קצין המודיעין הישראלי „אבו־האפי", דובר ושחור שיער, כבן 25 ומיטיב לדבר בשפה המצרית, החל לחפש את האנשים שמהם הורכבה הרשת. הפגישה הראשונה היתה עם מחומד סאלם אבו־שריף, שהתגורר בסיני ושיתף פעולה זה שנים עם המודיעין הישראלי.

החשיבות של מחומד בתוכניתו של „אבו־האפי" נבעה מן העובדה שיש לו ידיד ושמו סאלם עיד סאלם, המתגורר במערב התעלה. כדי ללכוד את חברי הרשת ב־רשתו, נהג „אבו־האפי" לספק להם סמים. מחירו של קילו חשיש 1,500 לירות. זה הרבה עבור בוגדים ו־מרגלים אבל הסוד־ערך בעיני המו־דיעין הישראלי הצאב למידע בעד כל סכום כסף. בנוסף לכך מסייעת אספקת הסמים לישראל לה־שיג מטרה נוספת והיא להפיץ את הסמים ובדרך זו לשבור את המורל.

סירה באגם תמסח

החלו הנסיונות לגייס את חברי הרשת. מוחמד סאלם אבו־שריף הת־קשר עם עיד סאלם במערב התעלה, המתגורר באזור איסמאעיליה. הוא ביקש ממנו להיפגש עם קצין ה־מודיעין הישראלי כדי לערוך הכ־רה ביניהם. סאלם חצה את התעלה ממערב למזרח בנקודת הקילו ה־33. הוא נפגש עם קצין המודיעין הישראלי וחזר כשבכליו סמים ו־הסכם לעבוד לטובת המודיעין ה־ישראלי. כדי לכלוא את משימתו אמר סאלם שהוא זקוק לאמצעי למעבר התעלה באורח קבוע מן ה־מערב אל המזרח והרה באחד ה־אגמים.

הבעיה נפתרה כאשר הצטרף אל הרשת עבד אל עזיז עזאזי שהיה־ב„ראיס" ימי ברשות התעלה. ל־עזאזי היתה סירה באגם הבטה.

למרות האיסור לדוג באזור האגם נקט עזאזי בשיטה ערמומית שאיפ־שרה לו להחזיק את סירתו בתוך האגם. הוא היה נוהג להטביע את הסירה בימי האגם כדי להצילים אותה מעיני פטרולי החופים המצ־ריים שסיירו מדי יום לאורך האגם. כל אימת שהזדקק לסירה היה שולה אותה מן האגם ומרוקן את המים מתוכה. הוא היה יוצא בסירה ל־משימתו ועם שובו היה מטביע או־תה פעם נוספת וכניה בהוכה ב־קילות כבדות.

גיחות למזרח התעלה

עזאזי בהר באיבראהים אחמד מונ'אהד, שנודע בכינוי „אל־ערבי" כעוזר לו משום שלא היה מסוגל לשלות ולהטביע את הסירה בכו־חות עצמו. בסירה זו ביצע סאלם מספר „גיחות". בכל פעם הביהינו לו בגדה המזרחית כחמד ו„אבו האפי" קצין המודיעין הישראלי. ב־תחילה נוהג היה „אבו האפי" להגיע בלווית שומר־ראש, אבל לאחר זמן היה מופיע לבדו כשעמו רק נהג המכונית. הוא היה ממהר להע־ביר את סאלם והאנשים שהיו עמו

(סוף בעמוד 28)

כאשר אתם מ...

הצעד הבא — בסיני

صكذا من الاصل

שליח „מעריב" בפורטוגאל מדווח

„הגפרור הושלך לחבית אבק־השריפה"

„תנועת הכוחות המזויינים" שחוללה את המהפכה היתה מורכבת מסרנים ורבי־סרנים ✶ הסוציאל־דמוקראטיה אוהדת את ישראל — ובליסבון הוקמה אגודה לידידות עם עמי ערב ✶ המנהיג הקומוניסטי קוניאל — מקסים, מבריק, חי בצניעות ומתמסר לאירגון מפלגתו ✶ „הבעייה שלנו אינה רק כלכלה אלא גם חינוך" ✶ „חבר בממשלת קאטאנו הפשיסטית הוא עתה חבר ההנהגה הקומוניסטית"...

מאת משה דור

בחנויות־הספרים של ליסבון הבירה אתה מוצא שפע עולה על גדותיו של יצירות הגותיות, היסטוריות ופוליטיות שבימים עברו — כלומר, לפני כחמישה חודשים בסך־הכל — אפילו לחלום עליו אי־אפשר היה.

ואם מבקש אתה הוכחה חזותית כלשהי — נוסף על הסיסמאות והכרוזים המכסים כל חלקה טובה — לתסיסה הרעיונית העצומה, הפוקדת את פורטוגאל בימים אלה, אין הוכחה טובה ממנה ומבול הפתגמים ובתביעות הכהפכניים הליצנים לבירה.

יכול אתה לעלעל בספריהם של ולאדימיר איליץ' לנין ולב דוידוביץ' טרוצקי, הארולד לאסקי ומאו־צה־טונג, קארל מארכס ופרידריך אנגלס. אתה יכול למצוא את ספריה של רוזה לוכסמבורג ואת חיבורו של ואלדק־רושה, ממנהיגי הקומוניזם הצרפתי, כמו גם ספרו של סאלוואדור איינדה המנוח, נשיא צ'ילה.

צ'ילה היא נושא „חם" בקרב הנוער השמאלי של פורטוגאל...

בריגדיר־גנרל ואסקו דוש סאנטוש גונסאלווש, ראש ממשלת פורטוגל, גבר במאבק־הכות על שמגולה.

☐ שמאלה מן הקומוניסטים

☐ אוהדי ישראל

☐ הכסף בא ממוסקבה...

אלווארו קוניאל, איש המסתורין העומד בראש המפלגה הקומוניסטית, הסתפק בכהונת שר ללא תיק.

☐ שביתות הן חבלה...

☐ „הארץ הנעברת ביותר"

☐ „מוקיון זקן זה..."

☐ „אהבה, במובן הנוצרי"

מאריו סוארש, שר־החוץ של פורטוגאל ומזכ"ל המפלגה הסוציאליסטית, דוגל ב„פנים אל המערב".

...הבורת חיילים לעבר ליסבון ונעצרה על־ידי המשטרה הפוליטית. הנסיון הראשון עלה בתוהו, אבל הגפרור הושלך לחבית אבק־השריפה".

צלי ויין ומשבר הנפט

בשיחות־הטרקלין של חוגי המערב באמריקה גוברת ההכרה כי הכניעה למפיקות הנפט מביאה הפסד, ואילו ההתנגדות — שכרה בצדה ✶ הולנד זכתה ביוקרה אף בעיני הערבים ✶ על הפסדי נמל־רוטרדאם גדל העודף במאזן התשלומים החוץ שלה ✶ נציג צרפתי: שום ממשלה לא תוכל לשבת בחיבוק־ידיים, מפחד זעם הערבים ✶ המדינות העניות מקוננות — ותומכות בערבים

מאת פיליפ בן

סופר „מעריב" בארה"ב

בחדר אוכל פרטי במסעדה ניו־יורקית נודעת, שטבחה יוצא־אלזאס ומטעמיה נחשבים מן הטובים שבאמריקה, ואת מחיריה יכול כתב להרשות לעצמו רק כאשר ממשלה עשירה משלמת...

● מיליארדים או אלמנויות

● נפט אין — וודקה יש

● אולי לא מאוחר מדי

● הולנד לא הפסידה

...אך מעודד דרישות אקסטרמיות ביותר. גם טובי המזג, שלינו מלאים כוונות טובות והם מ כוונן גם לזולתם, מתחילים את הכניעות. מאוחר — אבל לא מאוחר מדי.

...ביקורו של קיסינג'ר

...ל השליטים הערביים הקשיחו את עמדתם

מסעו של ד"ר קיסינג'ר למזרח התיכון יבהיר אם האזור קרב יותר להסדר או לחידוש המלחמה ✶ בשיחה עם קיסינג'ר אמר יגאל אלון שהתחייבות מצרית לאי־לוחמה פירושה הפסקת החרם הכלכלי הערבי, פתיחת תעלת סואץ למטענים ישראליים, אי־הפרעה לתנועה ישראלית ימית ואווירית במצרי בב אל־מנדב וקץ לוחמת התעמולה ✶ קיסינג'ר יברר אצל סאדאת מה דעתו על מכירת נפט אבו־רודס לישראל אם יפנה צה"ל את האזור

שר החוץ הנרי קיסינג'ר

מתי תנופה?

ולהדק את היחסים עם ברית המועצות. נמסר כי ד"ר קיסינג'ר תמה שמא הכרזות־החיבה המרובות בפי סאדאת לא היו אלא מס־שפתיים לארה"ב, והאמנם כנים מאמציו לרכוש ידידותה של אמריקה.

ויש עוד גורם לפקפוקיו של ד"ר קיסינג'ר בסיכויי הצלחתו במסעו החדש — „הנושא הפלשתינאי".

בעקבות מלחמת יום כיפור, כאשר נחתמו הסכמי ההפרדה בין ישראל ובין מצרים וסוריה, היה רושם שמדינות ערב מלוכדות יותר בעניין הפלשתינאים: הערבים בכלל, והנשיא סאדאת בפרט, ניסו ברצונם בנסיגת ישראל בהקדם לעורר רושם, שהם זקוקים להסדר בקרוב כדי להיפטר מן הצרה ששמה פלשתינאים. בינתיים הם הסכימו, שהזמנת הפלשתינאים לועידה תותנה בהסכמת המשתתפים בועידה, והיתה זו הוראה בזכות ישראל או ירדן לפסול כל הולכה להזמנת את אש"ף אל שיחות השלום.

○ קרע בחזית הערבית

כל זה נשתנה עתה. תמיכת מצרים וסוריה בפלשתינאים בשבועות האחרונים עירערה את החזית הערבית, הסילה קרע בין סאדאת ובין חוסיין וכמעט לא הניחה לישראל אפשרות להשתתף בועידה שיופיעו בה נציגי המרצחים של מעלות וקרית־שמונה.

הדבר מעורר גם את השאלה עד מה יכול קיסינג'ר לסמוך על דיבורו של סאדאת ועד מה יצליח להניע את הישראלים להתעלם מהבטחותיו הקודמות בעניין הפלשתינאים — שלא לדבר על ירדן שעודנה נחשבת לבאמנה שבבעלות־בריתה של ארה"ב במזרח־התיכון.

על רקע זה, ועל רקע הסיכויים שביקורו העתיד של שר החוץ המצרי במוסקווה ב־15 באוקטובר עשוי להביא לחידוש הספקת הנשק הסובייטי למצרים, יצא ד"ר קיסינג'ר למסעו הנוכחי במזרח התיכון.

לדברי פרשנים אמריקניים יתכן, כי בעת ביקורו של שר החוץ המצרי איסמאעיל פאהמי בברית־המועצות ייקבע מועד לועידת פסגה של הנשיא סאדאת ושל המנהיג הסובייטי ליאוניד ברז'נייב בקאהיר באביב, בדרכו של ברז'נייב לועידת פסגה עם הנשיא פורד בוושינגטון.

על אף חשדנותה של ארה"ב לגבי כוונותיו של סאדאת, ועל אף חששותיו של סאדאת שממשל פורד יתן דעתו על בעיות פנים יותר מאשר על מדיניות החוץ — מנוי וגמור עם ד"ר קיסינג'ר לבדוק את כל הדרכים לשלום ולהדגיש כי ארה"ב תוסיף למלא תפקיד במאמץ להשכנת שלום במזרח התיכון. בתחום זה סייעו לו השיחות הממושכות עם ראשי ממשלות מזרח־תיכוניות שונות להבין מה הן בעיות השעה ומה משקלן במו"מ.

○ הסורים הושארו בצד

ממידע המצטרף ממקורות שונים מסתבר עתה, כי במסעו ישתדל ד"ר קיסינג'ר להתוות מירקמים ולקבוע עדיפויות של הסכמי־ביניים חדשים. בעת השיחות בוושינגטון לא הניחו שרי החוץ של ישראל ושל מצרים שום ספק שהם מעוניינים בצעד נוסף בסיני.

ירדן סבורה, כי הנשיא סאדאת הסכים בפירוש שהמלך חוסיין יפתח במו"מ על הסכם ביניים לגבי עמק הירדן, אולם שר החוץ המצרי פאהמי הכחיש בתוקף שהיתה הסכמה כזאת. על כל פנים, אף שמר רבין ומר אלון שניהם הבהירו, כי הם מעדיפים שהצעד הבא ייעשה כלפי מצרים, לא שלל איש מהם את האפשרות של שיחות בעתיד גם עם ירדן.

אולם ישראל הבהירה, שכל הסכם לעתיד מותנה בצעד מדיני מצד הערבים, כגון הכרזה על אי־לוחמה. הכרזה כזאת תוכל לחול גם על החזית המצרית וגם על החזית הירדנית; וכפי שאמר מר רבין בראיון עם כתב רשת הטלוויזיה האמריקנית ג.בי.סי. בשבוע שעבר, תסכים ישראל לפנות את יריחו ואזורים אחרים תמורת הסכמת ירדן לאי־לוחמה.

משמע, בנסיון להפגין גמישות מאכסימאלית, הנכונות למו"מ על הסדרי־ביניים לקראת שלום, הסכים מר רבין זו פעם ראשונה, כי הדבר יחול גם על החזית הירדנית. לפי שעה, לכל הפחות, יש תמימות־דעים בין ישראל לארה"ב, שלעת עתה יש להניח את החזית הסורית מן הצד, כיון שבשלב זה אין שום סיכוי שישראל תיסוג נסיגה נוספת ברמת־הגולן.

השאלה היא, הסכים הנשיא סאדאת למיקח כזה. ומה צריך להיות כלול במושג „אי להתקפה"? בתחום הצבאי מצפה ישראל שמצרים תסכים לפירוז סיני וכל שטח נוסף שיפנה צה"ל יתופס בידי כוח האו"ם ולא בידי חיילים מצריים. ישראל סבורה, שגאוותו של סאדאת באה על סיפוקה מעצם נוכחותם של חיילים מצריים בשני עברי התעלה, ואין הוא זקוק למעברי המיתלה לשם שליטה בשטחים שפינה צה"ל.

אם ייעשה הסכם כזה יהיה צורך בהגדרה חדשה של מעמד כוח האו"ם ובמקום לחדש את המנדט שלו אחת לששה חודשים יהיה צורך להתיתו על בסיס שנתי ועל עיתים קבועים יותר. מובן מאליו, שמצב של אי־לוחמה צריך לכלול גם התחייבות מצד מצרים לא לתמוך בשום פעולות מירוד נגד ישראל.

בתחום הכלכלי מבקשת ישראל לסיום פורמאלי של החרם הכלכלי, להבטחה שמטענים ישראליים יוכלו לעבור בתעלת סואץ, להבטחה שלא להפריע את התנועה הימית והאווירית במיצר בב־אל־מנדב, ולהודעה פורמאלית לכל המוסדות הבינלאומיים שאין עוד לוחמה כלכלית בין ישראל ובין שכנותיה הערביות.

○ הנפט באבו־רודס

בתחום הדיפלומטי אין ישראל מצפה שיכוננו יחסים דיפלומטיים עם מדינות ערב, אבל היא מצפה לקץ לוחמת התעמולה. אלה אחדים מן הרעיונות, שהעלה שר החוץ יגאל אלון כדעותיו האישיות.

שר־החוץ יגאל אלון

מתי אי־לוחמה?

כפי שנמסר, הטעים שר החוץ, יגאל אלון, כי ממשלת ישראל לא הגדירה בבירור מה צריך להיכלל במושג „אי־לוחמה"; אולם ד"ר קיסינג'ר נתרשם, שאחדים מן הרעיונות האלה הוא יכול להביא לפני הנשיא סאדאת ולפני המלך חוסיין בביקורו הבא במזרח־התיכון ובהקשר זה גם ישתדל להבהיר מה דעתה של מצרים על מכירה לישראל במחירי השוק — של אותו הנפט שישראל מפיקה עתה מבארות אבו־רודס, אם יפנה צה"ל את האזור.

היסכים סאדאת לרעיונות אלה? אומרים שד"ר קיסינג'ר עצמו מפקפק בכך. בעבר הבהיר סאדאת כי הוא מוכן להסכים לאי־לוחמה עם ישראל רק תמורת נסיגה כמעט גמורה מכל השטחים. כלום זו רק טאקטיקה, או שכך עמדתה הממשית של מצרים? זאת יבקש ד"ר קיסינג'ר לברר כעת.

מלבד בעיית אי־הלוחמה מניחים כי ד"ר קיסינג'ר ינסה ללבן עוד שתי בעיות:

✶ מעמד הפלשתינאים.

✶ מירקם המו"מ.

בעניין השני נמסר, כי שר החוץ האמריקני מעוניין בחידוש הגישה הישנה של „שיחות קירבה" בחסותו. כלומר, איסמאעיל פאהמי ויגאל אלון יבואו לוושינגטון, לשאת ולתת בחסות ארה"ב, ואם יושג הסכם יעברו הצדדים לז'נבה לחתום שם. אולם נראה שלדעת שר החוץ הישראלי צריכה ועידת ז'נבה לסמן חידוש השיחות, אשר יתנהלו במישרין בין הצדדים.

○ סאדאת לא יסכים

פקידי הרשות האמריקנים אינם מאמינים, שהנשיא סאדאת יסכים להצעה זו. דעה זו מבוססת על ראיון בטלוויזיה האמריקנית שבו אמר הנשיא סאדאת, כי איננו רואה שום טעם בפגישה עם מר רבין, ויש מקום לפגישה כזאת רק אחרי שתפנה ישראל את כל השטחים שכבשה במלחמת ששת הימים, ובכלל זה ירושלים המזרחית.

אולם אבן־הנגף העיקרית על הדרך לחידוש שיחות השלום היתה והווה הפלשתינאים. אף שכל הצדדים דוחים צעדיהם עד לאחר ההצבעה בעצרת האו"ם ב־14 באוקטובר ואחרי ועידת הפסגה הערבית בראבאט ב־26 בו, ברור כבר עכשיו שחלה תמורה קיצונית בעמדת מצרים בעניין שיתוף אש"ף בועידת השלום בז'נבה.

סאדאת דורש עכשיו בתוקף את הזמנת הפלשתינאים, וכדי לשכך חשדות האמריקנים לגבי אש"ף, הוא מנסה „למכור" את הרעיון שהפלשתינאים פרו־רוסיים באותה מידה שהם פרו־אמריקניים.

ממקור נאמן נודע, כי בשיחותיו עם אנשי הרשות האמריקנים לא מכבר הבטיח פאהמי לארה"ב, כי מצרים תעשה את כל המאמצים שאפשר כדי להביא את הפלשתינאים לגישה „מאוזנת" עוד יותר בין מוסקווה לוושינגטון, ולכי במסגרת ההכנות לקראת חידוש ועידת השלום בז'נבה יש לקיים מגעים בין אש"ף ובין ארה"ב ועדיף — עם ד"ר קיסינג'ר.

אלא ששר החוץ האמריקני איננו רואה את השעה כשרה לפגישה כזו, ועדיין איננו רואה בעין יפה שיתוף הפלשתינאים בועידת ז'נבה.

○ ישראל לא תפנה

לכן תהיה אחת ממטרות ביקורו בקאהיר לברר, האפשר להתעלם, לפי שעה, מן ההסכם החדש בין מצרים, סוריה ואש"ף. ומי ישא ויתן על הסדרי־ביניים בבקעת הירדן.

מצרים וסוריה יחדיו גילו דעתן, שאם תיסוג ישראל מחלקים של יהודה ושומרון, צריכים שטחים אלה להימסר לידי אש"ף. על כך הגיב המלך חוסיין ואמר, שהוא יסיר מעל עצמו כל האחריות ליהודה ושומרון, הואיל וישראל כבר הבהירה שלא תשב במו"מ עם המחבלים, ההיה התוצאה, שישראל לא תפנה את השטחים האלה.

למראה כל הבעיות הנבוכות לד"ר קיסינג'ר רבים פקפוקיו לגבי תוצאות שיחותיו. מהות התשובות שיביא מבירות ערב אל ראש הממשלה, יצחק רבין בירושלים, תקבע במידה רבה אם יתקדם המזרח התיכון לקראת שלום, אם לקראת חידוש המלחמה.

השליטים החדשים

„לקנות שקט" תמורת שטחים

ישראל יכולה להמשיך לדחות את העימות הבלתי־נמנע, אך בהגיעו תלבש ההתעצמות הערבית ממדים אדירים

מאת אורי דן

בריה"מ מדרבנת כינוסה של ועידת ז'נבה בהקדם כדי להבטיח את שותפותה המלאה בכל הסדר נוסף שארה"ב חותרת להשיג בין ישראל לערבים במזרח התיכון.

זו הסיבה העיקרית למסעו של קיסינג'ר למוסקווה בסוף החודש הזה, לאחר שישלים את סיבובו במזרח־התיכון. קיסינג'ר והסובייטים אומרים לכנס את ועידת ז'נבה עוד לפני סוף השנה ואם ניתן, כבר בנובמבר. אך מוסקווה אינה מוכנה להניח לארה"ב לזכות בכתר נוסף בהסדרים במזרח התיכון ומבקשת לטרפד את מופעי היחיד של קיסינג'ר כמתווך.

כל עוד שירת את האינטרסים שלה לא הפריעה מוסקווה לקיסינג'ר להסיג את צה"ל ממערב סואץ במבצע אישי, כביכול. בדחיקת צה"ל בגיזרה הסורית כבר היתה פעילה יותר במתן תמיכה לסורים וקיסינג'ר נאלץ במהלך מסעותיו לירושלים ולדמשק „להתייצב" לפני אנדריי גרומיקו פעם בז'נבה ופעם בקפריסין.

כדי לרסן את מצרים של סאדאת, שנתלתה באילן האמריקני לאחר שהוענק לה בעזרת וושינגטון ההישג הטריטוריאלי והמדיני בתעלה, צימצמה בריה"מ משלוחי נשק אליה. ובאחרונה שוב מחזר סאדאת אחר מוסקווה עם רשימת רכש חדשה.

בשלב זה הבהירה בריה"מ לקיסינג'ר את עמדתה הנחרצת: כל עוד עסקת בהסכמי הפרדה צבאיים לא התערבנו. עתה, כשמדובר בהסכמים נוספים, לרבות מדיניים נהיה אנו שותפים מלאים לכל הסכם שיושג — באמצעות ועידת ז'נבה.

שתי המעצמות חוששות ברגע מסוים מסכנת התלקחות מחודשת באזור. לכן יש לשתיהן עניין למנוע קפאון מדיני ולדרבן כינוס ועידת ז'נבה לפחות בהשתתפותן של מצרים וירדן, עוד לפני סוף השנה.

הבעיה של קיסינג'ר בסידרת ביקוריו החדשה באזור תהיה למצוא נוסחה לשיתופם של נציגים פלשתינאים במסגרת המשלחת הירדנית, ונוסחה שתחייב את ממשלת ישראל לדון בז'נבה על הסדר חלקי בבקעת הירדן, ולו גם לגבי העיר יריחו.

■ שלום או מלחמה

מכאן, שכאשר מדברים על סיכויי המלחמה ומפרידים באופק תאריכים — מהחורף הזה ועד האביב הבא — צריך לזכור כי ייתכן שקודם לכן נצטרך לעבור דרך אולם הדיונים בז'נבה, והשאלה היא באיזו מידה תתעקש ישראל בז'נבה על תביעותיה המינימליות תמורת נכונותה לוויתורים טריטוריאליים בסיני ובגדה המערבית.

יש הבדל יסודי בין שתי גישות אפשריות של ישראל:

א) היא עומדת על תביעותיה לשלום אמת תמורת ויתור על שטחים. אין תביעותיה נענות, בבקשה, יצאו הערבים למלחמה אם רצונם בכך, אך לאור זאת ייתכן שישראל תמצא במלחמת־מנע. אכן, אם תגיע ישראל לכלל מסקנה, שבין כה וכה אין סיכוי שהערבים ייענו למשאלות השלום שלה, מוטב לה להתעקש על האחיזה בשטחים ולהתכונן למלחמה, ויתכן שיש מקום לבחון דרך זאת בדיון נוסף בז'נבה;

ב) היא מצמצמת את תביעותיה מן הערבים, עקב חוסר בטחונה העצמי, בידודה המדיני ותלותה בארה"ב, ושוב מוותרת על שטחים. באופן זה היא רוכשת מספר חודשים נוספים — עד שיבואו הערבים, כנראה, בתביעות מחודשות.

מתוך הערכה זהירה אפשר לקבוע, שכל ויתור טריטוריאלי נוסף עשוי להעניק לישראל „שנת שקט", ומדיניות זאת תתקיים עד לרגע שבו לא יהיה לישראל יותר על מה לוותר, או עד שישתכנע העם כולו כי למרות הוויתור על מרבית השטחים, לא חלה כל התקדמות אל שלום, אלא להיפך, המלחמה בשער.

השאלה האכזרית בסופו של חשבון היא איפוא מהי והיכן „נוח" יותר לישראל לקדם את פני המלחמה: בעתיד הקרוב (כפי שמכתיבה הגישה הראשונה) ישראל עדיין מחזיקה במרבית השטחים וכוחם הצבאי של הערבים עדיין אינו שונה ביסודו משהכרנו ביום הכיפורים 1973, או (כפי שמכתיבה הגישה השניה) רק לאחר שיוחזרו חלק גדול של השטחים או מרביתם ולאחר ההתעצמות האדירה הצפויה במדינות ערב בשנים הקרובות מכוח הון העתק שלהן ומקורות הנשק החדשים שנפתחו לפניהם, בנוסף לבריה"מ, גם באירופה ואף בארה"ב.

לא מעטים המומחים הסבורים כי הגישה השניה טומנת בחובה את הסכנות הגדולות יותר לישראל, אך כבר היו דברים מעולם, ואפשר מאוד שאנו נותר כדי „לקנות זמן" או אשלייה־של־שלום.

על שלום אמת כבר אין איש מוותר. מ„שלום" עברנו ל„הפרדה", מ„הפרדה" — ל„אי־לוחמה", ומכיוון שאיש — לרבות סאדאת וחוסיין — אינו נבוך או מסוגל להעניק לנו אף „אי־לוחמה" יתכן שתיש מהר נדבר על „הפסקת אש ממושכת".

מדובר איפוא לא ב„כירסום" או ב„סחף" שחל בעמדה הישראלית, אלא בהתמוטטותה. הערבים יודעים זאת. המצרים יודעים שתחילה לא היינו מוכנים לפנות את מערב התעלה אלא אם כן ינטשו הם את מזרחה. אנחנו יצאנו. הם נשארו. הסורים יודעים שאנו התעקשנו והכרזנו ש„לא נחזיר את קוניטרה". בקוניטרה יושבים עכשיו חיילים סורים.

ברור לכן, שהערבים מעוניינים בכינוסה של ועידת ז'נבה — ובהקדם — כדי לנסות ולהשיג שם ללא מלחמה, כל מה שמוכנה ישראל לתת, תמורת הרבה פחות מהמינימום שהיא דורשת.

מדינות ערב כבר יודעות היטב על מה מוכנה ישראל לוותר. מצרים יודעת, שישראל רואה את „קו הנסיגה האחרון" שלה כעובר בין אל־עריש לראס־מוחמד, אך בינתיים היא — מצרים — מוכנה „להסתפק" בנסיגה ישראלית משמעותית נוספת בסיני. התמורה המצרית? לכל היותר הסכמה לפירוז השטח (שניתן להפר אותה בקלות) והבטחה לשיט ישראלי בתעלה (שתמיד ניתן לבטלה).

האופטימיסטים אומרים שעבודות ניקוי התעלה לתנועה ממשית יימשכו עוד כשנתיים, ומכל מקום הנף השיט בתעלה רק לעניין סמלי לגבי ישראל, אחר התשתית הצבאית שבנתה בנמל אילת. לא תתקבל איפוא תמורה מדינית של ממש עבור הנסיגה הישראלית.

■ בלי מפות ותכניות

אשר לסאדאת, הוא אינו מקל על דרך השלום נוסח קיסינג'ר. להיפך, הוא נהג כמסתפק בנצחון שהיה לו באוקטובר שעבר, ועכשיו הוא מנפנף בדגל חדש־ישן — הדגל הפלשתינאי — כדי להאדיר את מעמדו כשליט כל ערבי.

באותו זמן יודע המלך חוסיין — גם משיחותיו עם מנהיגים ישראליים ומהפרוטוקולים שבידיו — שממשלת ישראל מוכנה להחזיר לו את מרבית הגדה. הבעיות הן ירושלים וחוסר יכולתו לחתום עם ישראל אף על הסכם אי־לוחמה ולכן ישמח מאוד אם כצעד ראשון תחזור יריחו, למשל, לידי אדמיניסטרציה ירדנית, ומנהיגי ישראל, כפי שעשו בעניין קוניטרה, יסבירו לציבור בארץ, בעזרת מפות, כיצד ממשיך צה"ל לשבת מצפון ומדרום ליריחו, ואז „זה לא נורא".

תוך כדי התכוננות מלאה למלחמה רוצים הערבים למצות את השלב המדיני עד תומו, והוא קרב ובא בז'נבה, בעקבות מגעיו של קיסינג'ר, הפעם בלי מפות ובלי תכניות — אלא מתוך ודאות שכל המתמנים יבואו למשא־ומתן.

„המרכסולוג הבורגני אבינרי" קיבל במוסקבה אות מדליית-הגל

מאת ראובן בנגל

הפרופסור שלמה אבינרי הוא, כנראה, הישראלי הראשון שקיבל מדליה רשמית מברית המועצות. המדליה, הנושאת את דמותו של הגל, הוענקה לו כמשתתף בוועידה של האגודה הבינלאומית לחקר הפילוסופיה של הגל שנערכה לפני זמן קצר במוסקווה.

נוכחותו של ישראלי במוסקווה בימים אלה בוועידת השומה־לב בקרב אורחים סובייטים ובמיוחד בקרב אורחים ערבים הנמצאים בבריה"מ. בלגיס מעירק שנתקלו באכסדרת המלון בפרופ' אבינרי ואף שוחחו עימו נפרדו ממנו כשהם עושים הנועה וד באצבעותיהם.

כמשתתף בוועידה הבינלאומית קיבל גם תעודה שעליה סכל מצולם ה„דיאלקטיקה המדבסיסטית: היזה ר אנטיתיזה יוצרים את הסינתיזה", בשיטתו של הגל שאומצה על־ידי מרכס. ב„דוח דיאלקטיקה" סיפר פרופ' שלמה אבינרי דיקן הפקולטה למדעי הרוח ופרופסור למדע המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים, על רשמיו ושיחותיו בביקורו בברית המועצות.

● עם דרכון ישראלי — לצד

על הזמנת מדענים ישראלים לבריה"מ: „זה כמה שנים שהסובייטים

מנסים להזמין את הוועידה לארצם. האגודה לחקר הגל עורכת קונגרס בינלאומי אחת לשנתיים וחברים בה פילוסופים מן המזרח והמערב. אחרי שהבטיחה בריה"מ כי לא יהיו הגבלות פוליטיות לגבי הזמנות לוועידה במוסקווה, הוחלט לקיימה שם. יו"ר האגודה, פרופ' וילהלם באייר מאוסטריה אמר לי במפורש כי לא תהיינה בעיות לגבי השתתפות ישראלים. הסובייטים עמדו בהבטחה מלבד במה סיבוכים ביורוקרטיים. למשתתפי הוועידה אורגנה טיסת שכר חלה ממזרח ברלין למוסקווה באמצעות סוכנות נסיעות בהמבורג. נתבקשנו הישראלים לשלוח את דרכוננו לסוכנות זו כדי שזו תסדיר את האשרה באמצעות השגרירות הסובייטית כבון. אחרי שתיקה ארוכת זמן, התקשרתי עם פרופ' באייר שיצא למוסקווה והבטיח לטפל גם בעניין האשרות לישראלים. נתקבל מברק מן האקדמיה הסובייטית למדעים ובו הבטחה שאשרה תוסדר. כעבור כמה ימים נתקבל עוד מברק המודיע כי נוכל לקבל את האשרה בשגרירות הסובייטית בווינה. הבקרתי למוסקווה כי הדרכון כבר כהמבורג ולא אבוא לפני שהוכבה האשרה עוד כהיותי בארץ. רק עשרה ימים לפני יציאתי — ואחרי שיחות טלפוניות ההתערבות של פרופ' באייר אצל יועץ השגרירות הרוסית כבון — נתקבל הדרכון עם האשרה".

על „הרגע הלא נעים" הפקיד ישראלי בכל התקופה של מוסקווה: „סמוך לחצות הגענו למוסקווה וכשהגעתי לדוכן ביקורת הדרכונים, הגה כונן הפקיד בי ובדרכון ובאשרה, שאל „יזראלסקי פספורט?" וביקשני להמתין כצד. כל יתר המשתתפים עברו בדיקת דרכונים ללא כל תקלה. בעומדי בפינת האולם הבחנתי כי גם לגבי ד"ר עדנה קריגר, הישראלית השניה, נתנהג בך והפנים אותה לצד בהוק להור. ביקשתי משהתפ"ס אחרים להודיע כי אנו מתעכבים. הד"ר באייר דתת כועס ונציג האקדמיה הסובייטית פרופ' ב. קדרוב נראה נרגש ונבוך. כעבור חצי שעה כלהי נעימה הוסדר הדבר. היום ברור לי כי זו תקלה ביורוקרטית הנעוצה בהוראת קבע לבדוק בדיקה נוספת על דרכונים מארצות מסויימות, כמו

ישראל. אבל אחרי ביקודים בארצות מזרח אירופיות אחרות, עלי לומר כי באי־נעימות כזאת לא נתקלתי במקום אחר".

על היחס לנציגי ישראל בוועידה: „בוועידה עצמה נהגו בלפינו בהגינות. שמה של ישראל לא נפקד מלוח ההודעות ושמה המשתתפים וארצותיהם. את התג שקיבלתי במכתתף — ועליו שמי ושם ישראל — נשאתי גם סתוך לאולם הוועידה והדבר הפגישני עם אנשים שניגשו ושאלו ר העניינו".

● פילוסופיה „לא רשמית"

על היחס במדיה לחוקרי הגל במערב: „הנימה בוועידה היתה מהוגנה ולא פוליטית. בדרך כלל המרציים שהגברתי כמטפלים בהגל היו מעוניינים כו רק בפרק פתיחה למרכס ולא בו עצמו. בוועידה בלט נסיון סובייטי להתמודד עם הפילוסופיה ההגליינית עצמה. כמובן נשארה על בנה הביקורת המארכסיסטית האדוקה, אבל הבחנתי ביותר פתיחות אצל הרוסים לקרוא את הלוגיקה של הגל, את הפילוסופיה של ההיסטוריה שלו. לא היו שם חידושי מדע אך הבחנתי בהברות שלהם עם החומר. גם נוסח הפולמוס עם הפילוסופים המערביים היה מתון ולא בזירגון ההשמצות הידוע. פילוסוף ארמני, פרופ' ו.ס. גרססיאן הגיש לי את ספרו על פילוסופית המשפט של הגל ופרשנותה במערב בהוצאה האקדמיה למדעים. היה בספר סיכום הפרשנויות השונות במערב ופולמוס עמהן ברוח מרכסיסטית. בין היתר פולמוס עם חיבורים של „המרכסולוג הבורגני אבינרי". בכל זאת, אף שאין נסיגה מעמדות פוליטיות אדוקות, יש קצת יותר פתיחות".

על ההבדל בין פרופסורים באוניברסיטה „הכבדים" להשפעה מן ההיק וכין הוקריב של האקדמיה למדעים המנהיגים להשפעה „ליברלית": „אנשי הפקולטה באוניברסיטה של מוסקווה, בה המרכסיזם־לניניזם הוא מקצוע חובה לכולם, מדביצים את האינדוקטרינציה, ואילו אנשי ה־מכון חוקרים פילוסופיות שונות ופתוחים יותר לספרות מערבית, מרבים לנסוע למערב ולכן גם גמישים ו פתוחים יותר. פרופ' סיתור עיזרמן היה אחראי לכך שבריה"מ השתתפה בתגינות כנת קאנט ואף הכניס עניין בפילוסופיה של קנט בהגות הפילוסופית של בריה"מ".

על שיחות עם האנשים הצעירים: „קבוצת סטודנטים סיפרה כי היא עוסקת בפילוסופיה ,לא רשמית', כלומר קוראים ומתרגמים עבודות של פילוסופים מן המערב. לא הרגשתי חששות לדבר עם זרים. לא רק כקבלות פנים, אלא גם ברחוב ובאכסדרת המלון".

● „לחיי תל־אביב!"

על ביטויים בלפי ישראל: „הייתי אומר שהיחס לישראל שנתקלנו בו הוא נינוח ואין לי מלה טובה סוו להגדיר את היחס שהופגן בלפינו, קרוב לוודאי לפי הוראה מגבוה, ואשר אני ציפיתי למשהו אחד ממנו: להתקפות, לביקורת על מדיניות הממשלה, להפגת כוסר ולגישה עויינת. זה לא קרה. אמדו שזה סימן טוב שישראלים נמצאים כאן ויש אוירת דיטאנט שאולי תחול גם על המזה"ת ושטני הצדדים צריכים לוותר וכך הלאה. הואיל וכל הסובייטים התכסאו בסגנון אחיד, היה ברור שזו ההנחיה. בכמה קבלות פנים, בהן שותים לחיי ההבנה הבינלאומית, הרמתי כוס לחיי המארח כשהוא גומל בהדמת כוס לחיי. הרמתי שוב כוס לחיי בריה"מ (כיוון שכדרך כלל הם לא יוזמו ברכה כזאת כלפי) ואז אם במבוכה ואם בהוסד בדיחה הסיב הרוסי: לחיי א ר צ ך. כבקרה אחר: לחיי ישראל.

הרמתי כוס: לחיי מוסקווה.

הרוסי הרים כוס: לחיי תל־אביב.

הערתי: לא, לא, לא. ירושלים היא בירת ישראל.

הרוסי בהרצה: „טוב. לחיי ירושלים".

„באוניברסיטה נפגשתי עם עבדה פילוסופים רוסים ששאלו אותי על ההוראה והמחקר בישראל. הסתבר לי שאין עוסקים בשיטתיות אחרי פרסומים וכתבי עת בתחומי הפילוסופיה והמחקר החברתי בעברית ר הצעתי לשלוח להם חומר וספר לימוד עבריה".

על שיחות עם יהודים על הזיקה: „קיבלנו אשרה — אחרי שבדילה ה־אינטוריסט סרחה והשתדלה מאד הצ־יה — לבקר מחוץ למוסקווה הואיל והאשרה כהגבלת לצייד צבאה. נכנסנו

לזגורסק המרוחקת 70 ק"מ ממוסקווה ובה בנזרים רבים ומושב האפטריארך של מוסקווה. הגענו בדיוק ביום בו מציינים לפי הלוח הסרבוסלבי את עליית מריה הקדושה השמימה. ראינו אלפי עולות לרגל, בבושקות רוסיות על מקלן ותרמילן, ישנות בחצרות ובבתי הקברות, עומדות בתור לקבל מים ממעיין קדוש הנובע מפאתי אחת הכנסיות. 55 שנה אחרי המהפכה היתה זו לי הסתעה לראות את השפעת הדת ברוסיה. אמנם אלה זקנות, אבל ב־1917 הן היו צעירות ואפילו ילדות קטנות.

שלחן הנשיאות של הוועידה הבינלאומית להגל שנערכה במוסקבה

● היכן סגירת הפערים?

בלט מאד ההבדל בין עיר לכפר. פילוסוף סובייטי שאל אותי לדעתי על היחס בין ההון הכרכסיסטי לבין ההגשמותו בבריה"מ. אמרתי לו שהתרשמתי מפער זה — שבכפר ה־איכר חי בבית עץ שאמנם יש בו טלוויזיה וחשמל אבל בתי השימוש הם מחוץ לבית והמים זורמים אין בבית. ואילו במוסקווה הקרובה לא יעזו לבנות שיכונים בלי מים בבתים. איה ההון הסוציאליסטי לסגירת פערים? הוא נבוך".

על פגישה עם יהודים בבית הכנסת: „זו היתה הוויה. באנו בשבת. הגבי קדינד היתה בעזרת נשים ואני הוזמנתי לשבת בשורה קידמית. היו כמה מאות יהודים ודבים ניגשו, בירכו, שאלו על ישראל ועל קרובים וראש הקהילה אמר לי: „עשו שלום. מפני שאם יהיה עלום גם לנו יהיה יותר טוב".

הסידור כולל תפילות לכל החגים וגם הגדה של פסח ולוח עברי ר לעזר עד שנת 3000 כדי שיהודי לא יטרחו כל שנה להשיג לוח עברי.

הסידור, שהודפס במונטריאול, במיוחד לפי הזמנת הקהילה, כולל תפילה בעד השלום („אבינו שבשמים! ברך את ממשלת ס.ס.ס.ר. מגן השלום בכל העולם ונאמר אמן") ו תפילה לשלום ממשלת ס.ס.ס.ר. אחרי התפילה עמדנו שעה ארוכה ברחוב עם יהודים ששאלו על ההתנהלות בפסטיבה ועל הכנסת ישראלים למרכזי עולים, על צהיד ידרשלים, על אופי הממשלה. לשיחות אלה, אחרי התפילה, הצטרפו צעירים יהודים שלא היו בבית הכנסת".

● תלונתה של בת 15

על מצב היהודים: „סטודנטים יהודים לפילוסופיה אמרו לנו כי אין להם סיכוי לבעמד ולקידום בתחום זה. פרופסורית יהודיה מארץ דמוקרטית־עממית שהשתתפה בקונגרס נפגשה עם בתה בת ה־15 ששהתה במחנה נוער של הקומסומול בקרים. הנערה היתה מזועזעת שחבריה הררסים משתמשים במילה „זיד (יהודי) לגנאי, כמו „אל תהיה זייד" והכוונה לטיפש או רמאי וכיו"ב. תלונתה זכתה לבירור אבל לא לתוצאה מבשית. היא אמרה שבארצה הקומוניסטית דבר כזה אינו קורה. זו הפעם הראשונה שנפגשה באנטישמיות גסה וקילקטיבית".

על אפשרות סינוך יחסי ישראל־סובייטים — בריה"מ: „לא שוחחתי עם נציגים רשמיים של הממשלה המטפלים בנושא. בשיחות עם פרופסורים עלתה השאלה ואני השבתי בנוסח הידוע כי הואיל והרוסים הם שניתקו — עליהם גם לחבת הלינון מחדש של היחסים. התשובה שלהם לא סטתה מהנוסח המקובל לגבי מדינאים ודיפלומטים סובייטים: שכאשר יהיה הסדר במזה"ת — יהיה כינון יחסים חלק ממנו, או תוצאה שלו".

סופר מעריב סוקר מערכת הבחירות בבריטניה

פאטרישה הוליס, מועמדת „לייבור"

היא מכתתת רגליה מאיש לאיש, מחייכת ומבקשת לזכור את שמה ביום הבחירות

מאת צבי לביא (לונדון)

עורך־הדין היהודי סטנלי קריגטון דייוויס הוא חבר פרלמנט חסר־דאגות. אזור הבחירה שלו במזרח לונדון — האקני — נחשב למעוז של מפלגת ה„לייבור". זה רובע פועלים עני, שהיה מאוכלס בראשית המאה במהגרים יהודים לרוב, אשר התעשרו ועקרו לשכונות יוקרה, כמו דייוויס עצמו.

יהדותו של סטנלי קריגטון כמלאת תפקיד שולי כקו. יידה הפרלימית שלו. ליהודים בשקל סטש ברובע האקני, ועם רוב של 13 אלף קול יכול „סטאן" לישון בשקט. הוא כבר עסקן בכיר בלייבור ובממשלה הנוכחית נתמנה להפקיד מיניסטריאלי — שר זוטר הממונה על ההכרואה הימית האווירית.

בתור שכזה עליו להשות שכס כדי לסייע למועמדי המפלגה באוורים שמבקש ה„לייבור" לכבוש מהשמרנים בבחירות כסוף השבוע.

מערכת הבחירות, שבה רוצה ה„לייבור" להשיג רוב יציב שכה חסר לו, היא חטופה. שלושה שבועות בסך־הכל. „סטאן" אורז את מזוודתו, עולה ברכבת בנובע אל־מוני, ושם סעמיו כוזרח. אני מתלווה אליו, כדי לעקוב מקרוב אחר מסע בחירות אנגלי טיפוסי.

יש לו, ל„סטאן", סנטימנטים לתבל נורפולק ובעיקר למחוז תפבו הפעם — אזור הבחירות של יארמות. פעמיים היה כאן מועמד ונכשל, אך למד שיעור טוב בחיים הפוליטיים.

הרכבת חולפת על פני מישור ידיק המשתרע לאופק לאופק. נוף שפלה, המבותר בתעלות מים, מגרר בעדרי פרות וכשובץ בחוות־דית בה עסוקה פה. ההשפעה ההולנדית עד שלכיכורות בעירם ובכפרים קוראים תושבי נורפולק בכינת ההולנדי — „פליין".

האיכרים — שמרנים

„סטאן" מכיר אישית את ד־רי האחוזות הכפריות. בבית פלוני היא זוכר עמהנודד חבר מפלגתו. בבית אחד, הבולט ברעפיו האדומים, יושב עסקן משל השמרנים. האיכרים הם אגוז קשה. קשי יום, בשרים מעט ובודעת אסיים, ואף על פי בן מצביעים מסודהיה בעד המבלנה השמרניה.

באוזר זה יושבים „מלובניב" ויקים שלא הצטרפו למורדים־בבלחמת האורחים, ומשמרים באצ־

גות עיוורות למעמד אדוניהם משכבר הימים למרות שנעשו מכבר אדונים לעצמם. בגללם, בעיקר, חרד ה„לייבור" ומססיד פה פעם אחר פעם.

בבחירות בפברואר היתה נציגת ה„לייבור", באזור אקדמאית צעירה המובתת־גו ושמה פאטרישה הוליס. מהוך 70 אלף בוחרי יארמות גברה המתחרה השמרני על פאטרישה הוליס ברוב של ארבעת אלפים בלבד, ולכן היא מאמינה שעוה בסיכוי לנצח. היא עוברת בעיירות ובכפרים ואיננה נלאית מלחזור באוזני עוברים ושבים: „כל מה שאנחנו צריכים הוא שרק ארבעה אנשים בכל מאה ישנו את דעתם, ומה זה ארבעה אנשים? בעל, אשה ושני בנים".

ללא מתח

במרכז ה„לייבור" בלונדון נחשב סניף יארמות לאחד העשירים בבריטניה. כשנוסד היה חסר פרוטה, אולם רווח לו הודות לעסקן בעל חוש מסחרי, שאירגן מפעל שבועי כמילבד של „מפעל פיס" ו„טוטו כהורגל" הכנסות זכיות של עשרות לירות הבודת הסקפה של שילינג אחד.

כרזת פרסומת לקראת הבחירות של פאטרישה הוליס

בתוך 18 חודש צברה קופת הון של 40 אלף לי"ש, קנה בית מהודר ופתחה מועדון עם בר משקאות. הסניף מעסיק עובדים ולסוכן המקומי, הוא כיד הכללי, תקציב לא־מבוטל כס בחירה בסגנון אמריקני!

הבחירות הקרובות אינן מרגשות. התצמולה מתישים ובבית. בראשונה בכמה דורות, הבחירות הכלליות פעמיים בו זו במשך שנה אחת, ובאמצע השתדלבו בחירות מוניציפליות. „פאט" הולים, ניצבת באחור ביתה של יארמות וקוראת לעוברים: „תנו לי את קולכם לכם 4 או 5 שנים".

יארמות היא עיירת נופש עם הכורחי של אנגליה. מאו המגה אדמידל נלסון לקרב. אך ממנו לא חוד, דעך כוכבה גם.

לפני הריסד שנים עוד היו זוה אותה ספינות של דייגים. היא מנסה לשוב ולהוציא את מה כן הים עקב גילוי מי הגסס והגאז בסימיה, אך בינתיים היא מתפרנסת מן הקייטנים.

צ'ארלס דיקנס, שכתב כאן „דוד קופרפילד" אולי יכול בה בנחת גם היום, אבל רק דף. בקיץ יארמות היא „לונה־פארק ענקי סואן. רק בבוא הסתיו מחירי האכסניות ויארמות הופכת מקום נופש לפנסיונרים.

שפע חיוכים

בכיכר הציד, הרוחשת פעמיים שבוע דוכני מזון, מלבושים וכו', קית, צצה „פאט" הוליס כשעה קרמה. מגבעת הפלסטיק האדומה שלה ונרתיקה האדום הגדוש עם זכרוזות אדומות, הנושאות את באותיות קידוש לבנה, מיוחדת תה כתוך ההמון. היא לבושה כסות במעיל עוד מהוה ומכנסי דרי וסוודר גולף הומים, מאופרת. אולי מפני זאת, משום שהבחירות אינן ברום האורחים, כמעט אין איש מזהה אותה אלא אם כן היא עוצרת בו את העוברים בדרכה ומציגה עצמה לאחר שוידאה כי הלל קובים גלא קייטנים.

כידה גליל עבה של מדבקות ליה הנושאות את שמה, שאותן הן להצמידם לדש הבגד, למכונת הדלה או לחלון המכונית. שם כשפתה „הוליס" צדיך להוקק דינם של המצביעים. ביום הוזה אולי יסמנו את ה„איקס" חיוכי בצד שם זה בטופס הבח...

מערכת הבחירות היא אישית. קשר בין הנבחר לבוחריו במגע אמצעי, ו„פאט" יודעת להשרות בה עליצות בשפע חיוכים והביע העבודת פנים מקצועית? אולי. רוכם, בכל מקום, הוא של אביהי.

אכפת בהירות. בהוך משתת סיפת רעמים וברקים ויורד גשם סוחף — נעליה ספוגות מים. רק לפנות אחרי שימוש של יום תום במכונית הפתוחה כול הרות המצליחה היא נואבת ונפורעת את רעמת שיער הקצר, סודה ל„סטאן" דיווח על ביאו לעזרתה. אילו הביא במקום זה כמה אלפי תומכים היה הצבים הנזיבי לזכות בגל שלו, היתה מאושרה יותר.

...ם המתכונן למלחמה - ...בר על השלום

מאת דב גולדשטיין

את יתרותיה על ההתעצמות הצבאית בלבד ואף לא רק על אימתו של נשק הנפט הר־קטלני, אלא על הבטחה מפורשת, כביכול, של ד"ר הנרי קיסינג'ר למנהיגים הערבים, כי ארה"ב תאלץ את ישראל, בדרכים ה־שכורות עמה, לסגת אל הגבולות שלפני מלחמת ששת הימים.

●

בביקורו האחרון בוושינגטון קבל אחד מראשי הממשל באוזני ראש הממשלה, יצחק רבין, כי חסר לו בשיחה מרכיב חיוני, שאיפיין בעבר את השיחות — האינטימיות... השיב לו ראש הממשלה מה שהשיב. בין היתר אמר, כי במירקם הרגיש של היחסים במזרח התיכון, שבו הדרך אל חידוש המל־חמה או אל סיכויי ההדברות בנויה על חוט־השערה, יכולים לא רק דיבורים אמריקניים מפורשים באוזני המנהיגים הע־רבים לחסום כל סיכוי להדברות ללא־אש, אלא די כהתרשמויות של הכנ־הגים הערבים; די בפירושים שהם מפר־שים רמזים אמריקניים, כדי להקשיח את עמדותיהם ולהתרחק מנטייתם הרופפה להתגשר לפתרון של שלום. ולכן, הוסיף ראש הממשלה, גם אם האמריקאנים לא הבטיחו למנהיגים הערבים, שישראל אכן תיסוג לגבולות שלפני מלחמת ששת הימים, די בכך שכך פירשו הערבים את ההבטחות האמריקאניות. על זה, הוסיף ראש ה־ממשלה, על נסיגה כזאת, „אין מה לדבר־ אם הערבים מתכוונים לגשת עם הרושם הזה אל חידוש המגעים המדיניים — „חבל על האנרגיה הנפשית ועל הזמן ה־מבוזבז. זה יכול רק לקדם את המלחמה, להחיש את המועד שלה".

תשובתו של האמריקאני הממולח לא היתה חד־משמעית, ומכל מקום לא הפריכה את טענתו של ראש הממשלה, מכל וכל: „לא הבטחנו שום הבטחה כזאת לשום מנהיג ער־בי וכל ההתרשמות כזאת... היא על אחריותו של המתרשם. אבל... (איזה כוח אדיר טמון תמיד במלה הקצרה הזאת...) לא אמרנו גם ההיפך מזה".

מי שכל האותות והסימנים האלה מצטר־פים אצלו לתמונה הקודרת, שישראל צועדת לקראת מלחמה וודאית נוספת — הראייה המפוכחת מחייבת להודות, כי אין זו תמו־נה בלתי־ריאלית — מחויב להשיב בגילוי־לב, בכל שהנסיבות בתירות, על השאלה עם מה מתייצבת ישראל לקראת מלחמה קשה מן הקודמות, כפי שמומחים שונים חוזים.

אחדים מן המרכיבים גלויים לעין: אר־צות הברית לא נענתה לכל תביעות הנשק של ישראל. כפריטים אחדים היה הדיון קשה. המטוטלת נעה לא פעם לכאן ול־כאן. גם באותם פריטים חשובים, שהושגה הסכמה על הספקתם — לא תמיד היתה תמי־סות דעים כיחס לכמויות. וכיצד הופכת כמות לאיכות — הוכיחה מלחמת יום הכיפו־רים.

●

אבל לעניינו, ובהסתמך על מקורות זרים, אפשר להניח בוודאות, כי צה"ל יהיה מצוייד במלחמה הבאה כראוי וחייליו ישכילו להפעיל את כלי הנשק שבידיהם ב־יעילות ובתושייה.

אפלו היו האמריקאנים פותחים לפנינו את כל מחסני הנשק שלהם ואנשי הפנטגון היו מסירים את כל הסתייגויותיהם ולא היתה צור שום בעייה של מימון — בלי־נשק אחד אין האמריקאנים יכולים לספק לנו: רוח־הקרב של הלוחם, בכוונת ההקרבה שלו.

להטיל ספק בקיומו של הנשק הישראלי הזה, שבלעדיו, גם אם תהיה משופעת כלים, אין ישראל יכולה לנצח, היה בישראל ב־חוקת „סאבר", חטא ללא־נשוא, שהמוטן כך בוטל על־ עצמו סיכון־הוקעה כעוכר־ ישראל. אלוף אחד בדימוס, שהעלה את האמונה בכוחו של הנוער הישראלי לדרגה של מיתוס — שנתו נודדת. לא שגילבו פר־צות בחומתו. לא שנתערערה אמונתו הנוד־לה. אלא שאין הנכונות הגדולה הזאת, רוח־הקרב — נכס טמון מתחת לרצפות, שנוטלים ממנו לשעת הצורך. ממילא נוהג ראש הממ־שלה לבחון כל בוקר, על פי דיגים חוש־בונות ועל פי ניתוח של התפתחויות אם מה שהיה נכון אמש, עדיין נכון גם בזורח ה־שמש החדשה. והתרחקות ממלבחות קונ־ספטואליות והבחינה הקפדנית והמדוקדקת של מצבים ריאליים, לא רק שהיא מתירה להתייחס אל שאלת הנכונות להלוחם, בלי רגשנות, אלא היא מחייבת לבחון את ה־שאלה בהרשפנות ובגלוי: הנוער יילחם ב־חרוף נפש, כאשר יוסר אחרון הספיקות, שמא יכלה ישראל לעשות יותר משעשתה עד בה למען השלום. נכונותו להלחם על קיומה של הארץ הזאת לא רפתה ולא נת־מצטה, אבל הוא מבקש לדעת, לחוש, כי לפני שבצמותה לחזור ולטלטל עצמו ל־זירת הדם והכאב והסבל את מסורת הפאר של ההקרבה הגדולה — נעשה כל מה ש־ניתן לעשות כדי לפטור אותו מן הנסיון החמור הזה.

●

לכן לא די שהרוצה שלום ייבון ל־מלחמה. חשוב לא פחות בתנאינו, כי גם מי שסבור, כי עדיין לא הבשילו התנ־אים לשלום במזרח התיכון וכי מלחמה נו־מפת היא סכנה מוחשית מאוד — ידבר על השלום, וישכנע בכנות חתירתו אל השלום ויוכיח, כי הוא מוכן ליטול על עצמו את סיכוני השלום ויגלה רוח של פשרנות כדי לקרבו.

יכול להיות, שטרחתו לא תהיה אלא טירחת שווא. יכול להיות, ששדות־הקטל יהיו גם בעתיד הקרוב ה„שולחנות", שסביבם ינסו הערבים להשיג את יעדיהם. יכול להיות, ששדות הנפט והמוני הנבערים הערביים ה־שונאים והבטחות אמריקאניות שקופות או מרומזות לא יותירו לישראל ברירה אלא להלחם שוב על קיומה.

במלחמה כזאת, קשה כאשר תהיה, תנצח ישראל לא רק מפני שראש הממשלה הסיר מכשולים מדרך השגתם של כלי נשק משו־בחים, אלא מפני שתילחם בלית־ברירה, ל־אחר שנעשה מאמץ אמיתי למנוע את ה־מלחמה.

מיכליות־הנפט הענקיות הטילו עוגן במפרץ הפרסי

המשבר הפוקד את ענף מיכליות־הענק להובלת נפט, נוגע רק לכעשרים אחוז מהן ואילו האחרות צוברות רווחים ● אחת מהשלכות המשבר: ירידת כדאיותו של צינור אילת־אשקלון ● הערך־המוסף של הספנות הישראלית ● לא מתרגשים למראה „מלח עברי"...

מאת יובל אליצור

למים החוזרים בימים אלה מהפלגות למפרץ הפרסי מספרים על המראה המוזר של עשרות מכליות ענק במעמס של 250 אלף טונה, שהשליכו עוגן במימי המפרץ והן עומדות בטלות ומצפות לשנוא להפלגה הבאה.

הנזק הנגרם לבעל מכלית כזאת בשל בטלה מאולצת זו עשוי להגיע ל־30 אלף דולר ביממה. הבעלים מסבירים, שאילו הסכימו לקבל הפלגות בתעריפי ההובלה של היום היה הנזק עלול להיות גדול עוד יותר שכן אז היתה המיכלית גם חייבת לשרוף דלק יקר.

בנובמבר אשתקד, בשעה שמשבר הדלק היה בשיאו ומדינות המערב חששו מפני הפסקה ממושכת באספקת דלק מן המזרח התיכון, הגיעו תעריפי הובלת הדלק לשער 280 ואף 350 ב„וורלד סקייל" (וורלד סקייל היא סבלת דירוג עולמית שנקבעה על יסוד מחיר הובלת דלק מנמל קבוע אחד למשנהו והיא משמשת כעין אינדקס להובלות דלק).

בחודשים האחרונים נרשמו הובלות במחיר 40 עד 55 ב„וורלד סקייל", וזאת כאשר נקודת־האיזון לכיסוי ההוצאות השוטפות נחשבת כ־60 עד 65 בלוח ה„וורלד סקייל". מעריכים, כי כ־10 עד 15 אחוזים מנפח המ־כליות בעולם כבר מושבת.

המפסידים — והמרוויחים

השפל במכליות, אחד החמורים בענף זה הרגיש בל כך לתנודות, נובע מן העובדה כי לאחר „סגירת ברזי הנפט" בחורף אשתקד מיהרו כל צרכני הנפט למלא את כל מאג־ריהם וכבר באביב החלו לקצץ ביבוא הנפט. המחירים הגבוהים גרמו לצימצום הצריכה הכל מהססים להזמין במיוחד נפט נוספות.

תחילה קיוו בעלי המכליות, כי בסתיו, אחר שבני אירופה יזדקקו לנפט נוסף להסקה, תחול תזוזה בענף, אך נראה שגם תקווה זו לא תתגשם שכן העלאת המחירים הנד־ספת של הנפט בשיעור 3.5 אחוזים, שעליה החליטו לאחרונה מדינות אופ"ק, תביא בוד־ראה לחסכון נוסף בנפט. צרפת כבר הודיעה שתנהיג חסכון נוסף בנפט ובעקבותיה ילכו גם מדינות סקנדינביה.

אם אכן יפתחו המצרים את תעלת סואץ לשיט בראשית השנה הבאה תבוא ירידה נוספת בביקוש למכליות. גם השלמת הנחת צינור הגז המבעי של „אקופיסק" מן הים הצפוני ליד חופי נורווגיה עד לצפון־גרמניה תגרום לירידת הביקוש להובלת נפט.

אם נוסיף לכל אלה את הוצאות התפעול הגדלות והולכות של המכליות הן בשל עליות השכר והן בשל הוצאות הדלק נוכל להבין את תחושת המשבר העמוק השוררת בענף.

אלא שתיאור זה אינו אלא צד אחד של התמונה. יש לזכור, כי למעלה מ־80 אחוז של הובלות הנפט בעולם מבוצעות לא על־ידי מכליות שניתן לשכור אותן לזמן קצר, או אף להובלה חד־פעמית, אלא על ידי מכליות השייכות לחברות הנפט עצמן, או מכליות שבעליהן החכירו אותן לטווח רחוק, לתקופה של עד 12 שנה.

את כל המכליות האלה לא פוקד כיום המשבר ובעליהן, שלא צברו אולי רווחים מופלגים בתקופת הגאות של ענף המכליות, לא נגעו כמעט מן המשבר של היום.

כדאי אף להדגיש, כי דווקא משום שחלקן של המכליות ה„חופשיות" שולי כל כך בתחום הובלות הנפט, התנודות במחירים הן כה חריפות, והמשבר של אותו חלק בענף שאינו קשור בחוזים לאורך זמן הוא כה קשה.

ענף המכליות של ישראל, שבו הושקעו, בעיקר מאז שנת 1967 מאות מיליוני דולר, המגיע כיום למעמס של יותר ממיליון וחצי טונה, נפגע על כן פחות מענף המכליות של מדינות סקנדינביה או של יוון, שבהן רב יותר מספר המכליות ה„פנויות להובלה". כ„מעט כל המכליות הקשורות לחברות ישראליות (רובן ככולן מפליגות בדגל זר) קשורות בחוזים לטווח רחוק.

כדאיותו של צינור אילת־אשקלון

ואף על פי כן שוררת דאגה בחוגים בל־כליים ישראליים לגורלו של צי המכליות הישראלי. אחד המעסיקים החשובים של צי זה הוא חברת קו צינור הנפט אילת־אשקלון, אלא שחברה זו עצמה אינה אלא „מוביל נפטי" רגיש ביותר לכל הנעשה בענף זה בעולם. אם אכן ייפגע הצינור, קשה להאמין שיוכל לעמוד לאורך זמן בהתחייבויותיו לבעלי המכליות. ההובלות לסיפוק הצריכה הישראלית יכולות לספק תעסוקה רק לחלק מן המכליות הקשורות בחברות ישראליות.

ירידת תעריפי המכליות הקטינה בשיעור ניכר את כדאיותו של צינור אילת־אשקלון. ובכלל, עליית מחירי הנפט הקטינה את חלקן של הוצאות ההובלה במחיר חבית הנפט. הצרכן רגיש פחות לתעריפי ההובלה הימית ונכון פחות להסתכן ב„סיכונים הפו־ליטיים" שבהם כרוכה, לדעתו, הובלת נפט בצינור הישראלי. יש חשש, שצרכן זה יעדיף בעתיד להוביל את הנפט שלו במכליות סביב יבשת אפריקה, וכאשר תפתח תעלת סואץ עלולה אף היא להתחרות בצינור הישראלי.

הדאגה לגורלו של צי המכליות הישראלי מאפילה במקצת על הגאות השוררת כיום בענפים אחרים של הספנות הישראלית. מעריכים כיום את המחזור של הספנות הישראלית (הכוונה לאוניות המפליגות בדגל ישראל ובדגל זר הכלולות בהגדרות של „מיזם ישראלי" בספנות) כיום ב־450 מיליון דולר לשנה.

מה קוסם לימאי?

הערך המוסף בספנות נע בין 16 אחוז (לפי תחשיבי הממשלה) לבין 21 אחוז (לפי תחשיבי הענף). ביהן איפוא לקבוע, כי מדינת ישראל נהנית כיום מתוספת של ב־90 מיליון דולר למאזן התשלומים שלה בעזרת הספנות וזאת בנוסף לנכס הלאומי ההולך והמצטבר בצורה של אוניות.

כך, למשל, אוניות „צים" רשומות בספרי החברה בערך של 320 מיליון דולר, אך ערכן בפועל ב־400 מיליון דולר — פי־ שלושה מן ההון העצמי שהושקע בחברה.

אנשי הספנות טוענים, כי כרבבת משפחות מתפרנסות מן הים. הספנות, בתעופה היא כיום ענף המבטיח תמורה העולה על זאת המצועת במרבית ענפי המשק.

הימאי הישראלי כיום אינו חלוץ או מי שאינו „מסתדר" על החוף, אלא לרוב מי שקוסמים לו התנאים החומריים של העבודה באוניה. רב החובל נמרוד אשל, מי שעמד בראש „מרד הימאים" המפורסם לפני כ־22 שנה, ומשמש כיום מנהל אגף הספנות במ־שרד התחבורה, מדגיש שאם גם לא מצפים שהימאי יהיה אידיאליסט, דורשים ממנו הרבה יותר בתחום המקצועי ובתחום האחריות.

בראשית שנות המדינה — נזכר נמרוד אשל — נזקקה אניית משא שהמעינה 5,000 טון אשלג לצוות של 40 איש. עכשיו ממעי־לים 30 איש מכלית הנושאת 250 אלף טונה אשלג. הסכנה שתגרם תקלה לאוני או למ־טען אם מישהו מהצוות ייכשל או יתרשל הרבה יותר גדולה.

כיום, כאשר השהייה בנמלים קצרה ביותר, והמאמץ הפיסי והנפשי הנדרש מן הימאי גדול ביותר, מתברר כי גם מיזוג האויר בתאים, אולמי ספורט והקולנוע באוניה ומזון משובח אין בהם למשוך את הישראלי לים ולפצותו על ההיעדרות הממושכת מן הבית.

צוות כפול לכל אניה

אכן, ראוי לציין כי למעשה ניתן כיום לימאי הישראלי פיצוי על היעדרות ממושכת. הימאי עשוי להיעדר מן הבית שלושה ואף ארבעה חודשים אך אחר־כך הוא שב למספר חודשים הביתה (בעבר היה הימאי מפליג באוניה שנה, שנתיים ואף יותר).

חברת הספנות יודעת, שעליה להכין צוות כפול לכל אוניה, שכן צוות אחד — נשאר ביבשה כאשר הצוות השני מפליג. ישנם ימאים המשתחררים מדי שנה למספר חו־דשים מעבודתם במקצוע אחד ביבשה, ובאים „להרש בצורי־הם" ואף לצבור הסכונות גי־לרים בהפלגות בים.

אך הקשיים המיוחדים של מקצוע הימאי בגלגולו הנוכחי אינם יכולים להסביר, כש־לעצמם, את הסכסוכים התמידיים המתגלעים ביגם לבין חברות הספנות וביגם לבין עצמם (המריבות בין הוותיקים והזוטרים וקציני־הים). נראה כי את הנעשה בתחום זה אין להסביר על רקע „מקצועי בלשהו" ואפשר רק להגדירו כ„רוח רעה" שעברה בין יורדי הים הישראליים.

ביחוד קשה להסביר את המתיחות השוררת במעט ללא הפסק בחברת הספנות הלאומית „צים". החברה מנסה עתה להתגבר על מחלה כרונית זו בעזרת מומחים ליחסי אנוש ותוכנית רחוקת־טווח לשיפור הלך־הרוח בין ימאיה.

הציבור הישראלי ער כיום פחות מאשר בעבר לנעשה בענף הספנות. אולי זה סימן של בגרות, שכן אנו מתרגשים כיום פחות מן הסמליות של „המלח העברי". יתכן שאפשר לראות בעניין המועט גם סימן מעודד, המוכיח שעל אף סכסוכי העבודה התמידיים נעשתה הספנות הישראלית ענף „רגיל", שיחסית כעמות בו הבעיות הבלכ־ליות.

אך ניתן גם להסביר את העניין המצומצם יחסית של העתונות הישראלית בענף הספ־נות בכך שהענף נעשה כיום מקצועי יותר ומחייב עיון והבנה שלא הצתנאים ולא ציבור קוראיהם מסוגלים להם. פניה החדשות של הספנות הישראלית הם של תעשיה עתירת־ידע, ענף שאבד לו אולי מקצת מן הרגש שהיה בו בעבר, אך הוא טעון כיום יותר מחשבה מאשר אי־פעם.

(רשימה אחרונה בסדרה)

ראינו את סבלם של „המסורבים"

סופר יהודי אמריקני ביקר בברה"מ ונפגש עם אקדמאים יהודים שבקשותיהם לעלות נענו בסירוב ✶ כלפי חוץ טוענת מוסקווה ש־95% ממגישי הבקשות לעליה מקבלים היתרי יציאה, למעשה מתנהל נגדם טירור אימתני

מאת בוב גולדמן (לוס אנג'לס).

ויטאלי רובין, מומחה בעל שם לפילוסופיה סינית, שהודח מן ה־אקדמיה הסובייטית למדעים וכעת הוא מובטל ו־לוקה במחלת לב, גורר ממי־טתו ונעצר באשמה שהוא „מסרב לעבוד".

אלכסנדר לונץ, מי שהיה ראש ה־מחלקה למחשבים אלקטרוניים במכון למחקר במוסקווה וחבר האקדמיה ל־מדעים, מתפרנס עכשיו משעורים פר־טיים לתלמידים.

יוסף בליך המתימטיקאי הוא מטא־טא־רחובות בלנינגרד.

מיכאיל סטרוגאץ', שפירסם 6 ספ־רים בתחום הנדסת המכונות, הוא נהג מכלית.

כולם יהודים סובייטיים, שהשלטו־נות דחו את בקשותיהם להיתרי יצי־אה לישראל.

אלה אך מעטות מן הטרגדיות האי־שיות שמצאנו, אשתי ואני, בביקור ששה ימים בלנינגרד ובמוסקווה.

אווירה דכאנית

תוך שבוע ימים הכינונו רשימה של פעילים יהודיים בלנינגרד ובמוסקווה, כדי לבקר אצלם. חברים באוניברסי־טת קולומביה ביקשו ממני למסור ל־רובין את הספר „סין הקיסרית" ובו הקדשה „לוויטאלי רובין — מאת ה־מלומדים והסטודנטים של הפאקולטה למזרח אסיה באוניברסיטת קולומ־ביה". על ההקדשה חתמו כשני תרי־סרים של מוקיריו.

הצהרת מכס ברוסיה אין כמותה בשום מדינה בעולם: „היש אתך מתנות למישהו בברית המועצות? — כמה כסף יש לך, ובאילו מטבעות? — רשום בפרוטרוט את כל התכשיטים של זהב, כסף ופלטינה וכל אבני החן שברשותך". והשאלה המוזרה שבכו־לן: „היש אתך דברי דפוס כלשהם — ספרים, עתונים או כתבי־עת?"

במלון הסתכלנו בתקרה וראינו ב־דיוק מה שתיארו באזנינו: הלוח, ה־מכסה את מנורת התקרה, ובדרך כלל הוא צריך להיות מוברג אליה, היה מנותק ותלוי כ־10 ס"מ מתחת לתק־רה, והחוטים והחלל שבתקרה חשו־פים. משמע, בחור טמון מיקרופון — על כל פנים אפשר שטמון מיקרופון.

לא יכולנו לשאול

ליד מכתבה לפני החדרים שלנו ישבה אשה 24 שעות מעת לעת. כל אימת שיצאנו מן החדר היינו צריכים למסור לה את המפתח, ולחזור ולבקש בשובנו. היא תמיד ידעה אם אנחנו במקום או לא.

בערב הראשון, אחרי שאכלנו, הל־כנו לחפש את יוסף בליך. במונית נסענו אל הכתובת — בית־דירות רעוע ברחוב צר מול גן קטן; לאחר זמן נודע לנו שמרגלי הק.ג.ב. נמצ־אים שם דרך קבע.

עלינו אל הדירה וצלצלנו בדלת. איש לא ענה. האור במסדרון היה קלוש, הריהוט כמעט גרוע. התקל־פות, וכל האווירה היתה מדכדכת. ירדנו אל הרחוב — חשבנו שאולי הגענו לכתובת לא נכונה, או גרוע מזה: בליך עודנו במאסר. החלטנו לדחות חיפושים נוספים לשבת.

בלנינגרד 300 אלף יהודים — ו־בית כנסת אחד. כשבאנו לתפילה היו שם 30 מתפללים בסך הכל. כמעט לא ראינו איש למטה מבן 65.

עד מהרה גילינו, שיש „מודיע" ב־בית הכנסת הקטן, ולא יכולנו לשאול על האנשים אשר אנו מחפשים. אח־רי התפילה נתקבצה ברחוב קבוצה של בחורות ובחורים. השיחה, באנגלית מוכה למדי, התנהלה בזהי־רות; אך משעובר להם שאנו יהו־דים נהפכו הדיבורים למבול. רובם היו „מסורבים" — אנשים שנדחו בק־שותיהם לאשרות־יציאה לישראל. הם רצו לספר לנו על עצמם ועל הטרג־דיות של חייהם.

כזב רוסי גמור

כיון שפעם בפעם נשתרבבו „מודי־עים" בתוך הקבוצה, ואנשי הק.ג.ב. הסתכלו בנו מן הבית שמעבר לרחוב וצילמו, התחלנו לחשוש. החלטנו להי־פגש באחת הדירות אותו יום אחר ה־צהרים — גם־שם החור שבתקרה מעל לראשינו.

הרוסים טוענים, כי 95 אחוז ממב־קשי אשרות היציאה מקבלים אותן. זה כזב גמור. הם מבקשים להסתיר את משטר הטירור נגד חיי הנתקלים בסירוב, כדי שמאות אלפי יהודים ה־עלולים לבקש אשרות יציאה יחרדו מפני התוצאות, ואין להם אומץ לב לבקש.

עד לפני שיכול יהודי סובייטי ל־בקש אשרה הוא צריך לקבל הזמנה מקרובים בישראל. הדואר מחרים אל־פי הזמנות כאלה ומעביר אותן למשט־רה — ואז מתחילה שרשרת הרדי־פות: את המבקש אשרה מפטרים מ־עבודתו מיד, אולם הוא מוכרח למצוא עבודה, כדי לחיות וכדי לא לעבור על חוק מ־1972, המגדיר כל אדם, ה־מובטל ארבעה חודשים כ„טפיל" ש־אפשר להשליכו למאסר שנתיים.

נענשים בעבודה שחורה

הק.ג.ב. עוקב אחריו, מטמין מיקרו־פונים בביתו, מצותת לטלפון שלו או מנתק אותו. חוקרים אותו, עוצרים אותו, משליכים אותו לכלא בלא אי־שום כל פעם ל־15 יום. לעתים כולאים אותו בבתי־חולים לחולי נפש — הלוא מי שמבקש לעזוב את ברה"מ, בוודאי אינו שפוי בדעתו. יש שעו־צרים אותם באשמות שוא, מרשיעים אותם במשפטי כזב, וגוזרים עליהם מאסר שנים רבות בתנאים חמורים ב־יותר.

אותו ערב, בשעה 9, שוב הלכנו לביתו של יוסף בליך, והאיש שלא מצאנו אותו יומיים לפני כן, הפעם פתח את הדלת. הדירה היתה מזכרכת בינתר. בליך נזדרז לגשת אל החלו־נות ולסגור את הוילונות. אחר־כך ישב ובמשך שעתיים שתק, פיגר מר־שלות לרצפה. כל פעם שפתח את ה־סיגריה בפיו, רעדה ידו.

„הנה מתימטיקאי מוזר", שהורסים אותו באופן שיטתי. במשטר סילקו אותו והוא נאלץ לעבוד בכל מיני עבודות שחורות. אף שהוא רק בן 35 כבר לקה פעמיים בהתקפי לב, ואחרי חקירה מטעם הק.ג.ב. אושפז בשל „הרעלה". שלוש שנים הוא מחכה ל־אשרת יציאה. „אני רק יכול לחכות ולקוות", אמר.

בבוקר יום א' נפגשנו בפעם האח־רונה במבריגן החדשים. אחר הצה־ריים עמדנו לצאת ברכבת למוסקווה. קשה מאוד היה להיפרד: בעוד ימים אחדים עמדנו לעזוב את ברה"מ ול־חזור ונציגו לאמריקה והם ישארו ב־שאל התהיות בלנינגרד.

למחרת בערב נפגשנו במוסקווה עם אלכסנדר לונץ. הסתכלתי בתקרה — גם שם המנורה מנותקת ותלויה ב־אוויר. מכל האנשים, שנפגשנו איתם היה לונץ הנתון למעקב הדוק ביותר. בעת ביקורו של הנשיא ניכסון ב־מוסקווה ביוני החזיקו את לונץ ב־מעצר 15 יום ועל אשתו ובנו הטילו מעצר בית.

לונץ דיבר דברים בוטים ולא פסח אף פעם מן הנושא בהא הידיעה: ה־עליה לארץ ישראל. שני דברים חשו־בים מעל לכל, אמר:

✶ להעמיד את העולם על מצבם של יהודי ברה"מ.

✶ לאשר את הצעת תיקון ג'קסון לחוק־הסחר המונח לפני הקונגרס.

תיקון ג'קסון — גורלי

תיקון ג'קסון הוא גורם מכריע, כי־וון שהוא תולה את הרחבת הסחר ה־אמריקני־הסובייטי בהרחבת עליית יהודי ברה"מ. לונץ הזהיר מפני פתח של התחמקות, אם יניחו לסובייטים לכלול יציאה לארצות אירופה ה־מזרחית במכסת יציאת היהודים. כן אמר, כי יש צורך להתנות בו ה־טיפול בבקשות אשרות־היציאה יהיה בסדר הנשתן. אם לא כן יוסיפו ה־שלטונות לדחות או לעכב בקשות ב־אופן שרירותי, וכן תתמיד אוירת הפחד ואי־הוודאות המונעת יהודים רבים מלהגיש בקשות.

לונץ סיפר לנו, שויטאלי רובין חולני מאז היה עצור, בימי ביקור ניקסון וכעת אינו בעיר, אבל הוא מקווה להתראות איתו בקרוב. לכן מסרנו לו את הספר ששלחו מוקיריו של רובין באוניברסיטת קולומביה. (בינתיים לקה רובין בהתקף לב, ו־נעצר).

כאשר ניתק המטוס מן המסלול נאנחנו אנחת רווחה. היתה לנו התרו־ממות הנפש מן הידיעה, ששוב אנו יכולים לדבר דרך חירות, והיה גמור שנוכל לספר כל מה שאפשר לספר בלא לסכן איש.

המתנדבות באות ל„איכילוב"

בנות דתיות, המשוחררות משרות צבאי, עושות „שנת שרות" בבית חולים „איכילוב" וזוכות להערכת הרופאים, האחיות והחולים

מאת יוכבד בוקשד

בנות דתיות פטורות בישראל משרות צב־אי, מטעמי דת ומצ־פון. יש המנצלות פ־טור זה, יושבות בבית הוריהן ומתחתנות בגיל צעיר. יש ה־מנצלות את הזמן ללימודים גבוהים. ויש המשתחררות אמנם מצה"ל, אחרי שהן מצ־הירות על דתיותן כחוק, אך מצפונן אינו מרשה להן לשבת בחיבוק ידיים, בעוד שבנות גילן ה„חילוניות" נותנות שנ־תיים מחייהן לשירות המדי־נה.

אלה הן המתנדבות, העושות „שנת שירות", מי בבית חולים, מי בישוב עולים „פרובלמטי" ומי בעזרה והד־רכת אמהות מרובות־ילדים. הלכנו לבית־חולים „איכילוב", שבו משרתות כעשרים מתנדבות דתיות, בתפקידי עזרה לאחיות.

חודש ימים לאחר שהחלו בעבודתן, קשה להבדיל בין המתנדבות הדתיות לבין האחיות המוסמכות שבבית חו־לים „איכילוב". הן מתרוצצות למשות בחלוקים לבנים, ומקרינות מיפי נעו־ריהן על הכאב והסבל שסביבן. אומרת האחות הראשית של בית החולים „איכילוב", הגב' יהודית גולדברג: „הן מהוות ללא ספק עזרה בבית החולים. ולו רק באותם דברים בלתי מקצועיים שהן הורידו מעל שכם ה־אחיות, כמו סידורי מטה, רחיצה, האכ־לת חולים. בעזרתן יכולה היום כל בקשה קטנה של החולה להיענות ב־מהירות. הצוות כולו, במחלקות, קיבל אותן בשמחה, ואני רוצה להאמין ש־הרגשה טובה זאת, היא גם נחלתן של הבנות".

„קבוצה נפלאה"

מוסיפה האחות נילי טבק, מפקחת על מחלקות פנימיות, המרכזת של הנערות: „לפני תחילת העבודה קבלו הבנות קורס מזורז של שבוע ימים על העבודה המצופה מהן, כדי ש־תדענה מהן הפעילויות המותרות להן במסגרת תפקידן. התכנית כללה ידע כללי של בית חולים, טפול אישי בחולה, הגשת אוכל, שליחויות. לימד־נו אותן אפילו על מה מותר להן לדבר בשיחה עם חולה, באיזו מידה הן רשאיות למסור אינפורמציה. אין ספק שהשבוע הזה תרם להן הרבה. לפני חלוקתן במחלקות, התחשבנו במשאלות הפרטיות של הבנות. ונוכחנו לדעת שהן נקלטו יפה. זאת קבוצה נפלאה, כולן בוגרות תיכון. לפי בקשתן הן מקבלות כל שבועיים הרצאות מק־צועיות ברפואה, על נושאים שהן בחרו, כמו בעיות סכרת, מחלות לב, גינקולוגיה, ועוד. אני אישית מקווה שמתנדבות הללו ייצאו אחיות רופאות. בקורס הקודם, לפני שנתיים, נותר שליש בבית החולים: הן עובדות כמזכירות רפואיות ועובדות סוציא־ליות".

במחלקה חירורגית ג', מסובבים חו־לים הרופאים את ראשם, כאשר פיורלה חזיז, צברית יפהפיה ממוצא איטלקי חולפת לפניהם. כאשר היא ניגשת אל החולה בשם מאיר שיזל קשורה באינפוזיה הוא כרות רגל, הוא קורא: „חבל שיש רק אחת, צריך הרבה כאלה. זה יותר טוב מדבש ועוד יותר מרופא. חיוך ממנה שווה כל הכדורים והתרופות. צריך היה לשים לה ספידומטר, כדי שיראו כמה קילו־מטר שעושה זאת ביום. אין דבר, פיו־רלה, רק תצא מפה, נלך לדיסקוטק ביחד".

שלא יהיה כתוב על המצח...

אומרת פיורלה, בוגרת תיכון דתי „בית וגן" בבת־ים: „אני דתיה, אך החלטתי שעל המצח שלי לא יהיה כתוב „משתמטת מצה"ל". החלטתי לע־זור מתוך רגש למדינה, והסיפוק ה־עצמי שלי. במחלקה החירורגית נמ־צאים לרוב לאחר ניתוח, ואני עושה כל מה שהאחות עושה, מלבד הזרקת זריקות. בדברים סטריליים אסור לי לגעת. גם במצעים שהחזים אינני מט־פלת. אבל על נפיחות אני שמה קומפרסים. היום, כשיש סיור רופאים, הם קוראים לי, ונוהגים לי להביא מכשירים בפתיחת התפרים והרזמה. לא, אני כבר לא מתרגשת, אם כי יש כמה רגעים קשים, כמו היום כאשר אשה זקנה אבדה את השליטה על עצמה, ולבלבלה את כלי המיטה. עבודתי ב־סיטואציה שלא עומדים בה כל יום. התלבטתי אם למסור את זה לאחות אחרת, החלטתי לבסוף לעשות זאת בעצמי, למרות שהרגשתי כה רע, עד שדמעות עמדו בעיני. אני גם מודדת חום ודופק. חששתי בהתחלה למדוד דופק, זה כל כך אחראי, אבל האחות האחראית, נילי, אמרה, שאם מלמדים היום אחרים להזריק לעצמם אינסולין, אז אני יכולה למדוד דופק.

„יש לי קשר אמיץ עם כל החולים. כשאני מגיעה, מתחילה השמחה: „הנה הפרח שלנו הגיע". גם כשאני לא בתפקיד, אני באה אליהם, יושבת אתם ושומעת את הספורים שלהם".

לרחוץ או לא לרחוץ?...

רבקה גולדברג עובדת במחלקה ל־טיפול נמרץ בחולי לב, שנפתחה לפני כמה חודשים. היא מספרת: „במחלקה זו נמצאים מקרים קשים של חולי לב, הם מחוברים למוניטור שמשקף את הפולסים המשמלים של הלב. התפקיד שלי הוא לעזור לאחיות. במשך הזמן קבלתי תפקידים ששייכים לי, ואני עושה אותם, זה כולל טפול בחולה, סדור מיטה, הגשת אוכל. זו מחלקה אידיאלית, כי נמצאות בה רק שמונה מיטות, ושתים תמיד ריקות כדי ש־תוכלנה לקבל מיד כל מקרה קשה. כך שלכל חולה יש כמעט אחות „פר־טית", בשעה שבמחלקות רגילות יש בין 60—70 חולים על אותו מספר של אחיות. עוד בהיותי בסמינריון ההכנה לבית החולים, התהלכו שמועות ש־רוחצים חולים. כל אחת הבריזה שאת זה, היא לא תעשה. מה אומר לך, השמועות היו מנופחות. מיד כשהגענו ל„איכילוב" הודענו לאחיות שאנו פו־חדות לרחוץ חולים. אך כל זה נשאר רק בתיאוריה. בפרקטיקה היה הכל אחרת. לפני ביקור רופאים יש להחליף את המצעים ולרחוץ את החולים. הגעתי למחלקה בבוקר והאחות פנתה אלי באופן השגרתי ביותר ואמרה: „טוב, אז תרחצי את זו". נשארתי המומה, אבל כבר לפני זה החלטתי, שמה שלא יהיה, אני אעשה את המכסימום. לפני הרחיצה יש הכנה מסויימת, צריך להביא עגלה, סבון, כלי רחצה. וכשסדרתי את כל הדברים האלה, אמרתי לעצמי, תעברי את זה. נגשתי לחולה, והאירוני שהיא בוטחת בי. נכנסה בי מין תחושה שאינני יכולה לאכזבה. השתדלתי שהחולה לא תרגיש בחוסר הבטחון והנסיון, ועשיתי את זה. נו, התרגלתי. היום אני עושה זאת ללא בעיות. אותו הדבר היה גם ביחס לדם. החלטתי מראש ששום דבר לא ירתיע אותי. לא מזמן קראו לי לעזור לחולה, שהיה כבר כמעט בעולם הבא. לקחו ממנו דם מכל המקומות בגוף, כל הסדינים היו ספוגים בדם. הורו לי לקחת את הסדינים ולהחליפם. ברגע הראשון הוכיתי בהלם למראה, אבל דקה אחר כך עצמתי את העיניים ועשיתי את זה. יש לי הרבה מאד רגעים נעימים, כשחולה אחד אומר לחולה שני: „כשיש לך אחות כזו, אינך צריך תרופה". אחד התפקידים החשובים שלנו זה החיוך. בוקר טוב, וחיוך. כי האחיות עובדות בלחץ נורא, ועלינו לנסות להעניק את היחס הטוב. כל מה שאני עושה מלווה בחיוך ובמלוא תשומת הלב, ומיד החולה מאושר. כשמגיע חולה חדש, והוא מבוהל, אני מקבלת אותו, מר־גיעה אותו, יושבת לידו ומשוחחת. אחרי זמן־מה הוא נרגע".

איך רחצתי בחור צעיר...

רחל לוי בת שמונה־עשרה, אף היא בוגרת תיכון „בית וגן", מספרת: „בזמן היותי בקורס ההכנה, חיכיתי לרגע בו אבוא לעבודה. קשה לתאר את ההלם שקבלתי ביום הראשון, כאשר שמעתי צריחות איומות מאדם ששבר את רגלו וחבשו אותה בגבס. כאחר יותר נודע לי, שזה מקרה יוצא דופן, הוא היה שיכור. אבל הרושם הראשון שלי היה קשה. ב־ראשית עבודתי פחדתי לגשת. בית החולים הצטייר בעיני כמשהו שלא כעלמא הדין. היום כבר התגלתי יותר. רכשתי בטחון. אינני לוקחת ללב אפילו כשיש חולים שמתבטאים קיצה כלפי האחות. אני מקבלת את זה כחלק מן העבודה. היות ואני דתיה, הרי עקרונית, אינני נוגעת בבנים. אבל ברגע שנקראתי לרחוץ חולה, בחור צעיר, לא הבהתי שום דחיעה. עשיתי את המוטל עלי. היום אני אפילו יושבת לידו ומשוחחת אתו. התרשמתי קשה מעבודתה של האחות, מכמה סיבות, בביוחד מן העומס הרב שמוטל עליה. אבל לא זה מה ש־מרתיע אותי מלהמשיך במקצוע זה. קשה לי ביותר להתמודד עם ההוויות הקשות של בית החולים. אני מביאה אותן אחר כך אלי הביתה. בכלל המעבר מן האווירה של הגימנסיה ו־הבית אל ההווי של בית החולים היה חריף וקשה, אבל קבלתי זאת על עצמי ואני אבצע את זה".

מלכה קופל, בת שמונה־עשרה, בו־גרת תיכון „צייטלין": „בהתחלה פחדתי מבית החולים, מפני שאני רגשנית וחוששת ממחלות ופציעות. שלחו אותי לעבוד במחלקת קבלה. כשראיתי את המקרים כהגיעו, ואת כל האווירה, הבנתי שלא אוכל לע־מוד בזה. מיד הכניסו אותנו. ולמרות חששותי שלא אהיה לבצע אפילו האכלת חולה, לדעת שאני עושה זאת, ולא אלא שגיליתי שאני מוכה מבלגנות ליום המחרת, כדי לראות כיצד מרגיש החולה. ספק שהעבודה קשה. אלה שעות של עמידה על הרגלים, הקשיים הפיזיים, יש גם כשרואים את כל הכאב למרות זה יש בל כך הרבה.

„אני ממליצה בכל פה לכל מתגייסת לצבא מטעמים דתיים בשנת שרות. אני עצמי לחשוב מה יהיה בסוף השנה אצטרך לעזוב".

מוסיף ד"ר שלמה [illegible], מנהל צעיר מחירורגית ג': „הן שכאלה היתרון שלהן דוקא מקצועיות, ולכן הן רצות לכל של החולה". הוא מוסיף על צעיר אחר: „תפסיק לכתוב הן דתיות. הן מהוות עזרה [illegible]

פיורלה חזיז, במחלקה חירורגית ג', בודקת את דופק החולה

נילי טבק
מפקחת המחלקות

מלכה קופל
שיחה ראשונה עם חולה

יהודית גולדברג
אחות ראשית

התכנית החדשה

מאת דן דלמט

לאחר שקולים מסרימים הגעתי למסקנה שאגיש תכנית, בע־לת חשיבות רבה, לקונגרס ה־ציוני הבא. תכנית, שביסודה תראה דרך חדשה לכל עם יש־ראל, כולל כמובן את יהודי ארץ ישראל.

בתולדות הציונות המודרנית היו כבר דוגמאות רבות דומות, למשל התכנית המפורסמת של הרצל: „תכנית אוגנדה". תכנית זו לא התגשמה, כידוע, בגלל סיבות שונות, ועובדה זאת מהווה כעת מקור לאנטישמיות חלוהטת של אידי אמין...

אך הבה נחזור לתכנית שלי! שמה של תכנית זו אינו „תכנית אוגנדה", אלא „תכנית ליכטנ־שטיין". עיקר התכנית, להקים בית לאומי בשביל היהודים ב־שטח ליכטנשטיין.

היהדות קשורה מזמן בקשר נפשי הדוק לליכטנשטיין. הוכחה לכך היא העובדה, שהרבה יהו־דים נקראים בשם שטיין, פינקל־שטיין ואפילו ליבנשטיין.

והרי היתרונות הפוליטיים:

בולטת לעין העובדה שבליכטנ־שטיין אין חיים פלשתינאים, יתר על כן, אף פעם לא חיו, ולמדינה ברת המזל הזו, אין שכנים ער־ביים. שטחה אינו סמוך לתעלות ולמיצרים ימיים בינלאומיים או למקומות אחרים בעלי חשיבות אימפרטגית. לעומת זאת, יש לה גבולות בטוחים ומובטחים!

ישנם גם יתרונות נוספים: ב־אקלים הליכטנשטייני מושג ה־חמסין אינו ידוע כלל וכלל. בליכטנשטיין כמעט שאין מס הכנסה ותופעה זו גם כן חביבה מאוד על עמך ישראל...

כפי שנודע לנו מהעתונות, הר־מת ההון הישראלי כבר התחילה בזריזות לביזון ליכטנשטיין. עצם העובדה הזאת מוסיפה אקטו־אליות לתכניתי! לדעתי, הגיע הזמן לקנות קרקעות וליסד את הישובים החקלאיים הקולקטיביים היהודיים הראשונים בליכטנ־שטיין, זאת אומרת את הקבוצים, אולי בהתחלה במסגרת הנח"ל.

בשספרתי על תכניתי לכמה חברים, אשר כולם ציונים גדולים ותיקים כמוני, הם התלהבו ממנה, ורק דאגו לדבר אחד: מה יקרה, אם תאשר ברית המו־עצות את העליה ההמונית, ש־כולנו חולמים עליה. איך תוכל ליכטנשטיין הקטנה לקלוט מיום אחד למשנהו, מיליון עולים? פתרוני לבעיה זאת הוא פשוט מאוד: העולים הרוסים יסעו ישר לארצות הברית, וגמרנו! הרי בשביל הרבה עולים ישראל מש־משת כעת ממילא כתחנת מעבר.

ובכן, בשנה הבאה בליכטנ־שטיין!...

שלושה רופאים

מאת אורי קיסרי

זהירות... האזור מ־מוקש! ביודעים ובלא יודעים יש לנהוג בו זהירות. לא בגין הרופאים, אלא בגין החולים, הקיימים, המשוערים והאפשריים... כי מה תעשה האנושות ללא הרופא?

שבע שנות לימודים — זו דרכו הראשונית של כל איש צעיר הפונה ללמוד רפואה. לא הנדמה בדרך אל המכרות והתעשית, לא משפטים ו־מסחר בדרך אל ההתעשרות הקומביי־נציונית.

פיקוח נפש, הנה הסיסמה של ה־רפואה הבנה, הישרה והטובה. ואם מבדיות שיות שחודרת בתוך הזהבה הזה — אל הכללות!

★ ★ ★

החברה הישראלית נשאלה זה מ־קרוב אם לדעתה „החלוק הלבן של הרפואה הוא סלית שכולה תכ־לת"... בא „מעריב" וסקר את הבע־יה של החולים מזה ורופאים מזה, אלה מתנגחים באלה. שכן שימו לב: העימות איננו כאן בין חולים ובריאים אלא בין חולים ורופאים!

מן המפורסמות, כי אדם בריא הוא היפוכו של אדם חולה ואילו האדם העוסק ברפואה, הנציד באותה מזיגה המורכבת מבריאותו ומהידיע שלו כדי להדביק בהם את החולה ולהפכו לבריא, אדם זה שייך במעט תמיד לגזע אנושי בפני עצמו, מין אנושי שונה ואחר.

…

כשבמותו של הדוקטור דם ישי, ראש ההסתדרות הרפואית ובעל יקרה רפואית ואנושית בזכות עצמו, שאל „מעריב" את קוראיו, אם צבע…

מלחמות הימאים סביב „לילך"

איגודי הימאים הדירוגיים וקציני הים מסתכסכים על חשבון „צים"

מאת שמעון רפפורט

נהלת „צים" נקלעה בשבוע שעבר בין ה־פטיש והסדן. נציגי איגוד הימאים הדי־רוגים עיכבו את הפלגתה של המכולית „לילך" ב־דרישה להחליף את רב חובל האונייה… שטרנברג, לבירור… שהוגשה נגדו על־ידי… מבין חברי מזכירות ה־… יתכן שתביעתם הי־תה ניתנת בחיוב, אילולא הב־הירו נציגי איגוד קציני הים… חד־משמעי, שאם תכנע… הספנות לדרישה, ישבי־תו את האוניה.

…

חריפה בגלל תהליך הברירה הטב־עית: בעלי ההשכלה והמוטיבציה ש־בין אנשי הצוות יוצאים להשתלמויות מקצועיות ובהדרגה עוברים לקצונה. הנותרים חשים כי דרכי הקידום ה־מקצועי חסומות בפניהם, מפתחים רג־…

נציגי איגוד קציני הים לא הופיעו. „אין לנו מה לעשות שם. זה נושא לחקירה משטרתית", הודיעו הקצינים. עם זאת הרשו לרב החובל להופיע ולהשתתף.

נציגי „צים" וההסתדרות לחצו על רב החובל להגיע לפשרה עם נציגי הדירוגים. פעם שניה הצליחו אנשי „צים" להרגיע את הרוחות. רב החובל חתם על פרוטוקול הבירור שבו הוג־דרה התקרית כ„שרשרת אי הבנות מצערות". הבית נכונות לבטל את תלונתו במשטרה. והסכסוך היה קרוב לישובו.

אבל ברגע זה התקשר בית איגוד קציני הים לשמוע דו״ח על מהלך…

…

„תופעה טבעית"

…

גדעון השביט
מאיגוד קציני הים

שלמה אביטן
מאיגוד ימאים־דירוגים

…שנת קנאה ועוינות כלפי דרג הקצונה, החייב לשמור על מעמדו. גם לגורם העדתי יש בתחום זה השפעה ניכרת.

לקציני הים טענות קשות על ה־ספקת על הימאים ועדת המשמעת במשרד התחבורה, המתמנה על־ידי השר לפי החוק מספל המפקח בתלו־נות ובעבירות על הים. אבל רק…

…

זה? אנרכיה ואוסר משמעת כללי. אנחנו מוכנים בכל רגע לגשת ולהד־בר עם נציגי הקצינים. לא צריך להוסיף שמן למדורה. קצינים ודירוגים מפליגים באותן ספינות, ועל ההוף נלחמים אלה באלה. צריך שמישהו בעל סמכות יזמן את נציגי שני האי־גודים כדי שיהיו יוכלו למצוא את המשותף אפילו בנושא המשמעת", מסיים שלמה אביטן במתינות, אך נר־אה בי לפחות בשלב זה אין נכונות לפשרה מצד ידידיו באיגוד הארצי של קציני הים.

…

...והיית אך שמח!

מאת אבשלום קור

✶ הערב — שמחת תורה; האם גם תור השמחה?

✶ יש טוענים, כי כאשר קיימנו „ושמחת בחגיך" לא רק שמחנו אלא גם סמכנו (יתר על המידה).

הנסנו את הדגל — וסמכנו על נס.

היינו בטוחים כי צור — תבים פעלו

✶ „שמחת בית השואבה" עמ־דה השנה יותר בסימן „האגם ה־סרי" מאשר בסימן „לייק סקסס".

…

הבגעים הקואליציוניים הצמח להם — השעשא רבה כל כך...

✶ חג הסוכות הראשון שבנהג בימי עזרא ונחמיה, יכול להז־כיר משהו למי שהעגור עד לא מכבר בבית הלבן, אם יקרא את נחמיה ח׳ פסוק ט״ז:

„ויצאו העם ויביאו, ויעשו להם סוכות איש על גגו, ובח־צרותיהם... וברחוב שער ה־מים..."

✶ פקיד בכיר הודיע כי בירו־שלים מכינים מפות לקראת בי־קורו של קיסינג'ר.

…

صكذا من الاصل

השר שחזר לעמל כפיים

מאת
לוי יצחק הירושלמי

שר הקליטה לשעבר, נתן פלד, שחזר לעבודתו כפועל בבית־החרושת בקיבוץ שריד, מגלה, כי לשרים שכיהנו בממשלת־גולדה בתקופת מלחמת יום־הכיפורים לא ניתנה אפשרות לעיין בדו"ח ועדת־אגרנט ✶ רואה „דבר מוזר" בהישארותו של גלילי בממשלה לאחר פרישתם של גולדה מאיר ומשה דיין ✶ „אחה"ע היא לא פחות אחראית מהגורמים האחדים במפלגת־העבודה לכל מה שנעשה בה גם בכל הנוגע לשותפות הרופפת עם מפ"ם" ✶ „התנפצה תקוות חברים במפ"ם שהמערך יביא לאיחוד, ועליה להיערך גם לאפשרות של הליכה עצמאית לבחירות הקרובות בצירוף גורמים נוספים מתוך תנועת־העבודה"

הפועל האחרון נלקח מן המכונה אל הכנסת לפני שנים רבות. גם בראשית ימיה של המדינה לא נכללו פועלים רבים ברשימות המועמדים של המפלגות — אף לא מפלגות הפועלים — ורק לעתים רחוקות הוצב פרולטר אמיתי במקום בטוח ברשימה בבחירות.

אך גם במקרים הנעטים האלה היתה הדרך מבית־החרושת לכנסת חד־סטרית. אינני זוכר חבר־כנסת ש־חזר לעבודת־כפיים בתום כהונתו. ו־אם לגבי כנסת כך — לגבי ממשלה על אחת כמה וכמה. הספורים ש־חזרו מפולחן־הממשלה לעבודה „שחורה" היו חברי הקיבוצים קדיש לוז ויצחק בן־אהרן.

למני כחצי שנה חזר שר־לשעבר בסיום חברותו בממשלה לקיבוצו, ו־אף שב לעבודה שעסק בה קודם לכן. נתן פלד, שכיהן ארבע שנים כחבר־כנסת וארבע שנים בתפקיד שר ה־קליטה, חידש לפני שישה חודשים את עבודתו ליד מכונת חיתוך בבית־החרושת של שריד.

ששה ימים בשבוע הוא עובד ב־מחלקה החדשה לרצועות־למוש ש־בבית־החרושת. הוא עצמו אינו רואה בכך שום דבר יוצא־דופן. זה מנהגו מאז יצא למלא שליחויות ציבוריות ופוליטיות מטעם מפלגתו (מפ"ם) והקיבוץ־הארצי של „השומר־הצעיר".

לאחר שמילא בראשית שנות ה־50 תפקיד מזכיר הקיבוץ־הארצי חזר לתקופה של שנה וחצי אל משקו ועבד כבית־החרושת. בתום שליחותו כמזכיר המדיני של מפ"ם — וב־טרם קיבל שליחות דיפלומטית מ־טעם המדינה בסופיה וכוינה — שוב עשה תחנת־ביניים בקיבוצו ו־עבד כפועל במפעל. בשובו מתפקיד שגריר ישראל באוסטריה — ישב כשנתיים בקיבוץ ועבד בבית־החרושת לאבני־השחזה.

„זה מובן מאליו שאני עובד בבית־החרושת", אומר נתן פלד בן ה־61, ופניו מחייכות חיוך כבוש.

● לאחר שתי כהונות

בשעתו נמנה נתן פלד עם אלה ב־מפלגתו שצידדו בהנהגת רוטאציה לגבי שליחויות מפלגתיות וקיבוציות. ביוזמתם של אותם חברים נקבעה במפ"ם הלכה, שלפיה אין לכהן ב־כנסת, או בממשלה, יותר משתי כהונות. נתן פלד הוא הראשון ש־דרש נאה וקיים נאה — לאחר שתי כהונות בלבד.

אמנם, הוא ממשיך להיות חבר במוסדות העליונים של מפ"ם — במזכירות ובוועדה המדינית — אך אינו משתתף בכל הישיבות. זאת, לדבריו, מפני שהוא עובד ששה ימים בשבוע בבית־החרושת ורק פעם ב־שבועיים הוא בא לתל־אביב ליום. אך דומה, כי אין זו סיבה יחידה. הוא עצמו אינו מדבר על כך, אף לא ברמז.

במארס 1974, כאשר כוננה גולדה מאיר את ממשלתה לאחר הבחירות לכנסת השמינית, לא צורף אליה נתן פלד — על פי רצונו שלו. במקומו בא חבר אחר משריד — שלמה רוזן — שכיהן בעבר בתפקיד סגן שר הקליטה. נתן פלד אומר, שאין בלבו לא רוגז, ולא מרירות, שכן עזב את התפקיד על־פי החלטתו. בכל אופן, הוא נשמע היום יותר ביקורתי. בלי ספק, גרם לזה הזעזוע של מלחמת יום הכיפורים. אך אפשר, כי מבחוץ נראים לו העניינים בפנים קצת אחרת.

אני: מה הניעך לחזור לעבודת־כפיים בבית־חרושת לאחר חברות ב־כנסת ובממשלה?

נתן פלד: יש לזה שני היבטים. יש היבט אישי. אדם אינו נעשה צעיר יותר. בכל פעם החזרה לעבודה ה־גופנית כרוכה ביותר מאמץ. אבל יש גם היבט כללי. מצד אחד קיי־מת הרגשה של הקלה. אתה משתחרר מצול. מאחריות, ממתח. אתה בכל האדם ועושה מה שמרכיב האנשים צריכים לעשות. מצד אחר, יש קצת הרגשה של התנתקות מעניינים מדי־ניים, בטחוניים, סוציאליים, פולי־טיים, שהם חלק בלתי־נפרד מחיי.

● מכבדים את רצוני

בבית־אחת אתה ניתק מצמרת המדי־נה. אם להיות כן, רגש ההקלה הכריע אצלי יותר מאשר רגש החסר. בכל, התפקידים שמילאתי לא היתה לי מעולם הרגשה, שלא יכולים בל־עדי. מילאתי את התפקידים במסי־רות ולא אצניע לכת אם אומר, ש־היתה לי הרגשה שאני מסוגל להת־מודד עם התפקידים שהוטלו עלי — אך לא חטאתי בהרגשה, ש„התפקיד זה אני".

אני: האם רוב החברים במפעל שאתה עובד בו הם חברי הקיבוץ, או שכירים?

נתן פלד: בבית־החרושת אנו עוב־דים על טהרת העבודה העצמית. אצלנו עבודת־הבניין בלבד מתבצעת בולה בידי שכירים, באמצעות מחלקת הבנייה של הקיבוץ הארצי. יש לנו עובדים שכירים מעטים בבתי־מלאכה, אך ביסוד אנחנו אחד המשקים ה־מצטיינים בקיום העקרון של עבודה עצמית.

אני: לאחר פרישתך מן הממשלה, האם לא הציעו לך תפקיד ניהול ב־מפעל?

נתן פלד: היה מקובל וידוע, כי בשעה שאחזור הביתה אחזור לעבו־דת־כפיים. זה רצוני, והחברים מכב־דים את רצוני.

אני: רוב הפועלים במפעל הם צעירים ממך, או מבוגרים כמוך?

נתן פלד: רובם צעירים ממני, אך יש גם קשישים ממני.

אני: אתה מתחרה בצעירים?

נתן פלד: אינני מפגר אחריהם.

אני: כה אתה מרגיש בעבודת־הכפיים?

נתן פלד: יש אצלי גם גישה עקרונית לנושא זה. אני זוכר פגי־שה שהתקיימה אצל גולדה מאיר, בהיותה בתפקיד ראש ממשלה ואני בתפקיד שר הקליטה, עם קבוצה מייצגת של עולים מבריה"מ, שכו־לם היו אקדמאים. באותה פגישה אמר אחד העולים, שחלוציות ב־ישראל של שנות השלושים והאר־בעים היתה עבודה בפרדס, או ב־בית־חרושת, ואילו חלוציות בשנות השבעים היא עבודה במכון ויצמן.

שאלתי אותו: כמה עולים מ־בריה"מ מסוגל לקלוט מכון ויצמן? כיצד ייראו עם ישראל ומדינת ישר־אל אם יהודים יעבדו רק במכון וייצמן ובמוסדות דומים, בעוד שב־חקלאות ובתעשייה ובכל עבודת־כפיים ממש יעבדו לא־יהודים? הת־כוונתי לכך כרצינות. זה מבטא את גישתי לעניין העבודה.

בקיבוצי, שריד, יש אולפן שבו לומדים עולים מבריה"מ. אני נפגש עמהם והם מסתכלים עלי בהשתאות: כיצד שר־לשעבר עובד בבית־חרושת.

יש לכך ערך אנשי חינוכי ש־אין דומה לו. זה שווה יותר ממאה נאומים, אם כי אינני משלה את עצמי בלל. שכתוצאה מכך יחלים מישהו מהם לעבוד בבית־חרושת, או בחקלאות. אישית, לא הרגשתי עצמי מזמן בל כך רענן, בל כך משוחרר, בל כך ער, כפי שאני מרגיש בעבודתי כפועל בבית־חרושת. אני עובד שש שעות בכל יום, בהתאם למקובל בקיבוצים, שגברים מגיל 60 ונשים מגיל 55 עובדים רק שש שעות ביום. אני מתחיל לעבוד ב־6.30 בבוקר ומסיים בשעה 1 ב־צהריים.

אני: מה מעשיך כזמן הפנוי?

נתן פלד: אני קורא הרבה. אני קורא ספרים, עתונים, בתבי־עת, חו־מר שאני מקבל, וגם כותב.

אני: אתה כותב זכרונות?

נתן פלד: לא. זה לא בתחום ה־התעניינות שלי. מלבד זה — עדיין אינני בגיל של כתיבת זכרונות.

אני: יש לך יומן?

נתן פלד: אין לי יומן. יש לי תיקים ושמורים עמי פתקים מעניי־נים מאוד, בתוכם פתקים מישיבות ממשלה. חברי־ממשלה מחליפים בי־ניהם פתקים בזמן הישיבות, ואולי במיוחד דווקא בעת דיונים רציניים.

אני: אולי תגלה משהו מהכתוב בפתקים אלה?

נתן פלד: הפתקים כוללים הערות אישיות, הערות של בדיחות־הדעת, וגם הערות ענייניות. לפעמים, ה־פתק חושף את האדם — על כל פנים, את דעתו — יותר מאשר נאו־מיו הנרשמים בפרוטוקול. כשיבוא הזמן לפרסם את הפתקים — יהיו ביניהם „סקופים" ממדרגה ראשונה.

● גלילי — אלוף הפתקים

אני: פעריים בידך פתקים מכל ה־שרים.

נתן פלד: יש לי פתקים מרוב השרים; בתוכם גולדה, ספיר, פרס, בורג, גלילי ואחרים. אלוף הפתקים הוא גלילי.

אני: יש גירסאות שונות לגבי ה־אווירה והמישטר בישיבות הממשלה בתקופת גולדה מאיר. יש הסבורים, כי אז היתה סתימת־פה, וכי שרים שונים הרגישו שסותמים להם את הפה כישיבות ממשלה. האומנם כך?

נתן פלד: באחד העתונים קרא־תי, כי בדיון מדיני שנערך בממשלת יצחק רבין השתתפו הרבה שרים וצויין, שהדבר מעיד על יותר פתי־חות בממשלה הנוכחית לעומת ה־ממשלה הקודמת. אני יכול לומר, שבממשלת גולדה מאיר היו ויכו־חים שבהם השתתפו כל השרים, או כמעט כל השרים, אשר דיברו ב־גילוי־לב.

אבל היו גם דיונים שבהם הרג־שתי, כי אי־שם — לפני ישיבת הממשלה — כבר נפלה הכרעה ויש סיכול מוכן מראש. ואמנם, באותם דיונים דיברו רק מה שקוראים „שרי המיעוטים" — שרי מפ"ם, מפד"ל ולי"ע — בעוד שהשרים הבכירים של מפלגת־העבודה, להוציא המדור־חים, שתקו.

אני: אתה מתכוון להכרעות ש־נפלו במה שקרוי „המטבח"?

נתן פלד: אינני גורס את המושג „מטבח". לא השתמשתי בו. אבל אין ספק שהתקיימו התייעצויות כצומצמות בהרכב פחות או יותר קבוע. היתה שלישיה קבועה — גולדה־גלילי־דיין. לפעמים השתתף בהתייעצויות גם אבא אבן, לפעמים לקח תלק בהן גם יגאל אלון, לפע־מים בא גם פנחס ספיר.

● קרה דבר מוזר

ברור לי, כי ההתייעצויות הקבו־עות הללו בפורומים המצומצמים ו־הלא־רשמיים פגמו בחברות בממש־לה ונטלו לא־אחת מהממשלה את סמכותה הקונסטיטוציונית. אני יודע, שאני אומר דבר חמור, אבל זו ה־אמת. ההשתלשלות שקדמה למלחמת יום־הכיפורים היתה השיא של גמילת הסמכות הממשלתית בסמכות השל־טונית העליונה במדינה.

אני: פרשת מן הממשלה לאחר מלחמת יום־הכיפורים. אילמלא ה־מלחמה הזאת האם היית נשאר ב־ממשלה?

נתן פלד: המחשבה בדבר סיום כהונתי התחילה להתגבש אצלי לפני המלחמה. אבל אירועי המלחמה הכריעו את הכף לקיום ההחלטה, שלא להצטרף לממשלה החדשה.

אני: ישראל גלילי, אשר לפי דבריך היה במעגל המצומצם וה־קבוע של ההתייעצויות מחוץ ל־ממשלה, נשאר חבר בממשלה למ־רות אירועי המלחמה. האם אתה רו־אה פגם בכך?

נתן פלד: לא שותפתי עם גלילי; אבל האמת היא, שלאחר פרישתם של גולדה מאיר ומשה דיין היה מוזר בעיני, שהשלישי בחוליה ה־קבועה של ההתייעצויות נשאר כ־ממשלה. ככל שאני מכיר את גלילי אני מייחס את החלטתו שלא לפרוש מן הממשלה להרגשתו, שעליו להמ־שיך להילחם בממשלה על הקו שלו.

אני: כלום הוא עצמו לא נסוג, ולו במעט, מהקו שהתגבש בו כ־עבר?

נתן פלד: אני יכול לומר לך רק זאת, שהקו של ממשלת־רבין איננו בדיוק הקו של ממשלת גולדה־דיין־גלילי.

אני: האם הקו של ממשלת־רבין הוא יותר „יוני", או יותר „ניצי"?

נתן פלד: הוא יותר ריאליסטי, ולכן יותר „יוני". אבל אין זאת אומרת, שגלילי עצמו שינה את הקו שלו. לא שמעתי, לפי שעה, שום התבטאות של גלילי, שתעיד על שי־נוי.

אני: ממשלת רבין נראית בעיניך טובה יותר מקודמתה?

נתן פלד: אני חושב, שהיא מחפ־שת עדיין את דרכה וטרם הוכיחה את עצמה. פשוט, זמן כהונתה קצר. גם בענייני חוץ וגם בענייני פנים לא עמדה עוד במיבחנים הלכה למ־עשה. המיבחנים עוד לפניה.

● בין קליטה לעלייה

אני: אתה מצדד בצירוף המפד"ל לקואליציה?

נתן פלד: מבחינה מדינית נראית לי ממשלת־רבין טובה יותר בלי המפד"ל מאשר איתה. ההנחה, שאם המפד"ל תהיה כממשלה תקטן תלו־תו של רבין באנשי רפ"י שבתוך ה־ממשלה ומחוצה לה איננה עומדת כפני שום ביקורת. להיפך. לדעתי, תוך כדי ישיבת המפד"ל בממשלה יתגבשו ויתגברו הלחצים המשותפים של המפד"ל ורפ"י על הממשלה.

אינני מבור, שתוך ישיבת המפד"ל בממשלה ייפסק ה„פלירט" בין ה־אגף הניצי שבה לבין ה„ליכוד". יתר על כן, יש יסוד לחשש, שלא כורג ולא רפאל ירסנו את המד ואת כן־מאיר, אלא הם יסחפו את בורג ואת רפאל. יחד עם זאת אני סבור, שאם המפד"ל תהיה מוכנה להצטרף על יסוד הסטאטוס־קוו ללא ויתור כלשהו — כפי שהשתתפה בממשלת גולדה מאיר — אין להימנע מלקחת את כל הסיכונים האלה.

אני: ארבע שנים כיהנת בתפקיד שר הקליטה. האם נחוץ, לדעתך, משרד מיוחד לקליטה? מה המסקנות שהסקת לאחר תקופת נסיון ולאחר תקופה של משקיף מן הצד?

נתן פלד: משרד הקליטה נחוץ. אבל ההתרוצצות בין משרד הקליטה לבין מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית — בייחוד לאחר שבראשה הועמד פנחס ספיר — יוצרת מצב בלתי־נסבל. לדעתי, צריכה הסוכנות לעסוק בענייני עלייה בלבד והממשלה צריכה ל־עסוק בענייני קליטה.

● התנהגות מוזרה מאוד

אדם כספיר, שניהל את כל ענייני המשק והכספים של המדינה, אינו יכול — אם הוא מועל בשטח הקליטה — להוותיר למישהו מרתכ מחיה באותו תחום. הוא בולדוזר כזה. אם ספיר רוצה להרים את ענייני הקליטה — שיהיה שר הקליטה, ושלמה רוזן יקבל תיק אחר. ואולי באופן ענייני היה טוב, שיריך התנהלה הציונית יכהן גם כחבר הממשלה. בעצם, כבר היו תקדימים. אליעזר קפלן ולוי אשכול היו בו־זמנ[...] הנהלת הסוכנות ושרים [...]

אני: בימי שכיהנו כשר בתקופת מלחמת יום־הכי[פורים] האם קראת את דו"ח ועד[ת־אגרנט]? מה התרשמותך ממנו?

נתן פלד: אחרי שהתפ[רסמו] עתונות ידיעה, ששרים [...] בממשלה בתקופת־המלחמה קרא את הדו"ח, התקשרת[י] כיד הממשלה וביקשתי ל[...] עד לצליתי ירושלימה ל[...] להמהוני, התשובה שקיבל[תי] שוועדה־אגרנט החליטה, כי ממשלה יקבע מי השרים [...] שו לעיין בדו"ח.

ראש־הממשלה החליט, [כי] אלה שניים — ראש־הממ[שלה ו]הבטחון לשעבר. מזכיר המ[משלה סי]פר לי, שד"ר יוסף בורג [...] כי יערער על החלטתו [של ראש] הממשלה. אמרתי למזכיר [...] אני לא אערער. לדעתי, [זו היתה] נהת מוזרה מאוד. שרים, [...] לסודי־הסודות של העניי[נים הקרי]טיים ביותר כשעת הצ[...] יותר של המלחמה — ול[...] שמינו גם את ועדת־אגר[נט לא] ניתנת להם אפשרות לע[יין בדו"ח] הועדה, מתר מאוד.

אני: אתה רואה עתיד [...] הקיים בין מפלגת־העבודה [...]

נתן פלד: בזמנו נמניתי [...] כי ה„מערך". בתור שכזה [...] לראות את ה„מערך" שהגי[ע ל]שפל. מכדי, כי גורלו [...] „מערך" יחרץ בשנה הק[רובה]. שותפות בין מפלגת־העב[ודה ו]מפ"ם כיום היא פיקטיו[נית] שהיא מלוכדת רובה כבה [...] מדינית ריאליסטית וברצו[ן] עצמאותה ושלמותה, הצ[...] לעצמה בזמן הקרוב, אם [...] בצורתה הנוכחית מצדיק[ה] מיגבלות שהשותפות מטיל[ה].

● לא יהיה א[...]

אני: האם יש מחשבה [...] ה„מערך"?

נתן פלד: נושא הא[...] עומד כלל על הפרק. ב[...] כמפ"ם חברים אשר הנ[...] „מערך" יוביל לאיחוד [...] התנפצה, מפלגת־העבודה [...] יום כתובת להקמת מסגר[ת] ומשותפת עם מפ"ם.

אני: מדוע?

נתן פלד: במפלגת־העב[ודה] צצות דעות שונות וקוטבי[ות] ארץ־ישראל השלמה עד [...] צונית שאין דוגמתה אפי[לו] מבחינת מישטר־החיים ה[...] וכוונתי למישטר אידיאי, [...] בדמוקרטיה מפלגתית וב[...] ציבוריים והאישיים של[...] הפועלים — אין מפלג[ה] נושאת הדגל.

אני: מה מרגיז, ב[...] מפ"ם? האם יהיה זה ג[...] שהדבר המרגיז אותה ב[...] קידוש שינוי שיטת הבחי[רות] שור ההחיקתי על־ידי מפ[...] דה?

נתן פלד: לא הייתי א[...] הנושא המרכזי היחיד המ[...] מפ"ם, אבל אין ספק, [...] בעל השיבות. בהתנהגותה [מפל]גת־העבודה בנושא זה [...] התנכלות לקיומה העצמי [...] כמו לקיום העצמי של גור[...] טיים מתקדמים אחרים, [...]

נתן פלד: גם אם הדעור[...] 1974 אינן בדיוק כפי שהי[...] אין זה תוצאה של מרירו[ת] אופוזיציוניות לשמה. א[...] צריך להיות פתוח להערכ[ה] של המציאות ושל הגורמים בה. לא הרי ה„מערך" ב[...] לוהו הראשונים עם התקוו[ת] סיכויים כהרי ה„מערך" הח[...] פת שוהפות שלדעתי לא [...]

אני: אילו נערכו היום [בחירות] במדינה — האם מפ"ם הי[תה] להופיע ברשימה עצמאית, מסגרת ה„מערך"?

נתן פלד: הייתי אומר [...] כמפ"ם צריכה להיערך בה[...] לקראת שתי אפשרויות: [...] מסגרת ה„מערך" — אם [...] תוכנית מוסכמת מלאה ב[...] נים ולשיתוף־פעולה הלכה [...] בכל השטחים — או להלי[כה עצמא]ית בצירוף גורמים נוספים.

אני: עם אילו גורמים, [...]

נתן פלד: מוקדם עדיין [...]

אני: גורמים מתוך תנו[עת־העבו]דה, או גורמים דוגמת „[...] ר"ץ?

נתן פלד: בהחלט מתוך [תנועת־]העבודה.

אני: כוונתך להתיים [...] מפלגת־העבודה?

נתן פלד: מוטב לא לדבר עכשיו.

מגבעת התחמושת למלכודת בסואץ

מאת ישראל הראל

דוד הוא מפקד פלוגת מילואים — מצנחנים. הפלוגה לחמה במלחמת ששת הימים ב"גבעת התחמושת" ושילמה מחיר דמים יקר. דוד היה אז צנחן בשרות סדיר ולא נימנה עם אנשי הפלוגה. הוא השתחרר בדרגת סגן ועבר לחטיבת הצנחנים 55. בחטיבה הוצב כמפקד מחלקה בגדוד 66, פלוגת ב'. היו זקוקים שם לחיילים ולקצינים, כדי למלא את החלל שנוצר בירושלים.

הבחור המוצק, ממוצע הקומה הזה: חקן, מראשוני החוזרים להתיישב בגוש עציון, השתלב במסגרת החדשה שאנשיה נובשו בכבוד ההיתוך של קרב "גבעת התחמושת" ואחר־כך מלחמת ההתשה. הוא ידע את מסורת החטיבה, עטורת התהילה, שיחררה את ירושלים. ידע כי מפקד ... יוסי, הוא אולי הצעיר במפקדי החטיבה, מפקד פלוגתו, דריק — דמות בולטת ונערצת על מסירותו ואומץ לבו, וסגן מפקד הפלוגה, בוקי — מוותיקי הפלוגה ... ההדמויות המקובלות ביותר בה.

רצה הגורל, ותוך זמן קצר מילא סגן הצעיר את מקומם של שלושת המפקדים ואלה גם יחד, באחד הקרבות היהודיים במלחמת יום הכיפורים, קרב העיר סואץ.

דוד לא היה גיבור יחיד בקרב אכזרי זה, והכוח שעמו נמנה לא היה היחיד שנלכד בעיר סואץ ונחלץ ממלכודת, אולם דרכם של מאורעות ... מאירים לעתים דמות אחת שנסיבה מתוקם הסיפור.

ב־22 באוקטובר, יום הפסקת־האש הראשונה במלחמה, מעט אחרי השעה 18.00, עשו דרכם שני מסוקים מדרום, נושאי כוח צנחנים לעבר פאיד. שעה שהיו מעל אזור גשרי הצליחה הנחיתו המצרים את "המגות" שלהם על ראש הגשר — שלותה בחייהם של רבים מהמגינים. המסוקים ועשועו ומולטלו. גם נפגעו מאש צ'ים אך לא נפלו. הלילה שלאחר ההרה הקשה עשו אנשים בפאיד.

למחרת, 23 באוקטובר, בשעה 10.00 יצא כוח הצנחנים, ששאר יחידותיו הספיקו לחבור אליו, באוטובוסים, מפאיד דרומה, לאיזור כספית, במעבר בין האגם המר הגדול, אגם המר הקטן. הם ירדו מהאוטובוסים ונמסרו להם כמה נגמשים "בי.טי.אר." שנלקחו של מצרים.

"לחצות את העיר"

עוד הצנחנים מנסים להתארגן בכלים המנוחים, שאותם ראו בראשונה, כדי להגיע בהם לעיר סואץ, במדבר נקראו לסרוק את הבוסתנים הסבוכים שבהם הסתתרו כוחות קומנדו מצרים. הכוחות המצרים גבר או השמדו.

בבוקר 24 באוקטובר, כאשר דוד, מפקד אחת המחלקות, עמד והתפלל תרית, חלפה מולו שיירת שבויים מצרים שהובלו צפונה. המקרה זימן שם קבוצת צלמים, בהם מיכה ברעם. כאשר יקרא דוד כתבה זו, ירא בראשונה את התמונה המתפרסמת לראשונה מאז צולמה, לפני 12 חודשים — שבויים מביטים על חייל ישראלי מתפלל.

בשעה 09.00 קרא המ"פ בוקי למפקדי המחלקות ומסר שזוהי לסדר המשימה — הסביל — היא לחצות את העיר ולהגיע לצומת הרחוב שיש להגן עליו מפני התקפת־נגד של המצרים. הפסקת האש נראית ומשמשת ובאה נטלה בלב אנשים הרגשה ש"בזה נגמרת המלחמה שלנו".

המפקדים לא ידעו היכן הכוחות ויך נראה המסלול שעליהם לעבור. לא צלומי אוויר, מפות, ידיעות מודיעין על כוחות אויב — כל אלה לא היו. "הלכנו על עיוור", אמר לי אחד האנשים. המ"פ לא ידע יותר כמה שמסר — בתדריך התקפה. אחר־כך הסתבר שגם למג"ד יוסי לא נמסר תדריך מפורט יותר. וככל שידוע פרטים נוספים היה זה אחרי שכבר נהרו לתוך המלכודת.

בשלב הכניסה לעיר היה המ"פ הד'... דוד בתוך "טופז" (כינוי המ"ש הרוסי "בי.טי.אר.") שנסע בשיירה. אחריו בא ה"טופז" של המג"ד יוסי. המ"פ, בוקי, הוביל את הגדוד אל הבלתי־נודע.

מלכודת בין בתים

תחילה חצו את מסילת הברזל, עלו לכביש והחלו לנסוע בכביש הראשי לעבר מרכז העיר. היתה דריכות בלב. העיר בוודאי ריקה. צריך רק להגיע לצומת ולתפוס אותו. דוד חשב בדרכו בדבר הנסיעה הראשונים, "איך נתפס צומת ומאבטחים אותו בצורה ... זה יהיה — חשבו האנשים — מין "טיול בוקר". הצומת ייתפס ושלום על ישראל. דוד ישב במזח בתקופת מלחמת ההתשה. עתה, כאשר התקרב לפורט איבראהים מכערב, הירהר שיהיה זה מעניין להשקיף על המזח מהמקום שממנו השקיפו אליו פעם חיילים מצריים.

את הרהוריו של דוד קטעו צרורות קצרים של אש נשק קל. האש המריצה את הנהגים ללחוץ חזק יותר על דוושת הדלק. ככל שהתקדמו אל תוך העיר, גברה האש. בדרך הלפנו על פני טנק ישראלי פגוע וסביבו כמה כלי רכב אחרים — גם הם שרופים. האש על כלי הרכב ניתכה עכשיו משלושה כיוונים. אנשים החלו להיפגע. בתוך ה"טופז" של דוד כבר היו שני פצועים מרסיסים ומנשק קל. דוד עצמו נפגע קל מרסיס ברקה ופניו נמלאו דם. שערו של גופו ובגדיו.

כשני צידי הרחוב ניצבו בתים בני שלוש, ארבע וחמש קומות. מחלונות רבים נורתה אש, נזרקו רימונים והושלכו מטעני חבלה גליליים. פצצות תול"ר ובזוקה ייבבו ליד כלי הרכב. "שום מארב — נזכר אחד החיילים — לא היה מסוגל להנחית בכמות כזו של אש כפי שהוטפנו מהחלונות, המרפסות ומבוקשים מאחורי גדרות". בתוך ה"טופז" לא איבד את עשתונותיו המכשיר לדוהר. רק תנועה בדהירה ביותר יכולה עוד להציל את יושבי ה"טופזים", שאחריהם בא שאר הכוח באוטובוסים, בג'יפים ובשאר כלי רכב לא משוריינים.

בצומת אחד, באמצע הרחוב הראשי, נתקע ה"טופז" המוביל של המ"פ בוקי. דוד עצר את הרכב שלו וצפה להתפתחות. כמה אנשים נראו קופצים מרכב המ"פ ותופסים פתח של בית. דוד תימרן את ה"טופז" שלו והצמיד אותו לצד אחד הבתים, הוריד כמה אנשים כדי שיתפסו בית. כאשר העיף מבט לאחוריו הבחין שרכב המג"ד יוסי נפגע פגיעה קשה וישנם נפגעים רבים בין יושביו.

אנשי דוד נצמדו לקיר הבית, בריסטם באש את החלונות ושאר הפתחים, כדי למנוע בעד החיילים המצריים מלהשליך עליהם רימונים. ו־

מטעני חבלה. מכיוון דרום של הצומת הופיע לפתע "טופז" נוסף. לעיני האנשים הנדהמים נתגלה הדייר גבי, הרופא הגדודי, עם צוות החובשים שלו. הללו, מסתבר, עשו עיקוף גדול עד שהצליחו להגיע חזרה אל הכוח העיקרי של הגדוד.

אנשי הרפואה הצביעו לעבר המסה שממנה באו וסיכמו ששם ישנה כמות רצינית של כוחות מצריים. אנשיו של דוד נצטוו לקפוץ חזרה אל הרכב, שדהר לעבר המיסה שם התבצרו המצרים. הכוח הבחין בכתרים רבים חוצים את הכיכרות וכן בכוח מתבצר. חייליו של דוד ירו במקלעים ודובים וירו כמה פצצות רדניט. היו פגיעות מדוייקות והיו נפגעים בין המצרים שהיו בתנוצה האלה שהתבצרו, אך כאשר הסתבר לאנשי ה"טופז" היחיד שמספרם קטן ביותר לעומת כמספר המצרים, הבחינו לסגור עליהם, סובבו את הרכב וחזרו אל הרחוב הראשי — אל הכוח המרכזי.

שלושת ה"טופזים" הראשונים, בפיקודו של המ"פ בוקי, חצו את הצומת, נעצרו, ואנשיהם תפסו את הבתים הסמוכים. הרכב של דוד נעצר לפני הצומת. תחת אש יצאו האנשים מהדלת הצדדית, נכנסו לפינת הבית הגדול, טיהרו אותו מחיילים מצריים והוך כדי כך קרבו לגדר האבן המקיפה את הבית. כאשר הגיעו לשם מצאו שהקדימו אותם חבריהם מה"טופז" שבא אחריהם.

המג"ד נפצע קשה

לאורך הגדר המקיפה את הבית שכבו פצועים מרכב של המג"ד. "הבנתי — סיפר לי דוד זמן־מה אחר המלחמה — שהפצועים ביצפים מכל עבר ועלי לזאת מייד למקום טיפול שאינו חשוף לצליפות". דוד פרץ לפתח הבית לאורך קיר האבן. כמה מחייליו, שאיבטחו את השער, פרצו וטיהרו את הבית.

הפצועים הרבים כונסו מייד אל הבית המטוהר. הקיר החיצוני, שלאורכו הושכבו קודם לכן, ספג את פצצת הבאזוקה שירו המצרים והקומה התחתית היתה בטוחה יחסית. הפצועים הרבים הושכבו לאורך המסדרון והד"ר גבי וצוות החובשים החלו לטפל בהם.

המג"ד שכב במסדרון, פצוע קשה. קצין המבצעים מיכה גם הוא היה פצוע. הסמג"ד דודיק, מגיבורי "גבעת התחמושת", נפצע קשה מייד בכניסה לעיר ומצא למוי שנסגרה המלכודת. המ"פ בוקי נותק עם שלושת ה"טופזים" מעבר לצומת.

"אנשים צריכים מנהיגות ברגעים כאלה", אומר דוד. "מישהו שיגיד להם מה לעשות. אם לא נותנים לאנשים להגיע לדפיון כתוצאה מההכיחות שנמצאים בה, הם ממשיכים לתפקד". ודוד, נטל את הפיקוד לידיו.

לבית היתה חצר, גם היא מוקפת גדר אבנים. דוד אסף את האנשים הבריאים ושלחם לטהר את החצר ואת הקומות העליונות ולתפוס עמדות־הגנה. תוך דקות ספורות חזרו הצנחנים ועמם כ־30 שבויים. הסתבר שהיה זה בניין המשטרה המקומית, והשבויים — שוטרים. כולם היו מזויינים באקדחים, אבל לא גילו התנגדות רצינית.

השבויים המצרים ברחו

השוטרים הוצאו לפתח הבית ושם הושבו. לא היה טעם להציב עליהם שמירה שעה שכל אדם היה חיוני להגנת הבית שקיבול של אש ניתך עליו, והם ברחו.

"בשעה 11 בבוקר, בערך", נזכר דוד, "נכנסנו אל הבית. דאגתי שלא יפריעו אותי משום צד, במיוחד מבעד לשער הראשי. השארתי התקים שיצפו ולא יתנו לכוחות מצריים לחצות את הכביש". המצרים ניסו להסתער מספר פעמים דרך הפתח האחורי. העבריה השליכו עליהם רימונים מהקומה השניה והדפו את ההתקפה. המצרים לא נשארו חייבים והשליכו רימונים אלינו. המרחק בינינו לבין המצרים היה עשרות מטרים. פעם אף הצליחו המצרים להיכנס לחצר הרוקמור, שהיה באמצע סיפול במצע, לקח "עוזי" והדף את ההתפרצות.

"היינו מאורגנים להגנה בקומה העליונה. בכל הפינות היו צופים. בצהרי היום החלה להתעורר בעיית המחיה. החיילים קיבלו הוראה לירות בזהירות קצרים, למטרות מוגדרות. נאספה התחמושת מהפצועים ומן הבלתי־יעילים. זו הועברה ללוחמים בקומות העליונות שידו ללא הפסק. על אוכל איש לא חשב. ממילא לא היה דבר. המים במימיות ניתנו לפצועים. בחדרו של מפקד תחנת המשטרה נמצא דלי מים שכבר נעצה בהם, כנראה, שימיים. הדוקטור גיל איתם להוציא פצועים.

"בתוך ה"טופזים" הנטושים היה מזון. יציאה אליהם פירושה היתה הרפתקה ודאית. פעם אחת יצאנו. זה היה בשעה שאחד הפצועים שנשארו ב"טופז" של המג"ד זרק את עצמו החוצה שניות ספורות לפני שה"טופז" התפוצץ. סרל רעמנואל ניצלו את רגע ההתלקחות, קפצו והכניסו את הפצוע פנימה, כשמסביבם מייבבים קליעים.

הנצורים מבקשים חילוץ

כוחות קטנים של מצרים המשיכו בניסיונותיהם לפרוץ לתוך תחנת המשטרה המכותרת הרמטית. קצין הסינע הארטילרי שהיה עם כוח הצנחנים נפגע ברגליו, אך זה לא מנע ממנו לשכב ליד מכשיר הקשר וליצור קשר עם מסיבת השריון שבמסגרתה פעל כוח הצנחנים. היה זה הקשר היחיד עם כוחותינו.

בלמשיר קשר נוסף שניצל שימש לקשר עם שני הכוחות הקטנים שעברו עם 3 כלי רכב לעברו השני של הצומת, שם נאלצו לנטוש את הכלים ולהתבצר אף הם בבתים. אחד הכוחות האלה מנה 4 אנשים וקראנו לו "כוח גיל" על־שם הקשר שהפעיל את מכשיר הקשר. כוח שני, שנקרא בגלל סיבה דומה "כוח יהודה", מנה 10 אנשים, 6 מהם פצועים. שני הכוחות התבצרו בשני בתים נפרדים.

"מזלם של שני הכוחות הקטנים היה שהמצרים לא ניסו להסתער עליהם. הם הסתפקו בירי מכלי נשק אוטומטיים, ופעם בפעם הושלכו עליהם רימונים ונורו מספר פצצות באזוקה".

מעבר לצומת ניהל דוד את ההגנה על תחנת המשטרה וכאשר נשמעו ידיעות מזעקות במיוחד לעבר הכוחות הקטנים היה ניגש למכשיר הקשר ומנסה לעודד את שתי הקבוצות הקטנות הנצורות. איזה אינסטינקט, משחזר דוד, עצר בעדו לשאול מדוע לא ניגש שום קצין למכשיר הקשר ואת כל חילופי הדברים הוא מנהל עם קשרים בלבד. הוא העדיף שלא לשאול. רק בשעות אחר־הצהרים לא יכול אחד הקשרים להתאפק והודיע לו שבוקי, המ"פ, נהרג, ושום קצין לא נותר עמם.

בערך בשעה אחת אחר־הצהרים ביקש דוד באמצעות מכשיר הקשר שיבואו לחלצם. המח"ט, איש שריון, הבטיח לשלוח כוחות חילוץ ועודד אותם להחזיק מעמד. כחות שריון שהאזינו לקשר הציעו את עזרתם. המח"ט אסר עליהם ליטול יוזמה מחשש שגם הם יסתבכו. אף שהמצב היה חמור — היו עשרות פצועים והרוגים, התחמושת הלכה ואזלה ומזון לא היה — לא היתה בהלה. המפקדים הפצועים עודדו את האנשים ואלה פעלו במשמעת מרץ ומסירות.

הטנקים לא קרבו

כאשר הבטיח המח"ט שיבואו לחלצם, בישר זאת דוד לאנשיו והמורא שלו ושלהם עלה. בשלב מסוים נראו שני טנקים ישראליים דוהרים לעברם במפזים סגורים. הצנחנים ניסו להסב את תשומת לבם של נהגי הטנקים אך לשווא. באמצעות הקשר עם החטיבה סוכם קודם לכן, שכאשר יתקרבו הטנקים לנצורים יזרקו כמאות וארגזים לסימון. האנשים הסתכנו, יצאו וזרקו ארגזים כמדובר, אך הסימון לא נקלט. הופעל אקדח זיקוקין ללא תועלת. לבסוף נזרק רימון־עשן צבעוני יחיד שהיה ברשות הנצורים. הטנקים הסתלקו בו בזה תם נסיון החילוץ. האכזבה טורענים, כי "אם מפקדי הטנקים, שהובילו עבורם תחמושת ומזון, היו משתוללים, היו רואים את הסימנים".

במשך שעות אחר־הצהרים עדיין היתה לאנשים אמונה שיבואו לחלצם. התחמושת הלכה ואזלה. הרעב הצמא הציקו. פצועים רבים נזקקו לעירויים ולערויי דם. התקווה שישלח כוח חילוץ הלכה ונגוזה. יוסי המג"ד, שהיה פצוע קשה, מספר שדוד התרוצץ ללא הרף, עודד את האנשים, אירגן חלוקת תחמושת בין העמדות, ניהל את הקשר עם החוץ ועם שאר הכוחות הנצורים, והשיב בעצמו אש.

מתוך האמונה למכשיר הקשר הבין דוד שמח"ט השריון מנסה לארגן כוחות לחילוצם, אלא שכוחות אלה אינם מצליחים להגיע (הכוחות שנפגו אחריהם בכניסה לעיר מצאו את עצמם לבודים אף הם, אך הספיקו להחלץ). יחידת שריון ניסתה להגיע אליהם בעיקוף מצפון־מערב ונכשלה. כוח אחר שנשלח לעברם הסתבך עם מצרים שהסגירו את עצמם, ולא הגיע אליהם.

בשעות אחר־הצהרים המוקדמות, כאשר חצה דוד את חצר הבית לעבר גדר האבנים, הבחין בתלולית. זו נבדקה ונתברר שהיא גג בתקר. הבונקר נבדק וטוהר ברימון ורחץ. בערב, כאשר נתברר שלא יהיה חילוץ, הוריד דוד את הפצועים לבתקר. הדבר הוסיף להרגשת הביטחון שלהם.

עוד 18 לכודים

ברדת החשכה חשב דוד כי יש לקבץ אל בניין המשטרה את שני הכוחות הקטנים הלכודים מעבר לצומת. גיל, הקשר, הדרך, באמצעות מכשיר הקשר לשלוח חוליה של שני אנשים בריאים לעבר בית המשטרה. הם לא ידעו לאן להגיע, והקבוצו סימני ניצנוץ. כאשר הבחינו האנשים בנצנוץ יצאו לעבר תחנת המשטרה ונתקבלו בקריאות שמחה. אחריהם יצאו שנים אחרים ועמם פצוע, וחצו את הצומת לעבר תחנת המשטרה, וכן, באמצעות הוראות במכשיר הקשר, פינה גיל הקשר את כל הפצועים.

כאשר גיל ועמו עוד צנחן עמדו לצאת אחרונים את הבניין, הבחינו בדמויות שלא ראו קודם לכן, וכבר עם פתחו באש. אולם הצלליות נראו להם מוכרות, משום מה, והם היססו. נתברר שהיו אלה 18 מחבריהם לפלוגה, שהיו נצורים אתם כל אותו יום, בלי שכוח גדול זה, שלא היה לו מכשיר קשר, ידע דבר על שני הכוחות האחרים.

גם לכוח זה היו פצועים, וכאשר נפגשו עם גיל סיפרו, שהם היו בטוחים שנותרו אותם ולפיכך החליטו להעמיס את הפצועים על רכב שנותר בפתח הבית ולנסות לפרוץ

(סוף בעמוד 31)

בניין המשטרה (1) בתוכו התבצרו הצנחנים לאחר שנלכדו בעיר סואץ. גדר־האבנים המקיפה את הבית שימשה מחסה, לפני הפריצה לבית, לפצועים וללוחמים. על גג הבית הציבו הלוחמים חוליות לחימה שהשיבו באש לעבר המצרים שצרו מסביב וירו מגגות בתים בני 6—5 קומות לעבר בניין המשטרה בן שתי הקומות. בחצר הבניין הנצור נמצא הבונקר אליו הועברו הפצועים מעבר לצומת (2) מצאו מחסה בבתים 3 כוחות קטנים יותר, שפונו בערב אל הריכוז המרכזי של הכוחות, בבניין המשטרה. מצבים מצריים (3, 4) מהם נוהל הקרב נגד הצנחנים. גם מגגות שאר הבתים, כמו מחלונות הקומות הגבוהות ומעמדות אחרות, נורתה אש באזוקות, נשק בינוני וקל וכן נזרקו מטעני חבלה. מאמצי פריצה עיקריים של המצרים נעשו דרך הפתח האחורי, הנסתר, של בניין המשטרה וכן דרך הפתח המזרחי. שני נסיונות אלה, כמו נסיונות אחרים, נהדפו.

נתיב הכניסה למלכודת — ודרך ההחלצות: הצנחנים היו בטוחים שיגיעו לצומת "ללא בעיות". מלכודת אש סגרה עליהם והם נחלצו, לאחר מסע מפרך עם פצועים רבים, לאחר שעות לחימה רבות.

דוד מתפלל תפילת־שחרית בבוקר ה־24 באוקטובר, רגעים ספורים בטרם עלה ל"טופז" שהובילו לתוך המלכודת בסואץ. הצלם מיכה בר־עם ("במחנה"), שמזדמן למקום, להנציח את המחזה בו חייל ישראלי מתפלל במבואות סואץ ושבויים מצרים מביטים בו בפליאה.

„כאן קצה אחד. המולדת לנו תשכח לך אות לה"

דפים מתוך מחברת ימים במילואים (ד)

מאת חנוך ברטוב

הושענא רבה, 17 באוקטובר

מי שאין לו בראשו, היתה אומרת לי אמי, יש לו ברגליו. עד תל־אביב רצתי כדי לשמוע שמ בערב, בחשאי־חשאין, כי בשעה זו ממש צולח כוח שלנו אל הגדה המערבית וכי בנאומה של ראש הממשלה בכנסת מחר (בלומר, ב־16) תמסור ראש־הממשלה על ההתפתחות הזאת.

קמתי השכם בבקר ואצתי אל המקום שלא הייתי צריך לצאת כהוכו מלכתחילה. כדי להרוויח זמן, פסחתי הפעם על באר־שבע ונסעתי בקו הקצר ביותר, דרך עזה והרצועה, לאל־עריש. כשנכנסתי לתחנת־דלק באשקלון, גיליתי שאבד לי מבסה־המיכל ובזבזתי שעה ארוכה עד שמצאתי איזה תחליף. כשהולך — הולך!

למזלי, היו הכבישים ריקים, והבוקר, כך נדמה היה לי, נעשתה לי ממש קפיצת־הדרך. בצהריים נעצרתי לפני חבל ממורסם בתחנת־ביקורת באל־עריש. חייל ממרמטע ועיקש עמד ליד החבל, וכשלא הצגתי את הנייר האחד שלא קיחתי מצוייד בו, לא הניח לי לעבור. לשווא ניפנפתי בכל הניירות האחרים, ניסיתי את שיטת „דחילק" ואת „זה בסדר". מה אני עושה? מצידו אני יכול לחזור לתל־אביב.

מצאתי אומנם נחמה בזה, שהסדר המרובע חוזר ומשתולל. אות היא, שכבר התאוששנו ואנחנו חוזרים אל עצמנו. אך אף שאותו חייל צעיר ממני בשנים, הנה אני גדול כמנו בעקשנות. הפכתי פני, נסעתי במהירות־אימים עד באר־שבע, וכמו במרוץ־שליחים חטפתי את טופס־הקסמים ועשיתי את כל הדרך חזרה. הלך לי כל היום.

מבחינה אחת בלבד לא הצטערתי. הריני נושא את מראה הנשים הצדקניות וילדי ישראל שעמדו בפתח הקיבוצים והעיירות והשפיעו על החיילים משקאות, עוגות־אגבל, גדרות של אהבה ואת אל נשבת.

כנגר זה בגדה בי השמש, ואילו הירח מאחר לעלות ערב הושענא רבה. בין אל־עריש לנחל־ים היה כבד חושך מצרים, ולא ידעתי מה אני מעדיף — את הכביש הריק או התגלותו הפתאומית של רכב שאורותיו מאפלים. מכל מקום, הכתוב „שומר פתאים ה'", נתקיים בי במלואו ולמחנה הגעתי בשלום, ואפילו לקחתי־חלק בחזיון סוריאליסטי — חבורה ניצבת במדבר בלילה שבין ה־16 וה־17 (ורק מאוחר יותר נודע לי איזה קרב־דמים התנהל בסהלכו ובסופו), צופה בהבהקים ובפצצות־התאורה ומאזינה לסצעד הנאומים בכנסת. כל ה"ב הנאום כולו. גם זאת קשה לשכוח.

זה אתמול. הבוקר הוברר לי, שבגיזרה הזאת לא יקרה בלום. נסעתי לעבר מאסה. מאז שלשום נעלמו בוחות רבים אשר התרכזו לאורך עשרות הקילומטרים האלה, ובכללם חבורות־הענק של נשר הצליחה. כל הכוחות, אמרתי בלבי, כבר זורמים אל ממערב לתעלה ואני — איפה אני?!

מי העלה על דעתו, שבעת בוקר זו מחלקת אחד הקרבות המרים על השליטה על ראש־תגשר, שהצנחנים נתונים בו מאז הלילה, שכוחות שריון גדולים עתידים לנהלו כל היום כולו. כל מי שיודע כמה בלתי־נתפסת המלחמה עד שנלבדים ברישתה, לא ישתומם על כך ששוב רימה אותנו הבוקר הצת. בציר ססונטאני — הכביש המושך לגשרי הפידאן — משכה אותנו תנועה ערה של רכב ופגינו (אני נוקט לשון רבים, משום שהיה אתי גם יואל רפל מרשות השידור) ימינה. אלה הם ימי הסוכות, ובל דרך נראית לי כאילו כה עברו בני־ישראל בלבתם מסובות לרפידים. עכשיו, בכיוון ההפוך, נעו החלימים, הכביש היה מפורר מזחלי הטנקים, מנוקר מן הפגזים, ומרחוק נשמעו ההתפוצצויות, אבל בחול יבבו חבורות וסעדו את לבם, צעקו שלום לצהובה שלי, דחפו לידינו גלויות ומספרי־טלפון. לרגע אתה שוכח שאתה מתקרב והולך לקו־האש.

רק שפתאום מנפנף מישהו באגרוסיו, צועק בקולי־קולות, ורק לאם־לאם מתברר שהוא משלח אותנו לאחור. כאן כבר לא מסתובבים. רובצים. רק לפני שעה היתה כאן הנחתה ארטילרית, מסביר לנו הקצין, „אבל זה גשם. אתה לא יכול לעשות נגד זה שום דבר. גם עכשיו מתחילים לטפטף". שומעים התפוצצויות. „זה שלנו. זה שלנו", מנחמים אותנו.

כה שמדאיג את החיילים: „מה המצב בארץ? מתח גדול שם, בארץ?"

מרגיעים אותם. קצין מראה לנו ראש של דיונה אחת, שמפקד הכוח, אל"מ י', הגיע אליה לפני שעה קלה, „לשתות קפה", ואנחנו מטפסים ועולים אליו. זהו גבר כבד, מוצק, שקולו עמוק ופסקני. אפשר כמעט לומר עליו, שהוא ממשפחת גנראלים, אבל חינוכו היהודי־המסורתי עולה בנוסח־דיבורו.

„עם ישראל יתקיים עוד אלף שנה וברוח כזאת צריך להלחם"

זהו כוח מילואים, שהתגייס ביום־הכיפורים וירד מייד לסיני. המפקד מתאר מה התרחש מאז נכנסו לגיזרה הזאת, מול הפירדאן:

„באתם ביום שקט, אם כי אני דווקא חשבתי שהבוקר ימשיכו בגבריותם, מאחר ששלשום התלבטו על הרכס הזה שממול (ייזכר בתולדות המלחמה הזאת כ„הברגה" — ח.ב.)... רגע, מתי זה היה שכבשנו את הרכס חזרה? אתמול? לא, שלשום... אם כך, לפני שלשום הסתלטו על הרכס, בגג מצב שהפסחו שני קים על שני ק"מ. התחפרה בו חטיבה של חי"ר עם תול"רים, טילים נגד־טנקים, מקלעי „גוריאנוב", הציבו מאחור את הטנקים — וחיכו לנו...

„זה שלב מאוחר, אם לדייק. הסיפור מתחיל קודם. אנחנו בגיזרה מאיזה יום? — לא זוכר איזה. ביום בואנו ניסו לתקוף אותנו והשמדנו להם ב־30 טנקים. גם לי היו אבידות, אבל הם לא הצליחו להבקיע ולחדור. נשוב עכשיו אל מה שקרה שלשום. בלילה שלפניו הדרו ובנו את המוצב (ב„הברגה"). אותו לילה החליף אותי כוח אחר, ועם אור ראשון, כששבתי עם הכוח שלי ונכנסתי לקו, התקשרתי עם המחליף ואמרתי לו לצאת. תוך כדי יציאה עלה על מארב מצרי, ונפגע לו טנק. על הכוח שלי זרקו פצצות תאורה. התחלתי להבין, שבמשך הלילה התחפרו כאן המצרים ותפסו את המקום. פתחנו בקרב, שנמשך — כמה? — שש שעות, עד אחת בצהריים. זאת־אומרת, שבע שעות. עבדנו לאט מאוד, כדי להתגבר על החי"ר ועל הטילים בלי להפגע. הפעלנו אמצעים שונים וחיסלנו את הכוח... אני לא יודע לאיזו דיוויזיה היתה שייכת החטיבה המצרית הזאת, אבל אני יודע שהיא חדלה להתקיים. לקח לנו עוד יום — אתמול — לטהר את השטח.

„איפה הקו בשעה זו?... לפניכם אתם רואים את הרכס שאנחנו מחזיקים בו — את הטנקים שלנו — זה כחמישה קילומטרים מן התעלה. שמאלה מסנו — תעוז שלנו לשעבר. הכוח הקדמי — שלושה ק"מ מן התעלה".

בין שאר שאלות, הוא נשאל מה דעתו על להימת השריון המצרי.

„אני עוד כועס על הדברנות שלנו בתקופה שאחרי ששת הימים, על הפרסומות שעשו למגינות של צה"ל, על כל ההסברים המדוייקים במה אנחנו טובים ובמה הם אינם טובים, כל מה שהיה בו כדי לעזור לאויב. עם הפירסומים הללו עשינו הרבה שגיאות. אולי מפני שאז חשבנו, כי זו המלחמה האחרונה שלנו. הלוואי שהייתי בטוח שזו — הפעם — היא המלחמה האחרונה. אבל עם ישראל, מי שמכיר אותו, קיים — כמה? אלפיים שנה? — ונלחם".

עמיתי מבקש, בשביל הראדיו, סיפורי גבורה.

„סיפורי גבורה? אחרי המלחמה בשחוד. עכשיו צריך להלחם. מי ששואל בשעה זו על גבורות, זה כאילו הוא מבקש לדעת מה התשלום בעד המלחמה הזאת. אם נצליח לארגן במה עשרות שנים של שקט, זה יהיה שכרנו. לא הגבורה היא הסיפור — כי אם השיטה. אנחנו צבא מודרני, מפותח מאוד. והשיטה היא שעם ישראל — מי זה עם ישראל? כולנו — נלחם. עובדה היא, שאף שהמצרים צלחו בבות גדול ועם ציוד צליחה מעולה, שאיפשר להם למתוח גשרים תוך עשרים רקות, והם צלחו במקומות שלא ישבנו בהם, הצלחנו — תוך ימי־לחימה ספורים — לבלום אותם. על בשרנו.

„הסוראל? אני לא מרגיש הבדל גדול בין המוראל היום לבין יום הכיפורים — או יום ראשון — כשהגענו לקו. מצב־הרוח לא היה עליז, כי ידענו שהיו נפגעים. אבל היום אתה רואה, שבלמנו כוחות עצומים. מנצלים הצלחה. מי שתיכנן את המהלך במו שאנחנו עושים אותו עכשיו, עשה זאת בצורה מאוד חכמה ומיושבת. עם ישראל עתיד להתקיים עוד אלף שנה, וברוח זו צריך להלחם. זה שאני יושב עכשיו אתך כאן ומספר לך, ושותה קפה — זו הערכתי. ואשר לגבורות, כל מי שהיה פה ביום כיפור, שנלחם, שבלם — ניבנד ישראל, כל אחד — גיבור".

דבריו הבוטחים של אל"מ י' חוזרים אלי שוב מאותו בוקר מסופסף פגזים — שלהם ושלנו — על ציר ספונטאני. אותו בוקר לא ידעתי במה בוראים — ואוכלים — היו הקרבות שהתנהלו על הציר הזה, על דיונות החול שלפנינו ומעם מערבה להן, ממש על התעלה, לפני שמונה ותשעה ימים. כאן, על הפירדאן, שילמנו שוב מחיר כבד לפני שלמדנו שאנחנו נתונים במלחמה מסוג חדש.

(זה המקום להתעכב רגע. ברשימה הראשונה בסידרה זו סיפרתי על קצין וסמל שניצלו מתוך כמה צוותים של טנקים שנפגעו ביום כיפור במארב על ציר זנונית. סיפרתי על טייס שצנח מתוך מטוסו, על השניים שטיפלו בו ועל הקצין — אלי היה שמו — שהלך ביום א' להזעיק עזרה ולא שב. סיפרתי עוד שבמוצאי יום ב' שמעתי חיילים קוראים: „זה אלי..." וכי תהיתי אם אין זה אותו קצין.

סילפן אלי עכשיו אחיו. לפי סימנים שונים — בכללם שמו של הטייס ששב מן השבי וביקר אצל המשפחה — אין לי ספק בזהותו — סרן אלי רן (ויצמן) ז"ל. הוא אכן חזר בשלום למחנה, אירגן מייד יחידה חדשה של טנקים בכוח של לי, ועם הכוח הזה יצא למחרת לקרב באזור „הברגה" והפירדאן. האח סיפר לי מעט על גבורתו בקרבות האלה, אשר בהם נפל).

תוזר אלי קולו הבוטח של המפקד. חוזר קולו של איש חיל־הקשר המשרת עם התותחנים, שנפצי פגזיהם נבנסים לתוך דבריו: „אתה מקלים? בן, אני בקשר שומע את כל המלחמה... מעודד מאוד מן ההצלחות... בין היתר, חיל הקשר תרם רבות לנצחוננו הקרוב. אנחנו בין מערכות הקשר המובות בעולם...".

דבריו של החייל הזה, בחור מאשקלון, הם כמין דבש הוק בדבריו של י'.

וכמה אחריו, על אותו סרט מאגנטי עצמו, שיחה עם אחד מעמיתי, עתונאי בכיר ששירת באותו מה־שריון שהוכה בל־בך בפירדאן. מפיו אני שומע על הרכב שנפגע, על מפקדים שנפלו בזה אחר זה. אני שומע את קולו: „...אמרתי את זה לבי: אם אני יוצא חי מן המלחמה — יש שאלות נוקבות. לא יודע איך יענו לי... (והוא מפרט ומפרט, בתנאי מפספים, וחותם:) נגמור את המלחמה — חשבונות אחר־כך".

בלבי, באותה שעה, זה העיקר, המלחמה, וכל

„וכך, פתאום, לא היו עוד יריות. יצאתי מתוך הגמ"ש והתדחקתי לעבר השדה..."

היתר נדחק, כמעט נשכח, מפתיע כדאני שומע עכשיו אותו חוזר מן הרשמקול.

הריני מגיע לציר ספונטאני, מפליג דרומה, לציילון.

בכל־זאת אצל „ברן" — אבל לגמרי מרחוק

בציילון, בלומר במקום שעוד לפני יומיים־שלושה היה מוקד פעילותו של האלוף שרון וכוחותיו, היתה עכשיו דומיית משונה. כמו אחרי „מחארם". ואילו בציד שהתלבים ומתלקחים עליו קרבות עזים מאז הבוקר, אפשר לנוע רק ברכב קרבי. יש גבול שה„צהובה" העליזה שלי לא תעבור.

אני מנסה את הרס"ן הירושלמי הממושקף, האיש אשר תחילה לא הבינותי במה כחו גדול ואחר־כך הוסבר לי, כי זהו „עושה הנפלאות" של האוגדה. אל תראהו שאינו נראה בדיוק כאיש ווסס־פרינם. כשהתברר שאין מספיק משקפות לסנקיסטים, הסך הגבר את תל־אביב והמציא את הסחורה. פנסים — פנסים. השיטות הישנות, מתבדר, עודן השיטות הכי־יעילות במצבים נואשים.

לארגן לי היום „הסעה" מערבה — אין אפילו ידידי הנמרץ מסוגל. בנגד זה מציעים לי קציני־הקישור הממוקמים בשטח לעבוד לסיפקדת הכוח של ברן, לא רחוק מכאן. תראה בבר, הם אומרים לי, שם, למטה, על אחת הדיונות.

זהו סיפור־תיי — התיפוש אחר „ברן" שאיננו. „האלוף אדן והתפ"ק שלו נמצאים אי־שם לפנים, בעבי המלחמה, מתברר לי בסופו של סיול ארוך בין ה„רכבים", בחול הטובעני, מציץ אל סתחת לרשתות־ההסוואה, צופה במטוסים שלנו, בפטריות־הסילים שלהם, רואה פתאום שתי תיבות צרות הניצבות להן לבדן בחול (מסומנות היטב ברכוש צה"ל) — ארונות־קודש של הרבנות הצבאית, מגלה את ידידי משכבר הימים, צביון. חיילים זקנים אינם מתים לעולם. צביון שוב עוסק — בהתלהבות שלא פגה לרגע — בחינוך.

„טוב מאוד, שב והעזור לנו להדפיס דף קרבי!"

„רגע, אני פה —".

„שב ותדפיס!"

זו אינה בדיוק הכיומנות שלי. לפני ימים אחדים, בגיזרה הצפונית, סייעתי לקצין־חינוך במלאכה בזו וקיבלנו שנינו חסיסה רצינית מאיזה קצין בכיר־לערך, שהסביר לנו ש„סה לא צריך את השטויות האלה". אמרתי תודה והלכתי הלאה.

לצביון אין לסרב, ועמיתי דק מרגלית ואני „מתקתקים" עלון על גליון סטנסיל: מידע, פרבינות, הומור, ציונות, הכל. מפחה יש בידי תעודה־יושר, והריני מצטרף אל הכתבים המגנסים לגעת מערבה. קצין אחד (שאינני יודע מה תפקידו, אבל ברור שהוא משתדל מאוד לסייע, הואיל ומטרידה אותו התחושה — המוצדקת — שלחימתו הקשה והנמשכת של הכוח הזה אינה ידועה בציבור) נעשה לנו למליץ־יושר.

בשלב ראשון אני מגיע אל החמ"ל, השונה מאוד מאלה שראיתי עד הנה. זהו אוהל ענק, פתוח לרוח המדברית — ומצוייד — נוסף לכל המפות ומכשירי־הקשר — בכיסאות מתקפלים קטנים. איני גלאה מחזרה על אחד הגילויים המרשימים ביותר במלחמה הזאת — ישראל השקטה, זו של הגברים הצעירים בעלי עצבי־הברזל ומחשת־הזהב. כל אימת שחוזרת ועולה הקינה על „הנוער שלנו", בנוסח „אם הראשונים כבני־אדם, אנחנו כחמורים", הריני רואה את חבורת המפקדים הזאת, המקצועית לעילא, הפועלת בהשקט ובביטחה, המדברת עברית הסבנית ואחראית. בדברי אלתרמן: „יש יפות ממנה — אבל יפה כמוה אין".

לי זה לא עזר. ראש־המטה אמר בלשון חד־משמעית: „כרגע אי־אפשר לחבור לאף אחד מהכוחות הקדמיים שלנו, ואין אמצעים להעביר אתכם. לקראת מחר (ה־18) — במידה שהמפקדה הזאת תזוז, ואפשר יהיה להתקדם בהליקופטר, ניקח אתכם". וכאן מיטשטש הקרזן של אוגדת „ברן": „אני לא יודע איך המצב באוגדות אחרות, אבל אנחנו שקלנו והחלטנו לא לצרף בשלב זה כתבים לקו הראשון. אין כמעט מח"ם שאצלו בחבורת־הפיקוד לא היו נפגעים בצורה זו או אחרת... זו לחימה, ויורים, והאויב אינו יודע מי לוחם ומי כתב, וזו הרגשה לא טובה, שאדם שאינו לוחם ואין טעם שייפגע — ייפגע...".

הדובר הוא אל"מ צ', ראש המטה של אוגדת „ברן". הוא נפצע קשה בעבר, ועקבות הכוויות ניכרים היטב בפניו ובידיו. בשעה מאוחרת יותר הוא מתפנה וסוקר את פעולות הכוח משעה שאני עוד ניסו ועד ליום הקרב הקשה הזה, שנסתיים עם שקיעה. אני מתרשם כבושר־הביטוי המעולה שלו, אבל אני חש שנכונותו להרחיב את הדיבור אינה מבוונת רק לפצות את העתונאים, כי אם יש באן ביטוי להרגשה, שללחימתם הקשה והרצופה של אנשי האוגדה לא ניתן ביטוי ראוי, „הואיל שברן הוא איש צנוע ועניו ואינו רץ כל יום עם הצהרות לעתונות, וכן המפקדים האחרים.

„בסך־הכל זו אוגדה, נדמה לי, שלא היה לה יום אחד של מנוחה מן הרגע שהגיעה לסיני, ביום השני למלחמה. היא נלחמת כל הזמן, החל מפתחי הצירים סרומאני ועד לגיזרה המרכזית (בפרוץ המלחמה הגיעה יחידת קומאנדו מצרית לכביש רומאני־באלוזה, ובמארב פגעה בכמה כלי־רכב שלנו — ח.ב.). זה כוח שספג הרבה, עשה הרבה, כמעט לא היה יום אחד שלא היינו מרכז הכובד, גם בגיזרה הצפונית וגם בגיזרה הזאת.

„כוחות אחדים עברו ודבעו תוך בדי גיוס ואירגון הכוחות. למרות שהיינו מתוכננים לזוז רק 20 שעות אחרי הקריאה, התחיל בוה אחד — של נסקה — לנוע על מובילים כבר 12 שעות אחרי הקריאה ושאר הבוחות התחילו לנוע על שרשראות. הכוח של פ', לדוגמה, התחיל לנוע מבסיס בדרום־הארץ על שרשראות עד רומאני, ומשם נכנס בכי־ברין לקרב. כוח זה עשה על שרשראות מהלך ארוך יותר מאשר בכל שבת הימים. הוא הדין בכוחות נוספים, שנעו גם הם מבסיסים שונים בדרום הארץ על שרשראות עד לקו. כבר ביום השני התלבנו בקו בלחימה בגיזרה הצפונית. למחרת, ביום השלישי ללחימה, ירדנו כוחות שונים שלנו, בלחימה רצופה, מאזור רומאני, והתייצבנו מול הגיזרה המרכזית, מדרום לאזור החיץ החקלאי, בגיזרת־צליחה מדבזית של המצרים, מול הפירדאן. נלחמנו עד למים, עד לגשרים, בשטח סיאטאם את כל השבת.

„פה היתה לנו הפתעה. ליד הגשרים, באזור הפירדאן, החמנו מאסה כרובות של טילי „סגר" ו„סאגר" ובסוחי־מנע גם ארפ"גי, ואז היה לנו ברור — באותו יום לחימה — שאנחנו נתקלים בטאקטיקה חדשה. את הלקחים למדנו מהר מאוד. לקראת הערב, באזור ניתקנו מקו־המים, וכברנו גל אחרי גל. בפדר, לקראת ההורדה, היה קשה שבו הוכח שוב, כי מי שיש לו עוד קצת אורך־נשימה הוא שמצליח. ואף שהיינו במצב לא־נוח, ביום לחימה ארוך, הם נשברו.

„לאחד אותו קרב, במשך כמה ימים, המצריים שוב ושוב על אותה תרגולת: בלילה הם מנסים להתקדם ולהרחיב את אחיזת החי"ר מסתנן ומתחפר כתעלות, וביום הוא לך — כמו באגדה הוונית של זריעת שיני ה... — גל אחר גל. את עיקר העסק הם מתחילים מהבוקר. התקפות מאסיביות של רגלים מתוך טנקים וטילים באגפים, בעוד מערך הטנקים הנגד־אוויריים שלהם, שהוא אחד הצפופים ביותר אם לא הצפוף שבהם, אינו מניח להיל־האוויר להושיט לנו סיוע ישיר. ובכל־זאת, בתוך מאימה, הצלחנו לשבור את ההתקפות, ימים שנשברו בין שלוש לחמש התקפות. הם ברים, מתארגנים, ושולחים גל חדש. הם שאצלם אין פינוי נפגעים — בניגוד למה שהצצומים שלנו לחלק בל אדם — שרק להגיע אליו. לא פעם נפגעו אצלנו אנשים בחילוץ — קידום של הליקופטרים לקו והוצאתם על־ידי טנקים וגמ"שים. ואילו מי שלא הגיע בבוחות עצמו חזרה לקו הופקר ומת.

„בתקופה זו יש ניחות קצרות של שלהם, בחסות מסריית הטילים. השריון עשה עבודה מצויינת בהגנת נגד־מטוסים פגעו במטוסים, בכמה טילי „פרוג". יש תוצאה „באחת — למדנו מיום ליום. מספר הטנקים שלנו ירד מיום ליום. כך עם תיקון טנקים ו... טנקים שלא נשרפו, כמעט כולם תוקנו וחזרו לספולה. יש טנקים שנוסעים ובהם שלושה... חורים. חרף הלחימה המתמדת, יש לנו ... מתחדשים...".

לתוך דבריו של צ' נבנס קולו של אדם ... ביר לנו, שעכשיו שמחת־תורה:

„אולי זו סמליות בלבד, אבל עובדה שכולנו מחזיקים ביד עתון שרואים בו את מוצב המזח יוצאים ובידם ספר תורה. זה קיום עם ישראל...". ומייד לאחר זה ... על היין: „...מועדים לשמחה, חגים וזמנים ... את יום השמיני חג העצרת הזה, זמן ... מקרא קודש זכר ליציאת מצרים...".

אותן שעות חוצים גדודי שריון את ... לתוך מצרים. באן, מתחת לאורו הכישופי ש... רוקדים ושרים „דוד מלך ישראל" ו„אלה ... לבי — חוסה־נא ואל תתעלם". גשר סמוי ... אותנו לדורות רחוקים. בין החול לבין ה... מתמלא המדבר כסנהדרין גדולים.

השעה 17.15 — הגשר נפתח לתנועה

קדם לאותה שעת־עדב מאוחרת ... הארוך, המגיע אלינו מתוך מכשירי־הקשר, סימונים המשתנים והולכים על המפות. המסה קולטים ומשדרים, מדברים בקולות. אבל השלווה המדומה הזאת אינה מבטאת החרדה. ידיעה על כח שריון של הדיוויזיה ... עית הנע מתחומי הארמיה השלישית צפונה, המערכה הגדולית הזאת, נהפכת אחר־כך לקרב גדול. הצנחנים נלחמים על ראש בתי הגדות. הקמת הגשר טרם הושלמה עדיין בעיצומו של הקרב.

אך גם בשעה זו, איך להסביר זאת, כך בטחון אותם „דברים קטנים", לא ... שבבר אמרנו שנמחו ונעלמו מתוך חיינו ... נתגלתה מחדש עוצמתם: המשפחה הארצית הקטנה. איך אפשר להגיע לאיזו דיונה בסיני ... למצוא לפחות בן־דוד אחד, מ„צוות ההיסטוריה" והיסטוריון שני, מוותיקי הבריגאדה, וקצין בחיל האורחיים מו"ל. ואיש חיל־האוויר, ש... וחזרתי ופגשתי אצל חברים. את הכוח ה... יבין זר. את עוצמתה של המשפחה הנצורה לא הביא האויב במניין שיקוליו.

אף שגם אני תלמיד היסטוריה, רואה אני ראשונה את ההיסטוריון כשלוחו של העת... ימי הסוכות בצירי עכביש־נחלה־טרטור־ל... יסופר עוד רבות בדורנו ובדורות הבאים. אני רושם רק משהו מתוך המעט שקלטתי. בל — שוב ושוב — על הצנחנים:

„עד ההסלת הצנחנים למערכה, לא בידינו לפתוח ציר אל מצמד (הנקודה שבה הכוחות ומאוחר יותר נמתח הגשר). ... בלילה שלפניו הגיעו לשם מחות וחלקם אל הגדה השנייה. הציר עכביש־לכסיקון־נח... היה בשלטונו בידינו.

„המשבר החל הבוקר (ה־17) ... והלודים. בל בוחותינו היו תלויים בצינור היחיד שהחזקנו בו לאורך כבישי עכביש, לכסיקון. בעוד החי"ר שלנו עוסק — בעזר שריון — בביעוד האויב באזור החווה ה... לאורך ציר טרטור (בביש מקביל לעכביש, כסר אחד מצפון לו). וצנחנים אלה מתקשים במשימתם — סתח האויב, ב־9.30, בה שריון ורגלים חזקה, והטנקים שלו הגיעו ... הבבישים טרטור־לכסיקון. צומת זה מרוחק יותר מחצי ק"מ מצומת נחלה־לכסיקון. החיים של בוחותינו.

„על אף האבידות הניכרות שנגרמו ל... שלנו, הצליחו למנוע בל התקדמות של חי"ר לעבר צירי עכביש ונחלה, ואילו כוח שריון האלוף שרון הצליח לסתום את הפירצה ב... טרטור־לכסיקון. מאותו רגע החל הגלגל לה... לטובתנו.

„יש להזכיר, שקרבות אלה והתרפפה ה...

„עכשיו הרגע שאנחנו חזקים ויכולים לעשות סדר בעניין"

(המשך מן העמוד הקודם)

ת לא הביאו להפסקת עבודתם של אנשי
דסה, שעמלו בהכנסת גשר הדוברות למים
תקנתו למעבר. כוחות שלנו, שצריכים היו
לות כבר בלילה, מצאו עצמם מעורבים, לקראת
קר, בקרבות נגד הכוחות המצריים באזור
יחה.

„בעוד במשכת התכתשות עם כוחות האויב
דולים בגזרת טרטור, נפנו כוחות שריון אחרים
לקדם את פני החטיבה המשוריינת ה־25,
צה מדרום. אילו השיגה אותה חטיבה אפילו
ב חלקי ותפסה את צומת לקקן (המחבר את
עכביש ולכסיקון) היה משתבש מיבצע־
ליחה כולו. הכוח של אל״מ ב׳ נערך הן למניעת
בה הזאת והן לירי בכוח המתקדם צפונה.

„באותו זמן דהר כוח־שריון שנוסף, בפיקודו
אל״מ א׳, כמה עשרות ק״מ מערבה, והתפרס
הפך שהשריון המצרי היה לכוד בין בחוותינו
ן האגם המר הגדול. גם דרך הנסיגה דרומה
חסמה בעדו".

מוסיף ההיסטוריון, ד״ר אלחנן אורן, שדרך־
דרך מצטיינת גם ביובש מדוקדק של איש־מדע,
בלהט עצור של מי שמשקיף על העבר בעיניו
העתיד: „יתכן שביום הושענא רבה כדאי
זכיר, שאזור הקרב הזה קרוב מאוד למעבר הצר
האגם המר הגדול והקטן, באזור שדה התעופה
ית. זהו, לדעת ד״ר מנשה הראל, נקודת־
עבר של בני־ישראל בצאתם ממצרים. הכלים
פסים של החטיבה המשוריינת ה־25 שניצלו
כת־האש — כלים אמפיביים — ניסו להמלט
דך האגם ונפגעו. נתקיים בהם — סוס ורוכבו
ה בים".

בחמש אחה״צ ראינו על המפה איך נמוחה
ל הכוח שעיגרה הארמיה השלישית צפונה.
בצפון נבלם נסיון נוסף של הדיוויזיה ה־21
ץ לאזור הצליחה, על־ידי הכוח של אל״מ נ׳.
ש ורבע הושלמה הנחת גשר הדוברות,
וצפה תחת אש קטלנית. במשך הלילה יעברו
ות גדולים ותתחיל המערכה הגדולה בעורפו
הצבא המצרי.

אנחת רווחה ראשונה

שמחת תורה, 18 באוקטובר

מן הרשמקול עולה, בין השאר, משפט שאמר
הבר: „תהיה רעידת־אדמה במדינה הזאת,
דת־אדמה". ואני שומע את קולי, המשיב:
דם־כל מסיבת־נצחון, והחשבונות אחר־כך".
לשחזר בנאמנות מה עבר בשעה זו בלב, אי־
שר, אבל הזיכרונות האלה מלמדים לא רק על
צוקה, כי אם על ההרגשה שהגלגל מתחיל סוף־
להתהפך לטובתנו. בבוקר אנחנו שומעים על
הות הגדולים שכבר צלחו את התעלה, לאחר
יידות והתחמשות מהירה, שמחת תורה, חיילים
פים בטליתות עומדים ומתפללים. שמחת, ממש.
אבל פעם ראשונה שומעים אנחת רווחה.
אל״מ א׳, שהכוח שלו בלם את חטיבה 25
דצהה לאורך ציר לכסיקון צפונה, מספר לי מה
זו הגירסה השלישית שאני שומע מאז אמש,
בר הכבד הזה משמיע את המאופקת והמוערית
שלוש:

„אחר־הצהריים קיבלתי פקודה לנוע דרך־
ונות לכיוון היבור שבין האגם המר הגדול.
סן. הציר קשה, אבל יתרונו בזה שהגבים
נו ברוחב ובהפתעה על צד בלתי־מוגן של
נדים לאורך שני האגמים. כשהמרכז הוא
ת־אי־יותר מול כבריה. עד למקום נגענו ב־35
40 ק״מ, נפרסנו ולחצנו אותם עד קו המים.
נה לי היה ב׳, והוא כיוון אותי כל משך התנועה
ונות, עד שיצאנו מתוכן. התחלנו לצפות על כל
קנים, שורה — ולפגוע. הבוקר סיפר לי קצין שלי,
ספר 55 מדורות, ואני מניח שולק זה לא רק.
נו, כי אם של הכוח של ב׳. אני מניח שזה
דחלק בין טנקים, נגמ״שים, משאיות וכדומה.
בוודאי עוד כלים רבים שנפגעו ולא דלקו
ערכה המירבית היתה כפולה — ח.ב.). אני
ית לא זיהיתי כלים אמפיביים, אבל זה בהחלט
ם. סיוע ארטילרי ניתן לנו ביוזמתם האדיבה
בבינו מדרום. בכלל: היה קרב נאה.

„במשך היום לא היו לנו נפגעים. כמעט לא.
קד טנק אחד נהרג בהפגזה. פצוע אחד, והבוקר
ברר לי, כי פציעתו קלה. אבל נכנסנו לקרב גם
הלילה, שחלקו הראשון — עד לצאת הירח
היה עוחד לגמרי. עלינו על מוצבים באזור
ית והתנהלה שם לחימה ממושכת, עם גותבים,
ים, וכן הגדה המערבית של האגם ידו בנו
דצות. גם בלילה פגענו בהם, ושני כלים שלנו
על מוקשים. הלחימה נמשכה עד שלוש לפנות
ר. מן החטיבה ה־25 נצמה לא שרוד במעט
ם, כיוון שגם לסגת אל המקום שבאו ממנו
יכלו עוד".

בשעת־בוקר זו עוברים מעל לראשינו כלי־
מטוסים שלנו. מן הידיעות המגיעות מן הקו
בדה, שכוחות גדולים בכר מבקיעים כראש
ד צפונה ומערבה. בחוות אלה נתקלים בכוחות
אויב החיש לגיזרה והן כוחות המוצבים שם
קבע. קורה דבר, שהוא בחינת חידוש בתורה
אית, מסבירים לי — השריון עולה על בסיסי־
ם ומפלס דרך בסמים לחיל־האוויר.

אשר לי אישית, שוב הודחתי בכבוד גדול מעל
לא ייתנו לנו בשלב זה להתקרב לאזור
יתה, המלחמה נכנסה אומנם לשלב חדש, אך
צה מתנהלת בכל איכותה, מוסבר לנו. אולי
הר יותר.

במצרים — כעבור שנים רבות

21 באוקטובר

פיזוס, באוטובוס במעט־ריק, אנחנו נוסעים
בר התעלה. פעמים לא מעטות עשיתי את הדרך
את בשנים האחרונות וכמה מן המוצבים זכורים
לי היטב גם מימי מלחמת־ההתשה וגם מימי הרגיעה שלאחריה. זכורים לי לילה ובוקר של הפגזה קשה ב„מזח", קצת לפני פסח תש״ל. וזכורים לי ה„באבארונים". המעוז הקידמי הזה, שבו צולחים עכשיו אנשינו — „סצמדי".

לרגע שב אותה אי־דיאליות של המלחמה. אנחנו עוברים על־פני סוללת התותחים שנפגעה ביום א׳ שעבר בהפצצה. חלקי נשדים שעדם תקועים בצד הכביש. במוזית הטנק של התהמושת שנורתה ניכרות לפי עריכות־הפסולת שנותרו ממנה. באוויר הרוטט של הצהריים נראה קו המים ומעבר לו הצד המצרי, מאיסמאיליה ועד לסואץ הרחוקה. מזרחה לאיסמאיליה מתאבך עשן. מעבר לאגמים — עשן. המדבר זרוע בלי־רבב. חייל מבקש את הנהג, כסו כמאסף, לעצור. יורד לשום מקום. נשארים רק אנחנו — צביקה מ„גלי צה״ל" ואני. והנהג רק פה, בלחץ המגומנם על דוושות. הגאז והבלמים, אנחנו חשים, שהמלחמה עדנה הווה והעשן, וקולות־הנפץ, ונהם המטוסים, והרכב המרוסק כצידי הכביש, הם מה שעלול להתפוצץ באן סביבנו שנית. פתאום.

ועכשיו הצומת שעליו וסביבו נשפך כל־כך הרבה דם. לקקן. הערבוביה הזאת של שיירות שזורות זו בתוך זו — שריון, זחל״מים, אמבולנסים, משאיות־ענק של אספקה, אוטובוסים, מה לא. האוטובוס אסף אותנו כטרמפיסטים על ציד עכביש, ועכשיו בסוף הנהג שהרחיק נסוע. הוא יחזור בלעומת שבא, מסביר הוא לנו, ושם כבר ישאל. לא כאן.

שיירה אחת של יחידה נגד־מטוסית ערוכה בכיוון מבטחי. אנחנו שואלים אם פניהם אל „הצד השני". חיובי. האם יכולים אנחנו להצטרף ? למה לא ?! העיקר שתקליטו שלום לאשה.

בין אומרים לבין זוים, עוברת שעה ארוכה. כאשר פעלתן אחד מסכיר לי תבל, מתעקש לנרור אותי לנקודת איסוף הפצועים שבתחום המעוז לשעבר. פצועים מוסיפים להגיע. מאחור, בכסה צר המוגן כסוללות־עפר גבוהות, לוהמים שנגאלו. הנה מוטלות גופותינו שורה ארוכה. ארוכה. איננו נושמים.

כן, המלחמה. יותר מעשרים ושבע שנים עברו מאז ניסיתי — לשווא, לשווא — להזהיר את רוחו של חבר, לחבוש את פצעיו, להדביק מורפיון להוך גופו המת. עכשיו הילדים. שלנו. וגם אנחנו, שוב, שוב. חיינו הם כמו „מלחמה ושלום", אמר לי חבר, אותן הנפשות יוצאות ונכנסות בלי־הרף.

אני חוזר אל החולים, מגרש את המראה, מתבונן עם אנשי המילואים הפליזיים האלה, שואל למעשיהם. „עד עכשיו זלינו כאן. הגענו עם המה חות הלוחמים. בשמחת־תורה. הכוח שלנו הפיל שני מטוסים. אבל עכשיו השמיים שלנו. העשן הוא מן ההפצצות שלנו על המיתקנים שלהם, כמטוסים נוגדים עליו ירודים".

אני רושם.

„השעה 17.30 — חצינו את התעלה לפני כהצי שעה, באחד משני גשרי הדוברות. נענו תחילה בדרך עפר, בין המחפורות המצריות, לתוך החיץ החקלאי, עלינו על הכביש הנמשך ממש בשפת התעלה. הגענו לאבן־דרך שכתוב עליה „איסמאיליה 21 ק״מ", ושם פגינו שמאלה, בצד ראמפה ענקית, הנראית כמו אלה שהרימו המצרים הקדמונים בשעה שבנו את הפירמידות. עכשיו אנחנו נוסעים בתוך שטח תקלאי — שדה תירס, אולי במגים, הרבה תמרים, חורשה של אכרים. השמש שקעה לפני דקות אחדות — ולכל מלוא העין נראות כפות־התמרים. מן הגדה המזרחית עולה העשן השחור וגשמעות ההתפוצציות".

הקפיצה הזו לא היתה חטופה כל־כך. הקטע הקצר של ציר לכסיקון סיפר את אימת שלושת ימים הראשונים ואת מה שהתחולל באן בימים האחרונים. לחץ הכוחות הנעים מערבה יוצר פקק על הגשרים, הנמצאים בטווח הארטילריה המצרית (ועוד עתידות להיות באן כימנה הקרוכה הרצשות רצחניות). באיטיות רבה מפלסת לה היחידה שהסתפחנו אליה את דרכה אל גשר־הדוברות, ולכן אינגו מגיעים לשפת החיץ החקלאי, אלא עם החשיכה.

וכבר במסע הקצר הזה מתגלה מה שאראה כשאשוב לכאן ואדרים עד לסואץ. מלחמה שלעומתה מתגמדים קרבות מלחמת־העולם. טנק מתוחבם שכמותו טרם נראה בשום שדה־קרב. אבל הכפר והשדה הם כמו תמונה מתוך אלבום ישן. הארץ שראיתי בשלהי מלחמת־העולם, בבואי לכאן עם החייל. אותה הנחשלות. אותו עוני של תחתיות. אותה והמהמה שאין לה שעור. זו הבשורה של השיחרור מעולו של הקולוניאליזם. החזו והפצצה הגרעינית. מצרים והפילים. רק הרעבים הם אותם הרעבים. כבימי הפרעונים.

אני חוזר למה שרשמתי: „אחרי שחצינו את תעלת המים המתוקים, אנחנו ממשיכים לנסוע לתוך החושך, איני יודע לאן. גם המפקד, כך נראה, מגשש דרכו לפי המפה שבידו. פה ושם אנחנו רואים יחידות שלנו, ובמקום מתגלית לנו יחידת־תותחנים. בעוד אנחנו משתהים אצלם, נפתח מצפון, מעבר לבוסתנים, מטח של קאסידשות. אנחנו נמצאים מתחת לקשתות שמתווים הצרורות האימתניים, הנופלים ומתפוצצים דרומה לנו. המפקד מניע את היחידה. עד מהרה אנחנו שוב בתוך מרחב מדברי. לפנינו בוערים מבנים, ונראה שאנחנו באזור של מחנות־צבא מצריים. אני עצמי מאבד את הצפון והריני תמה אם יודע המפקד לאן הוא נוהג אותנו. שעה ארוכה אנחנו נוסעים כך, מחושך לאפילה גדולה, אבל פתאום — ריכוז ענק של רכב, ומסתבר שזהו היעד של היחידה הנגד־אווירית: כל אותם קרונות־אדירים של „קן־קן" ושל „תנובה", שראיתי בשבוע שעבר בין באלוזה לטאסה, כבר נמצאים כאן — מלאים וגדושים אספקה, מנות־קרב, יוקות, לחם, סיגריות. אנחנו מוצאים לנו צלצ של זחל״ם ושוכבים לישון על אדמת־הלס".

אריק שרון — וההחלטה על הפסקת האש

22 באוקטובר

בארבע ושלושים בערב העירו אותנו תותחים. האוזן המורגלת הבחינה שוב, שאנחנו דובצים אי־שם באמצע, בין הקנים לבין המטרות. מארחינו כיבדו אותנו בקפה של שחר, ופם אחד ראשון עלינו — צביקה ואני — על הכביש וחיפשנו טרמפ. לאן ? אל חבורת הפיקוד של האלוף שרון, אי־באן או אי־שם.

אנחנו נוסעים במדבר, דרומית־מערבית לאיסמאיליה, והפלתסה מלאה את האוויר. הריח הנורא של המוות. הרכב המצרי השרוף. בהמות־הביה התועות. העשן המכסה את המיתחם המצרי שממזרח להעלה. בדרך אנחנו מאזינים לחדשות, שומעים על החלטת מועצת הבטחון בדבר הפסקת האש, שתכנס לתוקפה הערב. הממשלה מתכנסת בשעה זו.

בריחוק של כמה מאות מטרים מן הכביש

להצעות גם הם להחלטת מועצת הבטחון בדבר הפסקת־אש. בערך כאותה שעה גוברת ההרעשה. אנחנו חוזרים לבלי־הרכב וקרבים עוד יותר אל הקו — ושמא נאמר, הנקודה — בקצה הכביש הזה, כ־1500 מ׳ לפנינו. התגובה על ההודעה המצרית: נשארו לנו פחות מארבע שעות לכיבוש איסמאיליה. בולט הרצון להשלים את המהלך הזה, לפחות את זה. מוקדם יותר שמענו גם, כי כוחותיו של ברן הרתיקו דרומה והגיעו לציד סואץ. אם כך, יהיו בידינו לפחות שניים מן הצירים העיקריים מערי התעלה לקאהיר.

השעה ארבע. אנחנו נעים מעט קדימה. מתוך הנגמ״שים שלפנינו יורדים ילעבר סמרות משמאל למסילת הברזל. לפנינו מתאבך עשן פגזים הנורים בנראה באזור הצומת שעליו מנסים הצנחנים להשתלט. נשמע ירי טנקים. בצד הדרך אנחנו רואים שוב ציוד אישי, סילים ומוקשים שניטשו על־ידי יחידה מצרית. לא מתקדמים. מטר של אש עולה מעבר לבוסתנים כלפי מעלה — אל מטוסינו.

הבעייה שיש להתגבר עליה — הרעשה כבדה של תותחים מצריים המוצבים גם מצפון־מערב

„לא פעם נפגעו אצלנו אנשים בתהליך החילוץ" — קידום הליקופטרים לקו האש

אנחנו רואים ריכוז של רכב ישראלי, ואנחנו מחלימים: כה אריק, פה קפוץ. השעה תשע בבוקר.

מזלי הטוב לא בוגד בי גם הפעם. האיש הראשון שאני נתקל בו הוא האלוף להם, הלא הוא ציזך. ראשית יהידותנו כשהיה הוא מפקד הכוח המשוריין בסיני, בימים הקשים של ההתשה. כתבאים שפועל .בהם היום ההפ״ק של אריק — הוא מגנה מקום לצתים קרובות, משום שהמצרים נמצאים על הרשתות שלנו ומדי־פעם הם פותחים עלינו אש בתותחיהם — אין, איש שש לדחוק להוך הולדות הגדושות עוד סתם איזה יהודי נחד כמוני. (ישי אומנם לא מעטים כאלה; בכללם בחור שנפצע באחות המלחמות הקודמות, ועל הפרוטזה שלו הוא מסמע ב„הלנת" עם הבכר. המראה, שותף זה עתה, מהירות־צנחנים, סמוכה; מבקש עוד „עבודה"...)

ציזך הנדיב פורש עלי את כנפה הקתנה וכל התנגדות להצמדתי אל אחת הזלדות נשברה. בזכותו לא רק צפיתי בקרב שהתנהל מאחור יותר במבואות איסמאיליה, אלא גם לא נשארתי, עד עצם היום הזה, במדבר מצרים.

הפסקת האש המתקרבת נחשבת כאן לשואה גמורה. אם כך תפתיים המלחמה, יוכלו המצרים לרשום לעצמם הישג לא־מבוטל, שכן לא השלמנו את המשימה — שבירה מוחלטת של הכוח הצבאי שלהם. הנחה שבניה היא, שהפסקת־אש זו איננה סוף הלחימה, כי אם פסק־זמן, שכו יתארגנו שני הכוחות וצפוייה התמודדות נוספת ולא כעבור זמן רב. איש מן המפקדים שאני מדבר אתו כאן, אינו מצלה על דעתו התפתחות אחרת — ואף מעריך אותה בשלילה גמורה — הסדר. אין להניח שהמצרים יסכימו עכשיו להסדר תלקי מן הסוג שנדון בעבר, בלי התחייבות לתכנית רוגרס, ולכן כל הסדר שאפשר לראותו היום בנוגד לאינטרסים שלנו.

אריק אינו מסתיר את התנגדותו המוחלטת להפסקת אש. הוא מדבר טלפונית עם חבר־הכנסת בגין ואלה עיקרי דבריו: הסכמה להפסקת־אש בשעה שהמצרים מחזיקים בשטחים בגדה המזרחית היא דבר חמור מאוד. ההתקדמות כאן טובה מאוד, ואפשר היה להתקדם יותר, ומה שכפריע זה „מלחמות היהודים". הוא כוחח על כך עם משה דיין, וזו גם דעתו. הוא מבקש שינסו להשפיע על הממשלה לא לאמץ את החלטת מועצת הבטחון.

הקרב על „מסיכה" ו„פגר"

השעה 12.30 — כל השעה האחרונה נסענו מזרחה, ולאחר מכן נענו באזור החיץ החקלאי, הולפים דרך ישוב הנראה על־זמני, כאילו לא קמו ונפלו קיסרויות, פרחו והתפוררו תרבויות, מאז הפרעונים. עכשיו נעצרנו על דרך צרה — מכבאר לנו תעלת המים המתוקים ומסילת־הברזל, מימינו גנו פרדס, שדה תירס, דקלים. בשפת־הדרך ראינו ערימות ציוד אישי, גלים של „אר.פי.גי.", כה שהשאירו אחריהם החיילים המצריים בנסיגתם. משני צידי הדרך בצים הצנחנים לעבר המבואות המערביים של איסמאיליה.

ההרעשה הארטילרית על איסמאיליה אינה נפסקת. לפנים, מרחוק, נשמע קול הנשק הקל. החיילים מתארגנים בצד הדרך. יורדים אל המסע. סוחטים מעט מיץ מתוך תפוזים שטרם הבשילו. בוחנים את בית־החומר של האכר, מחפשים פינה עם צל וכלי זבובים. בבוסתן מוטל חייל מצרי, שנהרג לפני שעה קצרה. חייל אחר, שכבר פשט בגדיו ולבש כתונת־פלאחים לבנה, מסגיר עצמו: הוא פצוע בבטנו, והרופא נותן לו אינפוזיה. מטוסים חולפים מעל לראשינו, סקייהוקים ופנטומים.

השעה אחת בצהריים. הפקודה — כוחות הצנחנים וכוח שריון ייכנסו לאיסמאיליה. אנחנו מוסיפים לעמוד במקומנו.

בשעה שלוש מוסר הרדיו שהמצרים החליטו

לעיר וגם באזור מצבת החייל האלמוני. אף שמונחת אש על אותן מטרות, אין ההרעשה נפסקת. חוליות רגלים מצדיות יורות בבוח גם מן האגפים וגם מאחור. הזמן רץ — כבר אחרי חמש — ורוחו של אריק קצרה. אני קולט שיחה כינו לבין מפקד כוח הצנחנים.

— האם אתה כבר על כביש ?

— בוודאי. אני עומד כרגע על פינת הכביש, על כביש האספאלט. אני עומד עליו אישית. האש פה סגרה לנו מלפנים. תן לי לדבר עם ק׳. אולי נגסה משהו מהצד.

— יש לנו עוד קצת זמן. תנסה. לתפקד. והם לא יעמדו מולנו בלילה...

— אני מבין. אגב, מה שהם עושים זה קרב השהייה. בדיוק. קרב השהייה. אגב, ההפגזות הארטילריות שלהם היו חזקות. ביותר ומדוייקות להפליא.

— ראינו. אנחנו בדיוק אחריך.

(אבל הזמן אץ והעניינים מתמשכים. ההפגזה בצה עכשיו קרוב יותר לנו. השעה 18.45 — השעה שבה צריכה היתה להכנס הפסקת־האש לתוקפה — ודווקא עכשיו מתגברת הרעשת התותחים בקירבתנו.

סמוך לבך נפתחה אש ארטילרית כבדה על אוזר הצליחה. התותחנים שלנו עושים מאמץ לשתק את מקורות־הירי השונים גם ממערב לאיסמאיליה וגם מן הגדה המזרחית של התעלה. כבר אנחנו שעה אחרי מועד הפסקת־האש, ונדמה שהתמודדות סוללות התותחים תתעצם ותלך. במקום זה ניכר היטב היתרון המצרי בקניי ארטילריה, מה גם שבשל אופיו של השטח, משתרך הכוח שלנו לאורך הציר הצר והיחיד הזה. ההתפתחות תלוייה. במה שיקרה בראש הטור, אצל הצנחנים — אבל הם מרותקים על־ידי אש התותחים).

כאן, בשעה שבע והמיבים בערב, מגיעה הפקודה להפסיק אש. אני כותב את הפקודה המועברת לאחת מיחידות התותחים שלנו:

...הפסק אש, סוף...

הפסקת האש וסיום המלחמה

וכך, פתאום, לא היו עוד ירויות. יצאתי מתוך הנגמ״ש, והתרחקתי לצבר השדה, כדי שלא יהרישו המנועים את אזני. הדממה גמורה, אף שאל השמיים מוסיפים להגביא — מרחוק — צרורות אילמים של כדורים נותבים ובכיוון הצומת, בין העצים, יקבה איזו שריפה.

הדברים נתארכו וסיום של ממש אין להם. היום — כעבור שנה — אנחנו יודעים, שלא בכל החזית נפסקה באותו ערב האש וכי כוחותינו ביתרד את סואץ ואחזו בג׳אבל עתאקה. שברעות רבים עברו בטרם נורתה הירייה האחרונה בחזית המצרית, ואין יודע עד מתי.

אך מן הערב ההוא מן הקרב שלא נסתיים, חוזרים אלי קולות.

אני שואל דב־סרן קב״ה, אם הוא מרוצה, הוא מחזיר לי שאלה:

„אתה צוחק ?"

„מדוע ?"

„שמע, ידידי, העניין הוא פשוט מאוד. צריך לגמור עם הדבר הזה. לנסות בכל־אופן לגמור, עד כמה שאפשר, אחת ולתמיד. לי יש בן בצנחנים, ואני כבר מלחמת המיליט־שישית... אסור לנו לתת להם להתחיל ולהפסיק מתי שהם רוצים. עכשיו הרגע שאנחנו חזקים ויכולים לעשות סדר בעניין. זה הכל".

ואומר חייל צעיר: „קודם כל השגנו את המטרה. בלמנו אותם וייצבנו את הקו ליד התעלה. אין לנו אינטרסים להכנס לתוך שטח מצרים... אני מקווה שמהמצב הזה נגיע להסדר... אני אומר כך,

מפני שאני אופטימי, אבל אני חושש שיקרה ההיפך, המצרים יחשבו שניצחו או החזירו לעצמם את הכבוד, את הבטחון, ובטחון זה עלול להביא להידרדרות נוספת...".

וה נאמר לפני שנה.

מן הרשמקול אני שומע שוב קול אלמוני:

„כאן קצה אחד, המולדת לא תשכח לך את זה — ולהתראות בשעה שש אחרי המלחמה...".

מתי היא השעה הזאת ?

סור ארוך של לוהמים גורר רגליים עייפות בכיוון ההפוך. נגמ״שים מוסיפים להעביר נפגעים. רון בן־ישי, שהיה בראש־התור, אומר בקול נסער: „אחרי חמש דקות של התחלה היתה יורדת עלינו ארטילריה. הדבר הנורא היה ההפגזה בסוף...".

שרון: חסרו לנו יומיים־שלושה והפסדנו ששה ימים

בו במקום, בה בשעה, ביקשנו את אריק שרון לסכם את שבעה־עשר ימי המלחמה. היום, כעבור שנה, לא מאוחר, לגמרי לא, להסות להם אוזן. הריהם כלשונם:

„זו מלחמה שהיו בה הרבה קרבנות, ואני שמח שהמלחמה הסתיימה. תמיד צריך לשמוח שמלחמה מסתיימת. אינני חושב שהגבולות שבהם סיימנו את המלחמה יכולים להיות גבולות שאפשר יהיה לבנם עליהם שלום. הם גבולות בלתי מתקיימים. לא השלמנו כל מה שהיינו צריכים לעשות. לדעתי, יכולנו להשלים יותר, אילו היתה לנו התחושה שהזמן העומד לרשותנו הוא קצר. לא נראה לי שזהו סיום הקרבות.

„את ההמשך אני רואה בהחזקת כל שטח שנאחזנו בו. צריך לזכור, שכוחות אויב נשארו בצד שלנו של התעלה וזה מקשה עלינו, כפי שעליהם מקשה העובדה שאנחנו נמצאים בשטחם. אם אפשר יהיה להגיע לאיזה הסדר שאנחנו נשב בשטחנו והם בשטחם, זה יהיה דבר שיוכל להקל, ולא — אינני רואה שזה יהיה דבר סופי. אינני מאמין שגבולות מפותלים כאלה אפשר יהיה להחזיק לאורך־ימים, בלי שזה יגרום לחידוש של קרבות.

„לא נראה לי, שנוכל להרשות לעצמנו מצב, שבו יישארו כוחות מצריים גדולים בשטחנו, כשהם קשורים בדרכי־אספקה בטוחים לעומק שטחם, והדבר יצטרך למצוא פתרונו בחזלפת שטחים, או שזה יתפתח למלחמה חדשה.

„ההישג העיקרי שלנו ונקודת המיפנה בחזית המצרית היתה הפעולה שהביאה להבקעת המערך המצרי החדש ולצליחת כוחותינו, להעברת מספר אוגדות לגזרה המערבית של התעלה ובעקבות זה לשינוי המצב מיסודו. מאז הבקענו וצלחנו, לפני מספר ימים, הצלחנו לקנות אחיזה בשטח רחב וגדול עם כוחות גדולים, וזה בעיני ההישג הגדול ביותר של־המלחמה.

„היינו זקוקים לעוד יומיים־שלושה, כדי לגמור את המלחמה. אבל הייתי רוצה להוסיף, שהזמן הזה היה בידינו, ואני לא בטוח שניצלנו אותו.

„את הקרב על איסמאיליה אפשר היה לבצע בשלשום"

„אני חושב, למשל, שהמהלך הזה שהייתם עכשיו עדים לו, שהוא אחד הקרבות הבי־מרים שניהלנו, הקרב לכיבוש איסמאיליה, אפשר היה לבצעו עוד כלשום ואותם הכוחות שביצעו זאת עכשיו היו מוכנים לבצעו במשך 48 השעות האחרונות, ואילו ניגשנו לביצוע, היינו משנים את המצב מיסודו: א) היינו כובשים את העיר ו־ב) היינו מנתקים את דרכי־האספקה של הכוחות המצריים, הנמצאים בגיזרה המרכזית והצפונית של התעלה, מבסיסיהם האחוריים בעבר המערבי של התעלה.

„עלינו לדבר, אם כן, על שני דברים: מה חסר לנו עכשיו כדי לסיים ומה היינו יכולים לעשות.

„לפי דעתי, הפסדנו במלחמה הזאת כמה ימים בכמה שלבים. הפסדנו עכשיו — לאחרונה — יומיים כזה שלא הקפנו אותם בגיזרת איסמאיליה. לא הצינו את תעלת החיץ החקלאי כלפי צפון. הפסדנו קרוב ליומיים בכך, שלמרות שצלחנו את התעלה והנחנו דוברות במים, למרות שהאוגדה שלי העבידה שתי חטיבות, בהן חטיבה משוריינת, שהעמיקה עד כדי 30—25 ק״מ מערבה — לא נוצלה העובדה הזאת. לא הורמו כוחות נוספים, בטענה שראש־הגשר אינו בטוח ואין עדיין גשר קבע מעל המים. לדעתי, יש הרבה יותר בטחון בהעברת כוחות בדוברות מאשר בגשר קבע. יומיים נוספים הפסדנו, לדעתי, בהמתנה שלנו לכניסת כוחות־השריון המצריים למזרח התעלה.

„בסיכום: אילו היו לנו עכשיו עוד יומיים־שלושה, היינו מסיימים את המלאכה. אבל אם בודקים עצמנו היטב, עמד הזמן הזה לרשותנו גם בימים שלחמנו במצרים ולא בכל המקרים הכלנו לנצלם כמו שצריך".

*

בשעה תשע צעק איזה קול: „להדליק את האורות !"

זהו סירוף המלחמה. פתאום הדליקו הנגמ״שים והטנקים את זרקוריהם, ובאורות מלאים התחלנו עושים את כל הדרך חזרה לנקודת־היציאה. מולנו זרמו שיירות אינסופיות, המסיפות לנוע מערבה. חצינו את הכפרים, המוסיפים להבנות בחומר ובלבנים ובעבודת־פרך, כבימי הפרעונים. חצינו את החיץ החקלאי והיינו שוב במדבר הפתוח. באורות מלאים. בדרך זה אני נעצר.

הצליחה

בשחר יום ב', 15 באוקטובר 1973, התכנסו בכירי מפקדיה של חזית הדרום בתדר המלחמה הפיקודי בסיני לקבוצת פקודות לקראת מבצע הצליחה שעתיד היה להתבצע באותו יום. פתח האלוף שמואל גונן (גורודיש) אשר בניגוד לסברת שחושבים רבים אחרי שבוצע בו „רצח אופי", תיפקד עד סוף המלחמה כאלוף פיקוד הדרום במלוא הסמכויות:

„בערב, עם חושך, יעבור פיקוד הדרום למיתקפה ויצלח את התעלה באזור דיר־סואר. הצליחה תתבצע על ידי האוגדות של אריק והיל ברן. הכוחות של קלמן ושמשון ישארו במגע עם ראש הגשר בצד המזרחי של התעלה. משימת הצליחה מוטלת על אריק בתוספת חטיבת צנחנים.

„הצנחנים יקימו ראש גשר בסיוע אויר וארטילריה. יוקמו למחות שני גשרים. על אריק להרחיב את ראש הגשר לפני הצליחה ולהעמיק כדי ליצור אפשרות הנחתה ארטילרית ואש טנקים על בסיסי הטילים של המצרים וכדי לאפשר חופש פעולה לחיל האוויר. ברן עובר אחריו ויורד לזירה הדרומית בכוונה לכבוש את כל מפרץ סואץ ואת העיר סואץ עד הבליטה של עדביה. יש להימצא בכוננות למשימות נוספות".

את דבריו של גורודיש השלימו קצין המודיעין, קצין האג"ם וחיים בר לב, הנציגות הצבאית הבכירה בחזית. בדיון, שבו השתתפו בעיקר מפקדי האוגדות האלופים אריאל שרון (אריק) ואברהם אדן (ברן) שעל אוגדותיהם הוטלו המשימות העיקריות, הועלו בעיות לוגיסטיות שאי־פתרונן היה עלול להקשות על הצלחת המבצע, ואף להכשילו.

אינשאללה, נתראה בצד ההוא

שמונת ימי הלחימה למן פרוץ מלחמת יום הכיפורים ועד מועד הצליחה היו הקשים הגדושים שידע צה"ל מעודו.

במלחמת הקוממיות, שארכה זמן ממושך וכללה יותר ימי־קרב בפועל, לא היו מערבות כה אינטנסיביות מבחינת המאמץ, שילוב הכוחות, תפוקת האש, האבדות והסכנות למדינת ישראל. מבצע „קדש" היה על פי אמות־המידה של מלחמת יום הכיפורים תרגיל בתנאים נוחים מאוד. במלחמת ששת הימים היה יום הלחימה הראשון מרוכז מאוד. אך אחרי שחיל האויר השמיד את חילות האויר של מצרים סוריה וירדן ואחרי שאוגדתו של ישראל טל הבקיעה את המערכים הצפוניים המבוצרים באזור רפיח, התמוטט הצבא המצרי וימי הלחימה האחרים שלה דמו יותר למירדף אף כי פה ושם היו קרבות קשים כאלה כבגבעת התחמושת בירושלים ובתל־פחר ברמת הגולן.

שמונת הימים הראשונים במלחמת יום הכיפורים, בשתי החזיתות, והכשלונות שספגו ביחוד ב־8 בחודש בדרום הולידו והצאות לוואי שליליות אחדות:

● היינו מוכים ומותשים ושורותינו הדלדלו.

● עבר עלינו הלם פסיכולוגי שהוריד את בטחונו העצמי אף במקרים שלא היתה לכך כל הצדקה.

● לא היה סיפק בידינו להתכונן היטב, מחשבתית ולוגיסטית, למבצעים דוגמת הצליחה.

האלוף שמואל גונן מילא באותו שלב תפקיד של מאיץ לביצוע הצליחה, אך הדבר היה תלוי, ברמה הפיקודית, בחיים בר לב הידוע ביסודיותו ובשיקול דעתו. חיים בר לב ידע היטב את מצב כוחותינו, אשר יום קודם לכן שברו התקפת שריון מצרית והסבו להם אבדות כבדות. הוא זקוקים אולי ליומיים שלושה נוספים כדי להתארגן ולהתכונן.

אבל דווקא בר־לב, בעל תדמית האדם האיטי, נזכר באותו שלב באימרתו המפורסמה של נפוליון: „כל אמנות המלחמה כורכבת מהגנה מחושבת, יפה ועדינית ביותר, שבעקבותיה באה התקפה מהירה ונועזת". הוא סיכם לפני המפקדים את נקודות התורפה והתולשה של כוחותינו אך הדגיש, כי חייבים אנו לצאת להתקפתנו המהירה והנועזת דווקא עתה. את דבריו סיים: „המפקדים, אני מאחל לכולנו הצלחה, ואינשאללה, נתראה מחר ואם לא אז מחרתיים בצד ההוא".

דוקטרינת הצליחה

מאז שנות החמישים המוקדמות קובעת אחת מדוקטרינות היסוד של צה"ל כי את המלחמה יש לנהל בשטח האויב. כך פעלנו במבצע „קדש" וכך פעלנו במלחמת ששת הימים. גם הגיונן של פעולות התגמול היה והווה להעביר את הלחימה בסדור לשטח האויב.

כשהישגי מלחמת ששת הימים עברו בהרבה את המצופה והמתוכנן היו שהציעו לצלוח את תעלת סואץ כדי להשיג שתי תכליות: השמדה מוחלטת של היכולת הצבאית של מצרים (שכן ההתמוטטות המצרית היתה פסיכולוגית בעיקרה) והקמת קו הגנה ישראלי בגדה המערבית. היו שסברו כי הגשמת שני יעדים אלה צפויה לקרב יעד שלישי בעל חשיבות רבה הרבה יותר: אילוץ מצרים להגיע להסדר שלום עם ישראל.

מהלך כזה לא בוצע. כשנשאל אלוף הפיקוד באותם ימים, ישעיהו גביש, מדוע לא צלחו כוחותיו את תעלת סואץ, השיב בצחוק: „לא היה להם ציוד צליחה".

העובדה כי צה"ל לא הצטייד עד מלחמת ששת הימים בציוד לצליחת מכשולי מים ובציוד גישור ראויים לשמם מעידה כי צליחת תעלת סואץ או נהר הירדן לא זוכו בחשיבה־לב כלשהי, או עמוד בתחתית סולם הקדימויות. בפעולת בינרת בדצמבר 55' הוטל על אחד הכוחות בפיקודו של אהרון דוידי לצלוח את הירדן כדי לבצע את משימתו. צליחות הכוח שמנה שתי פלוגות [illegible] התנהלה בקשיים מרובים והצליחה דק בשל האלהוד התושיה, שגילה מרסל סוביאס ז"ל, שפיקד על הקמת „ראש הגשר".

אחרי מלחמת ששת הימים השתנה המצב מן הקצה אל הקצה. גבולותינו במזרח ובדרום השיקו במכשולי מים ועל פי אכסיומת הלחימה בשטח אויב היה על צה"ל לפתח דוקטרינת צליחה הכוללת ציוד, שיטות פעולה ואימונים. גם ישעיהו גביש כאלוף פיקוד הדרום עד 1969 וגם חיים בר לב, הרמטכ"ל מראשית 1968, ספידים כי הוקדש מאמץ ניכר לתורת צליחה צה"לית.

בימי חיים בר לב כרמטכ"ל בוצעו כמה צליחות מבצעיות. המפורסמות שבהן היו הפשיטה ב־19 ביולי 1969 על האי גרין במרחק של שני קילומטרים וחצי מדרום לפרדס תופיק (משתתפי המבצע — משתי יחידות עילית — הגיעו אל האי בסירות גומי בנושאם עמם חומרי נפץ). ופשיטת הכוח המשוריין ב־9 בספטמבר 1969 מן החוף המזרחי של מפרץ סואץ למערבו (הכוח נישא על גבי נחתות של חיל הים ופעל עשר שעות ברדיום של המישים ק"מ בפנים מצרים).

ניצול הצלחה

דוד אלעזר, שהחליף את חיים בר לב, ואריאל שרון שהחליף את ישעיהו גביש, פיתחו עוד יותר את תורת הצליחה ואת אפשרות ביצועה. בשנה שקדמה למלחמת יום הכיפורים נערכו תמרונים אחדים בהם נבחנה אפשרות התקפת פתע מצרית שהשיגה בשלב ראשון את כל ההישגים שאכן השיגו המצרים בפתיחת מלחמת יום הכיפורים. תשובת צה"ל באותם תמרונים היתה צליחת התעלה, העברת מרכז־הכובדה לגדה המערבית וכיתורם של הכוחות הסולקים.

בתכמה־שלאחר־מעשה ברור היום, כי בדוקטרינת הצליחה של צה"ל לא היה כדי לענות על האתגרים שלפניהם ניצבו כוחותינו ביום ב', 15 באוקטובר. אין ספק, כי בנושא זה טיפלו המצרים ביותר יסודיות וכשרון מצה"ל, וזאת אולי בשל שני טעמים מנוגדים:

א. המצרים ראו בצליחה מוצלחת ספחה לכל הישג צבאי.

ב. אנחנו, לעומת זאת, דירגנו את הצליחה במקום נמוך בסולם הקדימויות שלנו משום שלא הערכנו כי מלחמה מבשמשת ובאה, וכי אם תפרוץ ניקלע בה למצב שבו נמצאנו אחרי שמונת ימי לחימה.

כחודשיים וחצי לפני המלחמה התחלפו אריאל שרון ושמואל גונן בתפקידיהם. אריאל שרון השתחרר וקיבל במינוי חירום את האוגדה שעליה פיקד שמואל גונן, והאחרון קיבל לידיו את פיקוד הדרום. מדובר באוגדה ובחטיבת הצנחנים אשר ביצעו את הצליחה, ועל בן ברי שנושא זה היה קרוב מאוד ללבו של שמואל גונן. אכן, מייד עם פרוץ המלחמה סבר שמואל גונן כי האוגדה של אלברט מנדלר תבלום את ההתקפה והאוגדות של אריאל שרון ואברהם אדן יצלחו לעבר השני.

הבלימה לא בוצעה כמתוכנן, ואף על פי כן, בבוקר יום ב', 8 באוקטובר, כשעמדו לרשות פיקוד הדרום שלוש אתדות, סברו הרמטכ"ל, אלוף הפיקוד ומפקדי האתדות, שכוחותינו מסוגלים לבצע במהלך אחד הדיפת המצרים לעבר השני של התעלה וצליחתה בניצול הצלחה.

ביוון שב־8 באוקטובר לא האירה לנו ההצלחה פנים, הסכימו בדיון שהתקיים במיפקדת החזית באותו לילה דוד אלעזר, שמואל גונן ואברהם אדן לעבור לשלב הבלימה ולחדול מהתקפות הנגד.

לובי של אריק

מן ה־9 בחודש ועד ה־11 בו ניהל אריאל שרון מאבק יחיד לביצוע הצליחה לאלתר, הוא היה יחיד בכך — לא רק בפיקוד אלא גם בצמרת צה"ל ומערכת הביטחון.

אריאל שרון, שלקח חלק בקרבות ה־8 בחודש, התרשם כי כשלונותינו נבעו לא בשל עוצמת המצרים אלא בשל תכנון וניהול לקוי של הקרב, וביחוד מתח ביקורת על האופן שבו פיקד אברהם אדן על אוגדתו. הוא סבר, כי אין להגזים בהערכת יכולתם של המצרים וכי יש למהר ולהעביר את המלחמה לצד השני לפני שהמעצמות יכפו עלינו הפסקת־אש וישאירו בידי המצרים את הישגיהם הראשונים.

המהלך היחיד שיכול היה לשנות את פני המערכה היה, לדעתו, צליחת תעלת סואץ והשמדת הבסיסים העורפיים ובסיסי הטילים המצריים, דבר שיביא להתמוטטות צבא האויב כולו. ברי היה לו, כי מהלך זה צופן בחובו סכנות לא מעטות אך הוא בחר בשלב זה לנקוט על פי הכלל שקבע נפוליון אחר בצחונו הראשון באיטליה: „יתכן שבעתיד אפסיד קרב, אולם לעולם לא אפסיד אף דקה אחת". אריאל שרון, יותר מכל אחר בצמרת מערכת הביטחון במלחמת יום הכיפורים, היה מודאג מן הזמן המצומצם העומד לרשותנו.

מספר ד"ר מיכאל בר זוהר, שהגיע אחרי פרוץ הקרבות בטיסה מניו יורק והצטרף כאורח להבדרת הפיקוד של אריק:

„היו מקרים שאריק הגיע ליאוש מוחלט תיסה להפעיל את משה דיין שתשתדל לא לקחת חלק ישיר במשחק. במקרה אחד הוא צלצל לעל דיין (שיאון), אמר לה שהמצב קשת ורוצה שאבא שלה ידע מה המצב וביקש למסור לו דרישת שלום. אחר־כך דיין צילצל לאריק ושמע את דעותיו והערותיו. הצרה אצל דיין שהוא לא נתן פקודות ישירות אלא הסליק לדדן או לבר־לב לשמוע את אריק או להתייעץ אתו".

ב־9 באוקטובר הגיע אלים עוזד מסר להפ"ק בסיני ועד מהרה הפך להיות בעין ראש מטה ב' והרביעי בסולם הפיקודי שם אחרי חיים בר לב, שמואל גונן, ואורי בן ארי (סגנו של גונן). בניגוד לאחרים, עמד עוזד מסד, איש הפלמ"ח לשעבר, בקשרי ידידות אישיים עם אריאל שרון. הוא מספר:

„כשנודע לאריק שאנוכי ודב שיאון נמצאים במיפקדת הפיקוד, ביקש שנפעל כי „לוביסטים" שלו על הדרגים הסמכותיים שיקדימו את הצליחה ככל האפשר. היה זה היום הראשון בו שתייתי בחפ"ק. כולם דברו על הצליחה והיה ברור שתוכניתו האסטרטגית של צה"ל ועם ישראל היא להעביר את המלחמה לצד השני. הוויכוח היה לגבי מועד הצליחה.

„אריק ביקש ממני לפעול בשמו ואני הסכמתי למרות שהנתונים לא היו אז ידועים לי. היתה לי אמונה, שאם אריק אומר שאפשר לצלות הוא יודע על מה הוא מדבר. העדכתי את כשרון, את שיקול דעתו ואת העובדה שתמיד הצטיין במבצעים. שוחחתי עם כל הדרגים המסונים בפיקוד ובמטכ"ל והתברר לי כי כולם בדעה אחת: לפי שעה אין נתונים מתאימים לצליחה. הסניגור היחיד לתוכניתו של אריק היה הוא עצמו".

בר לב האישיות הבכירה

כשלונות צה"ל בימי הלחימה הראשונים גרמו זעזועים רבים, חלקם ידועים ומפורסמים וחלקם שמורים בסוד כמוס. פעמים אחדות שאלו את עצמם ראשי מערכת הבטחון לגבי מפקדים בכירים אחדים האם הם מתאימים לתפקידם בנסיבות שנוצרו, והאם לא כדאי להחליפם באחרים. בסופו של דבר לא הודחו מפקדים בכירים במהלך המלחמה והיחיד שדבק בו טעם ההדחה הוא שמואל גונן, אשר הוחלט כי יש לתגבר. האיש שנבחר היה חיים בר לב.

חיים בר לב נשלח בהלך המלחמת לשתי החזיתות, אבל בכל פעם מטעמים שונים: ביום א', 7 בחודש, נשלח לצפון אחרי שנוצר רושם כי החזית מתמוטטת והסורים עלולים „לגלוש" מהרמה, לצלוח את הירדן ולפלוש לקו הילוק.

לדרום נשלח בר לב ב־10 בחודש אחרי שהצלחות המצרים תמו וכוחותינו הצליחו בהצלחה את שלב הבלימה. הטעם היה המצב לצתו של שמואל גונן להדית את אריאל שרון וההתרשמות כי אין אלוף הפיקוד מצליח להשתלט על מפקדי אוגדותיו. שמואל גונן דוחה בכל תוקף את ההנחה כי „היו בעיות" עם מפקדים אחרים וטוען כי אריאל שרון היה יחיד שלא סר למשמעתו. אבל מקורות אחרים טוענים כי היו בעיות, מסוג שונה אולי, גם עם אברהם אדן, ובמידה פחותה גם עם אלברט מנדלר.

ביום ג' בלילה התקיימו דיונים קדחתניים בממשלה ובמטכ"ל ובין דוד אלעזר ושמואל גונן על מקומו ועל תפקידו של חיים בר לב בפיקוד הדרום. התעודדו קשיים לא מעטים.

בהגיעו לחפ"ק בסיני אסף חיים בר לב את הבדי המטה ואמר להם:

„עם ישראל נמצא במלחמה קשה מאוד עם השלכות פוליטיות לטווח ארוך. בצפון — נהדפו כרגע הסורים ברמת הגולן חוץ ממוצב החרמון. הכוח הסורי הוציא את האוויר. ריתמיזה עירקית מתקרבת. הירדנים עלולים להכנס. המצב כאן ידוע. בלי להכנס לניתוח, די שצה"ל כולו נמצא במצב זה. הרמטכ"ל מזמין כל מי שיכול להטות שכם. כך נייסתי כדי להיות אתכם ולנמות לעזור.

„מבחינת מידורי העמדה לא אשנה דבר, אבל אהיה אתכם עד שנצא לנצחון. מאחר ואני רב אלוף בשרות פעיל, במקרה ואני רוצה אינפורמציה זה מחייב אתכם. לפרות חמישה ימי הלחימה אתם נראים טריים. המשיכו לעבוד כך".

הפיקוד העליון דוחה את התוכנית

ביום חמישי, 11 בחודש, היה המצב בחזית הדרום דלהלן: שתי ארמיות מצריות כורכבות בעיקר מדיוויזיות רגלים נאחזו לאורך כל תעלת סואץ בדוחב של קילומטרים אחדים. דיוויזיות השריון המצריות עדיין נמצאו בגדה המערבית של התעלה ולא נראה סימן שהן עומדות לצלוח את התעלה ולבצע הנקפה משוריינת בכוונה לחדור עמוק לסיני.

סיתקפת ה־8 בחודש הוכיחה לצה"ל כי יהיה קשה מאוד „לנפנף" את המצרים מן הגדה המזרחית ואף אם נצא בכל מתגו לעשות זאת יהיה המחיר איום, אם לא למעלה מכוחנו. התעורר חשש, כי המצרים מסתפקים בהישגיהם ומתכוונים לנהל נגדנו מלחמת־שחיקה, שבה יש להם עדיפות ברורה בשל יתרונם המספרי.

יותר ויותר התברר, כי המהלך היחיד שעשוי להוציא את האויב מסיווי־משקלו הוא צליחה משוריינת רחבת־ממדים אל עבר התעלה.

באותו שלב חלו שתי התפתחויות נוספות. הוברר, כי נוצר מעין מסדרון בין הארמיה השניה לשלישית בגיזרה המרכזית בקו בין דיר־סואר לסכה, וכוחותינו בסיני צבדיל כוח והגיעו לדעת מפקדי החזית ליכולת לבצע גם את הבליטה וגם את הצליחה.

היה זה שבשאול גונן, אשר בשלב זה נתפס לרעיון, שוחה על בך עם דוד אלעזר ועם משה דיין וקיבל את הסכמתו של חיים בר לב לתוכניה לעיבוד המטה.

למחרת, בו כחודש, טס חיים בר לב לתל־אביב, ושם נערכו כל אותו יום דיונים על הצליחה. השתתפו חברי הפיקוד העליון וכן ראש הממשלה גולדה מאיר והשרים משה דיין, יגאל אלון וישראל גלילי. תוכניותיו של חיים בר לב שיכנעו את כל המשתתפים להמליץ לפני הממשלה לאשר את הצליחה. בשלב מסוים היה חשש כי המצרים מתכוונים בכל זאת לפתוח במתקפת שריון רחבת ממדים. מיד הוחלט על דעת הכל לדחות לפי שעה את הצליחה ולהכות בשריון המצרי.

ביום א', 14 בחודש, תקף השריון המצרי ואיבד 270 טנקים לעומת 10 שאיבדו כוחותינו. המכה שקיבלו המצרים היתה הנצחון הראשון של כוחותינו בסיני. היא בילבלה קצת את האויב ובכך סייעה להצלחת הצליחה. היא הוכיחה למפקדי החזית, כי אין בכוח המצרים לבצע הבקעה עמוקה. למחרת עם שחר, כשהתברר שהמצרים לוקקים את פצעיהם ואינם חוזרים להתקיף, נערכה קבוצת הפקודות לקראת מבצע הצליחה.

בלילה אחד

המבצע הולק לשני שלבים עיקריים: הבקעה ופריצה בתוך מערכי אויב והקמת ראש גשר על־ידי אוגדתו של אריאל שרון, וצליחה אוגדתו של אברהם אדן בראש הגשר והתקדמותה דרומה. אין להפריד שלב אחד ממשנהו, אבל השלב הראשון היה אמור להתבצע על־ידי אוגדתו של אריאל שרון לבדה. גם הפיקוד העליון, גם מפקדי החזית וגם אריאל שרון העריכו כי בכוח אוגדתו לבדה לבצע את המשימה.

הבעיה המרכזית שעמדה בפני אריאל שרון ואוגדתו היתה הצורך לבצע את עיקר הפעולה בלילה אחד. הם העריכו, כי אם לא יספיקו להקים ראש גשר בלילה הראשון, יעוררו לבהירת את שימת־לבם של המצרים והמבצע יעלה במחיר כבד מאוד.

בהתאם לתפיסתו הכללית, שבאה לידי ביטוי גם במלחמות קודמות, העדיף אריאל שרון להילחם בלילה, ובשל שיקולים אלה החליט להפס פתרון שיאפשר לבצע בעת ובעונה אחת מספר פעולות:

- לחכנס לעורף המצרים ממזרח לתעלה ולהרתיק אותם צפונה ככל תאפשר.
- לפתוח את הצירים „עכביש" ו„טרטור" שיאפשרו להעביר כוחות לראש הגשר.
- כרגע שהצירים יפתחו תתקדם חטיבת הצנחנים בפיקודו של דני מט לעבר התעלה, תצלח ותתפוס ראש גשר.
- כוח נוסף יהיה אחראי על המשרים ולאתר תקמתם יוגבר את הצנחנים לתעלה.
- יחידת שריון תקיים מגע עם המצרים ותעסיק אותם כדי להקל לחץ מהכוחות היוצרים את ראש [illegible]

תוכנית אוגדתו של אריאל שרון על־ידי הפקוד, הרמטכ"ל והממשלה לפני־כן. לאחר קרב ה־14 בחודש חיים בר לב בשעות הערב לירושלים את גולדה מאיר מישיבת ממשלה [illegible]

„גברתי ראש הממשלה, המהלך הזה להביא להפסקת אש מתקבלת על סיכויים טובים להישגים שלנו הוא אני מציע שתאשרו אותו".

הממשלה דנה בדבר מייד. [illegible] הסתייגו אך לבסוף אושר המהלך.

הרגשה מצויינת

ביום ג', 16 בחודש, בשעה של דקות לאחר חצות, נערכה השיחה

הרמטכ"ל: איך אתה מרגיש?

דני מט, מפקד הצנחנים בצד של התעלה: הרגשה מצוינת.

הרמטכ"ל: ברכות, סוף!

אבל דומה, כי הרגשה מצוינת אותו לילה נחלתם הבלעדית של חלק מחטיבת צנחני המילואים של ירושלים המזרחית במלחמת ששת אולי היו שותפים לה אנשי צבא בעורף שנודע להם דבר הצליחה, היטיבו להכיר את מהלכיה.

אני השתייכתי למות צנחנים של ראש־סודר כדי להשתתף למתרת העקובים מדם ב„חווה הסינית" על הרחיב את הפרתדוד אל ראש הגשר לחברי הי' על דבר הצליחה ניתן והיינו אחוזי שמחה: „סוף סוף [illegible] אל עצמו ויוצא להכות בהם". [illegible] מה גבוה לנו בבר באותו יום בק[illegible] מוכת „טרטור"—„עכביש".

למפקדים הבכירים באוגדה, בפ[illegible] צה"ל, ולחלק גדול מחיילי אוגד[illegible] היה ידוע ביום ג' לפנות בוקר [illegible] רבים לא הושגו וכי המחיר היה כבד שלוש מאה הרוגים, כ־15 אחוז מ[illegible] חמת יום הכיפורים, שילמה האוגד[illegible] לילה.

בשחר יום ג' היה מצב כוחותינו יחידה אחדות של צנחנים וטנקי[illegible] הפסו מאחז קטן מהמתוכנן בגדה של התעלה. גשר על מני המים הכוח המשוריין שלנו, שאמור ה[illegible] ממזרח לתעלה פרודור ברוחב 4 [illegible] בלהם כל הלילה קשות, סבל אבדות ובסופו של דבר לא טיהר את הציר לא הצליח לחסל כליל את חיל המצרי שנאחז בתעלות מיתתם „[illegible] סינית" והמשיך להפגין נוכחות [illegible] הצירים „עכביש" ו„טרטור" היו באש אויב מטווחים קצרים, ציר[illegible] עצמו היה חסום ובצומת „טרטור"— היה מערך מצרי חזק למדי. בב[illegible] 15—16 באוקטובר שינה אריאל שר[illegible] המצרים שבצומת חמש התקפות וכ[illegible] או נהדפו במחיר כבד מאוד.

במשך יום ג' ורובו של יום ד' בבצע הצליחה שנועד לשנות את בליהכה — ואכן שינה אותה בסופו — בראש גשר קטן, מורכב מכוח בפיקודו של דן ושלושים וחמיש[illegible] בפיקודו של חיימקה. המנקים [illegible] באותו יום למשימות פריצה בבסי[illegible]

(סוף בעמוד 31)

חיילי צה"ל ושבויים מצריים ב„חצר" ליד גשר הצליחה, בעת הפגזה מצרית. (צלום: מיכה ברעם)

הגשרים של צה"ל על התעלה צפונית לאגם המר, בדצמבר אשתקד.

יהודה אלעזר

ארץ שלווה בצל הרי געש

מאת יעקב צור

ארץ קטנה ואנשים בה מעט. פחות משני מיליון תושבים. קוסטה ריקה, „החוף העשיר" כפי שכי־ ראשוני המתישבים הלבנים אליה, דומה, שהיא נדחקת אוית בפסיפס של מדינות ה־ סות את רצועת האדמה הצרה ורת בין צפונה ודרומה של אמריקה. נמלים לה באוקי־ נשקט ובאוקינוס האטלנטי וף לחוף שרשרת הרים נישאים, הרי־געש המתפרצים מפקידה ה, יש שהם מכסים את הע־ ור ויש שהם שולחים למרום נק של אדי־מים. מדרוני מכוסים צמחיה סבוכה. קפה גדלים בצל עצי היער, ים מצמיחים כל פרי, ועיק־ ות אשר „חברת הפרי המאו־ חדת" באמריקה שולחת באניותיה לכרכי הצפון.

שקוסטה ריקה שוכנת בצדי הדר־ ך כאשר הזמינה ממשלתה לסאן חוסה משלחות של מדינות ידידותיות להש־ טכס העברת־הסמכויות מנשיא לנשיא, סוסים מלאים עד אפס מקום ושבעים קרובות ורחוקות נענו להזמנה. למן נה עד מקסיקו באמריקה הלאטינית, הברית במובן, וקנדה וכל מדינות ועמהן ברית־המועצות ורומניה, ת וקוריאה הצפונית, ושר־החוץ דים שם ושלח חוכים לכאן ואנשי המעטים עמלו וטרחו וגייסו מתנדבים אנשי־הציבור, ביניהם רופאים צעירים דין מן הקהילה היהודית, ואנשי הצפונית ווייטנאם הדרומית, מצרים ישבו זה בצד זה בסעודות שנה־ שנות ארוכות במועדוני־הכפר הסבר־ ריק.

ה ריקה באה במסורתה הדמוקרטית. נותיה פוקדה בתדירות הפיכות שלטון מושל בהן, בגלוי או במוסוות. ואילו ה ריקה נבחר נשיא אחת לארבע שנים, ת ישירות וחשאיות. הנשיא היוצא סמכויותיו ליורשו בחיבוקים של ידי־ יא צבנית עם המדינות המאושרות ת בעולם שאין לה צבא כלל, רק המהלכים משועממים ברחובות ה־ שומרים על הסדר הטוב. והאוניברסי־ שוקקת סטודנטים, וכשהם מוליכים בני הממשלה, הם עוברים בשירה ברחובות של עיר־הבירה. בכפרים וב־ יפגשו האורח חבורות תלמידים לבו־ גדים נקיים המבהיקים לבתי־ספרם. גורדי־השחקים. עדיין לא הגיעו ל־ סה ולאורך רחובותיה ניצבים בתים בני קומה וקומתיים. ארמון־הנשיאות א בנין קטן וצנוע. רק בליבור הכר־ ל העיר מתנוסס התיאטרון הלאומי, מפואר, בנוסח המאה התשע־עשרה, ע־ ל גיסה לשוות לו את דמות האופרה בפאריס.

ינת התרבות בממשלה החדשה, שנקראה ה הים מכהנה כשגרירה ארצה ב־ ם, בסביבה בחוץ:

— בינתיים הוקם כשהיתה סאן חוסה בכפר קטן ודל, דומה, שבירת קוסטה ריקה נבנתה לכתחילה סביב לתיאטרון — ולא נבנה הת־ תיאטרון במרכזה של העיר.

●

„האם קיימת אמריקה לאטינית?" שאל לפנים הפילוסוף הצרפתי אנדרה זיג־ פריד ותשובתו מהססת. בעיני העולם החיצון נראית אמריקה הלאטינית כחטיבה אחת, שהרי כל עמיה דוברים בלשון אחת, להוציא את בראזיל שהיא עולם לעצמו, ולכולם דת אחת ומורכבת אמונות ודעות הטאובה מבור־ רשותם הספרדית. ואף על פי כן כל אומה היא אומה בפני עצמה. עולם ומלואו מפרי־ דים בין ארגנטינה לבין פרו, ואפילו מדינות שכנות כמן סלוואדור והונדורס באמריקה ה... זה רחוקות זו מזו בהלך־רוחן, ברבת הרבותן ובבעיות החברתיות המעסיקות אותן.

אף קוסטה ריקה נועד לה גורל מיוחד ב־ מכלול המדינות של מרכז אמריקה. אין מורשת עבר רובצת עליה. זוהי אומה חדשה של מהגרים שנתגבשה בתבל־ארץ שוממה וריק ללא מלחמות וללא תשתית של תרבות אחרת שנפלטה או דוכאה. אמנם הגיעה ה־ ממלכה העתיקה של המאיה עד לגבולותיה, אולם כאשר באו המתישבים הלבנים לפינה מרוחקת זו, לא נמצאו בה שבטים אינדיאנים כבכד בשאר המדינות. וכך נתלכדה האומה החדשה מעובדי אדמה פשוטים, רועי בקר וצאן או מגדלי קפה ובננות, הם צאצאי ה־ מתישבים הספרדים באמונותיו של המישנה־ למלך הספרדי בגואטמלה, או בני־תערובת שנולדו ביבשת החדשה. לבן הימים הראשו־ נים של ההתישבות לא הכבידה עליה המפת־ חים הגזעיים שמכתרצרים עד היום את יבי־ בוהן של הארצות השכנות. אוצרות רבים לא נתגלו באדמתה והרפתקנים בעלי־אגרוף לא נמשכו לכאן. וכך נוצרה חברה שויונית יותר מבפינות אחרות של היבשת. אמנם יש גם בה עשירים ועניים, בעלי־מקרקעים ושכ־ ירים, אך הבדל המעמדות אינו מבקר את העין.

בפינתם המרוחקת יצרו אנשי קוסטה ריקה, מאז ראשית המאה שעברה, חברה חופשית. הושם הדגש על חינוך, על טיפוח התרבות. רוב האוכלוסיה יודעים קרוא וכתוב. ובשום שלא היו למדינה בעיות־גבולין ושאיפה ל־ התפשטות, צמדה ובישלה את הצבא, וממילא לא נתגבשה שם שכבת קצונה שאפתנית, והחיים הפרלמנטריים מתנהלים בסדרם זה שנים רבות.

●

חוסה פיגרס, הנשיא היוצא, כיהן בנשי־ אות בהפרשי הזמן הנתבעים בחוקה, זה שלוש פעמים. אדם נמוך־קומה, דקיק, והבה יהוא נמצא בהגרות מתמדת. דעתו נשבעת ביבשת בולה ואינו מהסס לומר דבריו בגלוי. מגמתו היא פרו־אמריקנית, אך ממשלתו היא היחידה באמריקה המרכזית שקשרה קשרים דיפלומטיים עם ברית־המו־ עצות ושאר מדינות שמעבר למסך הברזל.

„דון פפה", כפי שהוא מכונה בפי כל, הוא ידיד הותיק של ישראל. משנבחר לנשי־ אות בפעם הראשונה, יצא בסרס נבנס לתפ־ קידו, ביקר בישראל ואף בילה שבועות מספר באחד הקיבוצים. מאז חזר וביקר בארץ בכל הזדמנות. רעיתו בהוית־השיער, דוניה קארן, אמריקנית. ממוצא סקנדינבי, היא בן הלו־ המות הוותיקות לשחרור יהודי רוסיה. עשרות אסירי־ציון הורשו לצאת מברית־המועצות בזכות התערבותה. לפני חודשים אחדים כנס־ סה ביוזמתה ובנשיאותה ועידה כלל־יבשתית לכנס יקהתי בדית־המועצות. השגריר הסובי־ ייטי ניסה למנוע את הכינוס ולא אחת ביקר בארמון הנשיאות ושוחח עם רעית הנשיא. היא סרבה להכנע: אין זוא מוותרת כשמ־ דובר בגורלם של אנשים חפים מפשע. ניסו הרוסים לשכנעה לפחות, כי ההזמנות תי־ שלחנה ללא גושפנקה רשמית. אך קארן פיגרס הזמינה את המשתתפים במכתבים הנושאים את ההנהגה של בית הנשיאות.

דניאל אודובר, הנשיא החדש, גם הוא ידוע כידיד ותיק של ישראל, ביקר בארץ ומקיים קשרי ידידות עם אנשי מדינה ב־ ישראל. איש תרבות, בוגר האוניברסיטה של מקגיל במונטריאול שבקנדה, ואף אשתו איננה בת קוסטה ריקה אלא ילידת מונטריאול. כאשר התיצבה לפניו משלחת ישראל ועש־ רות משלחות זוכו בסבלנות לתתרן להחוך את ידי הנשיא החדש, שאל לשלומה של גולדה וביקש: „מסור נא לה, שגם אם עזבה את כהונתה בממשלה, הזוקא משום כך, בקשתי שתבוא לביקור אצלנו — מהם כך, לבכה שבנותו של כהונה, הרי היא בוודאי זקוקה לכך, ואנחנו ארץ שקטה, שלווה וידידיה כאן מרובים".

●

טכס העברת־הסמכויות עצמו היה בו, ב־ ארץ קטנה זו, משהו מסממני הדמו־ קרטיה היוונית הקדומה. הנשיא החדש הוש־ בע באיצטדיון הספורט הרחב, במעמד רבבות צופים, וכל אזרח רשאי היה להזין בו את העין. המשלחות של המדינות הידי־ דותיות, קבוצה קבוצה על דגלה, היו מקיפות את האיצטדיון ועולות על הבמה שליד שול־ חנו של הנשיא, כשהכרוז מכריז על שמה של המדינה. ומוכן היה לראות כיצד פרץ הקהל הגדול במחיאות כפיים כאשר הועלה על הרשא דגלה של ישראל.

אחר־כך נשא הנשיא החדש את נאום ההכתרה שלו. בבואו לדבר על מדיניות החוץ של ממשלתו, לא הזכיר את המזרח התיכון, את הערבים או את ישראל — כל שמעסיק אותנו נראה רחוק כל־כך, כמעט על כוכב לכת אחר. אבל הנה עלה נושא הדלק, ותתברר לך פתאום כי העולם אחד הוא, וכי גם בארץ מרוחקת וידידותית זו אין העניינים פשוטים כל־כך.

לקוסטה ריקה אין נפט, אמר הנשיא, והיא שותפה לסבל ולשיבושים בכלכלה שנגזרו על כל המדינות שנאלצות לשלם מחירים מופרזים בעד הדלק. ואף על פי כן מבינה הממשלה ומצדיקה את מדיניותן של הארצות המייצרות נפט ותעמוד לימינן בזירה הבינ־ לאומית. שהרי נועד גורל אחד לכל המדי־ נות שכלכלתן מושתתת על ייצור חומרי גלם. המדינות התעשייתיות הגדולות — מע־ לות את מחיר המוצרים המוגמרים, מכונות, מיצרכי יסוד והתרבות. הן רוצות לקנות את חומרי־הגלם בזול ולמכור את מוצריהן ב־ יוקר, וכך יורד כוח־הקניה של המדינות הקרויות בלתי־מפותחות.

יש בזה — אומר הנשיא בתקיפות — עוול משווע. חובה עלינו להתגונן. ארצות הנפט עשו זאת. הן התארגנו, התאחדו ועתה הן מכתיבות את תנאיהן למדינות המערב האדירות. התארגנות זו פוגעת בנו — אך היא חייבת לשמש לנו דוגמא. גם מדינות אמריקה הלטינית סופן שתלכנה בדרך זו. אנחנו מוכרים למדינות התעשייתיות נחושת, עופרת ברזל, קפה, קקאו, בננות. שומה עלינו להתאחד ולהכתיב את תנאינו, להב־ טיח מחיר הוגן בעד תוצרתנו כדי שנוכל לעמוד בתהליך ההתיקרות העולמית.

ראיתי את פניהם של ראשי המשלחות של של מצרים והלבנון שאינם מסתירים את גאותם כשהם מתרגמים בתרגום האנגלי של הנאום. השגריר הסובייטי לחש משהו ב־ אזנו של ראש המשלחת של ברית־המועצות, חבר הסובייט העליון, והלה הניע בראשו לאות הסכמה. התלחשו כנבסים עם השגריר שלנו. בוודאי נכון לנו גם כאן מאבק לא קל; כי סולידריות זאת עם ערב הסעודית, כווית ותוסיהן עלולה אפילו כאן, בקוסטה ריקה הידידותית לפגוע במעמדנו.

האם עד היכן מגיעה זרועה הארוכה של בריה יצרני־הנפט?

●

שדת התרבות ברמן נראנו ביבשה קבוצת ידידים באחד האולמות הקטנים של בית התיאטרון הלאומי. זו הפעם הראשונה, נאמר בעיתון, תתקיים מסיבת־ידידים הידועה במסו־ רת הספרותית הספרדית בשם „טרטוליה", היא שיחה חופשית על כוס קפה על ענינים שבוחה, על ספרות, על אמנות, על עניני מי־ דינות. ללא גינונים, ללא טכס ואף ללא יושב־ראש וכנהה. כשהו בנוסח מגישות סביב לשולחן בבית הקפה בשנות השלווה של המאה התשע־עשרה.

נתאספה קבוצה קטנה של שרים לשעבר, פרופיסורים של אוניברסיטה, סופרים ומשו־ררים. דברו על הא ועל דא. אך במרכז הדיון עמדה השאלה: מנין האהדה לישראל שנפוצה בציבור הרחב בקוסטה ריקה? כאז קמה המדינה בשנת 1947 — כך סיפרו לנו — נוצרה אהדה של קירבה, של שותפה עם המדינה הצעירה. האנטישמיות שחדרה לחוגים מסוימים בשנות הארבעים, כאשר הגיעו ראשוני הפליטים היהודים מאירופה, נעלמה כליל. „אינגה קיימת" קאלוהי ב־ גימה של ספקנות. „נעלמה להלוטין", באה התשובה הנחרצה וכל המסובים נענו בראש־ שיהם, לאות הסכמה.

ידידינו המוב האב נביים, בהקדרת קאו־ תולי, רקטור של אוניברסיטה, ההפכן ולחוב לדמוקרטיה, שהיה שגריר קוסטה ריקה ב־ ירושלים, ביקש רשות לספר סיפור. וכך היה בעשה: בימי לחמת יום הכיפורים, הוא יושב בבתר קטן בכרחק־כה בעיר הבירה, והיו תושבי הכפר צמודים אל הרדיו ועוק־ בים בהתמדה אחר ההלך הקרבות. יום אחד, בהשכמת הבוקר, נתעורר לקול דפיקה ב־ הלונו, פתח את הדלת וראה את מכרו, איכר מאיכרי המקום:

— סלח נא, פאדרה, קרא בשמחה כש־ פניו זוהרים. באתי לבשר לך בשורה. זה עכשיו שמעתי את החדשות ברדיו על ה־ קרבות בישראל. אנחנו הקאתולים מנצחים!

בתודעתו של האיכר הפשוט הזה מתחלק העולם לקאתולים — שהם הצדיקים ולאור־ ביהם הרשעים. ובהכרעתו כנראה זאת הוא כולל את הישראלים בתוך המחנה הקאתולי.

ואיא עצמי מאמין, כי אהדה זו בקודה בקשר בין ישראל לבין עולם התנ"ך שכל אזרח במדינה מתחנך עליו מנעוריו. אחרים תולים על דברי המכיר שבארצות אחרות מעוררת הנדות את שנאת ישראל. אנשי השמאל שבחבורה הילול את הלקח החברתי כנותנה ישראל לעולם. צעירים רבים עמי שבועות חודשים בארץ בקודש, בקיבוצים והביאו עמהם את בשורת השיתוף, המאמץ החלוצי. אנשי משק, עושים כאן עבודה כצורית והציבור מעריך זאת. והיה מי ש־ אמר: מניעים אלה ואלה משפיעים על חוגים צרים, נבחרים. אבל האהדה הנפוצה בעם מנין? אין זאת כי מקורה ברגש האהדה של עם קטן כלפי עם קטן אחר, העומד מבודד במאבקו. כל כחוות עינים המתנכלים לה.

אכן ארץ קטנה ואנשים בה מעט. ועדיין לא הגיעו אליה הגלים העכורים של ההסתה נגד ישראל והמבקשת לכבוש גם יבשת רחו־ קה זו.

המשלחת הישראלית בהכתרת נשיא קוסטה ריקה

משרד ל„שיבת ציון"

ג. פרופס ●

חודשים האחרונים קיבלנו כמה „התראות" בקשר ל־ אפשרות של עליה רחבת ממדים מברית־המועצות. ים על 60.000 איש לשנה, היד נטויה.

מה למען עליה זו לא ביתמנתנו הת־ היא התנהלה ועדיין מתנהלה על־ידי גיקשון, כדיבאים ואנשי ציבור אחרים רבות בעולם. היוזה זאת מלהכה קדים כמצב, שהתאפיינה בהתמרבות ת הפניביה של ברית־המועצית; על־ רמים כבחוץ.

כן, ברגע שעליה גדולה זו תבוא, עלינו כל האחריות לקליטתה — אח־ לא רק כלפי העולים, אלא גם כלפי הנפשי שלא נרתע כבאת לכלכלה ילמען המופש והצדק.

מוכנים אנו לקראת עליה כזאת? אנשי המוכנות — כן. אם נקפיב ת האם נסגנים לפי ההישגים בעליה ה עד כה, אפילו בשנות השפל של — לא.

מקום לדאגה ולספקות. אבל יש גם להקוות, אם ייעשו שינויים כהלכה, פני עליה; בכל שקשור בארגון העליה.

יעוקות. האלה מקורם בראש ובראשונה הת העליה הקליטה היום. לברות כמפר הקטן יחסית — כ־25.000 בשנה נה — תלמודת כל ההבטחות וההכרזות מסדות ובמטפלים בעליה כי „אנו מו־ לטפל בקליטה של כ־70.000 בשנה", כיום עוד „כ־35.000—40.000 עולים ות של השנתיים עלפי האחרונות, ה־ בישראל יותר מחצי שנה ואין להם דיור קבע". (ש. שניצר, „מעריב"). נמצאים היום מאות „עולים" מרוסיה הגיעו לישראל או ירדו מכבנה לשם, עכים מהם מצויים במדינות אחרות.

■

מאמין, כי במאמץ גדול, הכרוך ב־ יצויים כרוחק־לכת בגישה ובשיטה להתגבר על כל הקשיים והמכשולים הקליטה. נדרשה תוכנית הידה ל־ הגדולה, אשר תביא לקליטה עליה של עד 100 אלף לשנה, ולצורך זה יש לגבש מטרה אחת, אשר יעמוד בכב־ גרהו את כל הפעולות למען „שיבת ציון". לשר שיעמוד בראש משרד זה יוענקו כל הסמכויות להפעיל תוכנית תרום זו, אחרי שהממשלה והסוכנות יחליטו על קווים ה־ עיקריים.

השר הממונה על משרד „שיבת ציון" יכהן גם כסגן ראש הממשלה, להדגשת חשיבותו. כל העניינים הנוגעים לעליה ולקליטה, ה־ מרוכזים היום בידי הסוכנות, משרד הקליטה, משרד העבודה וכל משרד אחר, יועברו למשרד „שיבת ציון". יקומו סגני שרים או מנהלים כלליים לעליה, קליטה בכלל וקליטה חברתית בפרט, הסברה וחינוך, לעבודה, ו־ כולם יהיו אחראים ישירות לסגן ראש הממשלה.

אחת הפעולות העיקריות תהיה הכנת ה־ אזרח הישראלי, לרבות הנוער, לקראת ה־ עליה הגדולה.

האזרח הישראלי הממוצע, הזוג הצעיר שטרם מצא דיור, החייל שהשתחרר ועוד לא מצא עבודה, יודעים „ממקור ראשון", כי לעולים נותנים דירה חינם, הלוואות לרכישת מכונית ודיהום, זכות בכורה בהתקבלות ל־ אוניברסיטה ועוד ועוד. מה פלא, כי רוב אזרחי המדינה הזו ונשארו אדישים לכל בעיות העליה וחלקם עוינים אותה?

הנוער המאורגן לא נקרא לעשות כל מאמץ מיוחד כדי להיות שותף למבצע לאומי זה וכנראה לא הראה כל יוזמה ורצון להשת־ תלב בו.

בשעתו סופר מעשה בעשרה תלמידים ב־ גיל 13—14, שהתנפלו על תלמיד עולה חדש, ופשטו מכנסיו בכוח כדי „לראות" אם הוא נימול. דומה, כי זה מקרה אחד מרבים, אך האם רק הנערים אשמים? האם צדק פנחס ספיר, יו"ר הסוכנות היהודית, כאשר האשים (בהכרזות „בירה ומצב רוחי") 3 מיל־ יון תושבים בישראל „בדברים איומים, אכ־ זריים וברוטליים" ביחסם כלפי העולים ה־ חדשים?

מר ספיר לא סיפר מה עשו הגורמים ה־ ממשלתיים והסוכנות כדי להכין ל־3 מיליון התושבים מה משמעותה של העליה לגבי עתידנו. ואכן, מדוע לא סיפרו ולא הסבירו ל־3 מיליון אלה מה תרמו העולים למדינה. כמה כסף נאסף בחו"ל ובארץ אך ורק למען קליטת עולים חדשים, כמה קיבלנו לשם כך כמקורות לא־יהודיים ובכמה הצטמצו על ה־ עולים, כמה „שורפי" כל הרופאים והמהנדסים שבאו ארצה, כמה אמנים צעירים, בכל ענפי האמנות, עלו וכמה צפויה להיות תרו־ מתם לחיי המוסיקה, הבלט, הציור והדרמה, כמה עובדים נוספו בבתי־מלאכה, בחנויות, בבתי־עסק שפתחו או יסדו עולים?

■

בלי שיתוף־פעולה מצד רוב תושבי הארץ אין יסוד לקליטה ואין טעם לעליה. רק אם נדע להפוך את עניין העליה לנחלה של כל העם ואם הטיפול בעולים לעניין של אלפי מתנדבים בפועל ואם נחדיר את תודעת חשיבותה של העליה והכלחתה לעליית ומוי־ נים כמו השנה — נזכה לשיבת ציון בדורנו. בידנו לעשות זאת, ולעורב לעתיד מדינתנו.

אל נשלה את עצמנו. נודה, כי בהוסר מעשים, בטיפול כושל, בזלזול ובאיבה, ב־ רמנו אנו לירידה בעליה, לנשירה מהארץ. כמו ידינו, במעשינו השליליים, „כתבנו" מכתבים לכל העולים הפוטנציאליים: אל תבואו לישראל. פה אתם אינכם רצויים.

לא עשינו מאמץ להבין אותם, לא הבאנו בחשבון כי הם באו הנה כמו מכוכב אחר, כמשטר אחר, בתנאי חיים אחרים. זרים הם לנו ובהגיעם הנה בלי לדעת את שפתנו, ניכרה עליהם בדידות ותחושת ניכור.

הם לא ידעו מה מצפה להם כאן, ואלה שבאו מיד אחר מלחמת ששת הימים ביקשו לראות את הגיבורים והתאכזבו. גם אנו הת־ אכזבנו מחלק מהם.

אולם לאכזבתם תרמו גם אלה באותו אשר ברדיו, במכתבים ובשיחות אחרים סיפקו להם מידע לא נכון על המצב בישראל, על הסיכויים לקליטה ועבודה ועל העזרה שהם יכולים לצפות לקבל מהממשלה. ומתוך גם הבטחות בלתי־מוסמכות על ימין ועל שמאל.

המשרד ל„שיבת ציון" ידאג כי ההסברה בחו"ל, בשפה שהעולה מבין אותה, שתכיל חומר כללי על העם ועל הארץ ועל העליה המוגות (לרבות עניין המעברות — ומי יודע אם לא נצטרך לחזור לשכונות־ארעי לעולים, אם לא למעברות). כל פירוט ה־ התחייבויות של הממשלה כלפי העולה ושל חובות העולה כלפי המדינה, תהיה מבוססת ומה שיובא כהתחייבות או כהבטחה — יקוים.

האיש אשר יעמוד בראש משרד „שיבת ציון" צריך להיות מתמיכה מלאה של ה־ ממשלה והסוכנות היהודית. זה צריך להיות איש עם קשרים בתפוצות, כושר ארגוני רב, איש אשר העם נותן אמון בידיו כאדם וכשליח צבור.

נדמה לי כי פנחס ספיר עונה בכל ה־ דרישות האלה.

„סיפורה של רשת ריגול ישראלית"

(סוף מעמוד 15)

במכוניתו אל משרדו באל־עריש ר' להציג להם את שאלותיו. כאשר חש כי התשובות אינן מספקות אותו ביקש לגייס סוכנים נוספים.

עיד סאלם, שהפך לראש רשת הריגול, בא בדברים עם ידידו סאלם סאלמי, שנודע בכינוי „אבו שריף". הלה הסכים לשתף פעולה עם סאלם ועם המודיעין הישראלי והפך להיות ה„איש מספר 2" ברשת הריגול. במשותף נשאו השניים באחריות לניהול הרשת ר' גיוס אנשים.

המסעות על פני אגם תמסח התרבו. הקצין הישראלי היה קובע את מועדי המעבר ומועדים אלטרנאטיביים למקרה של הופעת מכשולים בלתי צפויים או גורמים המעכבים הצייה התעלה. הוא היה בוחר לשם כך בלילות ללא ירח.

○ חיילים גוייסו לרשת

ענאתי, בעל הסירה, היה בקיא היטב במיקום המוקשים באגם הבסת והיה מעביר את הסוכנים אל הגדת השניה, חוזר באותו הלילה ושוב יוצא להחזיר את האנשים במועד שקבע לו קצין המודיעין הישראלי.

התעוררה בעיה חדשה. הרשת היתה זקוקה למחסה בסביבות לאגם תמסח כדי להתכנס בו לפני המעבר ולשוב אליו עם סיום המשימה. מקום זה היו יוצאים אל הסירה, אחר שווידאו כי האזור „נקי" כפטרולים. חברי הרשת התקשרו עם סעד עלי חסן, שחיש מהר הצטרף אל הרשת והיה לאיש שתפקידו להעביר את ההוראות מראש הרשת אל הבריה וללקט את האינפורמציה מחברי הרשת כדי להעבירה לראש או לסגנו.

אבל שוב התברר, כי המידע שהעבירו הסוכנים לא היה מספק. „אבו־האפז" ביקש לגייס חיילים בין הכוחות המזויינים. סאלם סלמי התקשר עם עיד צאיד יליד סואץ שגוייס לחיל ההנדסה וסיים את שירותו ביולי 1973. קודם שיחרורו עבד במיבדוק הימי בסואץ ואחר כך עבר לגור בשאלופה.

הפגישה הראשונה כינו לבין „אבו האפז" בערבה בסיני. „אבו האפז" העביר אותו יחד עם סאלם וסלמי אל משרדו באל־עריש. אבל המידע שהיה ברשותו גם הוא לא הספיק, ומשום כך ביקש אבו־האפז לגייס אנשי צבא נוספים.

סאלם התקשר עם מצלח צלח, שגוייס לכוחות הנוי"ר המצריים ב־14 ביולי 1966. צאלח עבד כחקלאי באזור סרפיאום. בעבר נשפט בעוון גניבה למשך שנה. יתכן כי כה שידע סאלם על עברו של הסוכן החדש הוא ששיכנע אותו לפנות אליו כדי להצטרף לרשת. מאוחר יותר צלח את האגמים במסע ה־צבירה יחד עם האיש שגייס כמרגל.

המודיעין הישראלי ביקש שצליחת האגם תיעשה בזמן הנפשות. הסיבה לכך התגברה כאשר החל אבו־האפז, קצין המודיעין הישראלי, להקדיר אר־תו שלושת ימים רצופים.

○ מכתבים למען באוסטריה

במשך כל אותם ימים לא נעלם המתרחש מעיני המודיעין הצבאי ה־מצרי. אנשיו עקבו אחרי חברי ה־רשת קרוב לשנה. הם רצו להכיר את כל חברי הרשת ולדעת את תפ־קידם במודיעין, קשריהם ומקורות המידע שלהם. כן המתינו כדי לע־מוד על סוג המידע שביקש המו־דיעין הישראלי ללקט, וביקשו גם לדעת כיצד מנסה המודיעין היש־ראלי להשיג מידע זה וכיצד הוא פועל בסיני ובגדה המערבית של התעלה.

כממנעו עם כל הסוכנים, נתנ ה־מודיעין הישראלי לאמן את המרג־לים בכתיבה בדיו סתר לצורך שי־גור המידע שבידם דרך הדואר למען מסויים באוסטריה. אפילו את מעט־פות המכתבים סיפק המודיעין ה־ישראלי כשעליהן המען, הבולים ו־שם בדוי של הנמען.

המודיעין הישראלי לא הסתפק ב־צליחות של אגם תמסח. לכן זקוק היה לציוד נוסף של התקשורות. המטרה היתה לגייס יותר מרגלים ויותר מידע. בשלב זה התחיל ה־מודיעין הצבאי המצרי לסיים את הפרק המעורר בפרשת מרגלי „ה־תצפית".

נקבעה תוכנית מוגדרת והחל ב־ביצועה. הרשת התכוננה למסע נוסף שבו נטלו חלק רק שניים מאנשיה. המודיעין הצבאי המצרי הניח לסירה להפליג אל הגדה המזרחית. כעבור שלושה ימים יצאה הסירה שוב כדי להחזיר את המרגלים, אך בטרם הגיעה אל הגדה המערבית הסתער עליה כוח מורכב מאנשי המודיעין הצבאי.

אנשי הרשת נעצרו ועמם הסמים, נייר הצום, הדיו הסמוי, וכן פתק־אות כתובות בכתב ידו של אבו האפז, קצין המודיעין הישראלי, ר' פיתקה קטנה נוספת, בכתב ידו, שבה קבע שלושה מועדים למסעות הבאים.

באותו זמן, 4 באפריל אשתקד, תפסו אנשי המודיעין את שאר חב־רי הרשת. כשנתפסו מצאו אנשי המודיעין אצלם את מחיר הבגידה: 24 מליון חשיש ו־2400 לירות.

„מרגלי התצפית" התוודו מיד. הם הובאו לבית־דין צבאי בנובמבר 1973 ונשפטו למאסר עולם וקנס של 3000 לירות. הטעם לכך שבית־הדין ה־צבאי לא גזר עליהם עונש מוות, למרות הודאותיהם, נובע מכך ש־צליחת הכוחות המצריים בתעלת סו־אץ התבצעה שבועות אחדים לפני המשפט. הצליחה הוכיחה, כי לא היה ערך לכל נסיונות האויב לגלות את סודות כוחותינו המזויינים.

עודד גרנות

„סאדאת לא יסכים לאי־לוחמה"

(סוף מעמוד 15)

ישלחו את המארינס לתפוס את שדות הנפט — צריכה לנבוע חששות רציניים בקרב הערבים...

והיבורגרב: אינני מוסמך לענות בשם מעצבי המדיניות של ארצות־הברית, אם כי נשאלתי על כך רבות במדינות ערב. תשובתי היא, כי כשאנשים נקלעים ליאוש הם מגיבים תגובות של יאוש. האם יהיה מיליוני מובטלים באירופה, בפני ש־כבר בעצם יש, הם יגיבו כמיואשים. זה כמו שמישהו מכוון אקדח לי־רקתך, וכל מה שאתה יכול לעשות זה למעול כדי להציל את חייך.

אמברגו חלקי זה כבר דבר אחר. אינני צופה אמברגו מוחלט. אלא אם כן יפרצו מעשי איבה בין סוריה לישראל. המלך פייצל לא יהסס אז.

שאלה: אם ישראל תפתח במלחמת מנע נגד סוריה עכשיו, האם מצרים תצטרף למלחמה נגד ישראל?

והיבורגרב: מצרים תהיה מוכרחה להגיב באופן צבאי, אם כי אינה רוצה בכך. סאדאת אמר בראיון מל־וויזיה ששודר בארצות־הברית, כי לפני שיפעיל את האופציה הצבאית יפנה למועצת הבטחון. ולבריה"מ ו־לארה"ב כשותפות ועידת ז'נווה.

זאת יעשה רק אם יגיע לכלל מס־קנה שהישראלים אינם מתכוונים לס־גת מן השטחים. בינתיים הוא משוב־נע, שהישראלים אכן מתכוונים לסגת מחלק ניכר מסיני והוא אינו שוקל את האופציה הצבאית.

שאלה: האם המנהיגים הצרכיים, בעיקר סאדאת, מאוכזבים או מרוצים מדרך מילוי ההתחייבויות האמריק־ניות שניתנו על־ידי קיסינג'ר?

והיבורגרב: אנשים שונים במצרים מאוכזבים עמוקות, אבל לא יביעו זאת בפומבי, שכן האלטרנטיבה היא לחזור לזיקה של בריה"מ. הם אינם רוצים זאת ומשוכנעים כי קיסינג'ר עושה כמיטב יכולתו בנסיבות קשות לו. גם הם וגם סאדאת רוצים לתת לקיסינג'ר „ליהנות מן הספק".

■ מכשולים בדרך לארה"ב

אבל אם עד ינואר או פברואר 1975 הם לא יקבלו את 250 מיליון הדולר שהובטחו להם על ידי קיסינ־ג'ר בניה, עדים להבעה קולנית של אכזבה מארה"ב. אפשר להבחין בזה במאמרים של שמאלנים, אבל עד עכ־שיו האנשים הרשמיים אינם אומרים דבר שירגיז את קיסינג'ר.

שאלה: האם נתקל סאדאת בתבי־עות הצבא לחדש את משלוחי ה־נשק מבריה"מ?

והיבורגרב: הוא העלה את כושר המיקוח שלו עם הסובייטים אחרי שהם נתבקשו להסתלק מבאב־אל־מנדב. בריה"מ יודעת שזה היה ב־לחץ מצרי. הסובייטים אפילו חוששים מהתקרבות עיראקית־מצרית, שסימניה כבר ניכרים.

גמאסי ופאהמי יסעו למוסקווה ב־אמצע אוקטובר כדי לשאת ולתת על משלוחי נשק. זה כמה חודשים שה־מצרים לא קיבלו כל נשק והקצינים חוששים לירידת קרנו של הצבא ה־מצרי. אך סאדאת רוצה לשאת ולתת עמם כשהוא בעמדת מיקוח גוהה יותר.

סאדאת מעוניין במקורות אספקה נו־ספים, כמו בריטניה וצרפת, אבל ה־אספקות אתן הן בהיקף קטן. המקור הרציני האלטרנטיבי הוא ארה"ב, ומצרים מוכנה לעשות תפניה זאת. אבל למצרים ניתן להבין, כי הקונגרס האמריקני לא יהיה מוכן לתפנית כזאת.

שאלה: האם ניתן להבחין בהשקעות אמריקניות במצרים?

והיבורגרב: הדברים נמצאים ב־שלב של סקרי־כדאיות, ובנושא זה, שלא כמו בסעודיה שבה נחתכים עניינים במהירות, עובר כל הסכם במצרים שלבי בירוקרטיה מייגעים. אנשי עסקים אמריקניים מתלוננים על חוסר היעילות המצרית.

שאלה: כמו, למשל, „צ'ייס מנהטן בנק"?

והיבורגרב: ל„צ'ייס מנהטן בנק" ניתן מעמד מיוחד ועדיף אחרי ה־שיחות בין סאדאת לדייויד רוקפלר, אבל „צ'ייס" לא הצליח להתקדם הרבה, שכן הבנקים המצריים ועש־שים מן התחרות של בנק מודרני שתם מפגרים. אחרי שישותקו בשלו־שים שנה.

■ הם מאוכזבים מרבין

שאלה: מה מידת ההתחייבות של סאדאת כלפי הפלשתינאים?

והיבורגרב: קשה לסאדאת לנקוט עמדה ברורה בעד אש"ף בעניין הביעתו לגדה המערבית, שכן הדבר יוציא את חוסיין מהמסגרת וגם יחסל כל סיכוי להחזיר שטח זה לשליטה. הוא לכוד בין שיקולים אסטרטגיים ושיקולים טקטיים. היתה לו השפעה חיובית על התפתחות המו... אש"ף ופרישת הקיצוניים מ... הצלחת ההשפעה המתונה ... לדרך זינוה.

שאלה: האם המנהיגים ... שעימם שוחחת מתייחסים א... רבין כאל ממשלת המשך ... גולדה מאיר, או כאל ממשל...

והיבורגרב: היו להם ת... לות כי לרבין יהיה סגנו... תהיה תדמית אחרת ליש... לא הישלה את עצמו, כי יש... פז לעשות ויתורים מפלי... ציפו לשינוי באוירה ובג... כולם כאחד מאוכזבים. ... מתבאים „ישראל חדשה", ... צמרת, שמעתי אותם אומרי... אינו מתגלה כמי שמסמנ... אלא הוא נגרר אחרי ...

שאלה: האם אתה מת... ממנהיגים ערבים משב... מנהיגים ישראלים מבחינ... הפוליטיים הפנימיים?

והיבורגרב: אינני מדג... דות סומביות, אלא על ... סיות שהן יותר חשובו... להסדר נפסקה ולפתות ... אפילו קיסינג'ר „עושה גל... להרוויח זמן. בינתיים ... ערבים מחשבה חדשה ע... מאבק תוך הדגשת הכוח ... מוביל לכוח כלכלי ולם...

אתה שומע כמה מהם ... בעוד חמש או שש שנים ... בים מעצמה כלכלית ואם ... פקש לא לפנות שטחים, ... ראלים בעצמם אלינו ו... באלה תנאים נקבל אות... החדש שלנו.

■ „פער" ב־9 באוקטו...

שאלה: אתה בודאי ... בישראל הרואים בדיווח... דה פרו־ערבית ברורה, ו... יום הכיפורים. אף היו שנ... חיני בהם גימה של ... ישראל. היש צדק בהרג...

והיבורגרב: הייתי הש... שון שצלח את התעלה ... וביום שדובר רשמי בי... ב־9 באוקטובר כי המצ... לשלושה כיסים קטנים וה... רק 4 קילומטרים ממזרח ... הייתי 15 קילומטרים מז... עם היחידות המצריות ... תר...

הדיווח שלי סתר את ... רשמיות שלכם, והבראה ... אנשים.

בקשר למה שמכונה „... ערביות" אינני חושב ש... אותי כפרו־ערבי, אף כי ... חברים ערבים ואני בא ... שיש לי בעולם הערבי ... כאן אות לאנטי־ישראלי... נגדתי ומתנגד למדיניות ... מאז 67 עד 1973, שפשט... אבל זה אינו עושה ... ישראלי, כפי שישראלים ... שוללים קיצוניים את ה... אמריקנית בוייטנאם בל... טי־אמריקנים.

אני יכול להיות נגד ... ממשלת ישראל אבל א... מדינה. מי שאינו מאה ... ישראלי נחשב בישראל ... סולה. רוב הערבים שאנ... ציא קיצוניים האשף, א... להיסול ישראל.

בקהיר מדברי... על סיבוב נוס...

(סוף מעמוד 15)

לשנה לכל סטודנט לרפואה; ובגלל התרחבות הכרכים מאבדת מצרים שנה שנה 250 אלף דונם אדמה חקלאית.

על פי רוב האומדנות לוקה מצרים בהפסד נקי של אדמה חקלאית על אף מפעלי־ההשקיה החדשים. זוהי צרות קודרת לעם, שכבר מתלבט ב־בעיות חמורות לשם גיוס מטבע החוץ הדרוש ליבוא שני מיליונים טונות חיטה ומזונות אחרים בכל שנה ל־אוכלוסיה הגדלה במהירות.

יבוא החיטים בלבד מצריך 200 מיליון דולר השנה; וכיוון שהסיוע הכלכלי הערבי נאסם, ירוד הרזרבות מטבע החוץ של מצרים לרמה נמוכה יותר מאשר לפני שנה, כאשר הורה סאדאת שמצרים למצעה פושטת את הרגל.

ידוע, שהצבא המצרי מבוהד מפני בורות הרוח הכלכלית שבאוכלוסיה, מאוזרי הבערב, שבאו במגע עם אנשי צבא מצריים, מוסרים כי המורל ירוד אך במעט מגיאותו בחודש אוקטובר.

■ שתי אוניות

אולם סגירת הברז של האספקה הצבאית מבריה"מ, ככל שמצרים הב־בירה את תמיכתה במאמציו הדיפלו־מטיים של ד"ר קיסינג'ר, מונעת את סאדאת מלהשתוות אל ההתעצמות המשכת של ישראל. בחודשים האח־רונים, לדברי מקורות נאמנים, הגיעו למצרים רק שתי אוניות הלפים מ־בריה"מ, בניגוד לשמועות כי האספקה הצבאית הסובייטית נתחדשה במלואה.

לכן פרבה סאדאת לחפש מקורות אלטרנטיביים להספקת נשק באירופה המערבית. למעשה נתהם חתה עם הברות בריטיות בדבר הקמת מפעל בטיקים במצרים; הוא נושא ונותן עם הבריפים על קניית מערך טילי קרקע־אויר „רייפייר", ועוסק בגיסו־פים אצל מפעלי דאסו בצרפת בדבר הקמת מפעל להרכבת מפציצי־קרב

מיראז' במצרים. לדברי ... נים ימממנו סעודיה ומ... אהרות מסיקות־נפט תוכ... טוח אלו, וכן קניית ... פרפתים ובריטיים למ...

שנה של מאמצים למען ... פרה לסאדאת לצמצם א... ההחזירו להיקפו הקבוע ... איש, בשחרור את אנש... שנקראו לשירות באוקט... ואת כל המגוייסים לשיר... גוייסו ב־1969.

לדעת המשקיפים עדיין ... רים את הלקחים הצבאיים ... יום כיפור. המפקדים הם ... דגש חזק יותר במיכון ... הצבא ובהקניית יעילות ... במישור החסיבות. בשני ... הוחה לישראל עליונות ... חמה אשתקד.

■ בלי רגשות

„עדיין יש למצרים ... לכונן הסדר שלום, אם ... בחזרה את חצי האי סי... אחד הדיפלומטים המער... — אולם מצרים שוב א... מפני מלחמה בישראל ... יותר ויותר עם ההתחיי... סיבובי".

ראש הממשלה חיגאזי ... לשאיפות השלום של מצר... הה להתכונן למלחמה ... הכלכלית.

„העולם הזה הוא עולם ... אמר חיגאזי — מי שנוח ... מסוגל להלחם מי שפי... אינו מסוגל להלחם. ... באוקטובר הטתה את ה... המחשבה הנכון. לפני כן ... שהערבים חיים במדבר ... על רגשות, על שמש ... ואינם מחשיבים את הא... צריכים להתחיל לתת דעת... קים ולהביא את־הרגשות

ג'יב

• נקודה לוויכוח • נקודה לוויכוח • נקודה לוויכוח • נקודה לוויכוח • נקודה לוויכוח •

בדק בית בחינוך

מאת יצחק שפירא

שנת תשל"ד היתה שנת חשבון נפש לאומה ולמדינה גם בתחום החינוך. והרבה נאמר ונכתב על הלקחים והמסקנות שאפשר וראוי להסיק מאירועי מלחמת יום הכיפורים וגילוייה ועל בדק הבית שיש לערוך במערכת החינוך בישראל בעקבותיהם.

לצערנו, לא נראו במשך השנה שחלפה סימנים מובהקים לכך, כי הממשלה, משרד החינוך ויתר הגורמים החולשים על החינוך במדינה נערכים לבדק בית במערכותיו באינטנסיביות ובקצב מוחש כפי שראוי לעשות בתחומים שהם חיוניים לקיומנו.

התבשרנו, אמנם, מדי פעם בפעם על אי אלה שיכלולים ושיפורים המתבצעים על-ידי משרד החינוך בתכניות לימודים ובתכניות להכשרת מורים, על גידול כמותי של חטיבות ביניים וגני ילדים, וכיוצא בזה דברים משמחים ומועילים. בזמן האחרון שמענו גם על יעדים ומטרות ערכיים רצויים שבדעת שר החינוך והנהלת משרד החינוך לחתור אליהם בשנים הקרובות, אולם כל אלה אינם מעידים עדיין על הערכות שיטתית לקראת בדק בית יסודי במערכת החינוך אשר יכלול בדיקה נוקבת של המחדלים והמשגים שנעשו בשדה זה בעבר והתוויית תכניות אב לשיפורים ושכלולים יסודיים ושורשיים בעתיד, שבחלקם עשויים, ולדעתי צריכים, גם לכלול החזרת עטרה ליושנה, בכל הנוגע לטיפוח ערכים חינוכיים ודרכים חינוכיות-מסוימות שתפסו מקום מרכזי בחינוכנו בשחר האומה בארץ הזאת ובהמשך הזמן הוכרזו כמיושנים ובטלים מאופנה.

מטבעו, היקפו ושלביו של בדק-בית זה יכול וצריך להקבע על ידי ועדת מומחים אשר מן הראוי שתוקם לצורך זה ומעלה, אם כועדה ממלכתית הממונה על ידי הממשלה ואם כועדה ליד משרד החינוך אשר תמונה על ידי שר החינוך והתרבות, אולם עד שתוקם ועדה כזאת ואף אם לא תקום, מן הראוי ומן ההכרח לנקוט לאלתר בצעדים מתאימים אשר יאפשרו שיפורים יסודיים בחינוך לשם טיפוח מסכת ערכים חיוניים, שהם מבחינת צרכי יסוד לעריכת בדק בית לחינוך.

*

ראשון בהם הוא העמדת החינוך בשלב אחד עם הבטחון בסולם העדיפויות לגבי הפניית משאבי המדינה אליה. מלחמת יום הכיפורים וספיחיה הראו בעליל כי יסוד כוחו של צה"ל ומקור חסנה של האומה הם קיבוץ הגשרתנו המעולים ורוחו העשויה ללא חת של האדם הלוחם בישראל וששום הגברה של אמצעי הלחימה לא תשא את הפרי הנכסף, אם לא תהיה מלווה העלאת רמתו וחיזוק רוחו של האדם בישראל בכלל ושל האדם הלוחם בפרט. תפקיד אחרון זה הוא בראש ובראשונה בידי החינוך ולא יתכן, על כן, למנוע ממנו את המשאבים הנדרשים כדי למלאו כהלכה. קיצוץ תקציב החינוך שעליו הוכרזנו לקראת פתיחת השנה החדשה, עומד בסתירה מוחלטת לצורך החיוני של האומה ושל הזמן ויש לתמוה על הממשלה שנקטה בצעד זה ועל משרד החינוך שהשלים עמו.

צעד בדוק אחר, לשם התאמת מערכת החינוך לצרכים החיוניים של הזמן, הוא העמדת הדגש על שיפור איכותו והעלאת רמתו של החינוך באותה מידה, כמו הרחבת היקפו. אין איש אשר יטיל ספק בחשיבות של הרחבת הגברת הטיפול ביסודות הנחשלים של העם, אולם אם אלו תעשינה על חשבון הדאגה לשיפור האיכות ולהעלאת הרמה של החינוך עלול הדבר להוות לרועץ לאומה שכוחותיה העיקריים לעמוד בפני כוחות עוינים העולים עליה פי כמה בכמות ובמשאבים נעוצים בטיב הכוחות הפועלים בה ובאיכותה של השכבה אשר עליה מוטל להדריך ולהוביל את הכמות הגדולה. ההצהרות שהושמעו באחרונה על ידי אחדים מאנשי משרד החינוך שאם המשאבים העומדים לרשות משרד החינוך הם מצומצמים, יש להפנותם בעיקר לטיפול בשכבות הנחשלות, מעוררות, על כן, תמיהה ואינן עולות בקנה אחד, לא עם צרכיה הערכיים של המדינה ולא עם צרכיה הבטחוניים.

*

צורך חיוני נוסף שיש לספקו [illegible] לאפשר את קידומו [illegible] ההתאמה לדרישות הזמן, הוא העמדת הדגש במערכת החינוך (במוסדותיה) על הפעולה החינוכית באותה מידה, אם לא במידה גדולה יותר, כמו על הפעולה הלימודית.

זה שנים שהרבה בתי ספר בישראל משמשים בעיקר בתי אולפנא ולא מוסדות מחנכים, זה שנים שכותב שורות אלה ורבים מחבריו המנהלים מתריעים ומתריעים על מיעוט האמצעים המוקצבים בחשבון התקציב להקצאת של מוסדות החינוך לצרכי פעולה חינוכית ענפה.

ולה, אמנם, המגמה מסתמנת בבירור, מאז הוקמה המחלקה לחינוך חברתי ליד משרד החינוך, וגם באמור לה- כרוזותיו של השר החדש מעידים כי הוא ער לצורך חיוני זה. אעפ"כ ספק אם המשמעות המלאה של התפנית הנדרשה לצורך זה במדיניות החינוכית, הן בסברות והן בשדה, ברורה די הצורך. ספק רב עוד יותר, אם אמנם ערים אנו במידה מספיקה לסכנה המאיימת עלינו, שיגדל לנו בארץ הזאת דור לבנטיני גטול שרשים במורשת הערכים התרבותיים והמוסריים של היהדות. שהרי אפילו בימים אלה, שנה לאחר מלחמת יום הכיפורים, שמענו מפי סופר דגול ורב כשרון („דבר" 16.4.74), שאין מקום לחינוך לערכים בבתי הספר שלנו. כלום לא ברור לו ולכולנו כי ללא נוער המעורה במורשה הערכית של האומה, המזדהה אתה והרואה חובה להאבק למענה, אין סכוי ואין סבר גם לקיומנו הפיזי בארץ הזאת?

*

צורך חיוני אחר שמן הראוי לספקו, הוא הצורך בערנות, ענין והבנה מצד הציבור הרחב לגבי המתרחש בתחום החינוך.

בדין וחשבון של „הועדה לעידוד יזמה וחידושים בחינוך העל-יסודי", שהתמנה בשעתו על ידי שר החינוך והתרבות ושכותב הרשימה הזאת עמד בראשה, נאמר בין היתר:

„לדעת הועדה, אחד הגורמים העיקריים המסבירים את מצב הסטטיות בחינוך היא האדישות היחסית והזלזול היחסי, שגילו הן הציבור הרחב במדינה והן המנהיגות הציבורית ואמצעי התקשורת הציבוריים בנושא החינוך. — מדי פעם בפעם מופיע אמנם החינוך בכותרות ומעורר הדים ציבוריים רחבים, אך דבר זה קורה בדרך כלל במצבים של „כיבוי דלקות": ערב שביתת או אי-שיתוף פעולה של המורים, מול פני שערוריה מסוימת, שנתגלתה במוסד חינוכי בעקבות איזה גילוי סנסציוני של עתונאי כמולת וכד' — בניגוד לתחומים חיוניים אחרים בחיי המדינה, כגון התחום המדיני, התחום הכלכלי או התחום החברתי. שבהם מגלים הציבוריות ואמצעי התקשורת הציבוריים עניין רב ובלתי פוסק. ערים לכל הנעשה בהם ורואים לנכון לתת פרסום לכל הישג או לכל מחדל רציני, המתגלים בהם. תחום החינוך נדחק בדרך כלל לקרן זוית; אין דבר על הבעיות המרכזיות העומדות לפני החינוך, אין תשומת לב לאירועים מרכזיים, המתרחשים בתחומו ואין כמעט כל זכר וכל ציון להישגים מיוחדים או למפעלים מיוחדים של מוסדות ואישים הפועלים בתחומו. רקע ציבורי זה לפעולות המורים ובתי הספר בתחום החינוך אינו עשוי להניע ולהמריץ את כוח האדם הפועל בו לפעילות יוצרת וחורגת מן ההכרח, והוא אחד הגורמים העיקריים לסטטיות הקיימת בתחום זה".

הדברים שנאמרו לפני שנתיים על ידי חבר אנשים שכללו מחנכים, מנהלים, מפקחים, ונציגים ממוסדות ההשכלה הגבוהה, כוחם יפה ואולי יפה במיוחד בימים האלה. אך לצערנו לא בוצעו עדיין עד היום מרבית ההמלצות, לא בנושאים אחרים ולא בנושא זה, אף כי נתקבלו על דעת שר החינוך והנהלת משרדו. מן הראוי כי לפחות בנושא זה יעשו צעדים מיידיים כדי להגשים את המלצות הועדה, שהרי יצירת רקע ואקלים נוחים ליזמה וחידושים היא Conditic Sine Qua Non לביצוע בדק בית יסודי בחינוך.

האם אפשר לקבוע סייגים לחיים חילוניים?

מאת רב רונן

הסופרת שולמית הראבן במאמרה "סייג" (מעריב י"ב באלול תשל"ד) ציירה תמונה אפורה של חיינו ההתבדרותיים והתרבותיים, הפרוצים לכל רוח ללא גדרות וללא סייגים, וטוענת: "שצריך להחזיר, ומהר מאד, את מושג הסייג, להחזירו לחיי היומיום, לחיים החילוניים". בצדק מציינת, "שאחד הדברים שאיפנו תמיד את היהדות הוא מיעוטם של הקדושים-לקרי-החוק, של חסדי הסייג, אשר נחשבו מאז ומעולם כאנשים גסי רוח ותדמיתם החברתית היתה שלילית".

מרת הראבן מודה שהמושג „סייג" כפי שהשתרש בעם — משמעותו דתית. ובלשונה: "ישאל אדם ברחוב סייג מהו והאסוציאציה שלו תהיה דתית; סייגים לתורה". ברם, לדעתה "אין זו כלל וכלל משמעותו המקורית של המונח. המונח בעצם חלק חשוב מאד מכלל התרבות היהודית בלי כל כוונה לקשור במשמעות הדתית דווקא". ומסקנה זו טעונה בדיקה אם עומדת במבחן הביקורת.

● אם אין כרם — גדר למה

סייג-גדר בא לשמור על משהו חשוב ויקר מפני יצרים ומזיקים. גודרים כרמים, פרדסים ובוסתנים שועלים לא יקטפו פריים. בארצנו גודרים גבולות המדינה מפני חדירת מחבלים. אבותינו גדרו את ארצותיהם בחומות הרבות בל יתפרצו בה גויים. חכמינו ז"ל עשו סייגים לתורה ולמצוות. אף הם אמרו במסכת אבות (פרק ג): "מסורת סייג לתורה", וכן הוסיפו סייגים הרבה לתרי"ג המצוות שנאמרו בתורת משה. ברם, האומר אי אפשי בתורה ובמצוות אלא במסורת בלבד. אפילו מסורת אינו מצליח להנחיל לבניו. שכן גדר ללא כרם איננה משתמרת.

ונשאלת שאלה פשוטה: אם אין יסודות יציבים ואיתנים המקודשים בחיי החברה והתרבות החילונית — סייגים למה? אם אין "שולחן-ערוך" בר-תוקף ומחייב הקובע ארחות חייו של הפרט ומדריכו בצווים של "עשה" ו"לא תעשה", כיצד אפשר להציב סייגים? אם לדברי הסופרת הנכבדה: "אנו חיים מבחינה תרבותית, בשעת הפקר צצום של "גורמותי", "חריגים", ושאר ביטויים חסרי שחר, הבאים במקום עמוד-שדרה חברתי של "יעשה ולא-יעשה", של סייג" — מי בכלל מוסמך לקבוע מה יעשה ומה לא יעשה? ועל כגון דא אמרו חכמינו ז"ל במסכת יומא (עב/ב): חבל על מי שאין לו חצר ומורה לעשות שער לחצר.

לולא דמסתפינא הייתי אומר, שתקותה של מרת הראבן ל"מנהיגות הנותנת דוגמא" היא תקוה נכזבת. וכל כך למה? מפני שמתמה ולא פרשה היכן יש למצוא את המנהיגות הראויה לשמש דוגמא. אין להשוות בסופרת הנכבדה, שנהירין לה שבילי חיינו מעל ומתחת לפני השטח, שכוונתה למנהיגות פוליטית-מפלגתית. שרק יחידי סגולה ביניהם אולי ראויים לשמש דוגמא בארחות חייהם. אך לצערנו, הללו בטלים לא רק בששים אלא בששים כפול שמונה.

שמא תאמר כי כוונתה של מרת הראבן לסופרים, אמנים ואנשי המדע, הרי בולטים ביניהם דווקא אלה העוסקים בספרות הגוף ובאמנות העירום והעריה, המטיפים למתירנות; ומהם המעלים קטורת של חשיש ונראים בכך סמל הקידמה והאבירות. כלום פורצי גדרות ראויים לקבוע סייגים? ובהקשר זה די להזכיר דוגמא אקטואלית, השופכת אור המשפט העליון. הכוונה לסרט "מיץ", פרי יצירתו של סופר ומשורר עברי, שהמועצה לביקורת סרטים פסלה אותו לא רק על סופרים ומשוררים חילוניים אלא גם על שופטי בית זה. ובית המשפט העליון, שדן בבג"ץ שהוגש נגד החלטת המועצה לביקורת, ביטל את הצו-על-תנאי. ולקח מאלף יש בטיעונו של הסופר והמשורר העברי אשר יצר את הסרט "מיץ" — שלפי מה שפורסם בעיתונות כולל קטעי עירום, התעלסות ומשגל — בעתירתו לבג"ץ, שנוכח אופיו הפיוטי והפילוסופי של הסרט הוא מיועד להצגה רק בפני קהל נבחר... והמוזר מזה. אע"פ שבפסק-דינו ביטל בית המשפט העליון את הצו-על-תנאי, המליצו השופטים לשקול ביטולה של "הצנזורה" על סרטים כשם שבוטלה על מחזות. והטעם. דורנו מאופיין לדעת כב' השופטים כדור מתירני.

נמצאנו למדים, כי מי שעשרת הדברות מתורת משה מקודשים אצלו, ש"לא תנאף" הוא דיבור אחד מהם, מסוגל להוסיף על לאו זה גם סייגים וגדרים. אך סופרים ואמנים שעיסוקם בתאוות ותאוותם מקור השראתם, הללו קרובים למתירנות ורחוקים מעשיית סייגים. זה הכלל: יש סייג לאיסור ואין סייג להיתר.

● העקרון של חופש הפרט תריס נגד סייגים

שמא נשליך יהבנו לקביעת סייגים על פרופיסורים ואנשי מדע. הרי שתי תשובות בדבר. א', הפרופיסורים ואנשי המדע המעורים בחיי הציבור והחברה, נוקטים עמדה בבעיות השעה לרבות, עפ"י הגלימה של כרוזים והצהרות, הללו אינם מעוד אותר אלא בדומה להדיוטות ופשוטי בני עם מפולגים הם בדעותיהם ושונים איש מרעהו בארחות חייו. אין ספק שסמכותם המוסרית לקבוע סייגים מוגבלת מאד. ב', אם יש יסוד רעיוני המשותף לרוב הפרופיסורים ואנשי המדע, הריהו העקרון המקודש של חופש הפרט. לדעתם אין המחוקק הריבוני רשאי להתערב בארחות חייו ופרטיו של האזרח. הכלל מקודש במשטר דימוקראטי: כל שלא נאסר מפורש בחוק — מותר. לעומת גישה זו אנו מוצאים גישה שונה בתכלית בחז"ל: "קדש עצמך במותר לך" רצה לומר, מה שאסור, אסור, אך יש גם בדברים המותרים שהם מיוחדים. כללו של דבר: מי שדוגל בהשקפה חילונית זו קל לו לקבל על עצמו עול סייגים?

ומה מופלגים יראו בעיני יהודי המתירני דברי חכמינו ז"ל במדרש רבה על הפסוקים הראשונים של פרק ז' בשיר השירים: "שובי שובי, השולמית! ... — בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים". וכך פרשו את מלים "סוגה בשושנים": "בנוהג שבעולם אדם נושא אשה, משהוציא יציאותיו הוא בא ליזקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי (= טיפת דם) — ופורש ממנה מיד. מי גרם לו שלא יקרב לה: איזה כותל ברזל יש ביניהם ואיזה עמוד ברזל ביניהם? איזה נחש נשכו? איזה עקרב עקצו? שלא יקרב לה?".

כיון שהפרופיסורים ואנשי המדע הם-הם הנושאים ברמה את דגל חופש הפרט. במובן רחב של מושג זה, הרי צפייה שהם יקבעו סייגים לחיי החברה והתרבות החילוניים היא בחינת לועג לרש; "תרתי דסתרי". ומגמת השקפת עולם חילונית השלטת בפרהסיא של חיי המדינה, מטילה מגבלת סמכותו של המחוקק הריבוני ע"י העקרון המקודש של חופש הפרט, לחוקק חוקים שיכוונו הליכות חייו של הפרט. אין ביטוי שבמשטר דימוקראטי כוח החוק צמצום הוא הגבול המקסימאלי ואין מקום לסייגים. ונכונה מסקנתה של הסופרת הנכבדה, "שהמסתמך על החוק בלבד קרוי רשע, ואם לא רשע, אז לפחות גס רוח". וכאמור קדם לה, למרת הראבן, הרמב"ן בשבע מאות שנה ומעלה שכתב בפירושו לתורה (ויקרא יט/ב): "והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלות האסורים. והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין. אם כן ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזמת אשתו ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר. וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה! לפיכך בא הכתוב אחר שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי וצוה בדבר כללי, שנהיה פרושים מן המותרות". ואם אפשר להיות "נבל ברשות התורה" כל-שכן-בן-בנו-של-כל-שכן שאפשר להיות נבל ברשות החוק החילוני!

בא ומנה ותמצא שבתרי"ג (613) המצוות שנאמרו בתורה, מרובות מצוות ה"לא תעשה" (שס"ה = 365) על מצוות "עשה" (רמ"ח = 248). וקיימא-לן, סימנה של תרבות גבוהה ומוסרית ריבוי הגבלות וסייגים. ואילו במקום שאתה מוצא חופש מופרז שם אתה מוצא פריקת-עול המופקרות. ראה: ילד קטן בדומה לאדם פרימיטיבי, אין חלים עליו איסורים ואינו יודע מעצורים. הכול מותר לו; הכל שרוי לו; הכל מחול לו.

אם רצונך לדעת מה בין ישראל לעמים? בזכות מה עם ישראל חי וקיים למרות שמולטי [illegible] משך אלפי שנים, ולא עוד אלא [illegible] תרומה גדולה לאוצר תרבותה של האנושות יותר מעמים גדולים ועצומים שרבים מהם בעלמו כבר מבימת ההיסטוריה? הרי התשובה על [illegible] אחת. תרבות הגויים משוגבת ע"י (7) מצוות "בני נח", בעוד שעם ישראל נצטוה לשמור על תרי"ג מצוות. וחכמינו ז"ל וגדולי התורה במשך הדורות הוסיפו עליהן סייגים [illegible] הרבה.

● „קורא דגר ולא ילד"

"סייגים שקבעה המסורת היהודית איבדו את תוקפם בלי שנוצרו סייגים חברתיים וחוקיים, אסתטיקה חברתית אחרת" — כך מציינת הסופרת הנכבדה במאמרה. דברים אלו לא רק נכונים אלא יורדים עד לשד העין ונוקבים עד התהום. שכן לא רק "סייגים שקבעה המסורת היהודית איבדו את תוקפם" בקרב רוב חלקי העם, אלא החינוך המודרני הממלכתי בגת הנושאה ניתקו עצמם ממורשת העתיקה והעשירה ונשארו מופרצות נכר. וקשה לעם היהודי, שיש לו יחוד משלו, לעכל תרבות נכרי יותר משתילת אבר זר בגוף אדם. ואנשי רוח בישראל המספגים תרבות זרה ללא תשתית של מורשת אבות, אין השכינה שורה על יצירותיהם. מכאן צניעותה ודלותה של התרבות העברית החילונית המתקדמת בימינו. מכאן התווית הקשה שהסופרת הנכבדה צירה בסוף מאמרה אם לא תהיה לנו "מנהיגות הנותנת דוגמא". ובלשונה: "אחרת אין לנו סיכוי אלא להיות חברה חסרת ייחוד וברינית למדיי".

ויורשה לי שוב להביא אסמכתא מדברי חכמינו ז"ל לחזות הקשה הצפויה לנו אם לא נחול תורות בהשקפותינו וארחות חיינו. ומה יפה הביאור הציורי על הפסוק בירמיה (יז/יא): "קורא (= מין ציפור) דגר ולא ילד", כפי שאנו מוצאים בדברי חז"ל בילקוט שמעוני (ירמיה סימן רצ"ו). "הקורא הזה מביא ביצים משאר עופות ויושב עליהם עד שיוצאים מקליפתן ונעשים אפרוחים ועולים עליו ומורטים את כנפיו ואוכלים אותו. כשהוא רוצה לברוח אינו יכול שנמרטו כנפיו, ומוצא אותו שורץ או חיה ואוכלו. מי גרם לו? — על שגדל ביצים שאינם שלו". — — —

● ריבוי סייגים מועיל או מזיק?

האם ריבוי סייגים ברכה בהם או להיפך? בשאלה עתיקה זו אנו מוצאים מחלוקת בין חכמי התלמוד במסכת שבת (קנג/א). ר' אליעזר אומר: בו ביום (שחכמים התכנסו בסתר מפחד השלטון הרומי וקבעו גזירות-סייגים לתורה) גדשו סאה. ר' יהושע אומר: בו ביום מחקו סאה. משל דר' אליעזר למה הדבר דומה? לקופה מלאה קישואין ודלועין. אדם נותן לתוכה חרדל והיא מחזקת. משל דר' יהושע למה הדבר דומה? לעריבה מלאה דבש, נתן לתוכה רימונים ואגוזים והיא מקיאה (הדבש שבה).

כרגיל במחלוקת עיונית מסוג זה בין דעות הצדדים לא נפלה הכרעה ולא נפסקה הלכה פסוקה בשולחן ערוך. אלא נסיון החיים העשיר של העם הוא שהטה את כף המאזניים לצד מן הגדרים. הנה בשמע דעתו של אחד מגדולי אנשי הרוח בדור של "המדינה בדרך" בסוגיה זו, הרב הראשי לארץ-ישראל ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. כפי שנמסרה לנו ע"י ש"י עגנון ז"ל בספרו הבלתי ידוע לרבים "ספר סופר וסיפור" (עמ' בה):

"פעם אחת נכנסנו לישיבה אצל רבינו הגדול ר' אברהם יצחק הכהן קוק ז"ל אני ור' חיים נחמן ביאליק ור' אליעזר מאיר ליפשיץ והרב ר' שמחה אסף ור' בנימין ועוד, והיינו דנים בפרצות הדור ותקנתו. התחיל אחד מן החבורה משבח התורה ושיים בגנות הסייגים הרבים שהוסיפו הרבנים בכל דור ודור. נרתע הרב מכסאו מתוך צער ונראה כועס. אבל מיד הבליע כעסו בלבו כדרכו בקודש וענה בנעימה: שמעתי דבר ונזכרתי מעשה. מעשה בגדול אחד שנזדמן לכפר ושקעה עליו חמה והוצרך ללון שם. ביקש מן הכפרי שנתאכסן אצלו גמרא ללמוד בה ולא היה לו. ביקש משניות ולא היה לו. ביקש עין יעקב ולא היה לו. לסוף שאל את הכפרי וסידור יש לך? הביא לו סידור ישן. קרא הרב בפירושי הסידור כל הלילה ומצא בו הרבה דברים נאים. ביקש לקנותו בדמים מרובים ולא נתרצה הכפרי למכרו. אמר לו הרב אתן לך במקומו סידור חדש מקושר בטבלאות נאות. ולא נתרצה הכפרי. שאל אותו הרב מה טעם? אמר לו רבי רגיל אני לקום בבוקר, וכשאני קם אוהב אני לשתות כוס חמין ונוהג אני להרתיח את החמין בעצמי וכדי שתאחז האש מהר נוטל אני נייר ומציתו ומשיאו תחת הקומקום. והואיל ואין הנייר מצוי בבית נוהג אני לתלוש דף מן הסידור ומאחיז בו את האש. וכן כל פעם שאני מעלה את מקטרתי אני תולש דף מן הסידור ומציתה בו. והרי אני כבן שבעים שנה ועדיין הסידור עצמו בעינו עומד, שעדיין לא הגעתי למה טובו, שכל הדפים שתולשתי אינם מגוף הסידור".

(כידוע תפילת שחרית מתחילה ב„מה טובו").

„להניח ליצירה הציונית להיהרס באופן גס ואכזרי על־ידי התקפה קנאית ערבית מבחוץ"

אמר וינסטון צ'רצ'יל, שר המושבות הבריטי, בבית־הנבחרים הבריטי, אחר ביקורו בארץ־ישראל בשנת 1921 ✶ ההיסטוריון היהודי־בריטי מרטין גילברט עוקב בספרו „צ'רצ'יל והציונות" אחר מסע צ'רצ'יל לירושלים פגישותיו שם עם נציגי היהודים והערבים ועם האמיר עבדאללה, וביקוריו בתל־אביב ובראשון־לציון

„מעריב" רכש את הזכויות לפרסום פרקים מן הספר

צ'רצ'יל והציונות

מאת מרטין גילברט

(3)

המשלחת הערבית יצאה, בקשתה דחויה, נמוקיה סתורים. במקומה נכנסה משלחת יהודית. גם אנשיה הגישו תזכיר, חתום בידי הועד הפועל של הועד הלאומי היהודי שנוסד זה מקרוב. התזכיר היהודי הביע הכרת־תודה לבריטים על עזרתם לבנות מחדש את „הבית הלאומי של ישראל" וציין כי התוכנית הציונית „מדגישה במיוחד את הידידות הכנה בינינו ובין הערבים. העם היהודי החוזר לאחר אלפיים שנות גלות ורדיפות למולדתו אינו יכול לשאת את החשד, שיש בכוונתו לשלול זכויות מאומה אחרת".

„לעם היהודי — נאמר בתזכיר — יש הבנה מלאה בדבר השאיפות של הערבים ביחס לתחיה לאומית, אך אנו יודעים שעל־ידי מאמצינו לבנות מחדש את הבית הלאומי היהודי בארץ־ישראל, אשר היא שטח קטן בלבד ביחס לכל הארצות הערביות, אין אנו שוללים מהם את זכויותיהם החוקיות. להיפך, אנו משוכנעים כי תחיה יהודית בארץ זו תהיה בעלת השפעה חזקה וממריצה לגבי האומה הערבית. קירבתנו בלשון, בגזע, באופי ובהיסטוריה היא ערובה שנגיע בזמן המתאים להבנה גמורה עמם.

„שני העמים האחים, יהודים וערבים, בעובדם יחדיו בשלום ובהרמוניה, נועדו להביא לתחיה התרבותית והכלכלית של עמי המזרח הקרוב והרחוק המתעוררים.

„ההיסטוריה של ההתיישבות היהודית בארץ־ישראל היא הוכחה ליתרון הגדול שמביאה עבודה יהודית לתושבי הארץ. המושבות שהוקמו על־ידי יהודים במהלך ארבעים השנים האחרונות הפכו אדמות־שממה לגנים פורחים; מישורים חולים, אשר לא עובדו או עובדו במידה זעומה בלבד, נהפכו לשדות פוריים; מושבות, שמטעיהם וגינותיהם שווים עתה עשרות מיליוני לירות, מעניקים עבודה ומזון לאנשים רבים.

„שטחים אלה, שבהם רעו רק עדרי בידואים שבועות מועטים בשנה, מיושבים עתה בצפיפות ובהם בתי־חרושת ומפעלים. הם כבר מקיפים אוכלוסיה של כ־15,000 נפש, ולאחר שיפורים מכניים מיוחדים יהיו מסוגלים לקלוט מספר דומה נוסף של מתיישבים חדשים כבר בעתיד הקרוב".

„דוקטרינות בולשביקיות"

בתזכירם פנו היהודים לבריטניה בבקשה לעזור באמצעים מעשיים לפיתוח הבית הלאומי היהודי. יהודים וערבים יחד, סיים התזכיר, יכולים לשתף פעולה באמנות, בהדרכת בריטניה הגדולה, בבניית ארץ זו בעלת העבר המפואר והעתיד המבטיח מאוד.

את תשובתו למשלחת היהודית החל צ'רצ'יל בהסבירו כי כפי שאמר למשלחת המוסלמית „בבהירות גמורה" כי לא קיימת „כל שאלה שנפר את העקרונות שביטא מר בלפור בהצהרתו". אשר להשקפתו שלו על הבית הלאומי היהודי הוסיף: „אני עצמי משוכנע לגמרי, שענין הציונות כרוך בדברים רבים שהם טובים לעולם כולו, ולא רק לעם היהודי, וגם שהוא נושא עמו שגשוג וסיפוק וקידמה לאוכלוסיה הערבית של ארץ זו".

צ'רצ'יל דיבר על חששות הערבים. פחד פן יאבדו את אדמותיהם ונכסיהם, ייעקרו מזכויותיהם וישמו בשלטון של אלה שעתה הם במיעוט, אך אשר יוחזקו במספרים גדולים של זרים מעבר לימים. העמים גם הביעו חרדה, אמר, מהאופי של כמה מהמהגרים היהודים החדשים, שאותם הם האשימו „בהבאת דוקטרינות בולשביקיות". תפקיד היהודים „לגרש" חששות אלה. והוא הוסיף:

„אנו מתכוונים לעשות כל שביכולתנו להבטיח סיכוי הוגן לתנועה הציונית והענין הציוני, אבל נזדקק לכל העזרה שניתן להשיג, ולא רק עזרה במובן של התלהבות ומרץ, אם כי גם זאת הכרחי מאוד, אלא גם עזרה שקשה יותר לגלות, ביחוד בשעת התלהבות, והיא התאפקות והבלגה.

„אין לי כל ספק כי בשובי ללונדון, יאמרו לי, שלולא התנועה הציונית לא היה כל צורך להחזיק חיל מצב כרימי כה גדול, במחיר כה יקר, בארץ זו. עליכם לספק לי את האמצעים, והקהילה היהודית בכל העולם חייבת לספק לי את האמצעים למענה על כל ביקורת שלילית.

„אני שואף לכך כי אהיה מסוגל לומר שמאורע גדול מתרחש כאן; מאורע גדול בעתיד העולם. הוא מתרחש ללא גרימת נזק או אי צדק לאיש; הוא הופך מקומות שוממים לפוריים; הוא נוטע עצים ומפתח חקלאות באדמות מדבר; הוא מגדיל את העושר ואת עיבוד האדמה; הוא גורם לצמיחת דשא בעל שני גבעולים במקום שם צמח קודם גבעול אחד, תוך שבני הארץ המהווים בה רוב שואבים טובות הנאה רבות, לוקחים חלק בשיפורים ובקידום. קיימים שיתוף־פעולה ואחוה בין הדתות והגזעים; היהודים המובאים מאירופה וממקומות אחרים הם נציגים ראויים של היהדות ושל הענין הציוני, והציונים נוקטים כל צעד להבטיח שכך יהיה.

„על החלוצים במפעל מסוג זה להיות אנשים נבחרים, ראויים בכל דרך שהיא לגדולות האידיאל והענין שאליו הם [illegible], ובצורה זו תתנו בידי את האמצעים למענה יעיל לאותם השואפים למנוע נסיון זה ולא להעניק לו את הסיכוי ההוגן...

„אני מקווה בכל הרצינות כי עניינכם ינחל הצלחה. אני יודע עד מה רב המרץ ומה חמורים הקשיים בכל שלב. ואהדתי החמה ביותר נתונה לכם במאמצים שהנכם עושים להתגבר עליהם. אלמלא האמנתי שאתם חדורים ברוח הנעלה ביותר של צדק ואידיאליזם, ושעבודתכם תעניק ברכה לארץ כולה, לא הייתי חדור התקוות הנשגבות שמפעלכם יתגשם בסופו של דבר".

מיליציה עצמית

ההערות האחרונות של צ'רצ'יל למשלחה היהודית היו אוהדות מאד, בניגוד לתגובתו למשלחת הערבית אשר קדמה להם: „אני מודה לכם מאוד על שבאתם לראות אותי, לכבוד גדול לי כי טרחתם כה הרבה. קראתי בעניין ואהדה רבה את התזכיר שהכינותם, ואני אגישו לפני הממשלה הבריטית בשובי".

אחד מחברי המשלחת היהודית, ד"ר ארתור רופין, רשם ביומנו כי הערות צ'רצ'יל „הטביעו רושם עז על כל הנוכחים, היות וחששנו פן הוא הושפע נגדנו על־ידי הערבים". באותו לילה היה צ'רצ'יל אורחו של [illegible] בקבלת־פנים שנערכה לכבודו על־ידי המנהיגים הציונים בירושלים.

בבוקר 29 במארס נפגש צ'רצ'יל עם עבדאללה זו הפעם שלישית. האמיר אמר כי הצרפתים חוששו מהומות בסוריה, שמקורן מעבר לגבול העבר־ירדני, אך צ'רצ'יל הדגיש שבריטניה איתנה בדעתה לדאוג לכך שהצרפתים לא יוטרדו מכיוון עבר־הירדן. מאוחר יותר באותו בוקר נכח צ'רצ'יל בדיון בבית הממשלה על אפשרויות של הקמת כוח הגנה פלשתינאי. הממשלה, הסביר צ'רצ'יל, שוללת מאוד את הרעיון של הוצאת 7 מיליון עבור ההגנה של ארץ־ישראל. על היהודים והערבים להקים את המיליציה שלהם עצמם.

הרברט סמואל סבר, כי בכל פניה לגיוס אנשים יתנדבו היהודים „במספרים גדולים, דבר שאי־אפשר לאומרו על הערבים". יהודים רבים, הוסיף, כבר רכשו נסיון צבאי, אם בצבא הבריטי ואם בצבא הרוסי.

הגנרל קוסטלו הסכים עמו; גדודים יהודים, אמר, היו ברמה של הצבא ההודי, בערך. ששירות מיליציה, טען, „אינו מתאים לאנשים מהטיפוס הערבי, כפי שהוכיח הנסיון בגבול ההודי". הגנרל פלין דיבר בזכות „כוח סדיר של שירות ממושך", שיאומן ויונהל על־ידי מדריכים בריטיים.

צ'רצ'יל הכריז בקיצור: „אני רוצה שיהא לכם גדוד עברי אשר יתן כבוד ליהודים ולבריטים", ולפיכך צידד בשירות לזמן ארוך, על מנת לפתח משמעת „ורוח חיילית". אולם הרברט סמואל סבר כי אם יהיה זה שירות ממושך של, באמר, שלוש שנים, „הערבים יתגייסו והיהודים לא". היהודים, הוסיף, „אינם רוצים להיות חיילים, הם רוצים לעבד את האדמה. אין הם מגיעים הנה ברעיון של שירות בן שלוש שנים בצבא".

„הלאה הציונים!"

צ'רצ'יל לא מר מהמלצתו בנוגע לשירות ממושך. הוא סבר כי „יהיה זה דבר מועיל מאוד, אם רבים מהיהודים יתגייסו לזמן־מה כהגיעם לארץ". לא הושגה כל החלטה סופית, אבל צ'רצ'יל היה איתן בדעתו בדבר הצורך לצמצם את הוצאת ההגנה האימפריאלית, ולמצוא אמצעים מסוימים להקמת כוח הגנה מקומי.

בצהרי 29 במארס ביקר עבדאללה במסגד עומר. מחוץ למסגד ניסה לדבר אל קהל ערבי גדול אשר נאסף לראותו, אך שוסע בצעקות „ארץ־ישראל לערבים" ו„הלאה הציונים". אחר־כך צעד הקהל למשרד הדואר הראשי להפגין נגד הצהרת בלפור, אולם פוזר על ידי המשטרה.

משך אחר־הצהריים ב־29 במארס קיבל צ'רצ'יל פני משלחת שייח'ים בדואים מבאר־שבע. הם אמרו לו כי הם כופרים בזכות הועידה הערבית ההיפנית לדבר בשמם, והם חפצים למסור „הבעת נאמנות לממשלת הוד מלכותו". בתשובתו אישר צ'רצ'יל שוב את ההבטחה שכבר ניתנה בבאר־שבע על־ידי מר הרברט סמואל, „שהזכויות והנהגים המיוחדים של שבטי הבדואים מבאר־שבע לא ייפגעו".

אחר־כך ביקר צ'רצ'יל באתר הבלתי־גמור של האוניברסיטה העברית. מפעל שזה מכבר היה שאיפת הציונים. שלוש שנים לפני כן, ב־24 ביולי 1918, הניח וייצמן עצמו את שתים־עשרה אבני־הפינה הראשונות של הר הצופים. [illegible] 1918 [illegible] בעת הביקור של צ'רצ'יל היה הבניין רחוק מהיות שלם.

לגבי היהודים, היה ביקור צ'רצ'יל ציון־דרך בהתקדמות האוניברסיטה. למרות שהוחלט על הביקור רק בליל הקודם, נסגרו כל החנויות היהודיות בעיר, ובעליהן השתלבו [illegible] נערי ה„צופים" ומדריכיהם. בהגיעו לאתר קודם צ'רצ'יל בברכה על־ידי נחום סוקולוב, אשר הכריז: „אין זה מספק את היהודים לחיות בתנאי שלום עם הערבים; עז רצונם לחיות אתם יחד בלבביות ובאחוה".

צ'רצ'יל נקרא לטעת עץ. לפני כן הוענק לו ספר־תורה, ואחר שקיבל את המתנה הכריז:

„אישית לבי מלא אהדה לציונות. אהדה זו קיימת זה זמן רב, כשתים־עשרה שנה, מאז באתי במגע עם יהודי מנצ'סטר. אני מאמין, כי הקמת בית לאומי יהודי בארץ־ישראל תביא ברכה לעולם כולו, ברכה ליהודי היחידי המפוזר על פני כל העולם, וברכה לבריטניה הגדולה. אני מאמין בכל תוקף שתהא זו גם [illegible] לכל התושבים בארץ זו, ללא הבדל גזע ודת. ברכה אחרונה זו תלויה במידה רבה בכם.

„הבטחתנו היתה כפולה. מצד אחד הבטחנו את עזרתנו לציונות, מצד אחד הבטחנו לתושבים הלא־יהודים, כי הם לא יסבלו כתוצאה מכך. כל צעד שתנקטו צריך לשמש גם למען טובת ההנאה החומרית והמוסרית של כל הפלשתינאים. אם תעשו כזאת תהיה ארץ־ישראל מאושרת ומשגשגת, ושלום והרמוניה ישררו בה תמיד. היא תהפוך לגן־עדן ותהיה כפי שכתוב בספרי־הקודש שזה עתה הענקתם לי, ארץ זבת חלב ודבש, אשר בה ימצאו בני כל הגזעים והדתות מנוח מסבל.

„עליכם, יהודי ארץ־ישראל, מוטלת אחריות גדולה. אתם הנציגים של האומה היהודית כולה מכל רחבי העולם; והתנהגותכם תשמש דוגמה ליהודים בכל הארצות ותעניק להם כבוד. התקווה בת דורות כה רבים של עמכם, תוגשם כאן בהדרגה ולא רק לטובתכם שלכם אלא לטובת העולם כולו.

„אני מודה לכם פעם נוספת על המתנה שהענקתם לי, ועל קבלת הפנים הלבבית שערכתם לכבודי.

„אני עומד עתה לטעת עץ. מי יתן ובעקבותיו ישובו שלום ושגשוג לארץ־ישראל".

נאום צ'רצ'יל הטביע רושם עמוק על כל הנוכחים. להפתעת מנהיג ציוני אנגלי, הרי סאקר, שזה לא מכבר פתח משרד עורך־דין בארץ־ישראל, ולא נשאה חן בעיניו הצורה שבה אורגן טקס נטיעת העץ. ב־30 במארס כתב על כך לחבר ציוני באנגליה, ליאון סימון: „היה זה אופייני שצ'רצ'יל הוזמן לטעת עץ באתר האוניברסיטה. העץ נשבר בעת הושטתו אליו ולא נמצא שתיל אחר. הם חיפשו דרכות עד שמצאו שתיל דקל עלוב — אשר כמובן אינו מסוגל להקלט שם — בעת שצ'רצ'יל נראה נרגז וסמואל אמר ,חרפה'". סאקר היה מודאג בגלל כמה מהערות צ'רצ'יל, וכך כתב לסימון:

עבדאללה הסכים

„צ'רצ'יל דיבר בבירור על אודות אישור מחדש של הצהרת בלפור, ליהודים ולערבים כאחד. אך הוא גם אמר ליהודים שעליהם לתרום את חלקם, והוא הרחיב את הדיבור על לחץ משלם המיסים ומותחי הביקורת האנטי־ציוניים בפרלמנט. הערבים זועמים, והיו מעט מהומות בחיפה, שם פוזרה הפגנה בכוח, אולי ביותר מדי כוח. העמדה הערבית מדאיגה אותי. אני עדיין מתייסר בספקות שמא הממשלה הבריטית יכולה להרשות לעצמה מותרות במדיניות חוץ, עם או בלי מסים. אולי עלינו למצוא נפש במהירות, וכך לשדל את האדמירליות"...

בבוקר 30 במארס נפגש צ'רצ'יל פעם רביעית עם עבדאללה. הוא הציע כי האמיר יישאר ששה חודשים בעבר־הירדן, עם פקיד מדיני בריטי כתור „יועצו הראשי". עבדאללה והפקיד [illegible] יחדיו יחזירו שם את הסדר על כנו ויכוננו את תקציב הארץ על בסיס מתאים. למען השגת מטרה זו, יעניק צ'רצ'יל לעבדאללה תמיכה כספית וצבאית. ובתמורה יערוב עבדאללה לבריטים כי לא תונהל כל תעמולה אנטי־צרפתית או אנטי־ציונית בארץ. כתום ששה חודשים ימנה עבדאללה מושל ערבי שינהל את עבר־הירדן ויהיה כפוף לנציב העליון".

עבדאללה הסכים להצעת צ'רצ'יל. „הוא רק ביקש — צוין בפרוטוקול — כי יראו אותו כפקיד בריטי ויבטחו בו בהתאם לכך". הוא הוסיף כי הוא עלול להיתקל בקשיים במניעת השבטים השוכנים בצד העבר־ירדני של הגבול מהתקיף את השבטים בצד הצרפתי, והוסיף כי להתקפות אלו „אין כל קשר לנוכחות הצרפתית בסוריה".

לורנס אמר, שעבדאללה יכול להפנות את תשומת־לב הפושטים כלפי שכניהם הסמוכים בצד העבר־ירדני של הגבול, ואז הגבול הסורי הצרפתי לא ייפגע. עבדאללה אמר כי ינסה לעשות כך. בסוף הפגישה הודה צ'רצ'יל לעבדאללה על „נכונותו לעזור" והבטיחו „שתינתן לו יד חופשית במשימה הקשה שנטל על עצמו".

לאחר פגישתו הסופית עם עבדאללה נפגש צ'רצ'יל עם הנציב העליון הצרפתי בסוריה, רובר דה קה, אשר הגיע במיוחד לירושלים לפגשו. צ'רצ'יל הסביר לדה קה כי הבסיס להסכם עם עבדאללה הוא מניעת התקפות על הצרפתים. דה קה קיבל את הבטחת צ'רצ'יל אך הביע צער על שהגדודים הבריטיים לא נשלחו לעבר־הירדן כחוד אמצעי עיקרי להשלטת החוק והסדר.

„להסתלק במהירות"

בעת שצ'רצ'יל דן על עתיד עבר־הירדן עם עבדאללה, ישב וינדהם דידס ראש בדיון בבית הממשלה על כוח ההגנה הפלשתינאי.

דידס מסר, כי הרברט סמואל „חפץ מאוד שהחזקת הכוח תמומן על־ידי ממשלת ארץ־ישראל עצמה, בלי שלא „תהיה על חשבון משלם המיסים הבריטי". מייג'ר יאנג, שדיבר בשם צ'רצ'יל, עידד בכך. „מר צ'רצ'יל — אמר לנוכחים — אומר כי אינו יכול להיות אחראי לסכומים המוצאים בצורה". יאנג הוסיף כי גם למשרד המלחמה „לא יהיה כל קשר עם הענין".

יומיים אחר־כך, ב־1 באפריל, הביע מפקד המטה הכללי האימפריאלי, פילדמרשל סר הנרי וילסון, את דעתו בנידון במכתב לגנרל קונגריב:

„אני מסכים עמך בקשר לארץ היהודים והסכנה הצפויה במקרה שהיהודים יצברו כוח המתקרב ל־10,000 איש. אך נראה שה„מגבעונים' סבורים, וכי [illegible] איני מסכים עמם, כי על־ידי מסירת ארץ היהודים ליהודים הם יתיידדו עם אותם יהודים אחרים המנהלים את ענייני הכספים בשיקגו, וניו־יורק, לונדון, פריס, ברלין, מוסקווה וכו'.

„אני עצמי סבור, כי תגרם התוצאה ההפוכה. בכל מקום, היות וה„מגבעונים" החליטו לנסות לעשות את הנסיון, אני סבור שהדבר הטוב ביותר שיש ביכולתנו לעשות הוא להסתלק במהירות האפשרית מארץ היהודים ולתת להם להרוס ארץ זו עד כמה שאפשר מהר יותר".

בנוגע לעיראק, הוסיף וילסון:

„אני ספקני מאוד באשר לשליטה באנשים, בפרט שחורים, באמצעות דברי הבל ומטוסים, ואם נוסף על כך אתה מוסיף ערבים אתה מקבל דיסה מדהימה של דברי הבל, מטוסים וערבים, אשר לדעתי תגרום לנו לאובדן עירק זמן רב לפני המינימום ההכרחי".

התכניתו המקורית של צ'רצ'יל היתה לנסוע מירושלים צפונה ולבקר בצפת, בישובים היהודיים בגליל, ובנמל חיפה. הציונים השתוקקו מאד כי יבקר בישובי הצפון. אך בעת שהותו בירושלים החליט צ'רצ'יל לשוב לאנגליה במהירות האפשרית, בהניחו שעדיין נשקף לו סיכוי [illegible] במקום אוסטין צ'מברליין.

אוניית קיטור איטלקית, „אספריה", עמדה להפליג מאלכסנדריה לגנואה בבוקר 31 במארס, וצ'רצ'יל ערך מחדש את תוכניותיו על מנת להפליג בה. הוא יצא מירושלים בצהרי 30 במארס, ובמקום צפונה נסע מערבה — היתה בידו שהות לבקר בתל־אביב ובמושבה החקלאית ראשון לציון.

עולים מרוסיה

בתל־אביב קידם את פניו ראש העיריה מאיר דיזנגוף, ומסר לו מכתב ברכה שבו פירט את הישגי העיר בת השתים־עשרה. במכתבו כתב דיזנגוף:

„עיר קטנה זו נבנתה על־ידינו על גבי חולות, ואנו בנינו אותה במו ידינו ועמלנו. אנו מתכוונים להמשיך בדרך זו ולהפרות את ארץ אבותינו בעמל, בידע ובתרבות. אם על אף השלטון התורכי ועל אף [illegible] הצלחנו להקים נווה מלבב כזה בלב מדבר החול, מי יודע אילו ערכים [illegible] ניצור בחסות ממשלת הוד מלכותו.

„אנו מבקשים מהוד מעלתו להעביר להוד מלכותו המלך ג'ורג' את מלוא רגשות הבעת הכרת תודתנו ומסירותנו המוחלטת. לעולם לא נשכח כי זכינו לברכת נוכחותו של נציבנו העליון סר הרברט סמואל, הודות להצהרת בלפור ולמעללו המזהיר של פילדמרשל לורד אלנבי.

„שאיפתנו הלוהטת ביותר היא לעבוד על הקמת ביתנו הלאומי בשלוה, בחסות הדגל הבריטי, ולפעול במסגרת המדינה בתחומי החקלאות, התעשיה ומסחר, לשם התועלת המירבית של כל תושבי הארץ".

בנאומו לפני תושבי תל־אביב הביע צ'רצ'יל את שמחתו על שחזה „בתוצאה של יוזמת תושביה בתקופה כה קצרה, תקופה שבמהלכה התרחשה המלחמה".

מתל־אביב נסע צ'רצ'יל לראשון לציון, ובדרכו עצר לביקור קצר בסרפנד, ישוב קטן של עולים חדשים. וייצמן השתוקק מאד שצ'רצ'יל יבקר בישוב חלוצי, והוא ביקש מפנחס רוטנברג ללוות את צ'רצ'יל ולשמש לו מתורגמן. העולים החדשים, כולם יוצאי רוסיה, היו עסוקים בסלילת כביש.

באמצעות רוטנברג שאל צ'רצ'יל את החלוצים אם הם בולשביקים והם ענו בשלילה. יעודם, אמרו, הוא העבודה, ושאיפתם להקים את חברתם על בסיס עזרה עצמית ועמל גופני. צ'רצ'יל התרשם מאד.

מסרפנד נסע צ'רצ'יל לראשון־לציון, ושם קודם בברכה על־ידי מועצת המושבה. מנשה מאירוביץ' אחד מותיקי המתיישבים, אשר היה במושבה [illegible] שנה לפני כן, הגיש לצ'רצ'יל בכתב ברכה.

יחסים לבביים

„כאשר הגענו הנה בשנת 1882 — כתב — מצאנו את המקום שומם וחרב, משכן לתנים. רק פה ושם ניתן להבחין בעדרי צאן כחושים. עתה נמצאים במקום זה מטעים שונים כתפוזים, שקדים, גפנים, זיתים.

„לא רק ראשון־לציון, אלא כל המושבות השונות בין מטולה בצפון ורוחמה בדרום, הוקמו על גב ביצות, חוליות וסלעים, על גבי אדמה חשופה וחול אשר לא עובדה מאות בשנים.

„עתה כמעט כל הביצות, הסלעים והחולות הפכו למושבות יפות עם גנים ומטעים. המושבות ידעו מצבים קשים ביותר בתקופת השלטון התורכי, אשר לא זו בלבד שלא תמך בנו אלא הפריע לנו בכל מאמצינו.

„הוד־מעלתו! לפניך מושבות המספקות עבודה לאלפי פועלים חקלאיים משלנו ומשל שכנינו הערבים, והמשלמים מסים רבים לממשלה..

„אנו מקוים, שר יקר, שיעלה בידך לבקר בעוד מושבות וכפרים. אז תבין את הברכה הגדולה שהן הביאו גם לנו וגם לשכנינו. כדאי לציין שהכפרים הערבים שכנינו סיגלו את השיטה החדשה של עבודה חקלאית, ואפילו צורת בניית בתיהם השתנתה לחלוטין, בעוד שהכפרים הערבים המרוחקים נשארו נתונים במצב הפרימיטיבי של השנים הקודמות.

„אנו גם רוצים למסור להוד־מעלתו על היחסים הלבביים השוררים בינינו לבין שכנינו מאז הגיענו הלום. אנו עובדים יחדיו כידידים ואמינים שאין בנמצא אדם ישר אשר יכחיש זאת.

„שר יקר, בקרוב אתה חוזר לאנגליה. אנו מבקשים שתמסור לממשלת הוד מלכותו על כל שראית ושמעת כאן. שמחנו לשמוע אתמול בירושלים את דבריך הלבביים, הם נתנו לנו תמונה ברורה על דעתך ומשמשים לנו ערובה נאה אשר תאפשר לנו להשיג את מטרותנו".

„בעמל היהודים"

כעבור שבועיים, ב־14 ביוני, סיפר צ'רצ'יל לבית הנבחרים על רשמי ביקורו:

„כל מי שראה את המושבות היהודיות שהוקמו ב־20 או 30 השנים האחרונות בארץ־ישראל יודע שהישגיהן העצומים. ניתן לי לבקר במושבה ראשון לציון, מרחק כ־10 ק"מ מיפו. שם, מאדמה עגומה ביותר, המוקפת מכל צד שממה ושדות עלובים ביותר, הובלתי לכפר פורח ומשגשג, שבו סביבה הקרקע הדלה יבולים טובים לכרמים, ולבסוף לפרדס תפוזים נהדרים ונפלאים ביותר, וכל אלה קמו במשך 20 או 30 שנה בעמל היהודים המתגוררים שם. כאשר המשכנו דרכנו הקיפונו 50 או 60 צעירים יהודים שדהרו על סוסיהם, ובדואים שהשתתפו בעבודה.

„לבסוף, כאשר הגענו למרכז, עמדו שם 300 או 400 ילדים נפלאים ביותר, בני כל הגילים, וכמספר זה של עלמות לבושות בלבן. הוזמנו לטעום מהיינות המצוינים שהמושבה מייצרת ולהתבונן בנפלאות המטעים".

חוויה ביקורו של צ'רצ'יל בראשון־לציון הגדילה את אהדתו לבית הלאומי היהודי בארץ־ישראל. „אם ראותי יצירה מעין זו, שהושגה בעמל, באומץ ומיומנות כה רבה — אמר — אני מתנגד לכל אחד האומר שהממשלה הבריטית, לאחר שכבר התחייבה לעניין, תשליכנו אחר גוה ותניח ליצירה זו להיהרס באופן גס ואכזרי על ידי התקפה קנאית מצד האוכלוסיה הערבית מבחוץ. יהיה זה מחפיר אם ניתן לדבר מעין זה לקרות. במו עיני ראיתי סביב המושבה היהודית בתי ערבים שנבנו מלבנים ולא מטיט, משמע [illegible]".

צ'רצ'יל שהה בארץ־ישראל שמונה ימים והתרשם מאוד הן מהמתיישבים היהודים והן [illegible] כלפיהם. הציונים היו מלאי בטחון שביקורו מבשר טובה להם. בגליון מאי של הירחון הציוני כתב אליהו אפשטיין (אילת):

„מבחינה מסוימת, ביקורו של מזכיר המושבות מציין נקודת־מפנה בתנועתנו. הוא מציין את המעבר מדיון לעבודה מעשית ממשית. הוא סיפר בפרוטרוט על קשיינו לא בצורה מעורפלת, אלא באהדה ובהבנה של ידיד. הוא הודיע כי הציונות שלו מבוססת על אמונתו שהעם היהודי יביא טובה לארץ־ישראל. נותר לנו רק להצדיק אמונה זו".

קבלת פנים לנציב העליון: ד"ר חיים ויצמן (יושב עם הילד) מקדם פני הרברט סמואל בהגיעו לירושלים. לידם יושבים מ. אוסישקין ודוד ילין.

מגבעת התחמושת למלכודת בסואץ

(סוף מעמוד 23)

המחסומים. „אם לא יד־המקרה — גובר דוד — יתכן ואותה ה לא היתה מוצלחת, אז היתה כנסיון התפרצות על מארב. המנוחה היה קשה. אותות יום ניכרו היטב בפני האנשים. עים קיבלו טיפול ראשוני, אך בהם שחסר להם טיפול של. היה זה מצוה עגום למדי לחיילים יהודים מתפנים בצבאות ובמצב כוח".

צועים הוכנסו לבונקר וקיבלו ל מקצועי בתוספת עידוד מדיד ומצות התעבשים. הבריאים, שהיו רבים, הובלו לחדר אטום, הונח להם לישון שעה. אותו מנוחה היה ללא פתוחים, אך באוטקה שמודה קודם לכן בחלק העליון של הקיר הב את רצפת הצד וכן בערו שם כן מטמבי המשטרה. למרות המחניק נרדמו רוב האנשים ניינו.

אשר הגיעו כל המנותים לבניין טרה וקיבלו טיפול נקרא דוד אל מכשיר הקשר. הוא נתבשר מח"ס השריון, שכוח הצנחנים בעקבותיהם בשעות הבוקר, ש אף הוא, הצליח לחלץ את י מפקוד גיבש אל המכשיר ו לדוד באילו שיטות נקט כדי ן: האנשים הסתדרו בטור ו שו הלך תוך חוק שכלל גם את זקר. הם הלכו בכביש הראשי, תקים לבתים, עד שהגיעו לתעלה המתוקים, חצו גשר והמקו המשמרות המצריים לעבר כר הסוכינו.

4 אלונקות

קיבלתי את הפקודה להחליף", כ דוד. „אמנם היה חשש תמיד נלך בדרכם של קודמינו נכנס ר מארבים, משום שהיינו תקו הרבה יותר עמוק, אבל היתה אה. הרעיון שלי היה שונה: לוה כוח בישוש שיגיע עד לגשר כאשר יודיע הכוח שהצליח ל ית את הגשר, אשלח ביחות כי עם רווחים ביניהן, כדי שאם ביתה תתקל במארב לא ייפגעו שאר הכתות. ממילא היו לנו הרבה פצועים והרוגים.

„בסופו של דבר התחלנו בהכנות לחילוץ בטור אחד. את שי, אחד ממפקדי המחלקות, מיניתי למפקד כוח החוד, שינוע ויגשש קדימה. הי־תאג"ד (תחנת איסוף גדודית) קיבל הודעה שמתבצע פינוי ויש להיכון הודעה שמתבצע פינוי ויש להתארגן לנשיאת הפצועים. לכל כוח משנה עים על יחורי".

כמה מחיילי הכוח נשלחו בתחילה אל ה„טופזים" שתנו פגועים ליד גדר האבנים. היה עליהם להוציא, בחסות החשכה, מים, מזון, תחמושת ואלונקות לנשיאת הפצועים. האנשים הגיעו לכלים בלי להפגע והריצו שלוש אלונקות. עתה היו בידי הכוח 4 אלונקות לנשיאת הפצועים הקשים. את שאר הפצועים קשה באלצו לשאת בידיים. נבצאו גם ג'ריקן אחד ובו מים, קופסה אחת עם „המישיות" ומעט מאד תחמושת, שכן זו התפוצצה ברובה בכלים שספגו פגיעות רבות במשך היום.

„החשש הגדול שלי היה שנצלה על מארב מצרי תלכד, כאשר החיילים שנותרו בריאים עסוקים בנשיאת פצועים. היו לנו כעשרים פצועים. ביניהם פצועים קשה. איך נך יכול לזרוק פצוע טן הידיים כאשר אתה נלכד במארב. כאשר כפי לגתי את האנשים הבריאים וחישבתי כיצד יתחלקו אלה בנשיאת פצועים התחוור דבר קשה ביותר: נוכל, בקושי רב, לחלץ את הפצועים. לא נוכל, בשום פנים ואופן, לקחת אתנו את ההרוגים.

„החברים לא הסכימו לכך בקלות. סלוצקי, ועמו חייל נוסף, זחלו ל„טוסדי שבו שכב הרוג החובש יגאל ארד, טי שצריין לשבה על ידי הרמסכ"ל בקרב „גבעת התחמושת" על אומץ לב ומסירות ללא גבול בקרב הנורא ההוא. יגאל בהרג בשלבים הראשונים של ההיתקלות. עתה, משריחפה סכנה שפגז יפוצץ את בלי הרכב ותופתו על יגאל תתרסק, הוציאוהו שני חבריו מה„טופז" והשכיבוהו ליד הבית, בתקווה שתיאסף על־ידי המצרים (גופתו של יגאל נחזרה כעבור זמן והובאה לקבר ישראל).

תשושים נפשית וגופנית

„אל החיל המפוייה והמנוקב של המג"ד יוסי, שבתוכו נשארו הרוגים בכפר, לא הגיעו האנשים. הוא עמד במקום שהמצרים צלפו אליו ללא הרף, ולא היה טעם לסכן אנשים שיגשו אליו. החשש הגדול היה שלא נוכל להלחם בגלל נשיאת ההרוגים. אלונקות היו לנו רק ארבע, ולשאת את ההרוגים על הגב לא ניתן.

„שקלתי הרבה בענין. אין זו החלטה קלה להשאיר נפגעים בשטח. אולם כאשר היה עלי לשקול ולהחליט בהתאם למצב — וידעתי שכמעט לא ישארו אנשים פנויים לחלחם בדרך אם נשא את הפצועים וגם את ההרוגים — הגענו להחלטה הקשה והמכאיבה להשאיר את ההרוגים, למען הסיכוי שאנו, החיים, נפרוץ את הכיתור וניבצל".

הכוח הנצור נחלק לארבעה כוחות־מישנה עיקריים בדרך להיחלצות. בראש כוח החוד עבד שי. כוח זה היה אמור לפלס את הדרך ובשום כך לא נשא פצועים. כוחות־מישנה, שהיו אמורים להלך במרחק־מה מהכוח הראשון, כדי לפזר את הסיכון בבקרה של עליה על מארב, הוסקדו בידי עמית, בני, עוזמרי ואבי. כל כוח כזה נשא מספר פצועים. על שאר הכוח פיקד דוד ועמו נמצא הרופא, ד"ר גבי בנען והמג"ד יוסי המצוע קשה.

ראשוני האנשים יצאו טן הבית והחלו להסתדר ליד הגדר. ההתרגשות היתה גדולה ואנשים מספר היו מבולבלים. „ארגון האנשים היה מבצע קשה מאוד". גובר דוד, „היו אנשים שבקושי נעו. הם היו תשושים פיסית ונפשית. הבית נתן מחסה טוב. וכאן יוצאים אל החשכה, אל הבלתי־נודע. מבחינה פסיכולוגית זה היה עסק לגמרי לא פשוט להנתק מהבית".

טהקומה השניה, שם היה מוצב רתק כל שעות היום והמשיך בתפקידו גם בלילה, דווח לדוד שמצרים רבים הופסים עמדות מסביב הבית, ממש בשעה שנגשו הכנות להיחלצות. כן הוצב מחסום בים על הכביש, כדי למנוע תגבורות או חילוץ. זוהר גם כוחות נוספים שהגיעו לתגבר את המחסום. „היה די ברור לי, שאנחנו נכנסים לקלכודת של מצרים הממתינים לנו ד מסוגלים להתקיף אותנו".

מח"ט השריון האיץ

„המצב הפיסי והפסיכולוגי של האנשים והגיוות של התצפיות על הכוחות הרבים הסוגרים עלינו לחלוטין, הביאו אותי להחלטה לא למהר בנסיון החילוץ, ועל כן הודעתי את האנשים לביתי".

מח"ס השריון, שדווח לו על המצב, המשיך להאיץ בדוד לפרוץ מייד ולא להמתין, אך הצנחנים ביקשו לברר אפשרות יותר בטוחה לחילוץ מזו שהורה מח"ס השריון — לנוע בדרך הראשית עד לגשר תעלת המים המתוקים.

דוד דרש שבמשך הלילה יתוכנן מבצע חילוץ מסודר ומקיף שבו ישתתפו גם כוחות אחרים. הוא התקומם למחשבה שיהיה על כח הצנחנים להשען על עצמו בלבד, כאשר הוא עמוס בפצועים בה רבים.

תוך חילופי הדברים במכשיר הקשר בין מח"ס השריון, אלוף־מישנה, לבין הסגן הצעיר שנעשה עקב הנסיבות למפקד הכוח כולו, עלה על הרשת אלוף הפיקוד, שמואל גונן, וביקש מדוד פרטים ללא תיווך המח"ס. לאחר ששמע על מצבו של הכוח המכותר הורה האלוף להמתין עם נסיון הפריצה, עד שהוא עצמו יוזעץ במטהו.

„לאחר זמן־מה, וקשה לי מאד להעריך כמה זמן נמשך הענין הזה", התקשר האלוף גונן עם דוד. בזמן היה צילום אוויר והוא ניסה לזהות את הבית שבו נמצאים הצנחנים. צורת החצר הפנימית של בית המשטרה גרמה לאלוף לשער שהיא בריכת־שחיה. „האם אתם בבריכת השחיה?" שאל.

לאחר שאלות־זיהוי נוספות נוצרה הבנה בין הפיקוד והנצורים לגבי מיקומם המדוייק. וכאשר הוסבר לאלוף שלא ניתן לחלוץ בכביש הראשי, כפי שפקד מח"ס השריון, שוב הורה האלוף להמתין והלך להיוועץ במטהו. לאחר זמן חזר למכשיר הקשר והסביר לדוד, שספרות תילוץ לאור היום, כפי שהנצורים מציעים: היא כניסה נוספת למלכודת, מכיוון שהמצרים בוודאי מצפים למבצע מעין זה.

„צריך להחלץ בלילה"

האלוף סיכם: „אין ברירה, צריך להיחלץ בלילה, בחסות החשיכה".

באותו זמן התעורר משנתם יוסי, המג"ד הפצוע ומיכה, הקמב"ץ הפצוע. כאשר שמעו על הברירות עזרו לדוד להחלים: יש להחלץ בלילה ויהי מה. איש לא העלה על דל שפתיו אפשרות להכנע. דוד הרגיש הקלה גדולה שעתה, סוף־סוף, יש לו במי להיוועץ. שני מפקדים בעים ובתברה מלאה. יחד יגיעו לכלל החלטה צלולה ושקולה.

שוב היה האלוף במכשיר הקשר: „תוציא פנקס ותתחיל לרשום", אמר לדוד. האלוף הכתיב לסגן תרבית פריצה משלו, שעיקרה היחלצות מכיוון דרום, בעומק שטח העיר המתוק בידי המצרים. דוד לא היה מסוגל לעקוב אחר התוכנית משום שבידיו היתה מפת קוד בלבד בקנה־מידה 1:50.000 (המפה היחידה שהיתה לכוח כולו).

לאחר שהאלוף סיים את דבריו דיאיחל הצלחה, הבהיר לו סגן דוד שהשטח, מדרום לקום שורץ מצרים. חלק זה של העיר הבנוי סימטאות־סימטאות וניתן בקלות לתעות בו. דוד הבהיר את תוכניתו הוא: פריצה מן הבית לעבר פיסטה סמוכה, צפונית, ומשם, אם הפריצה תצליח, תנועה בסימטאות במקביל לכביש הראשי, שבו מרוכז הכוח המצרי הממתין להם.

המשא־ומתן עם הוסיבה ופיקוד הדרום ארך כשעתיים. בינתיים נימנמו רוב האנשים פעם ראשונה לאחר עשרות שעות לחימה, והתחזקו בגופם וברוחם. כאשר ניתנה בפעם השניה הוראה לצאת את הבית ולהסתדר עם הפצועים היה הביצוע מהיר ומסודר יותר.

דוד וקצין־סיוע ארטילרי שהיה עמם עלו לגג הבית ועמם מכשיר קשר. זה ביקשו ריכוך ארטילרי על עמדות המצרים לפני ביצוע הפריצה. היתה זו, מסתבר, אחת ההחלטות החשובות שקיבלו. הפגזים בתתו במדוייק על העמדות שציינו לתותחנים, ומצרים רבים שלא נפגעו נמלטו מהמחסומים.

רק בדרכים צדדיות

עוד ההנחתה יורדת על סביבת בנין המשטרה, ערך דוד ספירה חוזרת של כל כוחות־המשנה. והיתה סכנה, שהחיילים התשושים שהתנמנמו בפינות שונות של הבית לא יתעוררו לפקודת הפינוי. רק לאחר חיפושים בכל הפינות ומיפקד סופי החלה היציאה. למרבה הצער נאלצו להשאיר אחריהם כלי נשק תיקוניים, כגון ה„מאגים". הנאמנים והיעילים, משום שהידיים היו נחוצות לנשיאת הפצועים.

ראשונים פרצו אנשי כוח תחוד. הם יצאו את השער, עברו בריצה לעבר הסימטה והחלו לנוע צמודים לבתים. אנתת־רווחה פרצה מפיות המסתתרים: הפריצה הצליחה. המצרים עוד לא הרגישו. מיד פרץ בטור גם הכוח של בני, על הפצועים שבו, וכך כוח אחר כוח.

כוח החוד פנה מייד לדרכים צדדיות — בניגוד לדעת מח"ס השריון, שהורה על תנועה בכביש הראשי — משום שהיה ברור שבדרך זו ממתינים להם מארבי חייר רבים. הכוח נע בכיוון כללי ממזרח למערב במיסמטאות. מקבילות לכביש הראשי. פעמים רבות נשמעו קולותיהם של המצרים בעבר למרחק הקטן שהפריד בין הסימטה לכביש הראשי הסמוך.

החושים של הצנחנים היו דרוכים לכל אוושה. הם התקדמו בצעדים קלים ככל האפשר כדי לא להקים רעש. הפצועים השתדלו לא להאנח ולא להכביד. היו פצועים קשה, ביניהם המג"ד שנפגע קשות ברגלו, שלא הסכימו שישאו אותם, כדי שתהיינה יותר ידיים חופשיות במקרה של היתקלות.

ההפגזות פיזרו פתים, קרשים, פסולת. כל מדרך רגל, כל צעד, הרעיש נוראות והקפיא נשימה. השפתיים היו קמוצות והלב דחש התפילה.

„חששתי שהזנב יאבד אותנו. התרוצצתי כמו עכבר, מסוטם מראש הטור ועד קצהו כדי לוודא ששום כוח לא יאבד אותנו. אי־אפשר היה לנוע בקצב אחיד בגלל הפצועים. בדקתי אם שומרי קשור לאבי, ואם אבי קשור לדוקטור, ושהדוקטור קשור אלי ואני קשור לבני וכני קשור לכוח החוד. זו היתה הדאגה העיקרית שלי בתנועה. בכל פעם שעברנו לסימטה ימינה שמאלה, היה חשש שמישהו יאבד אותנו, עשיתי סיבוב בין הכוחות".

המצרים לא זיהו

כוח החוד וכוח המאסף, שהיה מתוגבר אף הוא, ראו כוחות מצריים עוברים במרחק מטרים ספורים מהם. המצרים לא זיהו את הצנחנים או העדיפו להתעלם מהם. שום יריה לא ירו המצרים לעבר הנסוגים, בהם פצועים המודדים בתמיכת חבריהם, ופצועים שנישאו באלונקות. יוסי, המג"ד, לא הרשה שישאוהו באלונקה ודידה כל הדרך, בהשתתפו בארגון המבצע ומהר של הצנחנים החולפים ברחובות דמאים בעיר הרוסה, שבה מחפשים כחות מצריים רבים חבורות לוחמים המתחמקת מהם בסימטאות צרות והרוסות, כשהכיוון הכללי של הבריחה נעשה על פי הערכה.

כאשר חלפה שעה קלה ולא היתה שום היתקלות, גבר הבטחון העצמי. המעברים מסימטה לסימטה היו „חד לקים" יותר ויותר. הנסיון הקצר גם לימד את הכוחות השונים — שצעדו במרחק מקסי ביניהם — מתי להעצר, לכרוע ולהמתין לקשר עין עם שאר הכוחות. הפצועים גיסו את שארית הכוח כדי להקל על הנושאים אותם, שלא יכלו לבצע חילופים רבים ביניהם, כנהוג בתרגילים, משום שפשוט לא היו אנשים.

שעתיים התנהלו הצנחנים בסימטאות העיר כדי לעשות את הדרך הקצרה יחסית מבית המשטרה הנצור ועד גשר תעלת המים המתוקים. אלא שלא לגשר המיועד, המתחבר לכביש הראשי, הגיעו — ואולי טוב שלא הגיעו אליו, משום שהמצרים ציפו להם שם.

הם הגיעו לגשר אחר, המתחבר לדרך צדדית, ושם לא ציפה להם איש. „גשר זה היה מלונו. לא ידענו עליו. ראינו כל הזמן כוחות מצריים מתרוצצים ושמענו אותם קרוב קרוב אלינו. היינו רוב הזמן בטווח של ראייה ושמיעה לכביש הראשי, אבל הם חשבו אותנו כנראה לכוח שלהם ולא ירו.

„חצינו את הגשר אחרי שהחוד בדק היטב־היטב אם המעבר בטוח. עם חציית התעלה הגענו למסילת הברזל, שידענו שהיא מובילה לעבר כוחותינו. פנינו מערבה וצפונה בקשת הגענו להצטלבות מסילות הברזל. שם ציפו לנו כוחותינו שסימנו בזרקורים את מקומם".

ישראל הראל

הצליחה

(סוף מעמוד 26)

טסוסים — כדי ליצור פרוזדור אוויר על צה"ל ואוויר שלנו — ובשיירות אספקה של צה"ל.

הצלחתם היתה מצל למשוער. אריאל שרון, שאף ללא גשר יציב יש להמשיך ביל כוחות שריון ניכרים ולנצל את הצלחה כדי להרחיב את ראש הגשר ככל האפשר ולהגיע באזור התמוס. כל הדרגים ממונים עליו סברו שקודם יש לפתוח את הצירים ולהקים גשר יציב ואחר כך להטיל יבלת שריון מערבה.

דיין מציע להחזיר

„בשלוש לפנות בוקר ראינו שאין גשרים ויהיו לא יהיו. משה דיין הציע להחזיר את המנחתים. שאלתי אותו: ,למה?' והוא השיב: ,הגענו לקו אדום. אם עד כה אין גשרים ולא יהיו יתסלו המצרים את הצנחנים'.

„אמרתי לו: ,תראה, יכולנו לא לגשת לצליחה. אבל אם התחלנו לא מפסיקים באמצע. אם לא יהיה היום גשר, אז יהיה מחר ואם לא מחר אז מחרתיים'. אמר לי: ,והו זה, לקחתם על עצמכם?'.

„באותו רגע סובב חיים בר לב את ראשו אלי: ,על מה אתם מדברים?' הסברתי לו והוא אמר: ,לא מחזירים אלא ממשיכים'".

לפני הפיקוד עמדו שלוש אפשרויות פעולה: לקבל את הצעת אריאל להטיל למערכה כל אוגדתו של אברהם אדן כדי שתפסיק התמונית לפנות את הצירים ולצלוח את התעלה ללא גשר; הרעיון שהעלה משה דיין להחזיר את הצנחנים, תרדך ביניים שבה דגל חיים בר־לב.

לטענת משה דיין כי המצרים ישמטו את הצנחנים השיב חיים בר לב, כי באותו שלב הן בגזרה המערבית כחות המסוגלים לבצע זאת. הוא היה בטוח שאנשינו יחזיקו מעמד עוד יומיים. זמן ממושך יותר כבר היווה סכנה. הוא גם לא נואש מהצליחה למרות התקלות בלילה הראשון. לכן הכריע חיים לבצע אחת עם שמואל גונן להגן על ראש הגשר כמות שהוא, ולהשקיע את המאמצים בהרחבת הפרוזדור אליו וביקוי הצירים.

ורדיש יוצא לשטח

סיפר לי שמואל גונן: „לאחר שקיבלנו הודעות אופטימי מאריק על ההתפתחויות בשטח החלטתי לראות את שדה הקרב במו עיני. יצאתי בטנק. הגעתי מצל ממהו של המוזתי באש תופת. ירדתי. גבלתי עמי... סגנו של ברן ושנינו יצאנו על ג'יפ לשטח, הגענו לאזור חגישור.

„לפתע הגיע לעברנו טנק פאטון ישראלי פגוע. עצרתי אותו ושאלתי את הצוות מה אירע. השיב המפקד שיש לו שני הרוגים בפנים, שהוא עצמו פצוע ומאחור יש הרבה נפגעים על ציר ,עכביש'. הולטנו להתקדם.

„הסגן רצה להמשיך בג'יפ. אמרתי לו ...אותנו על הרכב ושנינו המשכנו לנוע ברגל. הסתובבנו ופגשנו בחורים בלי ...פצועים, שרידים של הצנחנים ש... בלילה. נתקלנו בקבוצה. אחד מהם ...: ,אני מפקד הפלוגה, מכל הגדוד נשארנו רק אנחנו'. דיברנו אתם קצת, עודדנו ...אותם ושלחנום להתפנות.

„הכחנו בטנק מצרי יורה עלינו מטווח של אלף וחמש מאות מטר. הסגן אמר: ,הוא תיכף יפגע בנו'. ואני אמרתי: ,אין לו שום סיכוי אם אני לא מסוגל לפגוע ממרחק כזה במטרה דמות'. ראינו קרב טילים בינם לבינינו ונוכחנו ששני הצירים ,עכביש' ו,טרטור' חסומים לחלוטין. גילינו במו עינינו כי ,החווה הסינית' היא מעוז רציני שעדיין לא נפגע.

„שבתי לברן ואמרתי לו: ,ברן, אתה תצטרך לכבוש את ,עכביש' ו,טרטור' אם אתה רוצה לצלוח'. החלטתי כי ברן ילחם על הצירים ואריק יסהר את ,החווה הסינית'. באחת־עשרה בבוקר תודתי לחפ"ק הדיוותי לחיים בר לב. התלטנו לחלק בין אריק לברן את הגזרות וברן קיבל פקודה: ,תקוף!'".

במשך יומיים רצופים, 16 ו־17 באוקטובר, לחמו האוגדות של אריק שרון ואברהם אדן לטיהור הצד המזרחי של ראש הגשר. הן הדפו התקפות טנקים מצריות וטיהרו את „החווה הסינית". בליל יום ד' היה גשר הדוברות מותקן למעבר. אז הוטל על אוגדתו של אברהם אדן לצלוח את התעלה ולהמשיך מיד במסע דרומה לעבר העיר סואץ. אחריה, מייד, המשיכה אוגדת קלמן מגן. אריאל שרון נשאר באזור ראש הגשר והתקדם צפונה לכיוון איסמעיליה. יחידת הצנחנים שבה שירתי לחמה עם אריאל שרון במבואות איסמעיליה.

הויכוח לא תם

בסכמו את הקרב טען אריאל שרון כי ההישג בוזבז. לו קיבלו את הצדלותיו ואת עצותיו יכולנו להקים ראש גשר רציני שישתרע על ארבעים קילומטר והיינו עומדים בסואץ בדיוק יומיים מוקדם יותר. לדעתו היה צורך להכניס כוח של אברהם אדן כבר בליל הצליחה עצמו, כשהתברר בי אנשי אוגדתו שלו נתקלים בקשיים ולבצע בכוח על־אוגדתי את המשימה בלוח הזמנים המתוכנן.

לדעתו של אריאל שרון לא קראו מפקדי החזית גבוהה את מהלך הקרב והפיקוד העליון של צה"ל לא הבין כי אנחנו נמצאים במרוץ נגד השעון והזמן העומד לרשותנו מצומצם מאוד.

חיים בר לב, לעומת זאת, רואה בצליחה הישג פיקודי וצה"לי גדול. אשר לטענותיו של אריאל שרון הוא מסביר: „נניח שהיינו מבצעים את הצליחה קודם לכן עם כוחות שריון גדולים יותר, עוד לפני שהצירים נפתחו והקימונו גשר של ממש על התעלה, איך זה היה ממוטט את המצרים? זה אמנם היה בהלם, אבל יש לזכור שרוב הצבא המצרי היה בעבר המזרחי של התעלה והוא לא התמוטט. אפילו כיתור ארמיה שלוש לא מוטט אותם.

„אי לכך טוענים אלה הסבורים שהקדמת העברת מאות טנקים והכוונתם לעבר קהיר היתה מעין ,שח מט' למצרים. אין לי ספק, כי לא היינו מגיעים בדרך זו למצב שבו היו המצרים מבקשים הפסקת אש.

„צריך להבין, כי במלחמה זו לא היה קיים מעין ,שעון חול'. הפסקת־האש במלחמת יום הכיפורים לא היתה, לדעתי, פונקציה של מספר ימי לחימה אלא של מצב הכוחות בשטח. רק כאשר היו לנו ראש גשר של ממש ושלוש אוגדות מעבר לתעלה הגיעו המצרים הרוסים לכלל מסקנה, כי אין מנוס מהפסקת אש".

אורי מילשטיין

מנחם בגין

במדיניות, בלי פטליזם

בפרוס השנה החדשה עומד עמנו על פרשת דרכים. הברירה היא קיום הישגיה ההיסטוריים של מלחמת ששת הימים, הבטחת עתידה של המדינה לדורות הבאים, או בזבוז ההישגים האלה, ערעור יסודות הבטחון הלאומי והעמדת המדינה ותושביה בסכנה מתמדת, כבר בדור הזה; קיום זכותנו על ארץ־ישראל או הזמנת פולש לתוך הארץ המשוחררת, ובעקבותיה קירוב כוחות האויב למרכזי האוכלוסין שלנו. עמידה על שני עקרונות מדיניים מוכרים: מצב מלחמה מסתיים בחוזה שלום ובאין חוזה שלום, אין שום נסיגה, או ויתור על שני הכללים האלה, עשיית הסדרי ביניים שמשמעותם נסיגות ישראליות בלי שלום.

הבחירה בין שתי הדרכים

למען בהירות הבחירה בין שתי דרכים אלו, עלינו להציג שאלה ולהשיב עליה: מהי שאיפתו, בימים אלה, של האויב? התשובה המוסמכת ניתנה לאחרונה, על ידי הרודן המצרי, באזני עמו ובאזני העם האמריקאי, לאמר: „שחרור סיני ורמת הגולן לא יפתרו את הבעיה, לא יביאו שלום· היא תיפתר על ידי החזרת הזכויות של העם הפלשתינאי". כך אמר סאדאת בקהיר. ועל ידי הנ.ב.סי. הודיע לדעת הקהל בארה"ב; ולכל העמים החפשיים: „לא אסכים לאי־לחמה, גם אם ישראל תעזוב את סיני". בעקבות הדברים האלה הוסיף בנוסח חיובי דוקא: אחתום על הסכם שלום, יחד עם עמיתי הסורים, הירדנים והפלסטינים.

נתבונן בתשובה הכפולה הזו. שחרור סיני ורמת הגולן — מה פירושם בשבילנו, כאשר הדברים יוצאים מפיו של סאדאת? הישובים בצפון, בעמקים, לרבות טבריה יהיו בטווח האש של הארטילריה הסורית, שסופקה לאסאד על ידי המעצמה הקומוניסטית· הישובים בנגב אף הם ימצאו בטווח האש של האויב, ואף על פי כן, או בגלל זה, מודיע סאדאת מראש שלא יהיה שלום לישראל.

שנית: הוא יחתום יחד עם הסורים והירדנים והפלסטינים על הסכם שלום. מה רוצים הסורים? — את רמת הגולן ועוד, כי הרי אסאד קורא לארץ־ישראל סוריה הדרומית. מה רוצים הירדנים? שמענו מפיו של חוסיין: את יהודה ואת שומרון, את ירושלים המזרחית, אולי גם את עזה, עם פרוזדור המחבר ביניהם. מפני שחלקי ארץ־ישראל אלה יהיו, כפי שהוא טוען, בשליטתו.

מה רוצים המצרים? אמר סאדאת עצמו. מה רוצים אלה המתקראים פלסטינים? לכך יש לנו התשובה בכתב. המסמך נקרא „האמנה הפלסטינית", לנכינו הסעיף העיקרי שבה, אומר: הקמתה של המדינה היהודית בטלה מלכתחילה.

עכשיו אנו יודעים· בנוסח חיובי אמר סאדאת, באזני האמריקנים, שהוא מוכן לחתום על הסכם שלום, אבל עם מי — לא עם מדינת ישראל קיימת, אלא עם מדינה יהודית, שאיננה עוד.

כאשר שאלו מספר פעמים את שליטה של מצרים, מה הן תכניותיו לגבי הפלסטינים, הוא מאן להשיב. אמר, כרגיל: „יש לי הצעות, אבל עדיין איני רוצה לדבר עליהן". הפעם פירש ולא סתם. הוא שהודיע כי אותו ארגון־גג של קבוצות המחבלים, המרצחים, מקרית־שמונה ומשמיר ומעלות, צריך לייצג את הערבים בארץ־ישראל, המכונים פלסטינים.

מה אומרים אלה לגבי מדינת ישראל, שהוקמה ב־48', ושיש לראות את הקמתה כבטלה ומבוטלת מעיקרה ומלכתחילה, קראנו. במלים אחרות: בעוד חייבל, לפני מספר שבועות, הסביר כיצד תחזורנה זכויותיהם של הפלסטינים, לאמר: או המדינה החילונית, כלומר, חיסול מוחלט של מדינת ישראל, או מדינה על פי תכנית של ברנאדוט, והכל זוכרים את התכנית היום. הרחיק לכת ממנו סאדאת בשתי הודעותיו המובאות, הוא הזדהה לחלוטין עם אותה אמנה של אלה המתקראים פלסטינים, לאמר: יש להעביר מן העולם את המדינה היהודית. לכך שואף האויב.

אם נוכח עובדות מדיניות נחרצות אלו, תקום ממשלה בישראל ותטען, כי היא יכולה, על ידי ויתורים טריטוריאליים, להשיג הסכמתם של שליטי ערב לכך, כי אמנם דובם של השטחים שעברו לשליטת ישראל במלחמת ששת הימים, יימסרו לידי הערבים, אבל חלקם כאמור בהסכמתם של שליטי ערב — יישאר בידי ישראל, אם תקום ממשלה בישראל ותשמיע טענה זו, היא תקח על עצמה אחריות חמורה ביותר, או היא תנהג בחוסר אחריות גמור. זוהי הטעייה ביודעין של העם בישראל. „למדנו מן ההיסטוריה, שכל עם משלם מחיר בעד קבלת בנבים מדיניים, המופצים בקרבו. אנחנו נשא את האמת בקרב עמנו. חובתנו לגאול אותה ולהוקיע את ההטעייה, כפי שהיא נעשית, ביחוד בחודשים האחרונים.

ההטעייה זו של עמנו, יש לה גם השלכות בלפי חוץ. מחוץ אדיר ייתן להסברתנו והשפעה רבה למדיניותנו הלאומית, אם נבוא לעמים ידידותיים ונאמר להם את האמת. שליטי ערב אינם רוצים שום שלום עם מדינת ישראל. הם שואפים להריסתה, הם אפילו אינם מסתירים עוד את שאיפתם זו· על ידי הזדהותם המוחלטת עם ארגוני המרצחים, באמנתם הם מודיעים על כך במפורש. הודעותיהם, איומיהם, גרועים מאלה שקדמו למינכן. במקרה שלנו אומרים לנו במפורש: גם אם תימנתו לחלוטין, לא יהיה לכם שלום. נהפוך הוא: אנחנו נוסיף לשאוף להריסת מדינתכם. כך אומרים לנו מלכתחילה.

או אז יבינו עמים ידידותיים מדוע אסור לדרוש מאתנו שאנחנו נפקיר את בטחוננו, שנקרב את כוחות האויב אל מרכזי האוכלוסין שלנו, שאנחנו נקל עליו את נסיונותיו להרוס את מדינתנו.

אבל אם אומרים לעמים ידידותיים אלה כי הממשלה בישראל מוכנה לוותר על הרבה מאד, היא אך מבקשת שהערבים יסכימו שמשהו יישאר בידי ישראל, בעקבות מלחמת ששת הימים, עייפה נפשם של עמים אלה, והם יאמרו, למעשה הם אומרים: הערבים אינם מוכנים לקבל את תביעותיכם. תוותרו עוד קצת. ההבדל אינו רב עוד, גם לפי תבניותיכם הידועות לנו· לכן ההטעייה של עמנו חותרת תחת מדיניותנו והסברותינו בקרב כל העמים, שיש להם הבנה לקיומה של ישראל ועתידה.

על רקע זה יש לראות את הנסיגה המדינית כפי שנעשתה בשנה האחרונה. ואף היא בעלת משמעות חמורה מאוד. היתה מדיניות מוסכמת, כמעט על כל עמנו, זולת רק"ח, לאמר: אחר כל המלחמות שהתנהלו נגדנו, אחר כל הקרבנות, זאת הפעם, לאחר מלחמת ששת הימים, אנחנו נתבע שלום אמיתי, המוצא את ביטויו בחוזה שלום, בהם מכירים הצדדים הלוחמים כי מצב המלחמה בטל לחלוטין, בהם נקבעים הגבולות, ובאין חוזי שלום, מקיימים במלואו את המצב כפי שנוצר עם הפסקת האש.

הויתור גם על שטחים וגם על שלום

מדיניות זו נשברה. במקום חוזי שלום, מטיף ראש הממשלה ומטיפים חבריו להסדרי ביניים. אמנם ראש הממשלה אמר גם למדינאים בושינגטון: אנחנו מוכנים או להסכמי שלום כוללים או להסדרי ביניים. אבל הוא צריך היה להבין שברגע בו המלה המבדילה, הקטנה „או" יצאה מפיו, החלק הראשון של הודעתו בטל, לא שריר ולא קיים.

נשארים הסדרי ביניים, הם אינם מחייבים שלום, הם מנתקים כל צעד ישראלי אחורנית מן השלום· אחד פירושם: נסיגות נוספות, בשלבים, בלי שלום. במלים אחרות: על ידי הויתור על הכלל הגדול: חוזי שלום, וכלעדיהם אין נסיגה, המדיניות הממשלתית מביאה, ואינה יכולה שלא להביא לויתור גם על שטחים וגם על השלום.

במקום התביעה לחוזה שלום, שמענו לפתע על אי־לוחמה. זהו מושג לא ברור, ניתן לפירושים רבים, אבל אני אמסור היום למועצה על תולדות המושג המעורפל הזה.

זמן רב לפני מלחמת יום הכיפורים הועלתה הצעה של הסדר חלקי בתעלת סואץ. אז עמדה עדיין הממשלה על כך, ששום חייל מצרי לא יחצה את התעלה. רק מינהל אזרחי יוכל לעבור. ואז אמרה הממשלה: אבל התנאי שאין לוותר עליו להסדר כזה הוא, הודעת מצרים על אי־לוחמה.

אחרי מלחמת יום הכיפורים, נאמר, בקשר עם הדיון על הסכם ההפרדה, כי אנחנו נתנה את ההסכם הזה, בהודעת מצרים על אי־לוחמה· נמחק גם או התנאי הזה.

היום כבר אי־לוחמה נתבעת בקשר עם נסיגה נוספת בסיני. וכפי שאני יכול לומר לכם, המדובר הוא לא בנסיגה של קילומטרים ספורים, אלא עמוקה מאוד. ואילו סאדאת אומר: לא זו בלבד שלא אסכים לאי־לחמה בעקבות נסיגה נוספת, אפילו עמוקה, בתוך סיני, גם אם תעזוב את סיני כולו, לא נסכים לאי־לחמה; אי־לוחמה באה בחשבון רק לאחר שתשובו לקוי ה־4 ביוני 1967, בכל הגזרות. והסכם יהיה· יחד עם הפלסטינים.

הנה כי כן, עובדה מדינית נחרצת; ויתור גורר ויתור. הוא נרשם, ואילו התביעה החדשה, לאחר הויתור — [illegible] הלאה.

נוכח התפתחויות אלה, חייבים אנשי המערך לשאול את עצמם שתי שאלות מדוע כל תחזיותיהם ביחס לשאלה הגורלית מלחמה או שלום בינינו לבין מדינות ערב, הופרכו לחלוטין?

הן נתבדו בין 47' לבין 49'. בין 49' לבין 56'. בין 57' לבין 67'· בין 70' לבין 73'. ומאז חתימת הסכמי ההפרדה בשתי הגזרות, ועד היום הזה.

מדוע אחרי כל הבטחה של אנשי המערך, שהמלחמה שהיתה תהיה האחרונה, וממנה אנחנו הולכים לשלום, באה מלחמה חדשה? מדוע רק לפני מספר חודשים, בעקבות הסכמי ההפרדה, ניבאו לנו כי מצרים תפנה פנימה, ולא תטפל עוד בבעיות ערביות כוללות, וקרוב מאוד יהיה לנו הסכם שלום. ומכל ההבטחות האלה לא נותר אלא זכרון העגום?

זוהי תקופה ממושכת, של למעלה מחצי יובל שנים. ומאז יולי 1970 חלפו ארבע שנים נוספות, לאחר ההתחייבות בנסיגה ובחלוקה מחדש של ארץ ישראל המערבית. התשובה היא פשר מה: במדיניות, כמו בהגיון, המסקנה תהיה נכונה רק אם ההנחה תהיה אמיתית. אבל אם ההנחה היא חזרה שוא, כל מסקנה הבנויה עליה מוכרחות להיות מופרכות.

ההנחה האמיתית היא זו, שלפיה אלה אשר לא הכירו בזכותו של העם היהודי לארץ־ישראל, אינם רוצים להכיר בזכותו של עמנו לחלק מארץ־ישראל. כפי שהיא היתה נכונה ב־47' וב־48', היא נשארה נכונה עד עצם היום הזה, כפי ששמענו רק אמש מקהיר, ולפני שבוע בנ.ב.סי.

השאלה השניה שעליהם להציג לעצמם היא: מה קרה — מאז ההתחייבות בנסיגה, בויתורים טריטוריאליים מרחיקי לכת, אפילו בויתור על לב האומה והארץ, על יהודה ושומרון — מה קרה בזירה הבין־לאומית?

הרוב המכריע של מדינות אפריקה ניתקו עמנו אפילו את היחסים הדיפלומטיים; אירופה המערבית פנתה לנו עורף. חלק ממדינות אמריקה הלטינית, הידידותיות ובתוכן שתי המדינות העיקריות, מתחילות לפנות לנו עורף. והגענו לכך שארגון האומות המאוחדות, עומד להכיר באורח רשמי בארגון המרצחים, אשר בלשון החדשה, נקרא אצלנו אש"ף.

עראפאת: שלום עם ישראל — החרבת ישראל

אינו כניעה מוסרית, רוחנית, בולטת, אפילו על ידי השם הזה עצמו? ארגון שחרור פלסטין. אנחנו אומרים את זה, היהודים. שחרור ממה? ממי? פלסטין — משמע, אין ארץ־ישראל. היינו צריכים, במשך כל השנים, לקרוא לארגוני המרצחים האלה בשם הנכון, ובקיצור — ארנ"ע — ארגונים נאציים ערביים. ובאותו שם באנגלית ARNO — Arab Nazi Organization זה שמם הנכון. השאיפה שלהם היא להרוס מדינה ולהשמיד עם המעשים נובעים מן השאיפה הזאת. לכן האוכלוסיה האזרחית היא מטרה מובהקת להתקפות דמים שלהם, איש, אשה וילד נרצחים בכוונה תחילה.

איך אמר עראפאת? שלום עם ישראל פירושו החרבת ישראל. איך ספר לנו המלך חאסן ממארוקו: אנשי ארנ"ע — המכונים בעברית המדוברת אש"ף אמרו לו, „אנחנו נעקור את המעיים של כל יהודי ושל אשה יהודיה הרה, כדי להרוג גם את הילד ברחמה". ומלך מארוקו נבעת מאוד.

אבל הגענו לכך שהארגון הבין־לאומי עומד להכיר בי ארנ"ע, בארגונים הנאציים הערביים, ולמסור להם רשות הדיבור מעל במתו. כל זה: התרחקותן של אפריקה, אירופה, אמריקה הלטינית, הכרה בארנ"ע על ידי ארגון האומות המאוחדות — מתי, תחת איזו ממשלה זה קרה?

לו אנחנו היינו מנהלים את ענייני המדינה, או אלמלא השבר ביולי 1970, היתה מוסיפה להתקיים ממשלת ליכוד לאומי, עמנו, על פי המדיניות שקדמה לאותו שבר, היו קמים ואומרים: רואים אתם — זו קשיחות וזה שכרה, זו נוקשות ואלו תוצאותיה. לו היינו מוכנים להודיע על ויתורים, כל זה לא היה בא עלינו בעולם הרחב· אבל עובדה היא שכל מה שקרה בזירה הבין־לאומית, קרה תחת הממשלה המוכנה למסור גם את יהודה ושומרון לידי הערבים.

אלה הממונים על ענייני האומה חייבים להציג לעצמם את שתי השאלות האלה, לאמר: מדוע כל תחזיותיהם בנוגע למלחמה ולשלום, במשך עשרים ושש שנים ובארבע השנים האחרונות הופרכו, ומדוע כל הפגעים בזירה הבין־לאומית קרו לנו דווקא, כאשר מדיניות הויתורים בסיסה, המסכנים את עתיד האומה ומערערים את יסודות בטחונה.

המסקנה היא: אין לומר כי זה קרה לנו על אף המדיניות של הנסיגה. צריך לומר להיפך: כל זה בא עלינו מחמת המדיניות הזו. כפי שכבר ציינתי לפני כן, אם אתם כבר מוכנים על כל כך הרבה לוותר, מה ערבה עוד של רצועה זו או רצועה אחרת? תוותרו גם עליה, ויהיה לכם הסכם, כפי שאתם אומרים.

לעומת זאת, המדיניות האלטרנטיבית שלנו הקימה חומת מגן מדינית סביב האומה: חוזה שלום, מו"מ ישיר על החתימה על חוזה שלום, כמקובל בין העמים. מדוע צריך עם ישראל להיות יוצא מן הכלל, יהודי? האם הוא לא זכאי, אחרי כל כך הרבה מלחמות, לשלום אמיתי? אלה שני הכללים המקובלים בין כל העמים, ואנחנו בעצמנו צריכים לקבל את הדעה שמה שחל על העמים, אינו חל על היהודים, ובענין כל כך גורלי כמו מלחמה או שלום?

שנית, כפי ששליטי ערב בעצמם אומרים, אפילו עם נסיגה טוטלית לא יהיה לנו שלום, אלא הם במפורש מודיעים לנו, בהמשך: יהיה עליכם להסכים להתנחלות· איך אפשר לתבוע מאתנו קלות דעת כזו? מי זכאי להציג לנו דרישה כזו, שאנחנו נקל עליהם את נסיונותיהם לבצע תבנית כזו?

בהקשר עם הבעיות הגדולות האלו, עלינו לקחת שתי הודעות, שליליות מעיקרן, שנמסרו לאחרונה על ידי ראש הממשלה מר רבין, וחבריו. האחת: אנחנו מבודדים. מה לעשות? וכדי לעשות מצרה מעין מצוה, הזכיר לנו ראש הממשלה „עם לבדד ישכון".

מדוע דוקא את הפסוק „הן עם לבדד ישכון" צריך להוציא מדבריו של בלעם? הוא מסר הודעות חשובות אחרות. למשל, „מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל". או, עוד כלל גדול בהיסטוריה האנושית „מברכיך ברוך, ואורריך ארור".

„לבדד" ציטוט מבחינה מדינית? יש לבדוק אפילו מהי השאיפה מבחינה דתית. מיכה חזה: והלכו גויים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים· אבל אולי מבחינה דתית יש לזכור כי מיכה גם אמר כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד.

סכנות האימפריאליזם הערבי

אבל לכל הדעות מה דבר זה נוגע למדיניות? מדוע צריך עם ישראל להיות מבודד מבחינה מדינית? יש לו אויבים — זה מחייב שיהיו לו ידידים, אם אפשר — בעלי ברית.

עתה, יותר מאשר אי פעם, יש לנו אפשרות לזכות בידידות או בידידות מחודשת. קרה משהו בעולם. העומד נדהם מול האימפריאליזם הפאן־ערבי. כפי שאנחנו הזהרנו בימים עברו, האימפריאליזם הפאן־ערבי מסוכן לאנושות לא פחות כאשר האימפריאליזם הפאן־גרמני, או כפי שהיה ובהשוואה אידיאולוגית בשאר, האימפריאליזם הפאן־סלבי.

בימים אלה ניתנה הוכחה לכל העולם החפשי, אילו סכנות נשקפות לו מן הפאן־ערביזם או מן האימפריאליזם הפאן־ערבי. התפשטות טריטוריאלית כלתי סופקת, דיכוי כל מיעוט, זה לא מקרה שבזמן האחרון היכל מחדש את הרעיון של חיבור יבשתי ישיר בין מצרים לבין המזרח הערבי. אנחנו בשארם־א־שייח, הוא מדבר על אילת.

מן המפרץ הפרסי ועד האוקיינוס האטלנטי — עשרים מדינות, רוצים עוד ארץ אחת קטנה, היחידה של העם היהודי, ועתה, מה עשו? על ידי מדיניות הנפט שלהם הפאן־ערביסטים, בראשותו של סאדאת, חותרים תחת יסודות קיומו של כל העולם החפשי, מערערים את משקו, את המטבע שלו, מאיימים על הרוחו, אפילו על בטחו, מספר שייכים אשר בחולות האדמות שעליהם הם שולטים, נתגלו מעיינות נפט, מכתיבים לעמי תרבות אדירים, או מנסים להכתיב להם, את מדיניותם.

אני יכול להעיד שעוד לפני למעלה ממחצית השנה, כאשר חרם הנפט הערבי היה בתוקפו, היה זעם אדיר באירופה על הערבים, והוא הדין בארה"ב. השתתפתי בכנס של נציגי פרלמנטים ב־11 ארצות אירופיות, התבוננו בעתונות, שמענו את הדברים בכלי התקשורת, אופינית העובדה, וחשובה, איש לא אמר כי בגלל ישראל קרה מה שקרה, אלא זעם אדיר הופנה נגד מבצע „החרם".

בכל ארץ חופשית גוברת והולכת האינפלציה, ומעורערים כל יסודות המשק ומצד שני, דווקא העמים העניים, ועלים, חייבים למסור את שארית משאביהם כדי לזכות בדלק. נוכח השערוריה הגדולה האלו, שעת כושר יחידה במינה לכך שישראל תצא למרחב, תזכה בידידות, בהבנה של שותפות אינטרסים, בקרב כל העולם החופשי.

לכך מצטרפת ההכרה לגבי מה שמסכנה הדה־טנט בין בריה"מ לבין ארה"ב. אדרבא, נשים לב לתוצאות של הדה־טנט הזה, מבחינת האינטרס האמיתי של העולם החופשי, ובמיוחד של ארה"ב.

אמריקה נותנת למדינות ערב מיליארדים דולרים בעד הנפט. רוסיה מספקת למדינות ערב נשק במיליארדים דולרים — במלים אחרות, בעקבות אותה מדיניות של דה־טנט, זוכה בריה"מ במיליארדים של דולרים אמריקניים.

ואילו בריה"מ מביטה כיצד המשק של המדינות הדמוקרטיות הולך ונהרס, משקיפה על ההתרחשויות· האם בדה־טנט הכך יובטח עתידו של העולם החופשי? כפי שאמרתי, זוהי שעה מיוחדת לישראל, בהסברה גם של יסודות המדיניות הבינלאומית, להיות לא לבעיה, אלא לגורם, לחדש הבנה, ידידות, ותמיכה.

אין שום הצדקה לטענה שאנחנו חייבים בבדידות בינ־לאומית. נהפוך הוא, אסור שנהיה מבודדים, אסור שבאופן פטליסטי נשלים עם מעשי הבידוד מצד אחרים. אויבים לנו, דרושים לנו ידידים ובעלי ברית, בתקופה הקרובה יש לאל ידה של ישראל לזכות בהם בגלל ההתפתחות אשר כמוה לא היתה עוד לפני שנתיים כלבד.

צבאנו יכול להיות גורם מרתיע

ועוד הודעה שלילית עלינו לדחות ובמקומה להעמיד דעה חיובית. נאמר לנו בימים האחרונים, שצבאנו לא יהיה עוד גורם מרתיע, אלא משתפרוץ מלחמה — מכריע. אל לנו להסכים למפנה השלילי הזה.

אני כמובן חייב קודם כל לשאול, מהי החכמה למסור הודעה כזאת באזני האויב. צה"ל לא יוכל עוד להרתיע אתכם מפני התקפות· מדוע צריך להשמיע הודעה פסטפסנית כזאת?

אבל לא המדרש עיקר אלא המעשה. אנחנו משוכנעים שצבאנו יכול להוסיף ולהיות גורם מרתיע. טוב אל לנו להשלים באופן פאטליסטי עם מלחמות, שהן כביכול כלתי נמנעות. אם הרשות המדינית הנבחרת תקבל החלטות נכונות, ובעקבותיהן צבאנו יהיה מוכן, דרוך ובמקומות הנכונים יהיה ניצב, הוא יכול להיות גורם מרתיע, ועל־ידי כך מונע מלחמות.

הראיה, מה שקרה עד יום הכיפורים. אויבינו חששו להתקיפנו, לכן הם עשו הכל כדי להוליכנו שולל. הם לא תקפונו אלא לאחר שהיה ברור להם שצבאנו איננו מגויס, שהוא עומד הרחק מן החזיתות, אז כמובן הוא איננו מרתיע. כאשר שבע דיביזיות מסתערות על כמה מאות בחזית בדרום, אז הן צולחות את התעלה, והם חוגגים עד היום את הצליחה. אבל לו צבאנו היה עומד במקומו, שום צליחה לא היתה, נצחון מוחץ היה, ועמנו היה זוכה לשלום, אם לא להלכה בודאי למעשה, שנים רבות. אולי בדור הזה·

או, לו היה מוכן, המלחמה לא היתה פורצת. וכל מלחמה נדחית יכולה להדחות לזמן רב.

הנה ההוכחה שצה"ל יכול להיות גורם מרתיע, כלומר מונע התקפות דמים, בתנאים המתאימים. לכך צריך להוסיף ולבנותו, לכך צריך לומר לאויבינו מה פירושו של גורם מרתיע: אם תתקיפו תנחלו תבוסה מוחצת. מאחורי זה כמובן לא דיבור אלא מעשה עומד. צבא אדיר כפי שבנינו אותו אבל מוכן, דרוך, מלא עירנות, עומד בשעת הצורך במקומות הנכונים, ומתוך קיום אותו מרחב אסטרטגי שבלעדיו עצם קיומה של המדינה עלול לעמוד בסכנה מתמדת, בגלל טווח האש החדש של הנשק שנמסר בידי אויבינו.

שום פאטאליזם, לא במדיניות ולא בצבא, אלא מחשבה לרכישת ידידות ותמיכה, ולמניעת התקפות הדמים של האויב. זו הדרך.

ממשלת ליכוד לאומי

הרשו נא לי ידידים להביא בפניכם בחלק השני של הרצאתי, מספר רעיונות והצעות, כפי שבחלקה הראשון ניסיתי להשיב לשאלה: לאן, אשתדל בחלקה השני לענות לשאלה: מה לעשות.

א. אנחנו מוסיפים לחייב הקמת ממשלת ליכוד לאומי. בעינינו הסיבה המכריעה היא: העם במשבר ובסכנה, בתקופה כזו, עם חופשי מתלכד ומתאחד. לפי דעתנו אפשר להקים ממשלת ליכוד לאומי, על אף כל חילוקי הדעות העמוקים, על יסוד אחד והוא: אי כפיה. אי כפית עקרונות ואי כפית ויתור על עקרונות. עד כאן.

לפי דעתי, על הודעה פשוטה זו אין לנו להוסיף דבר. המערך מסרב להקים ממשלת ליכוד לאומי, כל עוד הוא עומד בסירובו וטעמיו ידועים לנו — אין לנו להוסיף מילה על מה שאמרנו בקשר עם הצורך והיכולת להקים ממשלת ליכוד לאומי.

אנו מייצגים ציבור אדיר, אך לפני 10 חודשים קיבלנו אמונם של 473 אלף אזרחיות ואזרחים בני חורין. 42% בכל חיילי ישראל, נתנו בנו אמונם. אנחנו לא ביחדנו לכוחנו דבר מבחינת עקרונותינו, כשהלכנו לציבור וביקשנו ממנו אמונו. הבאנו בפניו מצע, עקרונות היסטוריים, מדיניים, מוסריים, משקיים, חברתיים — בגלוי.

העקרון הראשון שהבאנו בפניו הוא זכותו של העם היהודי לארץ ישראל אינה ניתנת לערעור, והיא משולבת בזכותו של עמנו ובשאיפתו לבטחון ולשלום. יש לשלול כל הצעה שתוצאתה היא חלוקה מחדש של ארץ ישראל המערבית. יש להחיל גם בדרך המשפט את ריבונות המדינה על כל שטחי הארץ המשוחררים· כך אמרנו, ועל עקרון זה קבלנו את האמון של מאות אלפי אזרחים, שליש מן העם.

אין שום הצדקה, שום סיבה שנציגים של ציבור כזה, יעמדו בפתחו של מישהו, סרבן. 3 פעמים הוקמו ממשלות ליכוד לאומי, אנחנו יודעים איך הן הוקמו — מתוך כבוד הדדי ורצון לפעול יחד. ורק על יסודות אלה אפשר יהיה בישראל להקים ממשלת ליכוד לאומי.

ב. שנית, אבקש את המועצה להסמיך את נציגי תנועת החרות בהנהלת הליכוד, להביא בפניה את ההצעה הבאה: הליכוד יקרא לעם בקרוב, לחתום על עצומה אזרחית, אל הכנסת בענין ריבונות ישראל על יהודה ושומרון.

סבורני, שהנוסח של העצומה הזו יכול להיות בערך כזה וכמובן־זוהי טיוטה שהעבות לדיון, לתיקון, לכל שינוי, אל הכנסת, אנחנו אזרחי ישראל החתומים מטה, על יסוד זכותו של עמנו לארץ ישראל, לבטחונו, להתנחלות ולשלום, קוראים לכנסת להבטיח כי יהודה ושומרון יהיו בריבונות ישראל, חלק בלתי נפרד של המדינה.

יכול אני לומר למועצה, כי בבירורים המוקדמים עם דוברי החטיבות בליכוד, הובהר כי יש מצידם הסכמה כללית לחייב את ההצעה הזו.

אין זו שעה רגילה. עלינו ללכת אל העם, עלינו לקרוא לכל אזרחי ישראל: עניינכם הוא — תפעלו! נפעל כולנו יחד. לפעולה הזו יהיה על כולנו להתגייס, להתנדב. זמן כה יידרש כדי לערוך את ההכנות. ואם כפי שאני מקוה, ההצעה תאושר ע"י הנהלת הליכוד, אנחנו נפעל בשני מישורים — בכל מקום בו ציבור מתכנס, וגם מבית לבית.

יאמר העם את דברו! זה ענין גורלי — יהודה ושומרון, לב האומה מקדם. ערש תרבותנו ויסוד בטחוננו. יש יסוד להניח שבניגוד לדמורליזציה המפוזרת לפיה, עם יכול להזמין לתוך ארצו המשוחררת, פולש, כובש, מובס, בחולק, בניגוד לדמורליזציה רשמית זו הענין של יהודה ושומרון עמוק היא בלב האומה על כל שכבותיה, שמאות אלפים ייענו לקריאה הזו, ויאמר העם את דברו.

נתנדב כולנו תעשה את המלאכה כפי שאנו יודעים לעשותה בשעה גורלית, במסירות· ובכך נעזור, נעזור לעמנו להבטחת עתידו.

ג. אנחנו מציעים שהכנסת תשגר משלחה לקונגרס של ארה"ב, מורכבת מנציגים של הבית כולו, תומכי הממשלה ומתנגדיה. גם זה יהיה ביטוי לאחדות לאומית, בתנאים הקיימים.

על המשלחת הזו יוטלו שני תפקידים: א. להתריע יותר כלי הגנה לישראל, ולדרוש הפרדה בין אספקת כלי ההגנה לבין כל לחץ, או מה שקרוי שכנוע לויתורים מדיניים. חייב אני לומר, כי אמנם לא באופן רשמי, אבל למעשה, היום קיים הקשר המדומה בין שניהם קודם כל. לגבי כלי ההגנה. כן, ממשלת ארה"ב הסכימה לספק לנו כמות מסויימת של כלי הגנה חדישים, ואנחנו חייבים להכיר בעובדה הזו, ואם שר הבטחון, שר החוץ, ראש הממשלה עשו למען קבלת אספקה חיונית זו — נברך אותם על כך.

אבל חובתנו לומר שמה שהובטח לנו איננו מספיק מבחינת יחסי הכוחות.

במלחמת יום הכיפורים הוכח כי אסור לנו עוד לומר: נעמיד איכות מול כמות בגלל שתי סיבות, לאויבינו ניתן נשק בעל איכות טובה. לעולם לא אשכח את הודעתו של המפקד בסיני משביקרנו אצלו, „ראינו — אמר לנו — נשק באיכות, עולה על זו שלנו, בידי המצרים". והכמות — מבחינת כוח האש הוכח שכמות מסויימת יוצרת איכות חדשה.

כאן ניתנו ההבטחות בושינגטון לאספקה מסוימת של כלי הגנה, הלו שיפורים שיש לקחת אותם בחשבון. בריה"מ לא זו בלבד שמגבירה את אספקת הנשק החדיש ביבשה, בים ובאויר לסוריה, אלא היא עומדת לחדש את האספקה למצרים, ולא רק מרוסיה בא נשק חדיש לאויבינו אלא גם מן המערב, אף מארה"ב של אמריקה.

פניה לידידי ישראל

הודה סאדאת לא רק בכך שהמיראז'ים של צרפת הועמדו ע"י לוב לרשותו, אלא גם בכך שפיסל מלך ערב הסעודית נתן לו כלי הגנה בעלי חשיבות יוצאת מגדר הרגיל. ערב הסעודית איננה מקבלת אפילו כלי אחד מרוסיה. את הנשק היא מקבלת קודם כל מארה"ב. והוא הדין כווית, והוא הדין ירדן, ועוד· אפילו טבח השינויים האחרונים, חובתנו לומר שמה שאנחנו עומדים לקבל בחודשים הקרובים. איננו מספיק עוד. צריך שיהיה בידינו הרבה יותר ממה שהובטח לנו. צריך שלא נזדקק לרכבת אוירית. צריך שהנשק הזה המרתיע, ואם חלילה יתקיפונו אויבינו — המכריע, יהיה פה ואני מבקש להודיע, שהצעתנו זו היא בעלת סיכוי, יש לנו בשאלה זו נסיון. לא אוכל למסור את כל הפרטים. אבל את זאת אני יכול לומר: בשלושה שטחים של חימוש יבשתי, אנחנו יזמנו הצעות מסוימות בשעתו, כבחינת הזמנת כלים מארה"ב, הממשלה בשעתה לא קבלה אותן, לאחר זמן אימצה אותן, והכלים האלה ניתנים לנו.

אבל מלבד שלושת השטחים האלו, יש פריט מסוים אשר אנחנו יזמנו את הזמנתו, ואז נאמר לנו שאין שום סיכוי לקבלו, ומשום כך לא צריך לבקשו. לבסוף ביקשנוהו ואנו נקבלו.

זה נסיון רב ערך ומשמעות, על יסודו אנחנו מציעים את הצעתנו — משלחת מטעם הכנסת מכל הסיעות, תצא כפי שמקובל בימינו אל קונגרס ארה"ב, תציג לפניו את המצב לאשורו, ותבקש כבר עכשיו הגדלת האספקה החיונית להגנתנו ולמניעת התקפות אויבינו.

בהקשר זה יש לנו מלוא הזכות לפנות לידידי ישראל בארה"ב, יהודים ולא יהודים, ולקרוא להם לעשות את המעשה האזרחי המקובל בארצם הדמוקרטית הגדולה. יפנו נא אל נשיאם יום יום, במכתבים, במברקים ובקריאות אחרות, ויאמרו לו: יותר כלי הגנה לישראל. ישראל היא בעלת ברית לעולם החופשי, היא הוכיחה את הדבר לא במלים אלא במעשים, ביחוד בשבע השנים האחרונות. מאיימים עליה כל יום במלחמה חדשה, אם לא תיכנע, בגירסת מינכן או גרועה ממנו. יותר כלי הגנה לישראל! ובאותה קריאה עצמה יאמר: שום קשר בין כלי הגנה אלה, לבין כל נסיון של לחץ למען תכנע ישראל לתביעות אויביה, שיסכנו את בטחונה ועתידה.

אם תקום יהדות ארה"ב, היא מוכנה ובהשפעת הפניה הישירה אל המחוקקים — הדבר היום מקובל ברחבי הבל במדינות הדמוקרטיות — אם תקום יהדות ארה"ב ותשמיע את הפניה הזו יום אחר יום, ויצטרפו אליה ידידינו ברחבי המדינה, שאינם יהודים, והם יצטרפו אליה — יש יסוד להניח שד"ר קיסינג'ר בבואו אלינו, לא דוקא ינסה עוד לחבר אספקה מצומצמת של נשק, של כלי הגנה היוגים עם התביעה: עליכם לסגת בלי שלום, אפילו בלי אי־לוחמה. עליכם לעשות הסדרי ביניים, אין לכם לחלום על חוזי שלום — עליכם אך לסגת.

אף זו הצעה שיש עמה סיכוי, ואנו משמיעים אותה באוזני עמנו במולדת ובתפוצות הגולה, בעיקר באוזני יהדות ארה"ב.

ד. עלינו לחדש את המערכה הציבורית למען הצלת יהדות סוריה. עלי לומר שגם בענין זה היתה מידה של הטעיה. לפני חתימת ההסכם על ההפרדה והנסיגה בצפון, נאמר לנו שהושמעה התביעה עוד לפני החתימה על הצלת יהודי סוריה לא עמדו בכך. אחרי החתימה אמרו: יהיה טיפול נמרץ בהצלתה של יהדות סוריה — לא קיימו.

נאמר לנו שאסאד הודיע, כי היהודים הנמצאים בסוריה הם במצב טוב מאוד, והמבין יבין.

חובתנו היהודית והאנושית לחדש את המערכה למען הצלת אחינו, החיים בגיטו, המושפלים עד דכא, עד שיבואו לחוף מבטחים.

ה. נתבונן בימים הקרובים אם יהיה הסכם בין הסנטור ג'קסון לבין המינהל, המבטל, ובעקבותיו יבואו כפי שאומרים לנו, כשישים אלף יהודים מבריה"מ. המספרים הדרושים הם יותר גדולים, דורשי ציון הם רבים, אבל אין לשכוח — אלה שישים אלף מבריה"מ, אם תפסקנה הרדיפות של דורשי ציון וישוחררו אסירי ציון, אז יהיה עלינו להערך לקראת קבלתם.

עלי לציין עובדה אופינית. מר ספיר חזה עליה של מאה אלף מדי שנה בשנה. הפלא ופלא. אני זוכר איך שהוא קרא את התחזית מלפני שבע שנים, שהעליה בשלושים השנים הבאות תהיה בין 15—20 אלף בלבד, ואז כאשר אבדנו אבדנו, עם הבעיה הדמוגרפית.

אבל אם התחזית האחרונה של יו"ר ההנהלה הציונית תוגשם, הן במשך שש שבע שנים תיפתר לנו הבעיה הדמוגרפית ביהודה ושומרון. הנה כי כן, מי צדק גם בשטח זה? אבל אם ההסכם בו מדובר לא יהיה, בודאי שיהיה צורך לחדש בבוא העת את המערכה הציבורית למען שיבת ציון מבריה"מ, שחרורם של אסירי ציון והפסקת רדיפתם של דורשי ציון.

ו. ההתנחלות, חלוציות אמת — התנחלות בכל ארץ ישראל, בעיר ובכפר. ואז לא נצטרך להתבונן בבחורת כזו בפתון, והציגים בהות לקרוא: בונות בצה"ל — למנוע ההתנחלות ביהודה ושומרון·

אלו הצעותינו העיקריות בשטח העשיה הלאומית בזמן הקרוב בלבד.

אמונה בצדקת ענייננו

אנחנו מיצגים בתוך עמנו את האמונה הבלתי מעורערת בצדקת ענינו של העם היהודי, ששב לארץ ישראל ויוסיף לשוב אליה. אנו גם מיצגים בו את העקשנות הברוכה, המצילה. בימי מסה ומבחן כפי שהוכח כאשר כוחנו דל היה והסרגדיה היהודית סיעוד לא היה לה, מעטים נגד רבים, וחלשים נגד חזקים עמדנו, והודות לאמונה הזו, והודות לעקשנות הזו, כפי שקבלנו אותן מזאב ז'בוטינסקי — יצא עמנו מעבדות לחירות, עם המיפנה ההיסטורי הגדול, וחידשנו את עצמאותנו.

בהם ערבים אלה. שצפון בהם כוח אדיר, נלך בימים אלה אל עמנו, נרומם את רוחו, נעמיק את אמונתו, נאמר לו שנכון לנו עתיד טוב יותר, שאין שום סיבה לפסימיות, לראיה שחורה — יש סיבה לדאגה, יש סיבה לחיפושי דרך, אבל עמנו הוא היום בעל כוח אדיר. אם יפעל פה, אם נפעיל את היהדות בתפוצת הגולה וביחוד בארה"ב — כל הסיכויים עומדים לרשותו לצאת למרחב.

במיוחד יהיה עלינו לעמוד על שלושה: זכותנו על ארץ ישראל, זכותנו לבטחון לאומי, שתיהן חד הן. שלישית, זכותנו לשלום, כפי שהיא ניתנת לכל העמים, המתבטא בביטול מוחלט של מצב מלחמה בתוך חוזי שלום ובלעדיהם אין שום נסיגה. נעמיד על שלושה אלה ונוכל. אם ברוח זו גם נפעיל את עמנו לכנס המבחנות הבדוקות הללו, עוד נזכה בעזרת השם לימים טובים אף גדולים של הגשמה, לשיבת ציון, לעשיה בדק, לבנינה ארץ ישראל בטוחה, טובה, יפה — לידי בנינו אחרינו.

דברים בפתיחת המועצה הארצית הי"א של תנועת החרות, י"ג בתשרי תשל"ה (29.9.74) בבית ז'בוטינסקי בתל־אביב.

סיפורים, שירה, הגות

זלמן שזר

לוית שיר

* * *

אחותי הטובה,
אל תוגה, אל תוגה!
אם לבך, לא עולל יתעטף בבוהי,
ספי לבך אל לבי ושאי.
ממצחך על מצחי בא פרחי יונך
ושנינו נשא בא שותך קוני.
ואם תכבד הדרך עם נשפה עצבונה,
ראי, השבעתיך השבעתיני אחרונה;
איש מאתנו אל ייעף ראשונה.
ועז ואמונה ממעין שעבר
כי שנים נשאבה, מאתמול לא עבר.
ובאור שכינת שנינו כל אפל תפיעי,
עד שתגיעי, עד שתגיעי.
לי לי רק הבטיחי, הבטיחי ענוה —
אל תוגה, אל תוגה
אחותי ענוה.

תשרי, תרפ"א
[illegible]

* * *

עוד יהי הליל: אל חיקך נאמן
את ראשי הלוהט עוד אביא
תמול אבקש וביך המלאה
תשקיטי סערת לבבי.

ובאותו הליל ובחיקך שאנן
יטהי אתנה עוד בדמי.
זעקות לילותי אימים, אכזרים,
אכלתני שלהבת בכי.

ועוד יהי הליל ואת ראשי הלבן
אל ערגת שיבתך עוד אביא,
ושפה אל שפה בתבונה עוד תגל
נפתולי מעתקי לבבי.

ברלין, 10.2.1929

עטיפת ספר שיריו של זלמן שזר
מעשה ידי אריה נבון (הוצאת „עקד")

עדיי—

איכה הורתי אל זרות
ואמי קום נגמה,
למה שרתי על אורות
ואני עדער.

מסבכי זרות קודמים
לי הגמל מטמון.
אני שמרתי, אולי שפרתי
אך אני — אחרון.

עדיי יגע שירי
הר שמל ירם.
מעברים נתקו שבילים
אמי סודי יתם.

הכרמל
[illegible]

* * *

השליכני רבות הגל
והגישני עוד יער.
כי הרבתי לסבל
ולא הסכלתי לשמש
ובעד כל פנים אשר פגשתי
בר המחיר אשר שלמתי

אינו שואל
ולא מתאונן
רק אתבונן
ללא דבר.
וחרש, חרש אתפלל
כי יקנני פעם אל
דיבור...

סטוקהולם
[illegible]

* * *

טוב לאדם היות פעם בדד,
לא ספר, לא רע, לא צבור ולא פרס,
רק הוא עם לבו, עם הלב רק בלבד,
טוב לאדם היות פעם בדד.

וטוב כי יצא פעם ריק מנכסיו,
לא בית, לא שדה, לא מדרש, לא חיב.
רק יקשיב אל לבו ויחריש חרש רב
טוב כי יצא האדם מנכסיו.

כי יקשיב אל לבו יבין לחייו
תדע אשר יש ויחוש מה חיב.

א' אלול, תשי"ח
באניה ת. הרצל

איכה, כלב?

לא רבנו משה, לא הכהן אהרן,
רק כלב שעמד...
הוא שראה לפנים בחברון
את ילידי הענק, ולא זע בו לבב.
גם בהיותו בעינם ובהיותם בעיניו
רק חגב, רק חגב
האמין בכל לב כי כחנו הוא רב
ולא נסוג.
אך עכשיו
הוא שנהדר ונעם ונמס
ויהם העם...

הוא גער כי זכר, שאמנם ואבן
עצום וחזק הוא וגם השכם.
וערים לו בצורות וגדולות במאד
ובבוד הישימון ועוד רבות בו לצוד —
על בן מאים הוא הריב ובכי המליצים.
אסון בו, קלון בו, בחוץ ובפנים.
לבן קם כה נחעם, ובעס וכעס

עד השלך הם...
עד כל עם המליצים, הנבוך, המפורד
נדהם מחרדת זה הקול שנעדר
נדהם
ונדם.

ומאז, בכל עת בכי ענים ומרדים,
ריב אחים במחנה והסתר הפנים
צופה ותוהה חושק בי הלב:
איכה, כלב?!

טבריה,
שבט תשכ"א

בזהב הסתו

אפפתני יפעת השלכת
חמדת עין זהב בערב יום של סתו,
דרשו לי הסתו מפלאי נגע
ולאט: גם זקנה מבורכת.

גם הזקנה מתנה מחבואת
שי של תבונות ושל חן.
למדני אלה פלאיה לשמע
זכני לשיר גם זקן.

[illegible]
א' כסלו, תשכ"ב

שומר המעיין

משה שמיר

ר' זלמן שזר, שומר המעיין ממנו אנו שואבים, נסתלק. וכשם שעמוק הדבר, שלא נסתלק עד שלא בא לידיו ספר שיריו היחיד, כליל נהמת חייו, כך סמלי הדבר, שעם שמחת-בית-השואבה נפטר לעולמו. כל ימיו, אם היתה בהם שמחה (והיה היתה, לא מעט) — היתה היא שמחת בית-השואבה. הצו אחד חייו האירו לנו — הוא עמידת המעיין, יחוד מקור-אחדותו והמשך השאיבה ממנו.

היהודי בן-זמננו רואה לפניו את היהדות כעשויה פלגים-פלגים, מהם שמימיהם זורמים בעת, מהם שירוקת מכסה אותם, מהם שמתייבשים והולכים. וכשהוא מבקש למשוך לו מהם לכליו חייב הוא לנוע מפלג לפלג.

אבל עד לפני מאתיים ושלוש-מאות שנה היה עוד היהודי שואב היישר מן המעיין האחד. בו ביהודי היית מוצא את התלמודי המופלג, את המקובל המפליג, את המלומד בחכמות החיצוניות, את המשורר, את מנהיג קהילתו, ובעיקר: את החותר לגאולה. מאוחר יותר נתפלגו זרמים: זרם של הלכה ורבנות, זרם של קבלה וחסידות, זרם של השכלה ושירה, זרם של הכמה ודעת וזרם של מעשה הגאולה, הוא זרם הציונות ההלוציות. ויש שההבדלים טשטשו את אחדות המקור. בדור האחרון של ראשי הפעולה הציונית הלאומית עוד מצאת שרידי האחדות הראשונה, כעין סימני תצלות-הקיבור — באותה תכונה מופלאה של אנשי-המעשה, שכולם התרפקו על עולם-הרוחניות, וביותר התרפקו על השירה ואף התמכרו לה בחשאי. משהו בדומה לזה, בכיוון ההפוך, מצאת באנשי השירה שנמשכו אל עולם-העשייה. בדור הנוכחי דומה שההפרדה היא כמעט גמורה. לאחר אישים כבן גוריון, שרת, רמז, שפרינצק וארן, שזיקתם לעולם הרוח היתה כעצם-מהותם, בבחינת צורך שקיבל ביטוי בפועל — ספק אם נמצא כיום ברום המעמד הזה מישהו שהשאיבה מן המעיין היא לו כושר טבעי או אף צורך טבעי, ואילו „אנשי-הרוח", וביותר המשוררים שמקצועם בכך, מפרכסים בערשם: „תן למצוץ את האגודל בשקט". לא לימדום, שמציצה אינה שאיבה.

*

שזר, מתחילתו, ואולי יותר מכל חבריו — נמשך אל כל המעיינות, שאב משורשם של כל המעיינות, מבית-מקורם, וכל חייו היו שמירה באמנה ושאיפה לאחדות.

הנער בן הארבע-עשרה כבר פירסם את רשימתו הראשונה ב„המליץ", ולא חדל להיות איש ספר עד יומו האחרון. שלש שנים אחר-כך (1906) כבר השתתף ב„מועצת פועלי ציון הפלשתינאים" בבינסק, „פלשתינאים" — מתבקשת כאן הערת-אגב — להבדיל, כמובן, מחסידי אוגנדה, אבל מה שמתבקש לא פחות, הוא לציין כי יהודים וציונים קראו לעצמם „פלשתינאים" הרבה לפני שמישהו אחר כינה עצמו כך. הרי ערביי ארץ-ישראל באותן שנים עדיין ראו עצמם כסורים, או כסורים „דרומיים" לכל היותר. כעבור שנה, והוא בן שמונה-עשרה, כבר נאסר על ידי משטרת הצאר, על פעילות ציונית-סוציאליסטית. כעבור עוד ארבע שנים עלה ארצה בראשונה, וכאן פגש את שתי האהבות הגדולות של חייו, שחיזון בסוד חיבור המעשה והפיוט, הלא הם ברל כצנלסון והמשוררת רחל. לא יצאו שנים מעטות, והוא בגרמניה של מלחמת-העולם הראשונה — וזיקתו לקבלה, לשבתאות, לתנועה המשיחית, קיבלה ביטויה בשורה של עבודות, שהיתוו דרך למחקר החדש של התנועה המשיחית, לאור כיסופי-הגאולה של עם ישראל בכל הדורות.

עם השתקעותו בארץ, באמצע שנות העשרים — ניצב מיד במרכז העשייה הציונית, החלוצית, בין ראשי תנועת-העבודה ובין מעוררי התחיה התרבותית ומעודדי היצירה הספרותית העברית. בכל אלה הלך וגבר בו, משנה לשנה, הכוח המאחד, הכוח המתגבר בפרוצות וחותר אל המעיין האחד. בכך לא היה כמו לו בין חבריו הגדולים — שומר המעיין המסור והמובהק, שואב ומעניק, מעלה ומביא מכל הפלגים ואל כל השקתות. בו חזרה והתבטאה בחיות מידבקת השאיפה לאחדות השליטה — קבלה ומשיחיות, השכלה ושירה, חסידות ודת-ישראל, תורת-העבודה החלוציות, ציונות והידוש החברה היהודית.

*

מתוך כל אלה היתה לוית-צער לחייו: כדמו שלו לא נטר. אל ההיפך האיטי המובהק של הבלעדיות הנוצחת, של פרי הדביקות התתירה ללא-ליאות. אל פיסגת ההגשמה העצמית — אל אלה לא בא. כל אחת מהאהבות הגדולות שלו, עליהן התרפק — הדישה את הכל, ומי שלא נתן את הכל ראה את האחרים המקדימים אותו. כך בכתקר, שהעמיק והתענף, כך במעשה המדיני כהציב אתגרים ומבתגים קבים ונטולי-חסד, וכך — אולי בענוה ובביישנות באהבותיו — בשירה.

הנה ספר שיריו לפנינו („לוית ניב", הוצאת „עקד"), קטן בכמות ומסולת ובאה באיכות ובצורה — עשרות אחדות של-שירים והם כל אחד מצא לקלוע במקלעת אחת עם מסכת הכנים והנדודים: מכנות ראשית המאה, עד עצם השנים האחרונות. עדותו של ספר זה אינה משאירה מקום לספק: היה בו משורר בכוח. קרה לו, הזוך וקרות פעם אחר פעם, הנסים הקורים רק למשוררים: קטע מתומר החיים, מגולם-ההויה, היה מתבהב לו פתאום באותיותיו, כמעשה אותיות החורן, אותיות הכתב העברי, בשעה שהן מביאות גילוי-שכינה לידע החי"ן. אף הלכון נענתה לו. היא גילתה לו פנים מיוחדות וחדשות, יש עמה בבבלו קפיצת הדרך. כשם שההויה היתה לו כאותיות, כן היו לו האותיות כהויה.

יש אישיות אחת מאחורי כל השירים, יש תיבת תהודה של כלי-נגן, ותהי המנגינה אשר תהי — אף הוא מן הנסים הקורים רק למשוררים. אין הוא ממיר בלים כמוקין.

השירים כולם בחותם של צניעות ומתבוא. ניכר, כברוב המקרים היו הם דרושים לאיש כדי להשתחר, כדי להזדכך, או כדי לאסוף כוח לשוב אל עולם העסקר של הלא-שירה. אותך הדברים האופייניים ביותר לספר (והשירים סדורים בו, בתכמה, לפי סדר כתיבתם), אף מן הדברים האופייניים לתקופה — הוא המטולה והתמדת הנעה בין נפש היחיד לבין חשבון הרבים. ובשירי השבץ הנפש (התחרים ונקרים לפנינו גם בתחילתו, גם באמצעו וגם בערוב ימיו) מתפתלת הנפש אך גובר ההבנתה.

כל עולמו, כל מקורי-מעייניו — מצויים בשירים אלה. ישנה כאן, קודם כל, השירה כתפישת עולם, כעמידה מול העולם — בשירי הטבע (והעיקר במחזור שירי-הים). ישנו כאן הכיסוף הקבלי, המיסטי, וישנה ההימשכות בחזרה אל השורשים החסידיים, האוטו-ביוגראפיים והרוחניים. יש כאן אהבת ארץ-ישראל והדביקות בגאולת העם (ויהיה לב לשיר „איכה, כלב ?"), ויש אותה רגישות-נפש (פעמים עד גבול הסנטימנטאליות) שאין לכנותה אלא אהבת ישראל — אהבה לריע יחיד, לרעייה אחת, ואהבה לכלל ישראל ככלל על אהובים-הבוקים, בנוסח ואהבה הרב-משמעית של המקובלים.

לא היה גדול כמוהו באהבת יהודים. נפש נדיבה, עין טובה — תכונות מופלאות אלו שכל מי שזכה לעמוד בקרבתו הכירן בחיי יום-יום — שופעות ונהרות גם מתוך ספר שיריו. „לוית ניב" זו נותנת לנו את התוך והתמצית של האדם — אשר היה לוחם ופעיל, נואם וכותב, שר ונשיא בישראל, אך בעיקרו הנה הוא לעינינו: איש יהודי אשר היה בארץ ובדור — האיש שומר המעיין.

هكذا من الاصل

הסיפור הקצר

שלושה לוחות

סיפור מאת שלום עליכם

עברית: יצחק ואורי סלע

אתה שואל איך זה שיהודי, בעל לאשה ואב לבנים, סוחר בטריפה מובחרת כמו „גלויות מעניינות" מפאריס? לטולמאצ'וב[1] שלנו, ימח שמו, רק לטולמאצ'וב לבדו מגיעה תודה, הלוואי ויצלה באש הגיהנום! אבל מכיוון שכל זה קרה לפני זמן ומכיוון שטולמאצ'וב כבר איננו טולמאצ'וב ומכיוון שאודסה היא עדיין אודסה, דומני שמותר לי לגלות את האמת כולה מזל היה טולמאצ'וב שונא ישראל שכזה, חוששני, האמת היא כי אני, כפי שאתה רואה אותי, יש לי חלק גדול בזה, אם לא הכל.

עכשיו אתה תמה בליבך, מן הסתם, מה לי, ולכל שכמותי, הסוחר בעיתונים יהודיים ובגלויות עם „התמונות מעניינות" כפאריס, ולגנראל טולמאצ'וב? איזה מין מחותן אני לגנראלים בכלל? אלא שהתשובה היא, אתה מבין, שלכל „מדוע" יש „מפני ש..." ושיהודי הוא יהודי... אם יש לך כמה רגעים פנויים, אספר לך סיפור מעניין.

זה קרה באודסה לפני שנים רבות, בעצם בזמן הזה, בימי חול המועד סוכות. בכלל, אודסה היתה עדיין אותה אודסה. איש טרם שמע את שמצו של טולמאצ'וב ויהודי היה רשאי להסתובב חופשי כציפור דרור ולמכור את העיתונים היהודיים שלו כמעט כמו היום. לא היה ממי לפחוד ולא היה שום צורך להתעסק בגלויות מוברחות עם „תמונות מעניינות" מפאריס. בימים ההם, הייתי מוכר סידורים ומחזורים לשבת ולימים טובים ולוחות שנה יהודיים ברחובות לאנז'רונובסקי וקאטרינינסקי[2] ואצל פאנקוני[3], כי שם תמיד יכולת לתפוס יהודי. שם מתרוצצים סרסורים, סוכנים וסתם יהודים ואפשר היה לעשות פדיון.

כפי שאתה רואה אותי, שוטטתי ברחוב אצל פאנקוני, במקום שבו הסרסורים משפשפים את סוליותיהם בחיפוש אחר עסק, והרהרתי לעצמי: היכן אמצא קונה למעט הלוחות שנשארו בידי? כבר תקעו בשופר, יום הכיפורים כבר חלף, ובטרם תתבונן ימינה ושמאלה והנה חג הסוכות מאחור כתלנו, ואני טרם נפטרתי ממעט הסחורה שלי. רק אלוהים יודע אם אצליח עוד למכור ביום מן הימים את הלוחות הללו — כי סחורה כזאת, אם לא נמכרה לפני החגים, אפילו בחינם לגוי לא תוכל לתת אותה. מה עושים בלוח שעבר זמנו? ולי נשארו שלושה מהם מלפני ראש השנה!

התחלתי במאה ונפטרתי מהם ברחוב, בעיקר בין סרסורי הבורסה. אלה אינם יהודים איי־איי־איי. ואת אומרת, ספרים יהודיים וכיוצא באלה אינם קונים. אבל כשהדבר מגיע ללוח יהודי לכל השנה כולה — זאת סחורה אפילו בשביל סרסור. ככלות הכל, חייב אדם לדעת מתי חל חג הפסח ומתי יום־השנה לפטירת יקיריו. יהודי הוא יהודי, אחרי הכל.

ובכן, בשעה שאני מתרוצץ לי, נעצרתי ליד פאנקוני והתבוננתי בחבורת סרסורים המתרוצצים לכאן ולשם — אני יכול להכיר כל אחד מהם בעיניים עצומות — וחשבתי לעצמי: הכי אוכל להציע אותם לוחות כעטים, אם איש איש מהם כבר קיבל את הלוח שלו ודומני שלא פספתי גם על אחד מתוכם?

ובעוד אני עומד ומהרהר, ראיתי גנראל ועליו מדאליות, שמספרן רב ועצום משערות ראשי, יושב בשולחן הקדמי בפאנקוני, ממש בתוך, בוחש בקפה שלו בכפית ואומר משהו אל משרת בכומתה אדומה, כשהוא חוזר על דבריו שוב ושוב, והמשרת חוזר ואומר: „הבנתי, הוד מעלתך".

מה הוא מנסה לזכור לו? אני חושב לעצמי. ואני זז כדי צעד אל שולחן הגנראל — יהודי זה יהודי, אתה יודע — ומתבונן, כאילו, אל מקום אחר, ואני שומע את הגנראל מסביר משהו אם אם לכומתה האדומה — ראש של בני שכמותו — וממש שם בפיו כל מלה ומלה: „זכור את מה שאומרים לך, אם כן. לך לביתי ברחוב חרסונסקי מספר שלוש ואמור לגנראלית אשתי כי הגראף מוסין־פושקין יסעד אתנו בצהריים, זכור ואל תשכח, רחוב חרסונסקי מספר שלוש הגראף מוסין־פושקין".

וההוא, הכומתה האדומה, עומד במיתני ואינו משיב אלא „הבנתי, הבנתי". וכשהוא עומד ללכת, קורא לו הגנראל שנית:

ואז, כשהוא מושיט יד לקפה שלו, הוא מבחין בי, כשאני ניצב ממש על גבו ומציץ אל תוך הכוס שלו, בלי כל כוונה רעה, חלילה, סתם ככה. והוא מרים את קולו ותוקע בי את עיניו:

„מה רצונך?"

מה שאני רוצה אתה לא תתן לי, אני חושב לעצמי. ושמא בכל זאת? יהודי הוא יהודי, מה יש לי להפסיד? ואני מעז ואומר לו: „הוד מעלתך, שמא תקנה אצלי לוח, כלומר, קאלנדר".

הוא מעביר עלי את מבטו מלמעלה עד למטה: „איזה מין לוח?"

ואני אומר: „לוח יהודי".

מביט הוא בי כבמי שיצא מדעתו: „לשם מה אני צריך לוח יהודי?"

אומר אני: „אינני יודע לשם מה אתה צריך לו, אבל אני צריך גם צריך מעט כסף לחג. שלושה לוחות, אני אומר, נשארו לי. שמא תקנה, הוד מעלתך".

ולעצמי אני חושב: אכן, מעשה יפה יהיה זה, אם יעלה הדבר בידי והוא יקנה לוח יהודי לכל ימות השנה.

וכך היה: רק הוצאתי מפי „הוד מעלתך" וכבר הוא נובח עלי: „לך לעזאזל!" כלומר, הסתלק מכאן.

דמי קפא בעורקי. אספתי את צרורותי — יהודי הוא יהודי — ואני מוכן ומזומן לעשות אחורה סבה ופתאום אני שומע אותו קורא: „חזור הנה!" כלומר, שאחזור אליו.

אין מה לעשות. אני חוזר והוא מצווה להראות לו לוח. אני לוקח לוח ומראה לו. שואל הוא: כמה עולה הלוח? אני אומר לו כמה עולה לוח. והוא לוקח את הלוח ומשלם בעדו, בלי לעמוד על המקח. מה תאמר על גנראל שכמותו? האין הוא ראוי ששלושה סרסורים יהיו כפרתו?

אם כן, זאת כבר התחלה, אני חושב לעצמי ואני נוטל את צרורי והולך. התחלה נאה מאוד, אבל מה עושים מכאן ואילך? מנין תיקח עוד שני גנראלים באלה שאצלם אפשר להיפטר ממעט הסחורה, כלומר משני הלוחות האחרונים?

ואז צץ במוחי עוד רעיון מזהיר. יהודי זה יהודי. אתה יודע. מדוע לא למכור לו לוח שני? לא נאה לגנראל שיהיו ברשותו שני לוחות יהודיים? כה יעשה כשניים? אם לחשוב בדבר, מה יעשה כאחד? בעודי מהרהר בדבר, ניצנץ בי רעיון חדש. נזכרתי איך חזר ושינן זה עתה לגוי: „הגנראלית... חרסונסקי מספר שלוש... גראף מוסין־פושקין..." כשם שאני יהודי, שם אמכור עוד לוח אחד.

אם כן, אברהם מרקוביץ, אמרתי לעצמי (כך קוראים לי על שם אבי מאיר־אנשל), אל תהיה שלומיאל והכה על הברזל כל עוד הוא חם. תחטוף עוד קונה אחד. ואז, בלי הרבה מחשבות, עברתי רחוב אחרי רחוב עד שהגעתי לרחוב חרסונסקי ומיששתי את מספר שלוש — והוא ישנו שם, כשם שאני יהודי. ועוד איזה מספר שלוש! בית צעצוע בן שתי קומות.

הכל טוב ויפה, אבל מה הלאה? צריך, אם כן, לצלצל בפעמון ולבקש את הגנראלית. ואני מושך בפעמון כשאני חושב לעצמי — יפה יהיה, אם פתאום יופיע שומר ואולי עוד עם כלב וישלח אותי לעזאזל ועוד ישסה בי את הכלב. רק זה חסר לי.

וכך היה. עובר רגע ושניים ושלושה. אני עומד ועומד — ואין איש מופיע. אני חושב לעצמי: דווקא לשלומיאל כמותי צריך לקרות שאיש אינו בבית. ושמא הפעמון מקולקל? צריך לנסות שוב ואני, כפי שאתה רואה אותי, מושך שוב בפעמון. אחת ושתיים ושלוש, והנה אם לא נפתחה הדלת ומופיעה גויה עם מטאטא:

„מה רצונך?"

„רצוני, למען האמת, להתחלק לכל הרוחות, אבל אני עוצר בעצמי — יהודי הוא יהודי, אחרי הכל — ואני אומר לה: אני צריך, אני אומר, את הגנראלית. אותה עצמה אני צריך, אני אומר.

היא מתבוננת בי כאומרת: איזה מין ספחת היא זאת וסוגרת את הדלת ממש תחת לאפי בלא לומר מלה. שמא תוסיף שוב? ושמא תשלח בי את השומר והכלב? כך אני מהרהר לעצמי וכבר רוצה להסתלק, אבל מכיוון שאני כבר כאן וכבר צילצלתי — מה שאבוד אבוד.

וכך היה. אחרי חצי רגע נפתחת הדלת והנה ניצבת פריצה צעירה, יפהפיה, כולה דם בחלב. תאמר שזו הגנראלית — אי־אפשר, היא צעירה מדי. תאמר שזו בתו — אי אפשר, היא צעיר כדי.

ובינתיים הזמן אינו עומד והיא פונה אלי:

„מה רצונך?"

מה עושים הלאה, אני חושב לעצמי. לפנות אליה בתואר „הוד רוממותה"? אם אמנם היא הגנראלית, הכל טוב ויפה. אבל אם אין היא הגנראלית — למה אעשה לה את הכבוד הגדול הזה בחינם? אלא שיהודי הוא יהודי, ואני מוצא עצה ומתחיל ישר לעניין, בלי שום „הוד רוממותה":

„הנה כי כן, אני אומר, הגנראל, אני אומר, קנה אצלי לוח וביקש ממני, כלומר ציווה עלי, שאביא את הלוח, כלומר הקאלנדר, לביתו ברחוב חרסונסקי שלוש וכאן ישלמו. ואם לא יאמינו לי, אני אומר, ציווה הגנראל שאתן סימן, אני אומר, שהיום יבוא לסעוד כאן בצהריים הגראף פוסין־מושקין".

הגנראלית פורצת בצחוק גדול ואומרת:

„לא פוסין־מושקין אלא מוסין־פושקין".

מכיוון שאת צוחקת, אני חושב לעצמי, הלוא פריצה כלבבי את. ואני משיב לה:

„שיהיה כך, אומר אני, פוסין־מושקין, מוסין־פושקין, היינו הך — העיקר שהסימן הוא סימן".

ואני נותן לה את הלוח. היא לוקחת ומתבוננת בו מכל הצדדים, ושואלת כמה עולה הלוח. ואני אומר לה מה מחירו של לוח. היא לוקחת את הלוח ומשלמת ועוד מחייכת לברכת פרידה. מה תאמר על פריצה כזאת? לא פריצה אלא זהב! הלוא ראויה היא שלא שלושה סרסורים יהיו כפרתה, אלא שלושים!

עכשיו, שנפטרתי מעיקר המלאי שלי ונשארתי עם לוח יהודי אחד ויחיד, הלוא כדאי אני ללכת הביתה ולאכול ארוחת צהריים, לא כן?

אכלתי ונחתי קצת, אבל מנוחה עדיין לא ידעתי. נכון שנפטרתי מרוב המלאי ונשארתי עם לוח אחד — אבל דווקא משום כך רציתי להיפטר גם ממנו. מה התועלת בלוח שעבר זמנו? צריך להיפטר ממנו. אבל איך עושים זאת כשלכל הסרסורים כבר יש לוחות משלהם? אין ברירה, אלא לשוב ולהתרוצץ בעיר. בלי דיחוי לקחתי את צרורי ויצאתי, ומפני שאת רחוב לאנז'רונובסקי ורחוב קאטרינינסקי היכרתי היטב, נשאוני רגלי ישר לשם. אלא לאן אלך? אפשר ימציא לי אלוהים איזה קונה. הרי אין זה אלא לוח קטן אחד!

וכפי שאתה רואה אותי, בשעה שאני מתרוצץ ומציץ כבט אל פאנקוני והנה אני רואה עוד גנראל אחד מעוטר מדאליות ואני חושב לעצמי: „זה יהיה יפה, אם יזמן לי אלוהים וישלח לי עוד גנראל טרי שיקנה את הלוח האחרון!"

היכף אני חושב לעצמי — אפשר שחבל שאין לי אלא לוח אחד ויחיד, שכן, אם מתחילים גנראלים לקנות לוחות יהודיים, כי אז הלוואי שיהיו כפרתם כל הסרסורים היהודיים עם הבורסה שלהם גם יחד!

ובעוד אני חושב ככה, אני מעיף מבט ורואה — הרי זה הגנראל שלי! ואם לא, היכף ומייד היכרתי אותו... כיצד אני יודע? ראיתי אותו קם מכסאו ומצביע עלי באצבעו. עסק ביש. מה עושים עכשיו? כל מה שחסר לי עכשיו זה להתעסק עם גנראלים. ואני נוטל את רגלי ומתחיל לרוץ בכל כוחי, אבל כמו שצריך. חישבתי ובצאתי, שבמהירות־רגליים כזאת אגיע תוך שתי דקות למרחק שלושה רחובות מהגנראל. וכך היה. אחרי חצי רגע שמעתי מישהו רץ אחרי וקורא לי לעצור.

מי זה יכול להיות? הגנראל ב[illegible] ובעצמו? הראו מה קרה! יהודי לוח אחד מיותר — והעולם מן גנראלים רודפים אחריו. עסק ביש. עושים הלאה? לרוץ יותר מהר? אם יקרא לשוטרים? זה מה שחסר שיאסרו אותי. לעמוד? יבוא עלי הלוח השני שמכרתי לגנראלית. להעמיד פנים שאינני יודע כלום כרגיל — לא לרוץ, זאת אומרת, א[לא] לזחול. פשוט, מין הליכה של הפסוק בעניינינו. אלא מה, אם יתפוס וישאל מה אני רץ, כי אז אומר לו ש[illegible] בהליכה.

וכך היה. הוא תפס אותי. עסק ביש חכה ותשמע את פלאי אלוהים. אני ומתבונן — איפה גנראל? מה גנראל? יום אתמול כי עבר! אין מלצר ממלצרי קפה פאנקוני, רץ עו[ד] ומוחה את הזיעה מפניו.

„לכל הרוחות", הוא אומר לי אז שנינו נעצרנו. מה אתה רץ כמו[...] בוא, הוא אומר, הגנראל רוצה אותך".

„איזה גנראל, אני אומר, והיכן [...] אותי הוא רוצה".

„מה פירוש", אומר הוא", היכן וכי חרש אני", הוא אומר. „הלוא את הגנראל אומר: הנה הולך עם הפנקסים. תפוס אותו והביאהו [...]"

אם כן, חשבתי לעצמי, האסון [...] ומלאך־המוות עוד רחוק. יהודי הוא [...] ותמיד אפשר להמציא משהו. וכ[...] חלף בראשי רעיון חדש. שמא [...] אלוהים נס ואפטר גם מהלוח האחרון שבאחרונים? ובלי לחשוב [...] אני טופח על מצחי בתדהמה ואומ[ר]:

„אם כן, למה לא אמרת כך מ[...] צריך היית לומר לי מייד שזה חובב ספרים. גנראל משוגע. [illegible] אתי על המקח על הלוח הזה. מוטי אני אומר לך, את כל המחיר. זה צו[...] הוא רוצה לקבלו בחצי רובל. כבר[...] לו. בסדר, אמרתי, שיהיה שבעים קופיקות, שבעים, שישים. נגמור את אבל הוא עקשן כמו פרד — רק [...] אילמלי היה זה הלוח האחרון שלי ל[...] מוריד לו אפילו חצי קופיקה, שמ[...] קבורתי. אבל מכיוון שזה האחרון, אתה רואה, תן לי חצי רובל ורוץ ת[...] את היומן!"

האם זה היה אותו הגנראל? האם וזה זכרו? זאת אינני יודע עד ה[...] אבל סבורני כי היה זה טולמאצ'וב ו[...] שאם לא כן, מדוע זה החל לפת[ע] ברצחנות כזאת כלפי יהודים בכל מוכרי עיתונים יהודיים בפרט? אין אנו מעיזים להיראות ברחוב או עיתון יהודי. נאלצים אנו להסתיר בחיק מעילנו, כאילו היתה סחורת או מוברחת. הלוואי על כל שונאי שונאיך ועל כל שונאי ישראל שני כאותו רוח שאנו מוציאים ממכירת יהודיים.

ובכן, מוכרחים להוסיף על זה מעניינות" מפאריס. הן הסחורה העי[קרית] את העיתונים אני מחזיק סתם, שיהי[ה] הולך טוב זה גלויות צרפתיות. קונים אותן יותר מאשר עיתונים. אוי ואבוי לי, יודע אני גם יח[ד] כלוכלך הוא ויום יבוא ואצטרך לתת בפני אלוהים... אבל יש לי ברירה? הוא יהודי ולהתפרנס צריך. הילדים אוכל... אלוהים ימחל לי. חייב יה[ודי] לי. יש לו ברירה? הנה, כבר הוש[...] וגזרי הדין כבר נחתמו. מה דעתך[?] ייחול הבל על ראשו, לטולמאצ'[וב] מתכוון, כפני שאילמלי הוא, ש[...] חזרו, הייתי מוכר עד היום סיד[ורים] ומחזורים ולוחות לכל ימות השנה ו[...] צריך להסתובב עם הטינופת. או[...] אתה מעוניין? יש לי תמונה סו[...] מפאריס...

---

[1] גנראל רוסי, אנטישמי, מושל אודסה בסוף המאה הקודמת.
[2] שמות רחובות באודסה.
[3] קפה מפורסם באודסה, מקום מפגשם של סרסורים ומתווכים.

מישל עזרא ספרא ובניו

מחרוזת סיפורים מאת אמנון שמוש (סיפור ז[...]

הפציר בו אלבר לקחת אותו ללובר. אמר לו, מי שבא לפריס ואינו הולך ללובר כמוהו כמי שבא לחלב ואינו הולך לראות את בית־הכנסת הקדמון. אמר לו, תראם, יא־בני! להבדיל אלף־אלפי־הבדלות!! אמר לו, אני מוכרח ללכת ללובר. אמר לו, „לא תעשה לך פסל" מה יהא עליה? השיב לו במשוכה, נאמר לא תעשה לך ולא נאמר לא תראה את מה שעשו הם להם. נתרצה האב שידע עקשנותו של בנו ונתפשרו על יום ראשון בשבוע, שהכניסה למוזיאון חינם.

באו והיו נדחפים ונדחקים בין המוני־אדם, נכנסים והולכים באולמות שאין להם סוף. היה מישל תמיה על צפיפות זו שכמותה ראה רק בשוק הלילי „לה האלי" אשר באותה עיר שאינה הולכת לישון. מה מביא אנשים לשווקים ידע והבין; מה מריץ אותם לכאן לא הבין. היה נושא עיניו לימינו ולשמאלו, ועד שלא ניתקו עיניו מן התקרות המפוארות ומן הלתות המתומבות, ועד שלא נחו על פסלים ותמונות שהגלוי מרובה בהם על הכסוי. לא עמד על אותו סוד. מכאן ואילך היה ברי לו שהגויים הללו מערימים על אלהיהם ומוספים עירום במעשה אמנות; „מוספים" לשון נחמה, שממעטים הם לעסוק פסליהם וציוריהם, כאילו מוסכים הם הוצאות יתירות על בגדים להללו שאין להם ליראו מפני הצינה. מעמידים הגויים הללו פני מבינים באמנות ומשביעים עיניהם ויצריהם לתיאבון כמחמדי נשים דשנות וכעורלות גבורים שריריים. עומד היה מישל, שזו לו הפעם הראשונה שהביאוהו רגליו ובנו למוזיאון, וצופה בפזילה ובעיון, כולו תדהמה, בנשים מהוגנות ובנערות הנראות סביה טוב, המישירות עיניהן אל אותם פסלי שיש וברונזה חשופים וחצופים ואל אותן התמונות שמן ענקיות שבהן כוהן רגלו של אדם כזרוע נטויה, ואינן מסמיקות ואינן מראות סימן שהן יודעות מה שעיניהן רואות; אפילו צחקוק של מבוכה לא קרא על פניהן. גם גבירים ורוזנים ראה שם, הדורי פנים ולבוש, מסתכלים ומתבוננים ולא יתבוששו.

שמא כאן סודה של אותה נהירה, היה מישל מגלה הסברים לעצמו. מכל־מקום, ברי לו שאין הידחקות כזאת בימים שהכניסה בתשלום.

משך אלבר וצעד בתיסוון, מותיר אחריו ציורים הממלאים קדות שלמים; משך הלך והיה שואל שומרים מגוהצים ומפוהקים היכן הז'וקונדה. מן הספרים שקרא ידע שיש כאן ז'וקונדה. היו השומרים מצביעים בביטוס מופלג ומצביעים על שלטים שבראשם שמה של אותה מטרונית ובתחתיתם חץ, כאילו כל העולם פעמיו לז'וקונדה. הגיעו לאולם קטן, שאם אתה מסתכל אל קהל המצטופף בו אתה אומר סבירה פומבית כאן ואם אתה מתבונן אל כותל מזרח שלו (שאם אין זה כותל מזרח, מה כל הפנים מופנות אליו בתפילה וכדומיה וביראת־הרוממות?) אינך מבין על מה נקהלו כל אלה. הביט מישל על אותה מטרונית שבתמונה, נהבשם מחוה שנפע שלה ונתהרהר מה סיבו של אריג תולצתה המגוהץ קפלים־קפלים כהים. נתחייכה זו אל כולו מזוויות עיניה והיתה כשואלת „הגם בן־שאול בנביאים?", כביכול הופתעה לראות גם אותו, את מישל בנו של סניור שאול, בקהל מעריציה. משל למה הדבר דומה, לקדשה הרואה נביא אלהים משחר לפיתחה. נסתכל מישל סביבו שמא יש מי מבני עירו הרואה אותו בקלקלתו. ולא נחה דעתו עד שנתן דין־וחשבון לעצמו שאם יש בזה — הרי שאינו טוב ממנו; ושניים שחטאו אינם מעידים זה על זה. נתמקד מבטו של מישל בחיוכה הממורי של זו; דחשושי זימה קרא בו, ואפשר שמהרהורי ליבו קרא, שהיו כל המראות שראה עד הנה מסכסכים דמיו ומרפיסים גבורתו. הרים ותלמים שבקרקע יפים היו בעיניו, אך מה ראו כל השוטים הללו שמסביבו לנהור הנה ולנפוש אותן תמונות גדולות פי־כמה ויפות פי־כמה־וכמה ובוודאי יקרות ממנה בהרבה — זאת לא יכול היה מישל להבין. ניסה לשאול את פי אלבר וחלה היסה אותו, כאילו באמצע תפילת שמונה־עשרה הפסיק. לא נותרה לו ברירה אלא לעמוד ולנעוץ כה באותה גויה עיניים עייפות ושואלות, עד שיסיים הבן עיונו.

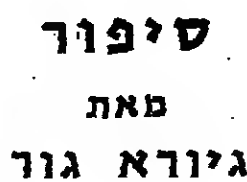
יצאו מאותו חדר והיו מתנגשים בזרמי בשר־ודם שבאו לקראתם, מתחככים ומתלחשים ומתפעלים, בשבעים שפה ולשון. לקח מישל את אלבר במרפקו והובילו אל אמצעו של אולם והושיבו על מושבי קטיפה שעמדו שם; הושיבו ושאל, מה יתרון לה לז'וקונדה הזו על מאות ואלפי התמונות האחרות שבלובר זה ובשאר לוברים שבעולם. נתחייך אלבר למולו בשפתיים קפוצות, ממש כאותה גויה שעל הקיר, ואמר: אמן גדול צייר אותה, אבא, ליאונרדו שמו. הוד האשה שמה היה מונה ליזה, שאשה מן החיים צייר ליאונרדו ולא מן הדמיון. נידנד מישל בראשו כמאשר שמוטב כך, לצייר מה שהעיניים רואות ולא חלילה מה שהלב מהרהר; והוא ראייה, שאשה זו לבושה. ואחרות — פשוטות. ראה אלבר רוחו של אביו מתרגעת, הוסיף ואמר: שמה היה מונה ליזה, אך הצרפתים מעדיפים לקרוא לה על שם בעלה, שהיה שמו של זה פלורנטין פראנצ'יסקו דל ז'וקונדו. — מעולם, כמובן, כך צריך — על שם בעלה, אמר מישל וקם רגוע ונינוח. ועכשיו אנחנו הולכים מכאן. ליום אחד זה די והותר. סוף־סוף לא תיירים אמריקאים אנחנו, תודה לאל. ויש הרבה דברים אחרים בעולמו של הקדוש־ברוך־הוא, ישתבח שמו.

אך כשישבו לסעוד, באותה מסעדה בשרה שברובע בלוויל, היו עוד מחשבותיו של מישל אצל אותה תמונה, אצל אותה אשה. מזג מן הבשרים השוחים ברוטב על פריסת הקוסקוס התוניסאי הצהבהב ואמר לבנו: אתה יודע, אם אתה שואל אותי — זה הכל עניין של פרסומת; אלמלא פרסום שעשו לאותה מונה־מה־שמה לא היו מתפעלים ממנה בלי־כך. הרי כל־כולה כבול על מעספה, ואילו באולמות שמסביבה תלויות מאות תמונות של ממש — כל אחת כחציה של כותל־המערבי.

אתה מגזים, אבא — אמר לו אלבר. — הביד אתה אומר כך, השיב לו מישל: יצריך ללמד את אבא לבשל קוסקוס. — האורז של אבא טעים כ־אלף, אמר אלבר. — אורז וזה אורז וקוסקוס וזה קוסקוס, ענה לו מישל תשובה ניצחת: שהיה האב מורגל בבשיצות ולמד לאהוב מאכלים מערביים. אפשר אהבם משום שהם דומים למאכלי הבית ואפשר שבמסעדה בשרות בפריס ובמרסיי מרבית של אחינו המוערבים — אלה הבאים מארצות או המגרב ומהיישבים בצרפת משפחות־צריבות־צריכות.

(סוף בעמוד 37)

...ספרות · סיפורים, שירה, הגות

סליחה, אולי אפשר להשתמש בטלפון שלכם?" — עשיתי חזרה כללית, ביני ...י, על מה שאומר כאשר תיפתח דלת הבית, ...לית מלך תום־הטלפון — „האשה בצרכניה ... רצתה לתת את המפתח לטלפון הציבורי. ...א אומרת שילדי „בעורים" שוב קילקלו אותו...", ...שבתי לחזור בחצי־קול. יש לי טבע שכזה. ...י הרבה זמן, ולבד, התוצאה היא, שאני ...בר אל עצמי. מה לעשות? יותר טוב מלא זה.

„וקנית אצלה משהו, לפני שביקשת את ...פתח?" הוכיח אותי שכן, שבישר את כואו ...ית חריף של מגדל הודים.

„מה נשמע אצלך?"

„זיפת, תודה".

„למה זיפת?"

„עובדים כמו חמורים, ובשביל מה? בשביל ...? הבנים לא רוצים להמשיך. הלכו להם. אפילו ...גים כבר לא רוצים לבוא. לבד להרים את ...שק — כמו לסחוב מונה על הגב. נמאס. ...יעים עכשיו הרבה בשביל האדמה. התוף נהיה ...ופנה. הבנים אומרים: מכור, ותן לנו את ...לק, ויהיה טוב לכולנו..." גידד את סנטרו, ...הר להוריד את היד המיובלת הסורטת כמו ...ריסה.

בינתיים נפתחה הדלת.

„איזה אורח, איזה אורח", קרא האיש ש...לת; תפס בידי והוביל אותי למרפסת האחורית, ...יתה מלאה אורחים. אשה קטנה, עגלגלה מאוד, ...עגלגלה בעלי־בית רכות בכיוון שלי, במאור־...נים הכי־גדול שבעולם, חיבקה אותי אל לבה ...ך מאוד, ביסתה פני בנשיקות ונאנחה בהנאה: ...וף סוף".

„סוף־סוף מה?" נחרדתי. בוודאי טעות ...יה. בוודאי מחליפה אותי במישהו אחר.

„סוף סוף באת. ידעתי שתבוא. גר בכפר ...ה כבר שנתיים, ואף פעם לא נכנס אלינו. ...רתי לעצמי: אגש פעם ואציג עצמי, אגש פעם ...זמין אותו לבוא ולאכול על שולחננו. אמרתי ...בעצמי, כך זה לא יכול להיות — הנה באת. ...צמך. כמה יפה".

„סליחה, — רציתי לומר לה, — האשה ...צרכניה לא רצתה לתת לי את המפתח לטלפון ...ציבורי — אמרה שהוא מקולקל. האוכל להש...מש בטלפון שלכם? כמובן אשלם. האוכל..."

רציתי לומר לה, אך התביישתי. התביישתי, כי בינתיים מצאתי את עצמי יושב בין יושבין ובין מסובין, והם רבים מאוד, ושותה תה ואוכל עוגת־גבינה ענקית. מאז אני מתגורר בכפר הזה, כל אימת שאני עובר על פני הבית הזה, תמיד מצויים בו אנשים. יושבים על המרפסת, על הדשא המטופח, מסתכלים בטלוויזיה, משוחחים, שותים תה, ואוכלים — תמיד אוכלים. בקיץ, כשרוב תושבי הכפר משכירים חדרים והופכים בתיהם ל„פנסיונים" — בית זה הומה יותר מכל הבתים. וכך גם בחורף. לא פלא, שהאורחים רצים להתארח כאן. קבלת־פנים כזו אינה נכללת במחירון בשום פנסיון או בית־מלון.

„אפשר לחשוב, — התלמתי לתרום דברי־נועם בתמורה לקבלת־הפנים החמה, — אפשר לחשוב שאלה אורחים פרטיים. נעים אצלכם, מין הרגשה של אירוח פרטי. סליחה שאני שואל: יש לכם עוד איזה חדרים פנויים, ואם מותר לשאול, כמה אתם מקבלים בשביל פנסיון מלא? ידידים שלי מחפשים מקום לחגים".

נשתרר שקט. כולם הביטו בי ושתקו. איש בעל זקן של הרצל קרץ בעין ממזרית, שהבטיחה תעלול, אבל לא קיימה את ההבטחה. האשה העגלגלה בשתיקה מהמולת־דיבוריה, ועמדה בפתח של הדלת הכפולה, נושאת מטען נוסף של משקאות ודברי־מאפה.

„חה־חה־חה — אינך הראשון שחושב כך. כולם חושבים, שאצלנו בית מלון או משהו כזה. חה־חה־חה".

„ועכשיו, רבותי, טלו ידים. ניגשים לשול־חן..." הודיע בעל הבית.

איש לא שאל אותי מה מבוקשי. השכן — בעל־ההודים — אמר שנטל את ידיו כלול, מוכן ומזומן הוא לסעודה — אמר, ושיפשף ידיו זו בזו, וליקק שפתיו בהנאה מראש, כבעל־עבירה ותיק.

אמרתי: „סליחה, ותודה על הכיבוד ולהתראות". אולי אתם יודעים, היכן ניתן לקנות אסימונים? — רציתי לשאול, אך נמלכתי בדעתי ותכננתי את הנסיגה. אצעד כשפני אל האורחים וגבי אל הדלת; בריקודים...

„רגע, רגע — לאן?"

„הביתה. נכנסתי רק לרגע".

„מה זאת אומרת: נכנסתי רק לרגע? אצלנו אין לרגע. אצלנו עורכים את השולחן. עכשיו יושבים אצלנו האורחים לסעודה".

„אבל אינני אורח ולא קרוי. במקרה נכנסתי. למען האמת — נכנסתי לטלפן..." הודיתי בבושת־פנים.

„מה זה חשוב, בשביל מה נכנסים. עכשיו אתה כאן — עכשיו לא יוצאים מפה..."

האיש בעל זקן הרצל שוב קרץ בעינו. הלוואי שידעתי למה נתכוון.

*

היתה לי פגישה בעיר בשעה שבע: פגישה חשובה, שביקשתי לבטלה בטלפון. אם אקום ואסע, אגיע בעוד מועד, — חשבתי ביני לביני. אלא ששעה יש לפנות ערב כה יפה לישיבה על שפת־הים, לראיית הגלים הבאים אל החוף, קלים ורכים, נפרשים על החול ונבלעים בתוכו. כמו מתחבאים מן השמים הנוטים לערוב. יש משנים מטעמם וחוזרים אל הים, ולוקחים אתם חרוגים שהופקרו על החוף, מודעים לעובדה שלא מן הים באו, נוטלים אותם בגניבה. ואז באים בני־גלים ומחזירים שבלולים, ולוחות־עץ וקופ־סאות־פח חלודות וריקות, וגושי־זפת מאניות רעות. יפה לשבת על החוף ולחשוב מחשבות „כלכליות" על סחר־החליפין של הים עם החוף... ועכשיו — לא פגישה חשובה ולא משחקי־ים. שולחן ערוך, ובני אדם לועסים, שאין לי עמם אלא הלעיסה.

בשעה עשר עדיין היינו יושבים מסביב השולחן, ועל השולחן — — — כל טוב הארץ הזאת. ארץ זבת חלב ודבש — הנה המדרה צנועה. מה לא השתולל על השולחן הזה? מיני בשרים, במיני רטבים שלשון לא טעמה כמותם לרוך ולריח. מיני ירקות מבושלים, משומרים, כחומצים, ממולאים, מיני סלטים ופשטידות. אלה יורדים, ואלה עולים. אלה חמים ואלה קרים. מאכל ומאכל וטעמו הייחודי, וצורתו משובבת העין והנפש. עד עשרים וארבעה מיני תבשיל עדיין עמד בנו הכוח למנות. אחרי כן נתבלבלו המינים והסוגים ויכולנו לאכול רק בעיניים.

„נוחו, נוחו, — אמרה המארחת, — עוד הערב צעיר".

בחצות הופיעו מיני הגלידות והליפתנים. בשעות הקטנות של הבוקר — העוגות.

קצת קרנו, קצת נמנמנו וקצת סיפרנו סי־פורים. וקצת שאלנו, למה ומדוע ולכבוד מה. „לכבוד החיים, — אמרה בעלת הבית העגל־גלה. — „בחיים אנו. תאכלו עוד". ועיניה נוחות פעם על אורחיה ופעם על מעדניה, ואינן יודעות שובעה. „תאכלו עוד", היא חוזרת ואומרת, ובעלה עומד על הצלחת שלי עוד ועוד ממעדני אשתו.

*

כשהתחילו התרנגולים מלולו של השכן, המגדל ביצים לרביה, לקרקר את קריאת הגבר, קם השכן המגדל הודים והודיע, שעכשיו הוא מוכרח ללכת. לולו קורא לו.

הלכתי אחריו. בחוץ עמד בוקר צעיר ורך. טראקטור אחד הגיע אל החוף, ונהגו ירד לרחוץ בים. מן הכביש באו קולותיהן של המכוניות הגדולות, המביאות ירקות והלב מן העמק. תינוק, ואולי היה זה תן, בכה מרה.

„תגיד, — אמרתי לשכן, — לכבוד מה כל הארוחה הזו? יום נישואין, יום הולדת?"

השכן לא הגיב.

„שמע, — עמדתי מלכת, — שמת לב שהמארחת לא אכלה? בעצם, גם המארח לא אכל מאומה".

„לא השגחת בזאת קודם".

מודה ומתוודה, לא".

„הוא אינו יכול לאכול. הוא בדיאטה. חולה לב".

„והיא?"

„גם היא אינה יכולה לאכול. גם היא חולה".

„אז מה כל ענין הסעודה? מה כל אורגית־המאכלים הזו?"

„נותנים — אני אוכל. מה איכפת?" — אמר בעל לול־ההודים והלך לו. הלך ומשך רגליו אחריו. בנה לו אדם משק כל ימי־חייו. מוציא את נשמתו, מוציא. ואשתו הולכת לעולמה עייפה ומיובשת. והבנים אינם רוצים להמשיך. והוא לבדו. אפילו לזנים אינם רוצים לבוא יותר. עצוב, מתנה, מלא קורי־עכביש בית־ילדותם. לבד להרים משק — כמו לסחוב מונה על הגב. „נמאס!" דיבר אל עצמו. וי לבד — אל מי ידבר? „מציעים עכשיו הרבה בשביל האדמה, אולי... אמכור, מה? ואשב אצל אורי ואביט אל הרחוב, ואחכה למלאך המוות. לכולנו יהיה טוב..." חיקה את קולם החדגוני־הדיבור הצברי שלהם.

*

כי הסעודה הזאת נשאר חקוק בלבי, וטעם האירוח לא נשכח ממני. אף על פי כן נסיתי להגיע לביתי בעקיפה, שלא לעבור על פני הבית הזה, שאינו פנסיון ותמיד מתארחים שם אנשים, הנראים כזרים, יושבים ואוכלים, ואינם מתערבים זה בזה. תמיד חונות שם מכוניות — לא אותן מכוניות, מכוניות זרות, ששבילי הכפר אינם שמורים בגלגליהם. לא מובן. אצלנו עורכים סעודות למען. לכבוד. בשביל. בשביל להפיק איזו תועלת, על חשבון־הוצאות — לקדם איזה מפעל. על חשבון איזה מפעל נערכות סעודות אלה? לצורך קשירת איזה קשר? אילו עסקי־חליפין עושה האיש — והוא כסף הכל שרת־בית־ספר בכפר סמוך לכפרו.

לימים תלה מגדל־ההודים וקרא לי לבוא אליו. באתי. ביקש מעט חברה. בודד לו — אמר. רוצה הוא להיוועץ. אולי בכל זאת למכור, חדי. אין בו כוחות־הנפש שיש לאנשים, שבאו משם. שבאו מניין?

משם. מן המחנות. כמו אלה שאצלם אכלנו. הללו יודעים למלא את חייהם.

„ספר לי. ספר לי, בבקשה ממך".

ההוא אמר: „מה יש לספר?"

„ספר, מה ענין הסעודות הללו".

„שום דבר, — אמר לגרד ראשו, — שום דבר מיוחד". מפיו נדף ריח של רעב. הלכתי למקרר לחפש משהו ולהביא שיאכל. המקרר היה ריק. בחוץ קרקרו ההודים קרקור מתר. היו צמאים, לבני־הכנפיים. העצים כרעו תחת עומס הפרי, והפרי נרקב לרגליהם. להיות רעב בשפע כזה...

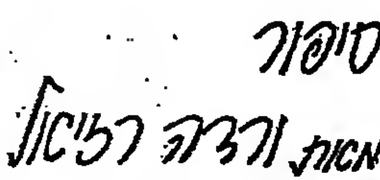
„למה לא תבקש מן האשה ההיא, שתביא לך מעט אוכל?"

„היא אינה יוצאת מפתח ביתה. אינה יכולה לנעול נעליים. רגליה קפאו בסיביר".

„והאיש?"

„האיש אוהב את אשתו, ומביא לה חברה. ויש גם ענין של נדר. היא נדרה, כשהיתה כבר קטנה כמו תינוקת, מרעב נצטמקה. הראתה לי פעם תצלום — נראתה כמו שלד. ובכן נדרה, שאם תצא חיה מן הגיהנום, יהיה שולחנה תמיד מלא. היא מבשלת, והבעל יוצא לכביש ומביא אורחים, שיאכלו. באים, אוכלים פעם, ולא חוזרים. מישהו שואל לכתובת — מזמינים אותו ולא מניחים לו ללכת. בכפר כבר לא רוצים לאכול אצלה. אנחנו כמו הים. אם לוקחים, אוהבים להחזיר. ולהם — מי מסוגל להחזיר?"

הלכתי לצרכניה וקניתי לאיש־ההודים בשר בקופסה ומרק בקוביה.

...קבלנו מכתב מבעל דירתנו הקודמת. בשפה רשמית דרש מאתנו ... הבית לשלם לו עשרים לירות אנגליות על פי הפרוט הבא:

שלוש לירות דמי התקנת טלפון שלא שולמו בזמנו.

שבע לירות פיצוי על נזק פתח שבקענו באחד הקירות.

עשר לירות דמי שכירות עבור שבועים, יען כי הודעתנו על ...בת הדירה באה באיחור.

...רי ביום עקירתנו עזר האיש החתום מטה לשאת כמה מצרורותינו ... לחץ ידינו לפרידה, ללא רמז. אף לא מילה, אודות קיומו של חוב. ...ו מכתנה הוא בעל הבית שלנו, צעיר ממוצא איטלקי, רשל לבוש. ...ותו ערב נתישבנו לענות לו. והרי:

... ההודעה על עזיבת הדירה נמסרה מפורשות, בלשון מנומסת, ...ועים מראש.

... בתשלום תקנת הטלפון הוא עצמו התחייב ערב כניסתנו.

... המפתח בין שני החדרים אשר בקענו בקיר העץ — כלום לא ...שנו רשותו לכך ואף קיבלנוה? ייזכר נא, בבקשה ממנו!

לאחר זמן הגיע מכתב נוסף, בו נתבענו לשלם אותו סכום, אלא ...תגובה למחאתנו שונה הפרוט: עתה הוא תובע במפורש שכר דירה ...ד ארבעה שבועות, באשר החוק מחייב הודעה על עקירה לפחות ...ש מראש. והיה אם לא ישולם הסכום במועד שהוא קובע, ניתבע ...רכאות.

— אינך רואה עד כמה ילדותי הענין — שחזרתי באוזני בדרגזי. ...ודני פורשת בחיוורת דעת את שני המכתבים זה לצד רעהו — ...סוריה זו הוא מאיים לתבוע לדין. רק פתי יאמין.

— ואם כן? ואם בכל זאת? — הטיל ספק.

— אז יבושם לו ויבושם לכולנו!

בדבר אחד הסכמנו: קשה להבין.

* * *

בעל הבית מעולם לא הטרידנו. משך חודשי שהותנו וארוכים של ...כי בארץ אורם לא דפק על דלתי לתיגם. כחודש לאחר כניסתי ...ירה, עיכבתיו בחדר המדרגות באומרנו יחד בחברת נערתו, להתלונן ... כי עדיין לא הביא את שואב האבק שהבטיחו, ועל פלישת העכברים ...מתרוצצים בחדרי בלילות, כל זאת בתנאי שכר כה גבוה — משיכת ...יד מכל הכוונות.

— כמה היא משלמת? — התעניינה נערתו.

פניתי אליה במצוקה: — שש לירות, וגם יום אחד מצאתי עכבר...ת בחדר האמבטיה, לא ידעתי מה לעשות. תאוי לך?

הנערה התפלאה: — אתה לוקח בעד החדר העלוב הזה הון תועפות.

הוא ביקש שלא תתערב בעסקיו. אולם זו המשיכה לדבר על ליבו, עד כי להפתעתי נצנף לפתע בה בעצבנות ואמר:

— או קיי, ביום ראשון הבא תשלמי חמש — ופנה ללכת בחמת, ראשו שקוע בין הכתפים, סרח חולצתו מבצבץ מחגורת מכנסיו.

— להתראות מותק — הפריחה הנערה לעשר נשיקות אחיד בעקבו־תיו. ואני הפניתיה לקשה של הודיה ב„חור העלוב" שזה עתה הודד כתירו.

היא נתישבה בנוחיות על ספתי המרופטת, התולתה הקטנה בחיקה.

— איזה ליינוליאום מהודר יש לך על הרצפה, את צריכה להחליף אותו.

— תקציבי לי דמי שיפוץ? —

— את היה כאן לבדך? — תמהה — ונשאה בכל זאת? לפי הטבעת... בעלך לא גר פה?

לאחר שסופקה סקרנותה, הפליגה בסיפורי ילדותה הרתוקה במנזר קתולי, ועד ללילה בו פותתה על ידי יהודי אחד, אבי תינוקה. איש מבחיק היה, חכם ועצוב עינים. אהבת היתה לראותו במשובתו. אך לאחר אותו לילה סרבה לראותו. הראשון והאחרון היה. נקודה.

ישבה לזמפת את טלית החית, כפריתה טבעות עשן סביב זרם מילים רך. מתגנן, ואני לפתע בצעקתי: — הי. אחרון אמרת? ומה עם הבלי החבר שלך, בעל הבית שלי? את גרה אתו יחד או שמא בטעות חשבתי?

— בטח שאנחנו יחד.

— לא כל כך מובן לי... אמרת „אחרון"?

— אני לא נותנת — אמרה.

מתוקנת, כחולת עין, עגולה חוקת קרסולים: — לא אוהבת את הענין הזה או לסה לי. לא נותנת לו ולא אתן לאף אחד אחר.

— והוא מסכים להיות אתך בתנאים כאלה?

— זה בסדר — הרגיעה — מספיק לו לראות אותי בלי בגדים. את השאר הוא עושה לבד. כולנו כרותים.

כך.

* * *

טוענות הצדק טחונות. בבקר אחד הגיע מסמך ורוד מרובב באותיות בסגנון שעד־כה מיועד היה לעוברי חוק דיקנסיים כפר מקובר. אודיה הים, ושות.

איני הנוזיר. מגע עם השלטונות מבעית אותו מתמיד. לא כל שכן עם הרשות המופעת של ארץ זרה.

— עליך לשמוח — הטפתי — על ההזמנה הנגיעת לסייר באולמי המשפט. הן אינך בהבון להסתפק בארמון המלכה והמוזיאון הבריטי.

אולם ביום הנקוב הוא נאלץ להיוועד עם רופאו בענין שן שהרקיבה. ואני הלכתי לבדי.

* * *

בבואי היו כבר האירועים בעיצומם. מסתבר שאיני אלא אחת מרשי־מת מתדיינים מתארכה. פרשה בלשית כמעט היתה מתגוללת עם פרודי דרמה: בעל הבית תובע, הדיירים הרי שילמו הרי ההוכחות לעיניכם. כי לא העביר את התשלום ליעדו?

הבעל חושד באשתו. פני הכל סמוקים. צולים ומתגבהים הקולות. השופט קורא לסדר.

מדי יום מתרחשים דברים ואנכי לא ידעתי.

בהגיע תורי להשפט שלפתי מארנקי את שני המסמכים כתולפת הרב.

בעל הבית עמד מסולי מרושל ובלוי תקפני כתמיד. עיניו שופעו לצדדין.

מה הביאו לעולל זאת? את השאר הוא עושה לבד, כולנו מרצים.

השופט חקר אותו מתי קיבל הודעה על עזיבת הדירה. בעל ההבוצה קימט מצחו, מתקשה לדייק.

קראתי: — אני מוכנה לעזור לכם. הכל רשום אצלי.

השתתקתי. כל אחד מדבר רק בתיסאלה.

כמו בבית ספר. לפני שנים רבות מורה אחת לא אהבתני. עצות

(סוף בעמוד 37)

هكذا من الأصل

דברי ספרות — סיפורים, שירה, הגות

דיזרעאלי ואהובתו של הנסיך

סיפור היסטורי
מאת מוריס אדלמן

קצין החצר של הנסיך אלברט, גבר גבה־קומה שלחייו מגולחות למשעי וזקנקנו עשוי בקפידה, סיים את שליחותו המסתורית וד'יזרעאלי, בולם נטיה לחקרו, אמר לו: „אנא מסור להוד מלכותו שאהיה נוכח בנסיבות ובזמן היעודים".

השליח הגיע לחדרו בבית־הנבחרים ללא הודעה מוקדמת, ובפיו בקשה שיבוא לארמון באקינגהם בחצות־הליל, לדון עם הנסיך בעניין חשוב ודחוף.

היתכן שבדעת הנסיך לשאול בעצתו בענייני בית המלך — מזכירות, מינוי של איש־חצר? אבל כל אלה תחומים השייכים למלכה או למנהל. הבלכת, ידע, שהתה בויגדזור. למה היה צורך להזעיקו בבהילות למפגש חצות־ליל מוזר זה בארמון?

בשעה אחת־עשרה וחצי, מתרחק מחצר הארמון חרש מכוסה ערפילי נובמבר, מקום שם היתה מרכבתו ממתינה לו בדרך כלל, יצא את הבית דרך מבוא סנט סטיפן ועצר בכיכר הפרלמנט מרכבה. הוא ירד פמנה במרחק־מה מהארמון, במקום הכוסכם עם הקצין.

ירח חיוור ואחרות מועטים בחלונות הארמון הסתננו בעד הערפל והבהו את צעדיהם הצמודים עד שעברם הזקיף בשער בצעקה ודקיצה־רגל.

הקצין מילכל דבר־מה והשומר קפץ לרום. הם נכנסו דרך האגף המזרחי לתוך המבצן שבו נהג הנסיך לטפל בענייני ציבור.

„מר דיזרעאלי !" הודיע הקצין ופרש.

הנסיך אלברט הרים ראשו מעל ניירותיו ועמד, בהושיטו ידו בפיזור־דעת. דיזרעאלי נבהל וקר עמוקות. לאור שלהבת הגז הבהיק בעת חילופי הברכה בגון הזהוב של עיני התכלת המבריקות לרוב של הנסיך, בחיוורון הנסוך בלחיין הנוטות לרוב אדמומית קלה, בשערו הבהיר, הדליל יותר משהיה כשראהו באחרונה.

הנסיך היה בן ארבעים ושתיים — ב־15 שנה צעיר מדיזרעאלי — אך דומה היה לו, בקלסתו את דמות עצמו במראה המעוטרה מאחורי ראש הנסיך, שאלברט קשיש ממנו בפנים.

„אה, אני שמח, מר דיזרעאלי", אמר הנסיך במבטאו הגרמני הגרוני אשר תמיד הזכיר לדיזרעאלי את מבטא משרתו. „אני אסיר־תודה לך על בואך בשעה כה לא נוחה, ללא אתראה. אני אסיר־תודה לך. אנא שב".

הוא לבש מקטורן קטיפה ירקרק וחלוק משי השוף־צואר שדיזרעאלי חשק בו, אך ידיו הארוכות של אלברט, הפרושות על שולחן המהגוני, היו חסרות־מנוחה.

דיזרעאלי ציפה שאלברט יפתח, ובינתיים העיף מבט בתמונות בחדר.

„זימנתי אותך אלי — אמר הנסיך — מפני שיש לי עניין חשוב מאד וחשאי לומר לך".

שפתי דיזרעאלי נעו, אך הוא לא אמר דבר.

„המלכה יודעת. היא אישרה זאת".

„אל אלהים" — חשב דיזרעאלי בראותו את עיני הנסיך במלאות דמעות — „איזה חלק יש לי בזאת ?"

הנסיך נשתתק ודיזרעאלי חיכה.

„מר דיזרעאלי, יש לך נסיון קוסמופוליטי גדול. אתה איש־העולם. נודע לי שפעלת באמנות ובנדיבות בצורך ללידי גרסי בקשר לבנה מר פרנסיס ויליירס, אני מתכוון לקשיים מסויימים שהתעוררו, ללא ספק, עקב להט נעוריו".

דיזרעאלי העלים את פליאתו. הוא סבר שודק לידי ג'רסי ידעה כי התערב לטובת בנה פרנסיס, אשר זייף המחאה ושטרות בשווי 80,000 ליש"ש, לפני הימלטו לספרד עם גברת ארמונדס. „ניסיתי לעזור למר ויליירס. אני מקווה, אדוני מתוך שיקול־דעת של ידיד משפחה ותיק".

„תבונתך היא בדיוק הדבר שצורר את זימונך אלינו".

„אני משרתך המסור. הבותר לי לשאול לגבי מה אני עשוי להיות עזר ?" הנסיך נשא פניו האומללות.

„זה עניין הנוגע לנסיך מוילס — לשושלה".

„אהה !" אמר דיזרעאלי. הוא ראה לנגד עיניו את אדוארד הילד מאזין לשפך המלל של ויקטוריה נגד אלברט בארמון ויגדזור; אדוארד המשוסר בעת ארוחת־ערב; את אדוארד המשועמם.

„אתה מבין — המשיך אלברט — החינוך של נסיך הוא עניין חיוני עבור העם".

„זה חינוך האומה".

„אתה מבין סיר, שפיתוי יורש־העצר פדיתו בגיזה במלכוה".

„אכן".

„הנסיך מוילס קיבל חינוך שאין דומה לו באמנויות האוניות כבצבאיות. הוא נקלע להרפתקה שהינה אסון למשפחתו. שלא לדבר על בס המלוכה".

„אני בטוח, סר, כי זה בר־הקח".

„לפני יומיים — אמר הנסיך — קיבלתי פתקה ובה נאמר שהנסיך שהה עד לאחרונה במחנה חיל המשמר המלכותי אירח בחדריו שחקנית מהתיאטרון הדבלין... אשה — זו — כנראה באה בעקבות בני לאנגליה, ונפגשת עמו בסתר".

„בסתר ?"

„כך נמסר לי".

„אתה דיברת עם הוד מעלתו ?"

„בקצרה. הוא שבר את לב אמו וגרם לי את הכאב העז ביותר שחשתי בימי חיי".

„שמא קיים הסבר ? אולי הנסיבות אחרות משהן נראות ?"

„זאת בדיוק אני מבקש ממך לבדוק. אני חייב לוודא, שההכונות הגרועות ביותר של הגזע ההאנוברי אינן בופיעות שוב בבני".

„אתה רוצה שאפגש עם הנסיך מוילס ?"

„אני רוצה".

„ולחקור בעניינים אלה ?"

„כן. הוא נמצא במדינגלי, ליד קיימבריג'".

„ואתה רוצה שאני אסדר שגברת..."

„קליפדן. גלי קליפדן".

„תמשיך את הקריירה התיאטרונית שלה בדבלין ללא, אם אפשר לומר כך, חסות מלכותית ?"

הנסיך חייך חיוך קלוש.

„המלכה ואני, כאפוטרופסים של האמנויות, נקדם זאת בברכה".

*

כעבור יומיים פסע הנסיך מוילס עם דיזרעאלי על גבי מרצפות האבן בחצר מכללת טריניטי בקיימבריג'. אויר הסתו היה ספוג חמימות שמש אחר־הצהריים. צליל המוזיקה ליווה את שיחתם.

„אתה מבין, מר דיזרעאלי", אמר אדוארד, „חינובי היה מתבל עד כדי כך שחשתי כשועל במלכודת. תמיד בפיקוח תמיד נתבע להתנהגות הקרויה ,נאותה'. לעולם לא ידיים בכיסים, לעולם לא קלפים או ביליארד או כעשי קונדס..."

„אתה תמכים, אדוני — אמר דיזרעאלי בכובד ראש — שהרצון היחיד של הורידך היה, לאמיתו של דבר, מה שהושג — שאתה תהיה נוצרי אמיתי, חייל אמיתי וג'נטלמן אמיתי".

אדוארד הביט מטה במעילו הנקי, והדקו סביב דמותו האלגנטית. „איך אפשר לעשות אדם למה שהוא לא יכול להיות ? מה בצע בהסתכלות בציורים ובפסלים עשרים וארבע שעות ביממה אם אינך אוהב את הדברים הארורים ?"

הוא היה שקט עד תחום אל מערכת החדרים בחצר הגדולה שם הוא נהג להתגורר בבואו לקיימבריג'.

דיזרעאלי ישב בנוח בכורסה הגדולה ממול לנסיך, אשר הדליק סיגר ביהרה.

„ובכן — אמר בין מציצותיו הראשונות — כל העניין תוכנן בכו מבצע צבאי. איש לא שאל אותי. נאמר לי ,בוא הנה, ברטי'. ,לך לשם, ברטי'. איני חושב שלאיש הכימר הנקלה ביותר היתה פחות ברירה ממני... איני יודע אם אתה יודע איך הם החיים במגורי הקצינים".

„היה־לי איזה נסיון מועט", אמר דיזרעאלי ב־מעורפל. „במגורי הקצינים במלטה ובגיברלטר".

„אם כך אתה יודע מה קורה לבחורים כשהגביע סובב ברביעית. הם ששים ל,סדר' מישהו, לקצץ את שפמו של סגן־משנה לא־אהוד או להכריחו לתרגל בחרב בעידום. באלהים, הם עשו זאת לברגש פולקנר — הכריחו אותו לאכול נר ! זה אף פעם לא קרה לך".

„אני — אמר דיזרעאלי בקרירות — מעולם לא סבלתי מציקים".

„לא, ודאי לא", אמר הנסיך. „אבל למצב־דוח מרומם יש צורות שונות, אם אינך בר־מזל בגדודך פתה עלול להיתפס וליהנות מאכילת דייסה בלבד"...

„ואם אתה בר־מזל ?"

„אתה עשוי למצוא — כאשר סוף סוף הגעת למטה — שהם הניחו שם נערה נאה, ירוקת עין".

„אולי גברת קליפדן ? גברת גלי קליפדן".

„כן", אמר הנסיך. „גברת קליפדן".

„האם היא — האם הייתי יכול לשקול הבאה גברת קליפדן לווינדזור ?"

„למה לא ? היא נערה נאה. מאד". לפתע הוא פנה בכעס והוציא מכתב מכיסו. „אבי כבר רואה אותי עומד על דוכן העדים ומולי עורך־דין מטיח נגדי בזעם שהולדתי ממזר לשחקנית אירית".

הוא השליך את המכתב על השולחן. „קרא. אין פשע נתעב בעיני אבי מאשר לשכב בין ירכי אשה צעירה אלא אם כן באו בברית־נישואין. הוא אומר שאיבדתי את טהרי וחומתי, שתקוותי היחידה היא נישואין מוקדמים".

דיזרעאלי הניח למכתב על השולחן.

„תפקידי, אדוני, הוא לא לנאום הרצאות מוסריות. אני לא בהן. אבל הייתי מדריך פחות את עצמי אלמלא הייתי מנסה לסלק בהקדם אפיזודיות המצומ־צמות טעויות כסודיות ממוחות שני אנשים שאליהם אני קשור ביותר מאשר נאמנות. איני יכול להצלות בדעתי, שתבריך הקצינים פשוט הטפו את גברת קליפדן והניחו אותה במיטתך ?"

„הבה נלגום", אמר אדוארד. „פורט ? ברנדי ?"

דיזרעאלי הביט בשעון שהורה עשר דקות לאחר ארבע. „מעט הוק ומים, אולי".

המשרת הקשיש של הנסיך הכניס את הבקבוקים.

„מר דיזרעאלי, אחר ארוחת־ערב בחדר האוכל, אמר רב־סרן פוק — עליך לשכוח את שמו — קצין המזנן היסב בפסנתר ומביך את כל נערות התיאטרון, ,נביא את השחקניות תרקוד'. וזה בדיוק מה שאירע. לנמנו, ורקדנו".

„אני מבין", אמר דיזרעאלי.

„ובכן — אמר הנסיך, בנטלו כוסית שניה של ברנדי — מישהו אולי פיק. אבי אחר־כך: ,ביהו נשחקי'".

„ויסם ?"

הנסיך צחק.

„לא. משחק הסרט. אתה לוקח סרט ורוד ארוך, מובן מאליו, מאחת הגברות, ומשחיל אותו דרך המעיל פנימה בצוואר והחוצה מלמטה".

„אני מבין".

„ואחר כן לוקחת גברת את קצה הסרט ומשחילה זאת דרך חזייתה החוצה מתחת לתחתוניתה".

„אה ?"

„ואחר־כך משחיל קצין אחר את הסרט דרך מעילו ונכרת אחרת דרך חזייתה וכן הלאה".

„וזה בוודאי יוצר אינטימיות מסויימת. ומה הפרס ?"

„גלי היתה הפרס, ואני הייתי המנצח..."

דיזרעאלי הניח אצבעותיו זו כנגד זו, ואחר הרהור אמר: „אני מציע שתכתוב לאביך אגדת חרטה. פגעת בו בשגגה. אמור שמצב־הרוח הפרוע בחדר הקצינים היה הריב. הוא יאהב זאת. הוא יחשוב שהתקדמת בידיעת השפה".

„אתה חושב שזה יספיק ? ומה בקשר לגלי — גברת קליפדן ?"

„היא חייבת לחזור בדרך המהירה ביותר לדבלין".

„ואם היא לא תרצה ?"

„היכן היא ?"

„ברחוב פרומפינגטון מספר 16. השגתי לה חדרים שם".

„יש לך 1000 לירות, אדוני ?"

„אני יכול לבקש".

„טוב מאד. אני אפגש עם גברת קליפדן. ובינתיים, היא תהיה בדרך לספינה מחר".

אדוארד נאנח.

„היא היתה נערה קטנה נחמדה".

*

גברת קומבס, בעלת־הבית ברחוב פרומפינגטון, היתה כורנלת בג'נטלמנים שהביאו גבירות ל־קיימבריג'. גלי הוצגה לפניה על־ידי אחד מידידי הנסיך מוילס, והיות שהנסיך שהה לרוב במדינגלי, מחוץ לקיימבריג', עדיין לא ראתה אותו.

בסוף נכבבר עמד ג'נטלמן חבוש מגבעת, לבוש מעיל שחור ובידו מקל על סף ביתה. לאחר שהקיש נקישה תובענית חשה למעלה, לומר לגלי. במבט החטוף נראה לה הג'נטלמן קשיש מסוגנן, אך מעורר כבוד.

„הוא כאן", אמרה בקיצור לגלי, שהיתה שרוצה בלבוש הבשי שלה בטחתה. זה יומיים הבהיבה גלי בכעס לביקור, אחר שהוכנסה בגניבה לשעה ספורות לחדר אחורי בוויגדזור. היא ידעה מה אוהב בן המלך, הנסיך שלא יקבל זאת על כל פנים, לא לעת...

אך כאשר אמרה גברת קומבס „הוא כאן", בזכרונה התעגנות אותו לילה והיא נתרה על דרך בהתלהבות הבהירה בתעלוליה אמרה: „אמרי להואיל להכנס".

דיזרעאלי המתין בחדר החזית הסחוב, שמע צעדים. הם היו פעוטים, והוא יכול לראות בעיני רוחו את גלי משנגת את התנהגותה ולתת על פניה באוותנות. אז נפתחה הדלת לאט, והוא ראה את גלי אומרת בקול אדיר מאושר:

„...זה הכל, גברת קומבס".

כאשר נכנסה ועל פניה מבע מוכיח ראתה לפניה זר חיוור וגבה קומה, בעל קווצת שיער שחור ומשתפלת על מצח גבוה ופעפף אחד בעצלות. ארשת פניו היתה קרה כקרח.

„ערב טוב, גברת", אמר דיזרעאלי בקול מנומס.

„ערב טוב, אדוני".

„אנא שבי", אמר דיזרעאלי.

היא ישבה בקצה הכסא המרופד, והביטה בו רישרשה. היא היתה נאה, מעודנת היאבק, לא סתם אלא תפוח בבוקר קיץ, חשב דיזרעאלי.

„את גברת קליפדן ?"

היתה זו האשמה. היא נענעה בראשה.

„שחקנית ?"

„כן".

„אביך יודע, גברת, שאת באנגליה ?"

„לא, אדוני", אמרה גלי, „הוא מת בהיותי שנתיים".

„ואמך ?"

„הו, כן", אמרה גלי. „היא בוחרת בשבילי בגדיי".

„כך", אמר דיזרעאלי, „כך".

„אנא, אדוני", אמרה גלי, „מי אתה ?"

דיזרעאלי לא השיב משך מספר דקות, אחר אמר:

„אני שליח. באתי לומר לך שאת נתונה בסכנה חמורה".

„סכנה ?"

„סכנה".

„איזו מין סכנת, אדון ?"

„האם ידוע לך החטא נגד הרוח הקודשה ?"

„אני יודעת", אמרה גלי בעליצות. „אלהים אלהים הבן, אלהים רוח הקודש".

„האם את יודעת שקיימים חטאים איומים — החטא של לקיחת בן מאב, אב מבן — החטא נטישת יעוד קדוש ?"

„מה זה ?" שאלה גלי בלבלוב.

„החטא", אמר דיזרעאלי בקול זועף, „של אמנותך".

„הו, בחיי", אמרה גלי. „מה אתה מבקש ? שתוציא זאת מהפה".

דיזרעאלי אמרה בזהירות לפני שהמשיך.

„עליך לחזור לדבלין מחר. הבאתי לך כרטיס".

היא צחקה.

„מוטב שתתן אותן לנסיך. בסדר, אדון לא־ג... מי־אתה. מוטב שתסתלק".

„אני חושב שלא", אמר דיזרעאלי. „יש לך מאמין, בת בגיל שלוש בדבלין".

גלי זינקה על רגליה.

„מה זה נוגע לך ?"

„את נטשת את ילדתך לפני שנתיים ולא עבור מהיותה. זה פשע שדינו מאסר ממושך".

„אין לי כסף", אמרה בעצב.

„את זקוקה לכסף. לג'נטלמן שהזמין אותך יש עיסוקים שימנעו בעדו להמשיך ולהתנות מהו..."

היא החלה לבכות והתיפחויות גברו.

דיזרעאלי המתין עד שכילתה כחוותית ואמר: אוהדים מחבריו מרגישים שעליך לשוב לדבלין גבי גשר זהב. אתה יודעת לכתוב, גלי ?"

„כן, אדון", השיבה בקול חלש. „את שמי".

„ובכן, אני אומר לך שמספר חברים נותנו 1000 גיניאות זהב" — פניה אורו — „בתנאי", דיזרעאלי הפסיק את עצמו. „האם את אוהבת את אנגליה ?"

„זה מקום ערפילי וקודר".

„יפה. התנאי לפתן של הכסף הוא שתוכלי לבתך ולהמשיך באמנותך. עליך לראות זאת את תסכימי לחזור לדבלין ולא לשוב לאנגליה. לך פיסת נייר זו להתימה".

גלי היססה, אחר לקחה במהירות את הנוצה המוגשת.

„הכתיבי" — אמר דיזרעאלי — „אנו זקוקים קראי לבעלת הבית".

גברת קומבס נכנסה במהירות ממקום... בהוץ. אחר־כך יצאה, מסתכלת בחשד בדיזרעאלי. היתה במוחה שאין הוא נסיך וולס.

„ברטי מבסן" — אמרה גלי — „הוא היה קטן ונחמד".

מאנגלית — זהבה מנו...

מישל עזרא ספרא ובניו

(סוף מעמוד 34)

היה מישל מראה את העיר לבנו בגאווה ובבעל־ כאילו. עומד הוא להורישה לו. מצביע היה על ואומר, אשר הירח קרוש ממנו, אפשר יפה ממנו, אבל גדול הסין ממנו בהרבה וגשריו בים מפשריה. מצביע היה על מגדל איפל כאילו בנאו, נועץ מבטו בבנו ושואל: נו, ומה תאמר זה? בלי גוזמה — ראשו בשמים, בל אחטא בשפתי. מה רבו מעשיך, ה'; כולם בחכמה עשית. א היה לו בעקשנות „מגדל עופל" וטוען שהצרפ־ הם ששיבשו שמו המקראי, כיוון שעיין בפיהם ק. לעלות למגדל לא עלו. אפשר משום פחד ל מן הגבהים, אפשר משום תשלום שראה שיש ים; ואפשר משום שניהם כאחד. אשרי אדם מפחד ד, אמר מישל לבנו. ולא נתיישבה אמירתו עם דתו המיתנה ועם רום קומתו. אפילו את בתי־ מהם היה מראה לבנו מרחוק ומשבח יופי שבהם בליתו קרושה, אך להתקרב אליהם לא ניסה. לא ה לשון המעשה, כי למעשה היה מנע רגליו ורגלי מהם במתכוון, שלא לבוא לידי עבירה. בתולה המצויה בתוכם, שעליה ידע רק מפי השמועה, עת באה אליו בחלומותיו הרעים בצורות שאין יהן ובין בתולים אלא דמות אשה. מהרהר היה ת כיצד בני־תרבות הללו עודם עובדים לצלם ומתנים לדמות אשה. מצד אחד אתה רואה אותם וכחים ומתחכמים כשדים ומצד שני תשמע אותם יחים באמונת תפלות כגון אותה בתולה שהרתה ת הקודש וכגון בנה שהילך על המים, כאילו ־התבינים הם היים.

יושבים היו אב ובנו באותם בתי־קפה שבשדרות לות, אלו הפורצים אל המדרכות הרחבות; יושבים ים עיניהם בעוברים ושבים וזורמים כנהר איתן ין לו סוף. במקום שהוא סובב והולך בעולם, שב ען העולם כולו עובר לפני עיניך כבני־מרון: שחור ם ולבנים ושחומים, מלוכסני־עיניים מן המזרח הר ק ובהירי־עין מארצות צפון, אפריקאים בגלימות ־ת־צבעים, הודיות בסארי ובנות־האיים במארונג; ־דים אשכנזים בפאות ובשטרים ובפרוות־ראש, גדול — ערבים בעקאל ובכאפייה ובמשקפי־זהב.

בשים ועלמות מכל מין ומכל זן ומכל צבע, אלה לבושות שיראין ואלה לבושות קרעין ואלה — אם תאמר „לבושה" הוא נוקט לשון גוזמה שאין לה כיסוי. יושב היה מישל, שותה קפה שחור שדמיונו לקהווה של ליגדה כדמיון של עלמות בשוסות אלה לאשת־חיק הרווקת, גומע גמיעות שוקקיות ומלחש לעצמו „ברוך משנה הבריות". יושב היה אלבר לצידו ובולע בעיניים שוקקות ובדמים מתלהטים בין המראות הללו שיטרפו שנתו בלילות ימים רבים. זה אינו מסתכל בעיניו של זה וזה מונע מבטו מזה; ושניהם בולעים ובולעים ואינם שבעים.

מכל האמור לעיל עלול אדם שאינו מכיר את מישל לבוא לידי טעות — לחשוב שעיקר זמנם בילו השניים בבתי־קפה ובמתיאונים ובבתי־שעשועים. ולא היא. עשר שעות ביום היו הללו כתרוצצים בבתי־עסק ובבתי־מלאכה ובין בתי־עסק לבין בתי־ מלאכה; ממששים ובוחקים ובודגים, כותבים ומחשי בים, מתמקחים ומתווכחים, גודשים תיקיהם בדוגמאות ופנקסיהם ברשימות. ואם נוקט אני לשון רבים, לאו דווקא אל אלבר כוונתי, שהיה הלה משחק ומוצץ שיניו בלשונו ובציפורניו בשעות ובמקומות כאלה, מפגין זרות וזליוזלות ועיניות, אלא לרחמו הבכור — אלהה ייתן לו (גמולו) — שעוד צל־יד אביו באמונה ובמסירות של ברסטרא אמיתי. כמשרת בקודש היה כששלח ידו בעסקים. ומבכים שבינו לבין אביו הק ניאו את אלבר אחיו והרחיקו אותו מעל פניהם. כמה כפרי־טובה הבצר, היה רוחמו מהרהר, מפונק הוא ללא הקנה. ובפיו היה אומר, אל תדאג יא־אבא — הוא יגדל ויהיה לאיש. קצת עקשן, כעליש, זו רק שאלה של גיל. ולומר לך את האמת — גם אני כשרק באתי לפריס... נמשכתי למשל אל נוטר־דם, שעליה שמעתי עוד בחלב, והייתי עומד מולה משתאה פעם ופעמיים ושלוש, שואל את נפשי מה יקרה אם אבנם מגימה. היום אני עובר לידה ואיני מתעכב.

כזה מבטו של רחמו, דברים ומאורעות עוברים לידו, או שהוא עובר לידם, ואפילו הם גדולים ועצו־ מים — אינו מתעכב. והלך הוא בדרכו שלו, שראשיתה ברורה לו וסופה בהיר לו, ועד שהרים אינם נופלים על דרכו — אינו מתעכב ואפילו נופלים, עוקף הוא אותם ואינו מסתכל לאחוריו ואינו מתעכב. כך או בדומה לכך אירע כשפלש אותו רשע, היטלר ימח־ שמו, לצרפת.

אלבר, לעומתו, מיום שדרכה רגלו על אדמת אירופה היו מחשבותיו תרות הולכות אחר השואה הגדולה שפקדה את עמו באותה יבשת ואחר המעשים הגדולים שעמדו להיוולד במגנו. דווקא כאן, בסוף מערב, החלו חבלי־משיח מושכים את לבו. כל עוד ישב בחלב, אפילו קרא בספרים אפילו ראה בעיתונים המספרים, לא חש ולא הבין מה שהתחולל. משבא לפריס וראה עיר באה יוצאת מעבדות, זוקפת קומתה ומתנערת מטומאה שנכפתה עליה — החלו גלגלים שבראשו סובבים והולכים, אלה מניעים את אלה ואלה מפעילים את אלה כאותם בגלגלי־שיניים בבטנו של שעון.

ימים ראשונים ראו עיניו מה שראו ושמעו אוזניו מה ששמעו והיה כולו מוצף בחוויות שמילאו ישותו. אלמלא היה בו ניצוץ מעבר לאותן עיניים ומפנים לאותן אוזניים, היה מטייל ואוכל ונהנה ושב אל עירו ואל חייו הקודמים. כיוון שאנו יודעים מיהו אלבר, לא נתפלא שמטמורים מקועקעים שראה על צווארן של נשים ומבטים נבובים שגיבם בו מעיני ילדים ישלטלהו טלטלה שהטילהו והרחק מעירו ומד־ רוך־בני־עירו.

שאלות שהתחיל אלבר לשאול לא היה להן מענה; אפילו מען לא נמצא לו להן. את עצמו היה שואל ועצמו היה מנסה להשיב. לשאול את אביו לא רצה; מה שלא ישאל יעלה את חמתו; כל־שכן שאלות שכאלה. לשאול את אחיו ניסה פעם, ולא יכה.

— מניין לי לדעת מה עבר על העיר הזאת — אמר רחמו — הרי לא היינו כאן. וכשראה את עיני אחיו נעוצות בו, ממאנות להידחות בקש, נאנח אנחה גדולה, פתח וסיפר: תראה, אבינו ברחנו לשוויץ בעוד מועד. זה עלה לנו קצת כסף, קצת הרבה אפילו, אבל את עורנו הצלנו. את העסק „מברנר" כביכול לגוי שהיה איתנו בעסקים ולאחר ששבנו חזרנו וקנינו אותו ממנו, כמוסכם. הוא ניצל אותנו, המנוול אבר אל־תראם, הרוויח כהוגן; אבל מעליש, שיהיה כפרה. העיקר שאנחנו חיים. לא כתבנו לכם כדי למנוע צרות, אבל אבא ידע שאנחנו בשוויץ. הכספים הרי היו תמיד בשוויץ. אינני יכול לומר שהתבטלתי קם בשנות המלחמה, הסתכנתי כמה וכמה פעמים. סיכנתי סכומים גדולים, גדולים משהיו לי. אלחמדיללה יצאתי מזה בשלום, ובלי נזק. והדרכון הצרפתי עזר לי לא מעט. בדרכון הבריטי כמעט שלא השתמשתי. מה אתה מסתכל עלי ככה? כמה דברים למותר מן המלחמה הזאת; אומר מהם — ערכם של דרכונים תיירות. היום יש לי דרכונים של ארבע מדינות שונות; על כל צרה שלא תבוא.

— וכל מה שהתחולל מביבכם, כל מה שקרה ליהודים...

— מזהנו. בוודאי שפחדנו. ומה שיכולנו לעשות למענם עשינו. התפללנו הרבה. תרמנו לקופות של צדקה ולארגוני הצלה. דמעות שהזילה אדם יכלו למלא בריכת־שחייה. מה עוד יכולנו לעשות?

14.6.1974

דין צדק

(סוף מעמוד 35)

הייתי מחפשת בראי את הסיבה לשנאתה.

השופט עיין במסמכי ההגנה שלי — שני המכתבים — ואחר פנה אלי:

— ההודעה על עזיבתכם נמסרה בעל פה שבועיים מראש. ואתם הייתם מחויבים להודיע בכתב חודש לפני כן, כדי להיות נקיים מבחינת החוק. זו הבעיה העיקרית.

השאלה העיקרית באמת: האם ידע בעל הבית כי יודעת אני שאינני מוגנת בחוק?

— הודענו שבועיים מראש, זה נכון — הסברתי — והעובדה שלא בכתב אלא רק באופן מילולי אינה משנה. שהרי במכתב מספר אחר רשום שחור על גבי לבן שההודעתנו התקבלה שבועיים קודם לכן והוא פה הרי אינו מכחיש —

בעל הבית, מפותר כלשונו. לא סותר אותי. אין לראות בפניו המעומד עמים ואותות בצה, אף לא זדון. צומד לו, נוטו רפוי, כאילו אינו אלא אורח מקרי כאן.

השופט הכריז בקולו המתנוסוני, שההודעה הנמסרת בעל פה איננה מקובלת על החוק, ואחר פנה אל בעל הבית בטון לבבי יותר:

— המכתב הראשון מסבך את התביעה. אולי תוכל לתקן זאת בעזרת עורך דין, אבל במקרה זה נצטרך להתכנס פעם נוספת.

נצעקתי: — הקפדיזות של התביעה בולטת לגמרי! איך מדברים פה במונחים של משגה משפטי, שיש כאן נסיון גם לסחוט כסף בכל מיני תרגילים...

השופט הצמיתני; — גבירתי. דעתך האישית בנושא איננה מתבקשת. המלכיר הקשיש, לבוש חליפה שחורה, שחזה רושם זבל, הציץ בי מאחורי רוכנו. פתאום חשתי את עצמי עם סנדלי הרשולות ושמלת הקורדרוי המטולטסת — מדוע לא הקפדתי, ולו רק בבוקר זה, להופיע כאדם מן היישוב?

השופט חזר לעיין בתיק. לבסוף הגביה משקפיו מעל חוטמו והגיש לשני הצדדים שורה הוגנת: התובעת תשליש לידי בעל הבית חמש לירות, דמי שכירות עבור שבוע אחד, כפיצוי.

— לא אשלם אף אגי — הכרזתי, מתמצעת — איגני חייבת כלום.

ואולי על התגובה ההיא שנסחטה ממנו יצא הקצף. אולי זהו התוב: לירה שבועית שהוצאה מידיו בקסם נשיי. הנערה ההיא — הן עזבה אותו כבר!

השופט חזר והציע לאיש. ריבי לשכור לו עורך־דין האותי והוא הזהיר:

— את מסתכנת בתשלום מלוא הסכום הנתבע בתוספת הוליכים המשפטיים.

האולם הזל מתרוקן להפסקת צהרים. כאשר הבטתי לאחורי, היה בעל הבית שלי עוד עומד שם. אובד כלשונו. מבטינו לא נפגשו.

* * *

לונדון היתה אחרת בצאתי, קודרת ומעוננת.

בדרכי, בחרתי בחנות מרקס אנד ספנסר זוג סנדלים, ויצאתי מבלי לשלם. משך החודש שחלף מאז נעשה צדק, הוספתי למלתחתי שלא כחוק חלוק רחצה, כמה חולצות, שמלת משי מבד איטלקי וכולי וכולי. גם בפרית לקחתי שלל וגם ברומא. עבור בגדים בבריטניה שילמתי לאחר סערת התלבטות.

את הוצאות המשפט שילם מן הסתם בעל הבית, שכן אנוכי נעלמתי. אי שם בלונדון דבתי הוא עוד נמצא, הודס ומשפץ את בתיו, נעזב על ידי נערותיו המבשילות עם הזמן ומתחילות למצוא צנין בוה.

הנה הוא: פוסע רשולות ברחוב האפור בגשם הדק ללא מסריק. יש בו דבר מאד חשוף, מאד מדבר אל הלב.

מירכתי מוחה להוט וקורה המכלה את עצמו שלוחה אליו ברכת שלום.

לימודים

עיריית תל־אביב—יפו
האגף לתרבות
לנוער ולספורט
הסדור לחנוך מבוגרים ולהנחלת הלשון

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להשכלת מבוגרים

נמשכת ההרשמה לאולפנים ולחוגים לעברית למבוגרים

להלן רשימת בתי־הספר:

1.	בית ציוני אמריקה, רח' דניאל פריש 1	בימים א, ג, ה בשעות או ב, ד, ו	08.00—13.00
2.	בית „בלפור", רח' בלפור 12	בימים א, ג	17.00—19.30
3.	בי"ס „גבריאלי", רח' צבי שפירא 21	בימים א, ד,	17.30—20.00
4.	בי"ס „משה שרת", רח' בית אל 45 נוה־שרת	בימים א, ג, ה,	18.00—19.00
5.	מרכז תרבות והסכלה, רח' ממעון התרסי 6	בימים א, ג, ה. או א, ג, ב, ד,	09.00—12.15
6.	בי"ס „תל־חי", רח' מחניים, גבעת הסיסים	בימים א, ה,	17.30—20.00
7.	בי"ס „אלשיך", מבצע קדש 38, הדר־יוסף	בימים א, ג,	17.30—20.30
8.	בי"ס „ברנר", שכון רסקו, אבו כביר	בימים ב, ד,	18.00—20.30
9.	בי"ס „החשמונאים", רח' עירית 2 יפו	בימים ב, ד,	17.30—20.30
10.	משכן ברנר, רח' קבוץ גלויות 120	בימים ב, ד, או א, ג	17.00—20.30

הסתדרות מדיצינית הדסה ירושלים

קורס לאחיות ולאחים מעשיים

ייפתח בביה"ח האוניברסיטאי של הדסה לקראת פתיחת ביה"ח של הדסה על הר־הצופים.

מתקבלים מועמדים בגיל 40—17 שנה, בעלי השכלה של 8 שנות לימוד לפחות.

לעולים חדשים תינתן עזרה בלימוד השפה העברית.

המעוניינים מתבקשים לפנות לשם קבלת פרטים והרשמה אל בית־הספר לאחיות הדסה, עין־כרם, ירושלים, או בכתב, לפי ת.ד. 499 ירושלים.

גמר ההרשמה ללימודי ערב אקדמאיים באוניברסיטה לכלכלה ולמדעי החברה:

18 באוקטובר 1974

- ✱ עיתונאות
- ✱ כלכלה
- ✱ חשבונאות
- ✱ מינהל עסקים

פרטים והרשמה: ממרדי האוניברסיטה, ת"א, בניין בי"ס תיכון חדש, דרך חיפה 81, בימים א'—ה' מ־9 בבוקר עד 13:00, ומ־17:00 עד 20:00.

קורסים מזורזים

- הנהלת חשבונות
- פקידות ומזכירות
- ניקוב I.B.M.
- כתיבה במכונה

שרטוט

תל־אביב, אלנבי 140
תל־אביב, דיזנגוף 82
ירושלים, מרדכי בן הלל 10
רמת־גן, ז'בוטינסקי 54

- ✱ **קורס עיבוד שבבי** (חריטה, כרסום, השחזה)
- ✱ **קורס מכונאות מטוסים**
- ✱ **קורס חשמלאות מטוסים**
- ✱ **קורס מבנאות (הרכבת) מטוסים**

גברים משוחררי צה"ל בעלי השכלה של 8 שנות לימוד ומעלה המעוניינים בפרטים נוספים על תנאי הקורסים, מענקים, מקום עבודה ותנאים אחרים מתבקשים לפנות אל: ת.ד. 2021 רמת־גן ויוזמנו לפגישה בשעות אחה"צ למשרדנו בת"א.

למד שרטוט ועיצוב

טול על עצמך משימה חשובה ומעניינת!

התיצב סמוך לרזי התכנון, שאב הנאה מקסם ה... ביצוע, למד להפיק את מלוא התועלת מן העפרון. לרשותך מגוון של קורסים:

- ✱ שרטוט מכונות
- ✱ שרטוט בנין
- ✱ יסודות לעצוב פנים
- ✱ נושאים נבחרים בגרפיקה

לחייל מילואים משוחרר עפ"י החוק — לימודי חינם

פנה לאחד מסניפינו בארץ! כל יום בין השעות 08.00—19.00, ביום ו' עד 13.00.

ת"א — רח' בוגרשוב 66, טל. 225690; 225795.
יהד' דוד המלך 39, טל. 267436, 264193
חיפה — רח' הנביאים 20, טל. 666182, 664671
ירושלים — רח' יפו 68 (בית מולכור) טל. 226455
באר־שבע — רח' הנלמ"ח 47, טל. 77781

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

אנגלית, צרפתית, ספרדית, גרמנית ועוד בביה"ס לשפות,

היחיד שברשותו מעבדה לשונית מסוג

Audio Active Comparative

לבחירתך: קורסים, שעורים פרטיים ומעבדה אישית בהשאלה

לחיילים משוחררים עפ"י החוק־ לימודים חינם

מכון ישראלי לשפות

- תל־אביב: אבן גבירול 30, טל. 252337
- רמת־גן: שפירא 4 פינת ארלוזורוב 83 (ליד כפר עליה) טל. 723466
- חיפה: נורדאו 30, טל. 667040

אוניברסיטת תל־אביב

בית־הספר למוסמכים במינהל עסקים ע"ש ליאון רקנאטי

ייעוץ לשנה"ל תשל"ה

ימי הייעוץ לתלמידי ביה"ס במגמות השונות, לשנה"ל תשל"ה, יתקיימו בהתאם למפורט:

1. תלמידי מב"ע (חדר 205):

יום ד' 9.10.74 בין השעות: 18—15, 12—9
יום ה' 10.10.74 בין השעות: 18—15, 12—9
יום ו' 11.10.74 בין השעות: 12—9

2. תלמידי מלמ"ן (חדר 206):

מערכות מידע — יום ד' 9.10.74 בין השעות 16.00—13.00, 12.00—09.00.
חקר ביצועים — יום ה' 10.10.74 בין השעות 18.00—15.00, 12.00—09.00.
התנהגות אירגונית — הודעה תשלח לכל תלמיד בנפרד.

על התלמידים לרכוש את ידיעון ביה"ס שיימצא למכירה ב„מפעל השכפול" החל מיום א' 29.9.74.
טופס הרשמה יימסר במקום.

אולפן עקיבא נתניה
מרכז ללמוד השפה העברית, תרבות ישראל וידע הארץ

משרד החינוך והתרבות
המחלקה לחינוך מבוגרים

תושבים, עולים, תיירים:

באמצע אוקטובר ייפתחו הקורסים:

1. **כתיב נכון** — 4 שבועות
2. **ערבית מדוברת למתחילים** — 3 שבועות
3. **עברית למתחילים** — 3 שבועות

שיטות הוראה אינטנסיביות ✱ כיתות קטנות ✱ 6—5 שעות לימוד ביום ✱ פעולות חברה ותרבות ✱ הקורסים מתקיימים בתנאי פנימיה צנועים ✱ תושבים קבועים של נתניה והסביבה מתקבלים כתלמידים אקסטרנים.

● **פרטים והרשמה:** אולפן עקיבא נתניה, חבצלת השרון טל. 053-24506.

אוניברסיטת תל־אביב

היחידה לרישום ולקבלה

מודיעה

כי נותרו מספר מקומות ללימודי התואר השני במגמת ייעוץ חינוכי

בהתמחויות:

א. ייעוץ למתבגרים
ב. ייעוץ בגיל הרך

רשאים לפנות מועמדים אשר מיימו תואר ראשון בייעוץ חינוכי, במדעי החינוך, בפסיכולוגיה או בסוציולוגיה, אשר ציון הגמר שלהם הוא „טוב" (80) לפחות. בדבר פרטים יש לפנות:

א. ייעוץ למתבגרים — פרופ' מ. סמילנסקי, ביום [illegible] 13.10.74 בין השעות 08.30—11.30, בחדר 24[illegible] בבניין שרת באוניברסיטה.
ב. ייעוץ לגיל הרך — פרופ' ש. סמילנסקי, ביום [illegible] 13.10.74 בין השעות 08.30—11.30, בחדר 427 בבניין שרת באוניברסיטה.

הכנה לטכניון

- ✱ מרצי טכניון
- ✱ הנחה לחיילים

הכנה אנגלית לאוניברסיטה

מכון דן להשכלה ולהשתלמות
תל־אביב - שד' רוד המלך ס-

ההרשמה בבנין „גיבנמיה הרצליה", ז'בוטינסקי 106, תל־אביב, בשעות 4—8 בערב, טל. (24 שעות) 268128

כתיבה במכונה תלמדו ב־12 שעות

בבי"ס למסחר „רימון" בע"מ, רח' דיזנגוף 85, טל. 281965
שיטה עיוורת — פיקוח ממשלתי

ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA

שנת לימודים 1975—1974

שעורי ערב לאיטלקית

שלבים: יסוד, ביניים, מתקדם

- קורסים מונוגרפיים על תולדות הספרות ועל תולדות האמנות.
- קורס ליסוד הכנת מטעמים איטלקיים.

השיעורים יתחילו ב־20 באוקטובר 1974

ההרשמה החלה:

לשם הרשמה נא לפנות למזכירות

„המכון האיטלקי לתרבות"

תל־אביב: רח' מרמורק 4, טל. 234550, 234544, בכל יום בשעות 9.00—13.00. בימים שלישי וחמישי בשעות 9.00—13.00, 16.30—19.00.

חיפה: מרכז תרבות איטליה, רחוב מאיר 12, טל: 523934, בשעות 13.00—9.00.

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות
המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

משרד התקשורת
ביה"ס להנדסאי וטכנאי בזק

בשנת הלימודים תשל"ה נפתחת בביה"ס בזק בירושלים כתה שניה של הנדסאי אלקטרוניקה - התמחות בטלקומוניקציה.

יתקבלו תלמידים שסיימו בהצלחה את שנת הלימודים הראשונה במסלול יום או שתי שנות הלימוד הראשונות במסלול ערב במגמת הנדסאי אלקטרוניקה, או מועמדים שסיימו בהצלחה בית ספר לטכנאי בזק, או אלקטרוניקה והם בעלי דיפלומה של טכנאי בזק או אלקטרוניקה.

המסיימים בהצלחה את שנת הלימודים הזאת (השניה) יתקבלו לעבודה במשרד התקשורת לתפקידים המתאימים באיזור מגוריהם ויוכלו להבין את הפרויקט במסגרת עבודתם.
ליד המוסד פנימיה.

פרטים והרשמה במזכירות ביה"ס ת.ד. 3530 גבעת מרדכי, ירושלים 91033, טל. 02-533161.

هكذا من الأصل

בידור

בידור

7.10.74

ברדיו

صكنا من الاهل

הסדרות הנפלאות

של ספרי TIME LIFE בעברית

15 ספרים

על מדעים

וגיאוגרפיה

בצורה קלה ויחד עם זאת יסודית מוצג גוף האדם, איבריו ופעולותיו. 200 עמ' ובהם 72 עמודים של צילומי צבע ותוספת על דרכי הלמידה של רופא. מומלץ ע"י משרד החינוך.

הגוף האנושי סרם התגבר על כל מחלותיו. בצד פסיעותיו על הירח הוא עדיין נלחם ב...גלת. ספר זה מקנה לך ספריה רפואית זוטא בצד הספרים גוף האדם וסמים ותרופות.

התרופות שנועדו למרפא סללו את הדרך לשימוש בסמים המסיטים את האדם מדרך חשיבה נורמלית. ספר זה דן בסמים ובתרופות מן הצד המדעי והפסיכולוגי.

„מלכת המדעים" מוצגת בפני הקורא בדרך מובנת לכל. נספח חשוב על הדרכים החדשות להוראת המתימטיקה. 200 עמ', מהם 72 עמודים של צילומים צבעוניים. מומלץ ע"י משרד החינוך.

כבר בראשית צעדיו של האדם עלי אדמות בלטו יחידים שעברו בשכלם ובמחשבותיהם את בני דורם, והניעו את המין האנושי כולו. הספר סוקר את הדרכים להיווצרותם של יחידים אלה.

האדם התברך בהישגים סבכיים ומדעיים דמיוניים ממש. לזאת הגיע בזכות מוחותיהם של גאונים, ואלפי מדענים. הספר „החשיבה" מפנה אותנו למחשבה האנושית שבכוחה הגיע האדם להישגיו.

ב־200 עמודיו, שבהם 72 עמודים של צילומים צבעוניים, מתאר הספר את מאמצי האדם להתגבר על קשיי הטבע, עיקרי תורת התעופה, כולל הדגמים האחרונים. והעשויים להמריא לשחקים בעשור זה.

כשדרכה כף־רגלו של האדם על הירח עצר העולם את נשימתו, זוהי תוצאת של מאמצי חשיבה, תכנון ואומניות. על הדרכים שהביאו את האדם להישגו הגדול נמצא בספר זה.

המים מהווים סכתיים לחלקים גדולים בתבל. הם עשויים לעורר מדבר ותסרונם עלול להצמית שדות פורים. לגבינו — הישראלים — יש למים משמעות כפולה ומכופלת. בספר נספח על המים בישראל.

ספרים המקיפים עולם ומלואו

„ספרית־מעריב" מציעה לך את הספרים המהימנים והמקובלים בכל רחבי תבל — ספרים פופולריים על מדעים וגיאוגרפיה — שיא של תוכן וצורה המקרבים את האדם המודרני אל ההתרחשויות והמדעים של המאה ה־20.

ספרי טיים־לייף מקנים לך חויה מסעירה של קריאה, בשטחי המדע והגיאוגרפיה החיוניים, וזאת בתמליל יסודי אך מובן, מלווה בתמונות צבעוניות ואחרות מרהיבות עין הממחישות את הכתוב ומגבירות את הרצון להמשיך ולקרוא.

כל ספר מקיף את הנושא בו הוא דן החל מראשיתו ועד ימינו אנו.

ספרי המהדורה העברית נכתבו ונערכו על־ידי טובי המומחים בעולם בשטח זה, תורגמו ונערכו בעברית ע"י מיטב המתרגמים ואנשי מדע מהטכניון וממכון ויצמן, אשר הוסיפו ועדכנו את הספרים לצורך הקורא הישראלי.

אנו מציעים לך לרכוש את הסדרות בשלמותן —
כך תוכל לחסוך סכום כסף נכבד, לדוגמא:
מחיר 9 ספרי המדע במכירה לספרים יחידים —.261 ל"י
המחיר לרוכשים את הסדרה במלואה —.235 ל"י
מחיר 6 ספרי הגיאוגרפיה במכירה לספרים יחידים —.150 ל"י
המחיר לרוכשים את הסדרה במלואה —.135 ל"י
תוכל כמובן לרכוש גם ספרים יחידים במחיר של —.29 ל"י לספר מדע
ומחיר של —.25 ל"י לספר גיאוגרפיה.
המחיר לתקופה מוגבלת בלבד.

להשיג בחנויות הספרים או שלח ישירות אלינו את התלוש הרצ"ב.
מפיצים וסוכנים יפנו — „תרבות לעם" רח' בארי 17 תל־אביב, טל. 234613

המעצמה הגדולה בעולם מוצגת על ידי לאמריקנים בספר גדול מהרגיל בסידרת הגיאוגרפית. 200 עמוד מושים טקסט וצילומים מהם מוצגת אמריקה על אופייה הרב־גוני.

מן הגדולות במדינות תבל. מדינה בעלת שפע של אוצרות טבע ועושר כלכלי, החיה בצילה של שכנתה הגדולה ויחד עם זאת מבקשת את ייחודה.

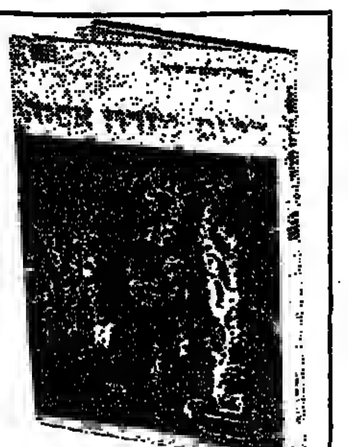

ארץ ענקית ודלילת אוכלוסין, שבטבורה זורם נהר האמזונה על יערות העד שסביבו שבתלקם סרם דרכה כף רגלו של האדם המודרני — ולצידם הארכיטקטורה המתקדמת ביותר בעולם.

זהו ספר גדול מספר הגיאוגרפיה הרגילים ומתווסף אליו נספח מיוחד על יהודי ברית־המועצות — הגולה היהודית הגדולה שהתעוררה לתחיה. נספחים על אישים ומאורעות היסטוריים.

הענק המתעורר ששינה את תישוביהם האסטרטגיים של שני הנושים העולמיים, מוצג בספר זה החל מראשית צמיו, שעה שיצר התרבות עתיקה ועד לימי הפולחן ליו"ר מאו.

האיזור הרגיש מוכה המלחמות מוצג בספר רב־תוכן וצילומים נהדרים. הארצות בעלות התרבות העתיקה הנכתשות במלחמת הגושים, מוצגות בספר על תרבותן העתיקה ומלחמות ההווה.

לכבוד
„ספרית מעריב"
ת.ד. 20208 תל־אביב

נא לשלוח אלי את הספרים הבאים:

סדרת ספרי מדע		הסדרה הגיאוגרפית
☐ גוף האדם	☐ המים	☐ דרום מזרח אסיה
☐ מתימטיקה	☐ התעופה	☐ ארצות הברית
☐ האדם והחלל	☐ המדען	☐ רוסיה
☐ סמים ותרופות		☐ סין
☐ בריאות וחולי		☐ בראזיל
☐ החשיבה		☐ קנדה

מצ"ב המחאה ע"ס .... מס' ....
בנק ....
שם ....
ת. ז. ....
כתובת ....
תאריך .... חתימה ....

פרס מיוחד

לכל הרוכש את אחת הסדרות ומשלם תמורתה עד ל־29.11.74 — זכות השתתפות בהגרלה מיוחדת בה יעלו הפרסים הבאים:

- טיסה לניו־יורק הלוך וחזור (לא כולל מסים)
- טיסה ללונדון הלוך וחזור (לא כולל מסים)
- טיסה לרומא הלוך וחזור (לא כולל מסים)
- טיסה לקפריסין הלוך וחזור (לא כולל מסים)
- טיסה לקפריסין הלוך וחזור (לא כולל מסים)

EL AL

אל־על נתיבי אויר לישראל

כל הטיסות בטוסי אל־על, נתיבי אויר לישראל

מעל הפיס - לשיפור

מודיעין

● יום שני ✶ כ"א בתשרי תשל"ה ✶ (7 באוקטובר 1974) ✶ שקיעת החמה: 18.19 ✶ זריחתה מחר: 6.38

● פרק יומי: דברי הימים ב, י"ד
● משנה יומית: כלים, ז, ד—ה
● דף יומי: בכורות, ג
● הלכה יומית: ערובי תחומין, תס, ד—ו
● פרשת השבוע: בראשית

● יום שלישי ✶ כ"ב בתשרי תשל"ה ✶ (8 באוקטובר 1974) ✶ שקיעת החמה: 18.17 ✶ זריחתה ביום ד': 6.38

● פרק יומי: דברי הימים ב, ט"ו
● משנה יומית: כלים, ז—ח, ו—א
● דף יומי: בכורות, ד
● הלכה יומית: ערובי תחומין, תס, ז—ט
● פרשת השבוע: בראשית

עזרה

בתי מרקחת

בתי חולים

מטוסים

בתי קולנוע

רופאים

רכבת

בטלוויזיה

היום — ערב שמחת־תורה

3.00 הג לי
6.30 חדשות (ערבית)
18.32 ספורט (ערבית)
7.07 זרקור (ערבית)
7.30 חידון רמדאן (ערבית)
7.30 חדשות (ערבית)
8.00 מהדשים לחג. קוראים: דינה דורון וגדעון שמר
8.10 חדשות
8.15 „חמישה מי יודע", תחרות ידע בתורה של תלמידי בתי ספר תיכוניים
9.05 אולפן גודך — הפעם במרתף היין ביקב של זכרון יעקב. משתתפים: לחדמים, „ינגים ופרעלי היקב, וכן שלישית שוקולד מנטה מסטיק, ישראל גוריון ובומבה צור
10.05 קופליה. קטעים מתוך הבלט מאת דליב: מבצעת להקת הבלט של האופרה הממלכתית בוינה והתזמורת הסימפונית מוינה. מנצח: מויסל
10.55 פסוקו של יום החדשות

טלוויזיה לימודית

3.00 מזמורי מוכות — יוסי בנאי מזמר לכבוד החג ● 3.09 הדגל — שמוליק מגל בסיפורו של שלום צליכם

מחר — שמחת תורה

6.30 החדשות (ערבית)
6.32 „כוח אודירי". קיסר יפן מכי־רין על כביעת ארצו אחרי הסלה פצצות. המימן על גב־סקי והירושימה
7.00 למשפחה. בתכנית 3 מדורים: עשה במו ידיך: התקנת מחי־צה בבית בין פינות או חד־רים, פתרון שימושי הקו־רטיבי. המצלמה המסירתה: משפחות קוסמטיקאיות מעכו. לאן בטיול: שכם.
7.20 חידון רמדאן
7.30 חדשות (ערבית)
8.00 „שישו ושמחו בשמחת תורה" בהשתתפות להקה בניצוח משה ניכן
8.30 מבט לחדשות
9.00 סרט קולנוע: „השוטר אור־לאי". בתפקידים הראשיים: שייקה אופיר, זהרירה הרי־פאי, יוסף שילוח וגיצה שאול
10.30 פסוקו של יום החדשות

ברדיו

היום — ערב שמחת־תורה

9.05 (א) קלאסי וקל
9.55 (צ) הפינה הבינלאומית
10.05 (א) נגינה בצוותא: יוהן־מרטין קראוס: סונטה לחליל חילה (אובניה, ...); היידן: רביעיה מס. 32 בדו־מג'ור, אופוס 20, מס. 2 (הרביעיה של הפילהרמו־נית הצ'כית); סטרבינסקי: סויטה איטלקית
11.55 (צ) מכל מקום עם אהרן דביר
(א) פרקי נגינה עם הביעיית גאמליני
(א) קונצרט צהרים. מחוללות: ...
(צ) על אש קטנה, פינתו של יוסף לפיד
(צ) שירים שמחים עם אילי גורליצקי
(ב) כאן אהוד מנור
(א) לקראת שמחת תורה
3.05 (צ) שלוש־ארבע־חמש
4.11 (א) פיוטים לחג
4.11 (ב) אנשים ומידות
4.30 (א) מוסיקה קלאסית לבקשתך
5.05 (ב) „הו המקום בציני יושבי" — ירושלים. מספרים על ירושלים
6.05 (א) „תווים קווים וכוכבים" בסימן החג
6.05 (ב) שוב יוצא הזמר
6.05 (צ) שירים לחג שמח
7.05 (א) מים בישראל
7.05 (צ) מתוהו ובוהו עד הר נבו
8.05 (א) ניגונים — שירים ה' נעימות
10.05 (ב) אני עושה לי מנגינות
10.05 (צ) שעת רצון עם יהודה עמיחי
11.05 (א) סיפור לחג
11.05 (ב) השליש, על במת ה' בידור הקל
11.05 (צ) מסיבת ריקודים
11.35 (א) זוטות מוסיקליות

מחר — שמחת תורה

6.05 (ב) צלילי חג
7.10 (ב) זמר זמר לך
8.10 (א) „שחרית לחג". הנדל: „מוסיקה על פני המים", סוי־טה מס. 1 (התזמורת הקמרית האנגלית בנצוח ריימונד לפארד); ...
8.10 (ב) שירים בבוקר בבוקר
8.30 (צ) טיול של חג
9.05 (צ) סנדוויץ' לחג
9.35 (א) קונצרט לחג. מיצירות ססאריני ומאהלר
10.05 (ב) קלאסי וקל
11.05 (א) שירי נופים ונופו
11.05 (ב) פסטיבאל הזמר החסידי תשל"ה
12.05 (א) „שולמית" מחזה מר מיקלי מאת גולדפדן
11.05 (צ) שמחה ביהדות. מגיש הרב שמואל הכהן אבידור
12.05 (ב) שעת הנבחרים
12.05 (צ) עולמם של טייסים ב־מלחמת יום הכיפורים
1.05 (ב) השנה שעוברת
1.05 (צ) נופי ארץ אהבתי
2.05 (צ) שתיים עד ארבע עם גילה אלמגור
2.10 (ב) סוכר חביב
3.05 (א) מינחה מוסיקלית
3.05 (ב) עונות השנה בשיר ובזמר
4.05 (צ) נשאבהם יין בששון — מגיש דן אלמגור
4.10 (א) אני ותפילתי
4.10 (ב) מהדורה עברית
5.05 (א) „באומר ובצלילי" — „שלושה בסירה אחת"
5.05 (ב) „בנני נגני גימרה" — על בונה העיטדות דפי אוריאן
6.05 (ב) כוכבים ומזלות — הו־רוסקופ לשנה החדשה
6.05 (צ) ממנת אליך עם עדנה ...
9.05 (צ) שמחה תורה של לתמים
10.05 (ב) הבן זמר
10.05 (צ) בוא נדבר עם נתן דונביץ
11.05 (א) הדים על הקצות בארץ ובעולם
11.05 (ב) אני שלך ואת שלי
11.53 (צ) שיחות חצות עם מידד שיף

هكذا من الاصل

מהנדסים · טכנאים · כימאים · שרטטים · מחסנאים • • • **דרושים** מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

התעשיה האוירית לישראל בע״מ
נמל תעופה בן־גוריון

דרושים:

★ **אקדמאים - לעבודה בניתוח**
(אנליזה) של ניסויי טיסה.
- הכישורים: השכלה אקדמאית בהנדסה או במדעי הטבע במגמות מתמטיקה ופיזיקה, רצוי נסיון קודם בעבודה עם מחשבים.

★ **טכנאי עיבוד נתונים**
לעבודה בעיבוד נתונים מניסויי טיסה והרצת תכניות מחשב.
- הכישורים: השכלה תיכונית במגמה ריאלית, יועדפו בעלי השכלה אקדמאית חלקית במדעי הטבע או הנדסה, רצוי נסיון קודם בהרצת תוכניות.

*

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב אל יחידת התעסוקה, התעשיה האוירית לישראל בע״מ, נמל תעופה בן־גוריון.

דרוש:
בדרום הארץ
למפעל לעבוד שבבי

מנהל מחלקת כלים
בעל נסיון של 5 שנים בייצור מתקנים וכלים לעבוד שבבי.

המועמד שימצא מתאים יועסק לפי חוזה מיוחד למשך שנה עד שנתיים.

●

בדבר פרטים נוספים נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 29402, תל־אביב, עבור מס׳ 10.

— סודיות מובטחת —

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע״מ
מודיע על המשרה הפנויה הבאה: —
במרכז ללימודים קדם־אקדמיים

פקידה כתבנית

הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית, שליטה מלאה בהדפסה בשפות עברית ואנגלית, נסיון של 3 שנים בעבודות משרד רב גוניות.
מספר המכרז 129/74.

מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות בכתב ליחידת המנגנון, מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע״מ, קרית הטכניון — חיפה, עד יום ב׳, 14 באוקטובר 1974, בציון מספר המכרז.

לחברה קבלנית לבנין
דרושים באזור ירושלים
1. **מנהל אחזקה** (של ציוד לבנין) **מעולה**
2. **מנהל מחלקת הפירה והציבה**

תנאים טובים למועמד המתאים

נא לפנות בכתב עם פרוט תולדות חיים ושכר מבוקש, לת.ד. 3447 — ירושלים.

סיבים בימיים ישראליים בע״מ
ACRILAN Monsanto
חברה בת של מונסנטו ארה״ב

דרוש
מחסנאי טכני
בעל נסיון מעשי של שלוש שנים במחסן חלפים

נא לפנות בכתב לת.ד. 19 אשדוד.

— סודיות מובטחת —

לחברה קבלנית גדולה
דרוש
חשב שכר
מנהל מנגנון
עם השכלה ונסיון

הצעות מפורטות נא להפנות לת.ד. 21095 תל־אביב, עבור „חשב״.

ליל - תעשיות לבנין בע״מ
דרושים
1. **מנהל עבודה ראשי**
למפעל לפריקסטים ומדרגות
2. **נערים מתלמדים**
לעבודה בנגריה מודרנית.
מקום העבודה ראשון לציון.

לפנות למנהל מפעל ליל בתעשיות, אזור התעשיה ראשון לציון
טלפונים: 949694, 941487.

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע״מ

למשרדנו בתל־אביב
דרוש/ה
פקיד/ת חשבונות
מנוסה
ידיעה בסיסית באנגלית, רצויה.

נא לפנות למנהל חשבונות ראשי, ת.ד. 20181 תל־אביב.

נייר מעולה לכל מטרה

דרושים לבנק
1. **נקבניות**
נסיון של מנה מקוב I.B.M. או ברשום אלביס.
2. **מועמדים להפעלת מחשב**
השכלה תיכונית
— למתאימים תנאים טובים —

●

טלפון 52337, 58305 — 9.00—12.00.

„גוש ציוד״ בע״מ
רח׳ תמנע 19, אזור
טל. 852076
דרושים:
★ **מסגרים**
★ **מכונאים**
— תנאים מצויינים למתאימים —
נא לפנות אישית או טלפונית.

מכון לרישוי רכב
העומד להפתח מחפש
בוחן מורשה לרכב
או מכונאי שלב 8
לעבודה קבועה — תנאים טובים למתאים.
לפנות ת.ד. 21 נתניה או טל. 053-23279 לבקש את שמעון.

לנעמן בע״מ
תעשיות חרסינה ושמוט
דרושים

1. **פקיד מכירות**
הכישורים הדרושים:
א. ידיעות בהנהלת חשבונות.
ב. פיקוח ומעקב על גביה מלקוחות אשר חלק מגביה זו מבוצעת באמצעות סוכנים.
ג. התאמת חשבונות שוטפת של כל הלקוחות ופעולות אחרות בהנהלת חשבונות הנובעות מכך.
ד. בעל נסיון קודם בעבודות מהסוג הנ״ל במפעל תעשייתי.

2. **אחראי על מחלקת שכר**
הכישורים הדרושים:
א. ידיעות בהנהלת משכורות לפי הכללים של עבוד משכורות ע״י מחשב (עבוד המשכורות הוא ל־300 עובדים).
ב. ידיעות בהנהלת חשבונות.
ג. נסיון קודם בעבודה הנ״ל במפעל תעשייתי.

נא לפנות עם פרוט קורות חיים לת.ד. 1423 חיפה, או טלפונית למספר 04-711126/7 או 04-911977.

עירית נצרת עלית
מכרז פומבי מס׳ 5/74

תואר המשרה: יועץ משפטי של העיריה.
תיאור התפקיד: ייעוץ וייצוג משפטי בכל עניני העיריה ומוסדות הכפופים לה, ייצוגה בפני מוסדות חוץ, עריכת חוזים, טפול עזר, סיפול משפטי בתביעות ובהוצל״פ והופעות בבתי משפט.
שעור המשרה: 1.0.
הכישורים הדרושים: רשיון ישראלי לעריכת דין תסיון של שנתים לפחות, בקיאות בחוקים מתיציפלים ובחוקי עבודה וממלאות, כשר התבטאות בכתב ובע״פ, כשר ניהול משא ומתן עם מוסדות, נסיון בהופעה בבתי משפט וביניהול לשכה משפטית.
דרגת המשרה: תקבע בהתאם לכישורים.
דרישה מיוחדת: חובת מגורים במקום.
את ההצעות בצירוף תולדות חיים ותעודות המעידות על השכלה יש להגיש עד 31.10.74 למזכירות נצרת עלית על שאלון של „מועמד למשרה פנויה״ שניתן לקבלו במשרדי העיריה, אישית או באמצעות הדואר.

מ. אלון — ראש העיריה

לחברת יבוא דרושים:
1. **מפעילה**
למכונה להנהלת חשבונות
אוליבטי בעלת נסיון.
2. **עוזרת למנהל חשבונות**
3. **פקידת יבוא**
4. **פקידה כללית**

טלפון 822149, 826314.

ביח״ר ידוע למוצרי סריגה אופנתיים
מחפש
סוכן לשיווק מקומי
★ ★ ★
נא לפנות בכתב לת.ד. 11069 תל־אביב, (עבור סוכן) עם ציון נסיון קודם.

אלומייר בע״מ
אזור התעשיה ראשל״צ טלפון 948894

דרושים לעבודה קבועה:
1. **מסגרי אלומיניום**
2. **איש אחזקה**
3. **בחורות**
לעבודת הדבקת אלומיניום

לפנות ישירות למפעל בשעות העבודה.

לבנק לאומי לישראל בע״מ
דרושות לעבודה בת״א:
1. **עובדות**
(אפשרי ללא נסיון) לניקוב, בעבודת משמרת שניה בלבד (14.00—23.00)
2. **נקבניות י.ב.מ.**
עם נסיון של שנה לפחות לעבודה בשתי משמרות.

על המעונינות המתגוררות באיזור תל־אביב לפנות לטלפון 55286.

דרוש
מנהל חשבונות
עצמאי
אפשרי לחצי יום

למפעל בפתח־תקוה
טלפון 913113
מ־9.00—12.00

לגבעת חיים מאוחד
דרושה
גננת
— דחוף

המעתיינות תפנינה למזכירות המשק
טל. 063-24442

דרוש/ה
נער/ה
לעבודות משרד ושליחויות

לפנות:
אוליבקס בע״מ,
שד׳ רוטשילד 25,
תל־אביב,
בין השעות 10—11.

דרושה אשה
אתראית
לטיפול באשה זקנה
אפשרי עם לינה וכלכלה
רח׳ מהר״ל 3 ת״א
טלפון 227326.

דרוש
נהג
סוג ג׳
לחלוקת סחורות
מכולת ברמת־גן
טל. 76 44 31

למפעל באזור התעשיה בחולון דרושה
מזכירה
היודעת כתיבה במכונת כתיבה עברית לעבודה בשעות 8.00—14.00
(רצוי תושבת האזור)
לטלפן בשעות הבקר
טלפון 848619.

למח׳ הזמנות ספרים
דרושה פקידה
עם השכלה (רצוי גבוהה). נחוצה הדפסה מהירה באנגלית.
שעות עבודה 08.00—16.00
לפנות בכתב
ת.ד. 628 תל־אביב

למושב כפר־בילו
דרוש
עובד במדגרה
דיור מובטח במקום.
לפנות למזכירות המושב טלפון 951327.

הוועדה לאנרגיה אטומית
קריה למחקר גרעיני־נגב

דרושים:

● **הנדסאי כימיה**
— לעבודה במעבדת מחקר מתקדמת.
● כישורים דרושים: — בוגר קורס מוכר, בעל תעודת הנדסאי כימיה.
— רצויה ידיעה במחשבים.

● **טכנאי כימיה**
● כישורים דרושים: — בעל הסמכה כטכנאי כימיה.
— נסיון בעבודה של שנה לפחות.

● **מבקרי איכות**
● כישורים דרושים: — בוגר בי״ס מקצועי תלת שנתי לפחות.
— נסיון מקצועי של 3 שנים לפחות בענף עבוד מבני, אחזקה מכנית, או מסגרות כללית.
— יועדפו בוגרי קורס טכנאים או הנדסאי מכונות.

● **פקידים טכניים**
● כישורים דרושים: — בוגרי 10 שנות לימוד.
— בעלי ידע ונסיון בעבודה במחסן.
— בעלי ידע ונסיון בעבודה בנושא רכישות וקניית ציוד.
— לאחר שירות צבאי.

מועמדים שייבחרו יקבלו:
1. שכר בהתאם לכישורים ולנסיון המקצועי.
2. אפשרויות נרחבות לקידום מקצועי.
3. עזרה בדיור למועמדים מחוץ לאיזור.
4. הסעה ממקום המגורים לעבודה ובחזרה על־חשבון המוסד.
5. ארוחות מוזלות בשעות העבודה.
6. מקומות מגורים אפשריים: באר־שבע, ערד, דימונה, ירוחם.

*

המעוניינים יפנו תוך פירוט מירבי על השכלתם ונסיונם המקצועי לת.ד. 9001 באר־שבע, מיקוד 84190; אל מדור קבלת עובדים.

נציבות שירות המדינה מודיעה כי
דרושים צעירים/ות לתפקיד בטחוני מעניין
במשרד התחבורה
מינהלת נמל התעופה בן־גוריון (לוד)

תכונות נדרשות:
- לאחר שירות צבאי מלא
- בעלי/ות 12 שנות לימוד
- דוברי/ות אנגלית
- הופעה נאה

הערות:
1) העבודה היא במשמרות
2) מגורים באזור גוש דן — חובה.
3) אין אפשרות להעסקת סטודנטים

על המעונינים בעלי הכישורים המתאימים לפנות באופן אישי למינהלת נמל התעופה בן גוריון (לוד), בנין משרד הבריאות (ממול לאולם המכס) ביום ה׳ 10.10.74 בשעה 09.00 בבוקר. ולהביא עמם תעודת זהות, פנקס מלואים ותעודת שחרור מצה״ל.

אניה
ד״ר ו. ריזה ובנו בע״מ
דרוש מייד:
סגן מנהל ייצור
הכישורים הדרושים:
- ידע בארגון בניהול ייצור
- ידע באדמיניסטרציה וכוח אדם
- רצוי ידע בשיטות הדפסה

דרוש נסיון קודם בתפקידים דומים
תנאים טובים למועמד המתאים
בדבר פרטים נא לפנות ל„אניה״, דרך השלום 10 תל־אביב, טלפון 36357.
— סודיות מובטחת —

לאגודת הסטודנטים בבר אילן
דרושה:
מזכירה
למשך 3 חודשים

הכישורים הדרושים: ידיעת הדפסה עברית, נסיון בעבודות משרד וקבלת קהל.

●

בפרטים לפנות עד יום ו׳ 11.10.74 לטלי 752658, 750347 — ללאה.

למוסד מחקר ממשלתי
בסביבת תל־אביב
דרוש
M.Sc./Ph.D לעבודה בחקר בצועים
רצוי ידע ונסיון בססטיסטיקה
מועמדים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 8034 יפו

לחברה גדולה בת״א
דרוש:
קופאי
למחלקת הנהלת חשבונות

שעות העבודה: 7.30 עד 16.30
יתקבלו מועמדים עד גיל 60.

★

נא לפנות בכתב לת.ד. 147, ת״א

דרושים
מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים · טכנאים · כימאים

למפעל תעשייתי ענק
בצפון הארץ
דרושים
* חשב-בקר
* מנהל חשבונות ראשי

דרישות התפקידים:
— עצמאות ויכולת אישית להנהיג ולהפעיל צוות עובדים
— כושר שליטה במערכות חשבונאות ובקרה
— השכלה ונסיון רבי היקף
— גיל 35—45
— רצון להשתלב בצוות צעיר ויוצר חשואף להגשמה עצמית.

— סודיות מובטחת —

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 466 חיפה.

שרותי רכב בע"מ
גיבורי ישראל 82 ת"א
טלפון 38995

CHRYSLER
SIMCA

לעבודה במשרד המוסך
דרושות:
1. פקידה טכנית
לקבלת קהל ולהכנת חשבונות ללקוחות.
2. פקידה כללית
להפעלת מרכזיה, לכתבנות עברית ול- עבודות משרד מגוונות.

המעוניינות, לאחר שרות צבאי, תפנינה אישית או טלפונית אל רותי.

למפלגה הליברלית
דרוש
ממונה על שרותי ההסברה

כישורים:
* אקדמאי (מדעי המדינה או החברה) — רצוי תואר שני.
* נסיון בכתיבה, בעיתונאות, עריכת ויחסי ציבור.
* דרושה ידיעה מעמיקה בתולדות עם ישראל והציונות.

●

מועמדים בציון תולדות חיים והעתקי מסמכים יפנו בכתב לת.ד. 16273 ת"א.

— סודיות מובטחת —

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ — המכון לחינוך ציוני
דרושים מרכזים
לעבודה בבסיס המכון לחינוך הציוני בבית רוטנברג

הנתונים הדרושים: * השכלה גבוהה * נסיון בעבודה עם נוער * נסיון במתן הרצאות והנחיית דיון בנושאים יהדות, ציונות וחברה.
העבודה דורשת נסיעות מחוץ לעיר.
בדבר פרטים נא לפנות, בצרוף תולדות חיים, למר יואב מילברט, בית רוטנברג, המכון לחינוך ציוני, שדרות הנשיא 77, חיפה, טל. 04-80597.

לחברה גדולה במרכז תל־אביב
דרושה:
טלפוניסטית צעירה
ליום עבודה רצוף
נא לפנות בכתב לת.ד. 147, תל־אביב או להתקשר לקביעת ראיון — 265222

למפעלנו בקיסריה אנו מתפשים
2 טרקטוריסטים לשופל 950
מסביבות חדרה, פרדס־חנה.
נא לפנות לכורי זיפיף צמן — רח' המגינים 53, חיפה, טל. 04-534413.

למכרות נחושת תמנע בע"מ
TIMNA
דרושים
הנדסאי מכונות טכנאי קרור או מכשירן
עם ידע במתקני קרור בעל נסיון של מספר שנים
מסגרים רתכים מכונאי דיזל ורכב כבד

מועמדים מתאימים יפנו לראיון אישית בכל יום ד' בין השעות 09.00—13.00 ו־16.00—18.00, למזכירות משרדי החברה בתל־אביב, הקריה, רח' ט' (מול קול ישראל), מצוידים בפנקס מלואים ותעודת שחרור מצה"ל.
המועמדים שייבחרו יידרשו להתיישב באילת ועזרה בדיור תינתן.

למפעל גדול בענף המתכת בסביבות תל־אביב
דרוש:
מנהל אחזקה בכיר

הכישורים הדרושים:
* רקע טכני רחב.
* תושיה ויחסי אנוש מפותחים.
* כושר ארגון והפעלת עובדים.

לפנות בכתב לת.ד. 2926 ת"א עבור מס' 5477 בפרוט קורות חיים ונסיון קודם.

— סודיות מובטחת —

לחברה קבלנית לבנין דרושים לאזור באר־שבע
1. מהנדס ביצוע
2. מנהל עבודה מעולה
לעבודות שלד מתועש
3. מנהל עבודה
לעבודות גמר
4. פקידה טכנאית
5. עגורנאים
6. מחסנאי חצרן

חובה מגורים באזור
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב עם פרוט תולדות חיים ושכר מבוקש, לת.ד. 3447 ירושלים.

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
מודיע על המשרה הפנויה הבאה: — בגזברות המוסד
מנהל חשבונות
בעל נסיון בהכנת דו"חות כספיים. רצוי בעל סת"ד' בהנהלת חשבונות עם הכשרה בתמחיר.
מכרז מספר 125/74
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ליחידת הסגנון, מוסד הטכניון למחקר ופיתוח בע"מ, קרית הטכניון — חיפה, עד יום ב', 14 באוקטובר 1974, בציון מספר המכרז.

אורט ישראל
למשרד הראשי
דרושה
פקידה - כתבנית
הכישורים:
* השכלה תיכונית
* הדפסה במכונת כתיבה עברית
* ידיעת השפה האנגלית
* נסיון קודם בעבודת מזכירות

מועמדות מתאימות תפניה למחלקת כח־אדם במשרד הראשי, שדרות דוד המלך 39, ת"א, בין השעות 8.00—12.00.

לחב' מחשבים בתל־אביב
דרושות
* מזכירה
בעלת ידיעה מושלמת באנגלית כולל הדפסה — הדפסה בעברית רצויה.
* עובדת ייצור
בעלת נסיון בחיוט אלקטרוני.
לקביעת ראיון להתקשר לטלפון 479843

בסטודיו של משרד פרסום בתל־אביב
התפנה מקום
לגרפיקאי צעיר המתמחה בתכנון וביצוע מודעות עתונות

כישורים הכרחיים:
* בוגר בצלאל או בי"ס דומה
* ידיעה טובה ברישום נטורליסטי
* הכרת כל תהליכי ייצור גלופות ופיל־ מים על מורים.

מועמדים רציניים בלבד, שביכולתם להציג עבודות שבוצעו לפרסום בעתונות יפנו עם פירוט נסיון קודם וקורות חיים לת.ד. 1049 תל־אביב עבור „גרפיקאי".

דרושה
פקידה כללית
בעלת נסיון ומזכירות, לתפקיד אחראי, בעלת תכונות רציניות וראש
לפנות בציון שעות עבודה רצויות, משכורת וקורות חיים, לת"ד: 30745, ת"א.
(מקום העבודה, מרכז ת"א).

לחברה קבלנית לבנין
באיזור ת"א
דרוש
מנהל עבודה
מעולה, בעל נסיון רב בעבודות שלד וגמר
בדבר פרטים נא לפנות טל. 905558

משתחרר משרות קבע
קצין צעיר
בעל ידע ונסיון רב בתחומי ארגון וניהול כח אדם.
בהצעות רציניות נא לפנות לת.ד. 3327 בת־ים

דרוש
טרקטוריסט 955
לעבודה קבועה בתל־אביב
798840 מ־16—18.30
269340 בערב

דרושה מוכרת
אינטליגנטית עם השכלה לחנות ספרים.
שעות: 08.30—13.30.
לפנות בכתב לת.ד. 628 או אישית לרח' הרכ־ בת 22 ת"א, סוכנות סטימצקי.

דרושה
קבוצה קבלנית
לבצוע עבודות שיפוץ ואחזקת בנינים, כולל עבודות עץ ואינסטלציה
בפרטים לפנות טלפון 900381

להוצאת ספרים
דרוש מחסנאי
אינטליגנטי
תנאים טובים
שעות העבודה 08.00—16.00
לפנות בכתב ת.ד. 628 תל־אביב

קפה כרמל
שד' הנשיא 125
טל: 81082—04
דרושים
פועל
או סטודנטים לשטיפת כלים

לארגון צבורי ארצי
דרוש:
מהנדס בניין
לנהול צוות טכני

מהות התפקיד:
* תאום ותכנון לבניה חדשה, ופקוח על ביצועה.
* משא ומתן עם קבלנים בהיקף ארצי.

מקום העבודה במשרד הראשי בת"א, השכר יקבע בהתאם לכישורי המועמד.

*

על המועמדים לפנות בכתב לת.ד. 33159, ת"א למח' המנגנון בצרוף פרוט נסיון קודם והמלצות.

— סודיות מובטחת —

מועצה מקומית מגדל העמק
מכרז פומבי — קבלת עובדים
בהתאם לסעיף 13 לצו המועצות המקומיות (שרות עובדים) תשכ"ג 1962 מכריזה בזה המועצה המקו־ מית על משרה פנויה.

תואר המשרה:
גזבר המועצה
תאור התפקיד: אחריות לניהול הפעילויות הכס־ פיות והמשקיות של המועצה, אחריות להכנת תקציב, אחריות על ניהול תקין של קופות המו־ עצה ורכושה. הכנת הדו"ח הכספי של המועצה, עיבוד שיטות חישוב במכונה, ניהול מו"מ עם ספקים ומוסדות, חתימה על חוזים.

דרישות המשרה:
1. השכלה תיכונית + השכלה על־תיכונית במינהל ציבורי
2. ידיעה טובה בהנה"ח, הכנת תקציב ודו"ח כספיים
3. כושר לנהל מו"מ
4. נסיון של עבודה בגזברות והנה"ח

על המעוניין במשרה לפנות למועצה המקומית מגדל העמק עד ה־14 באוקטובר 1974.

צבי אלדרוטי
ראש המועצה המקומית מגדל העמק

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע"מ

למפעלנו בחדרה — דרושים
1. טכנאי ייצור
לבצוע פרויקטים בכל נושאי הנדסת מצור.
2. מזכירה
השולטת היטב בשפה העברית כולל הדפסה. ידיעת אנגלית — רצויה.
נא לפנות למח' כח אדם, ת.ד. 142 חדרה 38100

נייר מעולה לכל מטרה

למפעל אלקטרוניקה בתל־אביב
דרוש
טכנאי אלקטרוניקה
בעל נסיון של 3 שנים לפחות באחד מהתחומים הבאים: ציוד קשר, ציוד שמע, מעגלים.
לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 16284 תל־אביב, עבור „טכנאי אלקטרוניקה".
תנאים מצויינים למועמד המתאים.
5 ימי עבודה בשבוע.
סודיות מלאה מובטחת

לחברת רכב ארצית
דרוש
פקיד תביעות
הכישורים הדרושים:
* רקע במכונאות רכב
* שליטה באנגלית טכנית
* נסיון בעבודה דומה — יתרון

על המעוניינים לפנות בכתב, אל ת.ד. 16484 תל־אביב, עבור „פקיד תביעות".

איקאפרם
איקאפרם בע"מ
מעבדות פרמצבטיות וכימיות
דרושים:
רוקח
לפיקוח במחלקות הייצור
רוקחת
לעבודה במעבדות לבקורת תרופות
לבורנטית תעשיתית
למעבדה האנליטית
עוזרת למנהל חשבונות
בעלת דרגה מקצועית בהנהלת חשבונות ג'/או ד'
משוחררי צה"ל
מפעילים להפעלת ציוד פרמצבטי במחלקות הייצור והאריזה. ההדרכה תינתן תוך כדי עבודתם במפעל.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות־חיים למחלקת כח אדם של איקאפרם בע"מ, ת.ד. 31 רמת־גן.

למפעל גדול באזור חיפה
העומד בפני התארגנות מחודשת
דרוש
מנהל כח אדם
בעל התפקיד יימנה על צוות המנהלים הבכירים ויהיה אחראי לנושאים רבים ומגוונים בתחום המינהלה, הארגון וההדרכה.

מועמדים בעלי חמש שנות נסיון לפחות, המעורים ביחסי העבודה בישראל והמעוניינים להתמודד עם אתגרים חדשים, יפנו בכתב יד ובפירוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 2215 חיפה ויוזמנו לראיון אישי.

— סודיות מובטחת —

לחברה אמריקאית
הפועלת בישראל במספר חברות בתחום התעשיה והשווק
דרוש
עוזר לחשב החברה
לעבודה בנושאי כספים, תקציב ובקרה.
הנתונים הדרושים: צעיר נמרץ, בעל תואר ראשון בכלכ־ לה או במדעי החברה ובוגר מינהל עסקים. בעל נסיון קודם של מספר שנים בעבודה דומה.
לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים לת.ד. 729 תל־אביב, עבור מס' 105.

לבית־חרושת „יצהר" - דרושים
נקבנית IBM
שעות העבודה מ־14.00—20.00
נסיון של 3 שנים לפחות
פקידה כללית
עם נסיון בהדפסה במכונת כתיבה עברית.
*
לפנות לטלפון 252444, או לת.ד. 823 תל־אביב.

דרוש
מדריך להכנת שיעורים ולבילוי
בשעות אחרי הצהריים עם 3 ילדים בגילים 13, 10, 8.
בדבר פרטים נא לפנות ללשכת שיקום של משרד הבטחון, טלפון 826258 ולבקש את מרים או פנינה.

صكذا من الاصل

דרושים

מהנדסים · טכנאים · כימאים · שרטטים · מחסנאים • • • מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סוכנים • • •

בוא לעבוד במכרות נחושת תמנע

המשכורת:
[נוסף לתנאים הסוציאליים הטובים]

	משכורת התחלתית [ברוטו]	לאחר שנה [ברוטו]	משנתיים ומעלה [ברוטו]
כורים ומפעילי ציוד מכני	2398	2600	3000-4186
חשמלאים מכונאים	1900	—	2100-2400
עובדים אחרים מעל פני-האדמה מפעילי מתקנים	1700	—	2000-2200

הערה: תושב אילת שהשלים שנה להמצאו באילת, זכאי לפטור ממס הכנסה על -750 ל"י ברוטו לחודש מתחילת עבודתו; מוחזרים לו הפרשי המס.

* למוד מקצוע מענין ומהדבר; קורס להפעלת בלים משוכללים.
* מסלול הקידום פתוח ומלא אתגרים.
* העבודה במכרה התת־קרקעי מתבצעת ב-3 משמרות, העובדים במשמרת השניה או השלישית, עובדים 5 ימים בשבוע.
* לרשות עובדי תמנע ובני משפחותיהם עומד מועדון "בית תמנע" המציע אפשרויות רבות של בילוי הזמן החפשי, במועדון חדרי מוסיקה, משחקים הרצאות, אולם קולנוע [בו מוקרנים סרטים גם לילדים], דיסקוטק ומסעדה מעולה במחירים נוחים.

דיור:

כל עובד יקבל תדר ליחיד בתנאי בית מלון תמורת תשלום מינימלי.

עובד נשוי במכרה תת־קרקעי מקבל דירת שרות תמורת דמי שכירות מינימליים בתום תקופה של 3-4 חודשים.

לעובדים אחרים נשואים תנתן עזרה לדיור משפחתי.

לפרטים נוספים והרשמה - פנה אישית למזכירות משרדי החברה בת"א - הקריה רח' ט' (מול קול ישראל) או ללשכה להכוונת חיילים משוחררים, או ליועצי התעסוקה ברחבי הארץ, או למחלקת בת אדם בתמנע.

הבא אתך פנקס מילואים, תעודת שחרור ותעודת זהות.

בנה עתידך בתמנע

שמשון חברה לביטוח

לתושבי חיפה עפולה, בית־שאן, קרית שמונה ואיזור הצפון

חב' הביטוח שלנו מרחיבה את צוות טוכניה בחיפה ואזור הצפון:

נפתח קורס להכשרת יועצים לביטוח חיים ו־אלמנטרי.

הצטרף אלינו ורכוש מקצוע מעניין ועצמאי, המבטיח הכנסה גבוהה.

הכישורים הדרושים: מעל גיל 25 שנה, השכלה תיכונית, חוש מסחרי, יכולת שכנוע, יוזמה ותריצות.

*

מסיימי הקורס בהצלחה יוזמנו לבחינות ממשלתיות לקבלת רשיון וישולבו בצוות המכירות של חברת „שמשון". נא לחתקשר:

חיפה: 04—534525/6

(נותרו מקומות ספורים לקורס הנ"ל הנערך בת"א)

להתקשר: 03—625225 — סניף תל־אביב

— סודיות מובטחת! —

שמשון-ביטוח עם יחס אישי

למפעל תעשייתי גדול באזור חיפה

דרושים

1. **חצרן**
2. **שומרים**
3. **עובדים** לעבודה במשמרות

תנאים טובים למועמדים המתאימים

על המעוניינים לפנות בצרוף קורות חיים לת"ד 4353 חיפה, עבור מס' 674 (מיקוד 31040).

דרושים למשרדנו בתל־אביב לאגף אספקה והתקשרויות

1. פקיד טכני להתקשרויות

השכלה תיכונית עם רקע טכני, שליטה בשפה העברית והאנגלית, ידע בניהול משא ומתן, נסיון בעריכת מכרזים וחוזים, בעל כושר ארגוני ונסיון מסחרי.

2. פקיד יבוא

בעל נסיון בשטח הרכישות בארץ ובחו"ל, השכלה תיכונית ורקע טכני, שליטה בעברית ואנגלית, כולל ניסוח בשתי השפות.

דרוש למפעלנו באורון

3. הנדסאי - טכנאי מכונות

בעל ידע ונסיון בשטת התקשרויות עם קבלנים וספקים, בעל כושר ארגוני ויכולת ניהול משא ומתן. שליטה בעברית ואנגלית הכרחית.

בעלי נסיון יועדפו

הצעות מועמדות יש להפנות בכתב לת.ד. 98 תל־אביב, בצרוף קורות חיים ונסיון בשטח המוצע.

חברת פוספטים בנגב בע"מ

לחברה גדולה לתאום ופקוח הנדסי

דרושים:

1) לעבודות בירושלים —

מהנדס/הנדסאי או טכנאי

לפקות על עבודות כבישים ופיתוח.

2) לפקות על עבודות בניה בצפון הארץ —

* **מהנדסי בנין/הנדסאים או טכנאים**
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות.
* **מהנדס כבישים ופתוח**
בעל נסיון.

●

המעוניינים יפנו בכתב בצרוף ציון תולדות חיים ונסיון לת.ד. 157 רמת גן עבור מס' 479.

תנאים טובים — סודיות מובטחת

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע"מ

אם אתה צעיר, מוכשר, בעל כשר גופני, וסיימת 10 שנות לימוד, רצוי רקע טכני ומתפש עתיד בטוח, עבודה מעניינת ואפשרויות קידום מובות, אנו מציעים לך להשתלב

כמפעיל מכונות הנייר במפעלי נייר חדרה

פנה בהקדם, למח' כח אדם, ת.ד. 142, אזור תעשייה חדרה, 38100.

נייר מעולה לכל מטרה

לחברה מסחרית גדולה בת"א

דרושה מזכירה

בעלת נסיון

השולטת בעברית, כולל הדפסה ובעלת ידיעה סובה באנגלית.

שעות עבודה: 8.00—16.30.

*

לפנות בכתב, עם ציון פרטים מלאים על נסיון קודם והשכלה, לת.ד. 16284 תל־אביב עבור „מזכירה בעלת נסיון"

מרום קור בע"מ

הברה להנדסת קירור ומיזוג אויר

דרושים:

טכנאים

לקירור — שירות והתקנות

משכורות גבוהות ואפשרויות קידום למועמדים המתאימים.

בפרטים נא לפנות: בית 6 איזור התעשיה רמלה, ת.ד. 2306 ת"א, טל. 963860, 962936

— סודיות מובטחת! —

אוניברסיטת תל־אביב

דרושים

מכרז מס. 53/74

שם המשרה:

רכז רשום מלאי

היחידה: מחלקת ההספקה.

תאור התפקיד: אחריות לרשום תקין של המלאי במחסן ותנועותיו; אחריות לרישום תקין של הטובין המסופקים ליחידות בהספקה ישירה, כולל משלוחים מחו"ל; ניהול מעקב אחר ההזמנות למלאי; רכש, בדיקה, רישום ואישור כל המסמכים הנוגעים לתנועת הטובין.

הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית ו/או ידע בהנה"ח; ידיעת השפות עברית ואנגלית; נסיון בניהול רישומי מלאי של 3 שנים לפחות; עדיפות לבעל נסיון בעבודה דומה.

למחלקת ההספקה

ממונה על קלט/פלט

להכנת הקלט למחשב, תיקוני השגויים וקבלת הפלט; הפצת הדו"חות ליחידות וקבלת תגובות; קישור עם מערכת מחלקת הכספים; פרסום ועדכון הקטלוגים; פקוח מקצועי על פקידי רישום טכניים במחסנים.

הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית או מכינת מקבילה; ידיעה סובה בהנה"ת ונסיון רב בניהול רישומי מלאי ואינוונטר בשיטה ידנית וממוכנת; ידיעת השפות עברית ואנגלית.

הערה — העובד יועסק עפ"י חוזה מיוחד עם אפשרות העברתו למשרה תקנית.

למחלקת הכספים

מנהל/ת חשבונות

סוג 3—2, בעל נסיון של מספר שנים לפחות. העובד יועסק עפ"י חוזה מיוחד.

*

על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים על נסיון בעבודה ובציון שם המשרה על גבי המעטפה, לענף כח אדם, מחלקת המנגנון, אוניברסיטת תל־אביב, רמת אביב, עד ליום 14.10.74.

מועמדים שיימצאו ראויים, יוזמנו לראיון אישי.

יונה אושפיז מגועי חשמל בע"מ

למפעלנו באיזור התעשייה בחולון

דרוש:

פקיד כללי

תאור התפקיד

* רשום שעות העבודה
* חישובי פרמיות
* חישובי שכר של עובדים זמניים
* רשום מלאי
* הכנת חומר למחשב

שעות העבודה: 16.00—7.00

*

לפנות אל אדון התיק טלפונית: 821174, או אישית למשרדנו בת"א — רח' הרצל 61 (בין השעות: 16.00—08.00).

פלנטקס בע"מ

המחלקה לביקורת טיב

דרושים

למעבדה אנליטית

1. **כימאי, בעל נסיון**
בעל נסיון בשיטות בדיקה אינסטרומנטליות עבור פיתות שיטות אנלימיות

2. **טכנאי או הנדסאי כימיה**
בעלי נסיון בשטח ביקורת טיב

נא לפנות למחלקת המנגנון, ת.ד. 160, נתניה.

— סודיות מובטחת —

למוסד רפואי־צבורי

דרושה פקידה לעבודה בחיפה

דרישות התפקיד: השכלה תיכונית, שליטה בשפה העברית, מעל לגיל 30, רצוי נסיון אדמיניסטרטיבי וידיעה בהדפסה במכונה.

המשרה חלקית (ממפר ימי קבלת קהל גם בשעות אחה"צ).

עבודה מנוחת למועמדת המתאימה.

●

בהצעות נא לפנות בכתב: ת.ד. 7065, ת"א

שרנוע — אלקטרוניקה

רח' הסיבים 37, פתח־תקוה

אוטומציה תעשייתית *

מחשבים זעירים

דרוש:

אלקטרונאי

לעבודות פיתוח, התקנה ושרות

הכישורים:

* שנתיים נסיון במערכות לוגיות
* רשיון נהיגה
* עדיפות לבעל רכב

לפנות לטלפון: 915125/6/7

חברת אלקטרוניקה לישראל בע"מ

eci

רחוב גבורי ישראל 88, ת"א

דרושים

* **מהנדס אלקטרוניקה -**
בעל נסיון, לתכנון מערכות וציוד קשר פנים, ציוד טלפוני וציוד שמע.
* **מהנדס אלקטרוניקה -**
בעל נסיון, לתכנון מערכות קשר סטטיות וניידות, (ומיבות וקרונות קשר בסטנדרטים צבאיים).
* **טכנאי אלקטרוניקה -**
לעבודה בצוות פיתוח העוסק בנושאים מתקדמים מיוחד, בעל נסיון באחד מהתחומים הבאים: ציוד ומערכות קשר ציוד דיגיטלי, ציוד שמע.
* **מבקר איכות אלקטרוניקה -**
בעל נסיון של שנתיים לפחות כמבקר איכות במפעל אלקטרוניקה.
* **עובדות ייצור אלקטרוניקה -**
בעלות נסיון מעבודות היתס והלחמה.
* **מסגרים מכניים -**
בעלי נסיון בעבודות מסגרות לענף האלקטרוניקה.

תנאים טובים יוצעו למועמדים המתאימים — 5 ימי עבודה בשבוע

לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 9045 תל־אביב.

סודיות מלאה מובטחת

מערכות קשר, טלמטריה ובקרה • מערכות נוסט ובקרה למגדלי פיקוח • מערכות ומכשירי קשר פנים • ספקי כח, ממירים ומטענים • אנטנות VHF-UHF • אביזרי למנד

נציבות שרות המדינה

מודיעה על

מכרז פומבי מס' 1459

למשרת מנהל חטיבת כימיה ומחצבים

בדרגה 7 של דירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח או של דירוג המהנדסים במשרד המסחר והתעשיה בירושלים.

תיאור התפקידים:

ייזום שינויים במשימות החטיבה בהתאם להתפתחות הכלכלית ולנסיבות המשתנות. גיבוש נתונים על הצרכים במדינה בתחום פיתוח נשא החטיבה. ייזום ותכנון פעולות להגברת הייצור לשם יצוא ושמירה על איכות המוצר. קיום קשרים עם ארגונים מקומיים ובין לאומיים. כושר תפוקתם, הקצאת אמצעים לסילוי הצרכים, הכוונת השקעות הון לפיתוח הענף. אחראי ליבוא מוצרים וחומרי גלם למפעלים שבתחום חטיבתו. אחראי לאכוונה, הדרכה, ייעוץ, פיקוח והפעלה של עובדיו.

דרישות המשרה:

השכלה אקדמאית (תואר ראשון) ונסיון של יותר מעשר שנים בתחום המסחר או הכלכלה או התעשיה או (תואר שני) ונסיון של יותר מתשע שנים באותם תחומים, או השכלה אקדמאית בהנדסה (רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים) ונסיון של יותר מתשע שנים.

בקשות בצירוף מסמכים יש להגיש לנציבות שירות המדינה, רחוב רופין, ירושלים.

היום האחרון להגשת בקשות הוא: 23.10.1974.

לחברת בניה ארצית גדולה

דרושים לעבודה במרכז הארץ

* **מסגרים**
* **מכונאים**
* **מכונאי תעשיה**
* **חשמלאי אחזקה**
* **עובדי אחזקה** לציוד בנין

— תנאים טובים — עבודה קבועה —
— אפשרויות קידום —

נא לפנות בכתב לת.ד. 2926 תל־אביב, עבור מספר 5476, או טלפונית: 615875.

לביח"ר „יצהר" דרושים:

* **צנרים**
* **מסגרים**
* **מפעילי מכונות**
לעבודה ב־3 משמרות.

תנאים טובים למתאימים.

נא לפנות לטל. 252444 או לת.ד. 823 תל־אביב.

מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2.
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33.
מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מלה: ביום חול — 2.30 ל"י, בערבי־שבתות וחגים — 3. ל"י (מינימום 8 מילים)

אם יש לך מה למכור ואין לך קונה... אם אין לך מה למכור ואתה רוצה לקנות... פרסם בלוח מעריב והוא יבטיח לך

עסקים

מכירות

מגרשים

חקלאות

משרדים

חנויות

שרותים

בתי מלאכה

מבני תעשיה

מכונות כביסה

דירות להשכרה

וילות ובתים

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

ציוד

דירות למכירה

צומת מעריב

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2.
הסניף המרכזי לקבלת מודעות בת"א: שדרות רוטשילד 33. מ־8 בבוקר עד 6 בערב

מחיר מלה: ביום חול — 2.30 ל"י בערבי־שבתות וחגים — 3.— ל"י (מינימום 8 מילים)

מכוניות למכירה

פיאט 124 ספורט ... + רדיו, יד ראשונה, מוחזקת היטב — 03758643.

קורטינה 1970 מצב מצוין ... 93,000 ק"מ.

הצעות עבודה

למפעל גדול בתל אביב דרושה נערה לעבודות משרד. לפנות ... 287211.

פקידה!! הרפתה, התכונות, ידע בגרפיקה — יתרון. לפנות: 615875, 18.00—10.00.

מכוניות להשכרה

אופנועים וקטנועים

רהיטים

כלי נגינה

שונות

הלוואות

צומת ירושלים

סניף „מעריב" לקבלת מודעות בירושלים:
רחוב הלל 14/16. פתוח מ־8.00 בבקר עד 6.30 בערב

קבלני בנין

דירות להשכרה

ביקוש דירות

דירות למכירה

דירות מרוהטות

וילות ובתים

הצעות עבודה

ביקוש עבודה

תריסים

מכוניות למכירה

הכשרה לעבודה

שידוכים

מקרקעין

ביקוש עבודה

חוגים

צומת חיפה

סניף "מעריב" לקבלת מודעות בחיפה:
רח' הנביאים 32, פתוח מ־8.00 בבקר עד 7.00 בערב

צומת מעריב

התאמות ומספים

תערוכות

דירות

וילות ובתים

קבלני בנין

דירות למכירה

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

ביקוש דירות

הצעות עבודה

ביקוש עבודה

מכוניות למכירה

קטנועים

בתי ספר לנהיגה

אביזרי רכב

משרדים

בתי מלאכה

מחסנים

עסקים

מגרשים

טלוויזיות

מכירות

תנורי חמום

רהיטים

מטבעות ומדליות

חיות בית

שטיחים

שיעורים

מרצות תפירה

קניות

הלבשה

صكنا من الرمل

דרושים

דרושים

הנדסים · טכנאים · בימאים · שרטטים · מחסנאים • • • מנהלים · פקידים · לבורנטים · אסיסטנטים · סובנים • • •

תדיראן

לחטיבת התקשורת בפתח־תקוה

דרושים

1. **מהנדס רכיבים** — הכנת מפרטים לרכיבים אלקטרוניים. הכנת קטלוג טכני, בחינת רכיבים חדשים והכנסת סטנדרטיזציה של רכיבים בפרויקטים שונים.
2. **הנדסאי אלקטרוניקה** — לעבודה בצוות פיתוח של ציוד תקשורת אנלוגית וספרתית. בוגר בי"ס מוכר להנדסאים עם נסיון מקצועי.
3. **כותב טכני** — כתיבה, תרגום ועריכה של חומר טכני. עריכת חוברות והצעות בעברית ואנגלית. טכנאי אלקטרוניקה עם נסיון רב בכתיבה טכנית.
4. **קניין אלקטרוניקה חשמל** — בעל השכלה תיכונית, רצויה גם טכנית ידיעת אנגלית ושפה נוספת רצויה צרפתית או גרמנית. התמצאות בשוק האלקטרוניקה והחשמל בארץ ובחו"ל. יכולת לעבודה עצמאית, כושר ניהול מו"מ. בעל רשיון נהיגה ורכב.
5. **טכנאי אלקטרוניקה** — לבדיקות סופיות עם ידיעות טובות במעגלים מודפסים, בעל נסיון מקצועי של שנה לפחות.
6. **טכנאי אלקטרוניקה** — לעבודה במסגרת מעבדת ייצור לסדרות קטנות. בוגר בי"ס מקצועי במגמת אלקטרוניקה או קורס טכנאי אלקטרוניקה עם נסיון מעשי של שנתיים לפחות.
7. **טכנאי מכונות** — טיפול בבעיות בקווי הייצור, תכנון התקני עזר, הכנת מפרטי ייצור. בעל נסיון של שנה לפחות.
8. **שרטט מכני** — בוגר בי"ס מקצועי או קורס שרטוט עם נסיון מעשי של שנתיים לפחות.
9. **שרטט(ת) חשמל** — נסיון של שנה לפחות.
10. **עורך מעגלים מודפסים** — עריכת מעגלים חד ודו צדדיים. דרוש נסיון של שנה לפחות.
11. **עובדי הרכבה** — בוגרי בית ספר מקצועי במגמת מכשירנות או מכונאות, או בעלי נסיון מעשי בעבודות הרכבה עדינות.
12. **פקידה כתבנית** — בוגרת בי"ס תיכון או קורס לפקידות ברמה תיכונית. הדפסה טובה בעברית ואנגלית, נסיון מקצועי של שנתיים לפחות.

נא לכתוב אל תדיראן, ת.ד. 500 פתח־תקוה, בציון פרטים אישיים, השכלה ונסיון מקצועי.

— סודיות מובטחת —

תדיראן תדיראן

ביה"ס להנדסאים

הטכניון · מכון טכנולוגי לישראל · משרד העבודה · משרד החינוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

דרושים

1) **ספרנית** — לאחר שרות צבאי, בעלת הכשרה כספרנית (שלב א' לפחות), שליטה בעברית ובאנגלית לרבות כתיבה במכונה, ידיעת שפות זרות נוספות רצויה. כושר מגע עם קהל.

2) **מחסנאי** — משוחרר צה"ל, בעל השכלה תיכונית או תיכון מקצועי (רצויה במכונות), שליטה בעברית וידיעה מתאימה של אנגלית. הכשרה כמחסנאי ונסיון של 3 שנים.

3) **פקידה מרכזנית** — משוחררת צה"ל, בעלת השכלה תיכונית, ידיעת השפה העברית וידיעת כתבנות עברית. רצויה ידיעת שפות זרות. רצוי נסיון כמרכזנית.

4) **פקידה** — משוחררת צה"ל, בעלת השכלה תיכונית, ידיעת כתבנות עברית ובעלת נסיון בעבודות משרד.

5) **פקידה במזכירות לימודים** — משוחררת צה"ל, בוגרת תיכון, שליטה בעברית, ידיעת כתבנות עברית. רצויה גם כתבנות אנגלית. בעלת נסיון משרדי.

מועמדים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב בלבד להנהלת ביה"ס ת.ד. 4459 חיפה, מיקוד 31010 ולצרף קורות חיים.

חיפה כימיקלים בע"מ

למפעל ההגדלה וההרחבה דרושים

עובדים לעבודה במשמרות

אנו מציעים:

1. עבודה מעניינת
2. תנאי שכר טובים
3. עבודה קבועה
4. אפשרויות קידום

על המעונינים לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1809 חיפה עבור מנגנון.

נילית בע"מ

מפעל לייצור סיבים סינטטיים

דרושים

למפעלנו

במגדל העמק

לבורנטים

למעבדה כימית

— העבודה במשמרות —

המעונינים יתקשרו טלפונית ל־065־40380—4 לתאם ראיון אישי

— סודיות מובטחת —

SDSI

ייצור וייצוא מערכות זכרון מתקדמות למחשבים אלקטרוניים

דרושים

1. **הנדסאי/טכנאי ייצור** לתפקיד ספ"י. בוגר בי"ס להנדסאים.
2. **מבקר איכות מיכני** מתחיל.
3. **עובד/ת טכני/ת** להרכבות מכניות. נסיון ביהוד אלקטרוני יתרון.
4. **מכשירן** בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכשירנות — מכניקה עדינה.

✶

מועמדים מתאימים לאחר שרות צבאי יפנו בכתב לת.ד. 5010 חיפה, בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי.

SCIENTIFIC DATA SYSTEMS ISRAEL LTD

ת.ד. 5101 חיפה · טל. 667947

למוסד ממלכתי טכנולוגי ברמה אקדמית

דרוש:

עורך תוכניות לימודים

למשרה מלאה

בעל תואר ראשון במדעי הטבע ורקע ונסיון בעריכת תוכניות לימודים.

✶

לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 20122 תל־אביב ולרשום על המעטפה „אישי".

למפעל ויטה ברמת־גן

דרושים

1) **מסגרים מעולים לבנית מכונות**

2) **מסגרים מעולים להרכבת ציוד**

למועמדים המתאימים תנאי שכר טובים.

לפנות אל מר פלון טלפונית 786141.

לחברה ארצית לתיעול וביוב

דרוש מפעיל ג'.ס'.ב'. 807

(חדש)

תנאים טובים למועמד המתאים

בדבר פרטים נא לפנות בימים: ראשון או רביעי, טל. 58144 ת"א קו פנימי 42

חוף דור — בית הארחה

ד.נ. חוף הכרמל — טלפון 063־99121

גורמים רציניים בעלי ידע ונסיון בענף המסעדות המעונינים

להפעיל בקבלנות את מסעדת בית ההארחה בעונת 1975

(אפריל — נובמבר)

יתקשרו טלפונית או בכתב לקביעת ראיון.

לחנות נעלים בתל־אביב

דרוש/ה עובד/ת

•

נמרוד NIMROD

רח' דיזנגוף 185

טל. 223806

„משפחת סגלוביץ" מהנדסים בע"מ

רח' משה שרת 43 תל־אביב

דרושה:

פקידה־כתבנית

בוגרת תיכון

שעות העבודה: 08.00—16.00

לצלצל: 455232

לחברה קבלנית בחיפה

דרוש מנהל עבודה

לעבודות גמר לאתר בניה ע"י חיפה

רק בעלי נסיון רב יפנו בכתב בצרוף כל הפרטים תסיון קודם לת.ד. 4286 חיפה

דרושות

נקבניות I.B.M.

בעלות נסיון

המתאימות תוסבנה לעבודה על ציוד חדיש בקרוב

תנאי שכר מצוינים למתאימות

לפנות ת.ד. 20239 ת"א בציון מספר טלפון

חברה לבנין בחיפה — מחפשת

מנהלי עבודה:

א. מנהל עבודה לעבודות גמר.

ב. מנהל עבודה לעבודות שלד לאתר בנית גדול.

רק בעלי נסיון מתבקשים להגיש מועמדותם.

נא להתקשר בשעות הערב לטל. 04־87093

לסוכנות ביטוח בתל־אביב — דרושים

1. מנהל/ת חשבונות
2. מפעילת נשיונל
3. פקידה מתחילה

לקביעת ראיון נא לפנות לורדה

טל. 611653 ו־615770

לחברה לעמילות מכס בחיפה

דרוש

עוזר למנהל חשבונות

✶

לפנות בצרוף תולדות חיים לת.ד. 17 חיפה

דרושה מזכירה

אנגלית, עברית, למשרת מלאה בעלת כושר נסוח בהדפסת בשתי שפות ועזרה למנהלת חשבונות.

לפנות בכתב ת.ד. 29214 תל־אביב

דרושה פקידה אחראית

לעבודה בשעות 8—16

לפנות: אותר בע"מ טל. 241631, 230978 תל־אביב.

דרושים:

✶ **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה או חשמל**
- בוגרי קורס הנדסאי/טכנאי מוכר.
- דרוש נסיון מקצועי של שנה לפחות.
- עדיפות לבעלי נסיון בעבודה במערכות אוטומציה או מכניקה עדינה.

✶ **שרטט/ת חשמל — עורכות מעגלים מודפסים**
- בוגרי בי"ס מקצועי במגמת שרטוט.
- נסיון מקצועי של שנתיים לפחות בשרטוט חשמל.

✶ **הנדסאי/טכנאי מכונות**
- בוגרי קורס הנדסאי/טכנאי מכונות מוכר.
- דרוש נסיון מקצועי של שנה לפחות בי אחזקת מערכות מכניות ו/או מערכות ואקום.
- רצוי נסיון בעבודה בתחום מכניקה עדינה.

✶ **מכונאי אחזקה**
- בוגרי בי"ס מקצועי תלת שנתי לפחות במגמת מכונאות או מסגרות מכנית.
- דרוש נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי לפחות.
- יועדפו בעלי נסיון מקצועי באחזקת מתקנים תעשייתיים ו/או בעלי נסיון באחזקת מערכות ואקום במפעלים תעשייתיים.

✶ **מכשירני תעשיה ובקרה**
- בוגרי בי"ס מקצועי במגמת מכשירנות ו/או בי"ס טכני של חיל־האוויר במגמת חמ"מ.
- דרוש נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי לפחות.

✶ **חשמלאים**
- בוגרי בי"ס מקצועי ובעלי רשיון „עוזר חשמלאי" לפחות.
- דרוש נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי.
- רצוי נסיון מקצועי באחזקת מתקנים תעשייתיים והתמצאות במערכות אוטומציה.

✶ **חרטים**
- בוגרי בי"ס מקצועי תלת שנתי במגמת עיבוד שבבי או מסגרות מכנית.
- דרוש נסיון מקצועי של שנה לפחות בעבודה בתעשייה.

✶ **מחסנאים ראשיים / מחסנאים**
- בוגרי בי"ס מקצועי או קורס טכני שוה ערך.
- בעלי נסיון בניהול מחסנים (חשמל, אלקטרוניקה, חלקי חילוף מכניים).
- רצוי ידע בהעברת דו"חות מחשב.

✶ **פקידות/מזכירות**
- בעלות השכלה של י"א כיתות לפחות.
- ידיעת עברית על בוריה (העדפה השולטות באנגלית).
- ידע בהדפסה בעברית (העדפה השולטות בהדפסה באנגלית).
- לאחר שירות סדיר בצה"ל. רצוי עם נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי.

● **המועמדים שיבחרו יקבלו:**
- שכר בהתאם לכישורים והנסיון המקצועי.
- אפשרויות נרחבות לקידום מקצועי.
- עזרה בדיור למועמדים מחוץ לאיזור.
- הסעה ממקום המגורים לעבודה וחזרה על־חשבון המוסד.
- ארוחות מוזלות בשעות העבודה.
- מקומות מגורים אפשריים: באר־שבע, דימונה, ערד וירוחם.

● המעונינים יפנו תוך פירוט מירבי על השכלתם ונסיונם המקצועי לת.ד. 9001 מיקוד 84190, באר־שבע.

— סודיות מובטחת —

משרד החקלאות · המרכז לשתוף חקלאי בינלאומי · משרד החוץ · המחלקה לשתוף בינלאומי

לפעולות הסיוע החקלאי בארצות מתפתחות דרושים מועמדים

לתקופת שרות בחו"ל, לפחות שנתיים עם אפשרות להארכה במדינות הדוברות ספרדית

משימה מס. 25/74

מומחה לירקות, גדולי שדה בהשקייה והתישבות חקלאית.

תאור המשימה הכשרת חקלאים בנושאים חקלאיים (במיוחד ירקות, התישבות, ארגון כפרים, שרותים חקלאיים והמשק המשפחתי, ארגון קורסים, ימי עיון, סמינרים וימי הדגמה. בעל השכלה אקדמאית בחקלאות עם נסיון של 8 שנים בגידול ירקות וגדולי שדה, או בעל השכלה תיכונית חקלאית עם נסיון של 12 שנה בנ"ל. נסיון בארגון ובצוע הדרכה חקלאית בקורסים, ימי עיון, סמינרים וימי הדגמה. ידע יסודי בהשקייה, בהדברה ובהתישבות חקלאית. כושר לנהל מו"מ בעל פה ובכתב. ידיעת השפה הספרדית או האנגלית עם כושר ביטוי בכתב ובעל פה. בעל רשיון נהיגה.

✶ ✶ ✶

משימה מס. 27/74

ראש צוות חקלאי (2 משרות)

תאור המשימה — יועץ למנהל מוסד התישבותי חקלאי בנושאי תכנון חקלאי אזורי והתיישבותי, אחראי לתכנון ובצוע פעולות התישבותיות חקלאיות בעיקר במסק המשפחתי בהיקף ארצי, תאום עם הרשויות המקומיות בכל הקשור לאיתור בעיות חקלאיות וקביעת יעדים וסולם העדיפויות לפתרונן. אחראי לארגון עבודת הצוותים, הכנת תכניות כ"א לביצוע המשימות השונות הכוללות: הכשרת כ"א, תכניות הדרכה בנושאי תכנון ואשראי חקלאי. בעל השכלה אקדמאית בחקלאות עם נסיון של 8 שנים בהתישבות חקלאית אזורית ותכנון חקלאי או בעל השכלה תיכונית חקלאית עם נסיון של 12 שנים בנושאי התישבות חקלאית אזורית ותכנון חקלאי. בעל ידע בנושאי תכנון חקלאי אזורי האשראי החקלאי, רצוי במשק המשפחתי, הכרת מבנה וארגון מוסדות חקלאיים בארץ, נסיון בהתישבות חקלאית, בעל ידיעת השפה הספרדית או פורטוגזית. בעל רשיון נהיגה.

✶ ✶ ✶

משימה מס. 28/74

מומחה להדרכה בנושאי בקר לחלב ומספוא.

תאור המשימה — תאום תכנון וארגון פעולות הדרכה מקומיות ואזוריות, כולל ארגון לשכת הדרכה והפעלתה. חישובים כלכליים אלטרנטיביים בנושאי ניהול משק בענפי החקלאות השונים כגון, בקר לחלב, מספוא, כולל תכנון מפורט ומעקב של משק חקלאי בודד, הרצאות, העברה וניהול קורסים, חלקות הדגמה וימי שדה, שיטות הדרכה והמחשה. בעל השכלה אקדמאית בחקלאות עם נסיון מעשי של 8 שנים בחקלאות במיוחד בנושאי הבקר לחלב ומספוא, או בעל השכלה תיכונית עם נסיון מעשי של 12 שנים בנ"ל. ידע ונסיון מעשי בשטח שיטות ההדרכה בענפי בקר לחלב ומספוא, ידע במושב עובדים כולל מוסדות הכפר והפעלת שרותים חקלאיים, נסיון בהדרכה והעברת קורסים והרצאות. ידיעת השפה הספרדית. בעל רשיון נהיגה.

הערות —

1. שאלונים אישיים ופרטים נוספים בקשר לשכר, השכלה, נסיון וכו' ניתנים להשגה במזכירות המרכז לפי הכתובת: רח' הרצל (ליד פסי הרכבת) ת.ד. 556 טל. 03)950964), רחובות.
2. המועמדים יוזמנו בפני ועדות מקצועיות וועדות המלצה, אשר מתפקידן להמליץ בפני הרשויות המוסמכות על המועמדים למשימות.
3. על המומלצים ע"י הועדות האמורות לעבור השתלמויות והכשרה מקצועית בכל הקשור לשליחות, לרבות בענפי חקלאות מתאימים ובתחומים אחרים. הרשויות תבחרנה את המועמדים למשימות לפי החלטות ועדת המלצה, תוצאות ההשתלמויות וההכשרה שהמועמדים יעברו ונתונים נוספים.
4. **המועד האחרון להגשת הבקשות 21.10.74.**

למשרד רואי חשבון — דרושה

מנהלת חשבונות

נסיון של שנה לפחות

טל. 244155, 237746, ת.ד. 11366 תל־אביב.

לאגודה חקלאית ארצית שמשרדה בתל־אביב — דרושה

מפעילה למכונת הנה"ח אוליבטי

נא לפנות בכתב בצרוף פרטים לת.ד. 461 ת"א.

هكذا من الاصل

דרושים

מהנדסים · טכנאים · מתאים · שרטטים · מחסנאים · · · מנהלים · · · אסיסטנטים · סוכנים · · ·

תעשיות רכב בע"מ
נצרת עלית

אנו מעונינים לצרף למפעלנו

מנהל אגף וחבר הנהלה
לניהול אגף תקציבים ובקורת

ההתמחות הנדרשת

- השכלה מלאה בראיית חשבון או כלכלה
- ידע ונסיון מעשי בהנהלת חשבונות, תקצוב ותמחיר תעשייתי
- כושר למשא ומתן והבעה בע"פ ובכתב בשפות עברית ואנגלית

אם הנך בעל נתונים מתאימים ומעניניים אותך

- אתגר מקצועי, סמכויות ואחריות בהקף נרחב,
- תנאי עבודה מצויינים
- השתלבות בצוות צעיר במפעל מתפתח

פנה אלינו או התקשר טלפונית

לתעשיות רכב בע"מ—נצרת עלית,

ת.ד. 535, טל. 55026—065

סודיות מוחלטת מובטחת

דרושים
מנתחי מערכות

למוסד ציבורי בירושלים
דרושים מנתחי מערכות מנוסים (3)

למשרות בעלות אתגר
הדורשות מעוף, יוזמה והתמדה.

המשרות:

1. פרויקטים בין משרדיים: פתוח ותכנון מערכות מידע מתקדמות.
2. ייזום וביצוע פעולות ע"א במשרדים ממשלתיים: ביצוע מחקרי ישימות, נתוח, תכנון ופיתוח מערכות מידע.

הדרישות:

3 שנות נסיון, לפחות, בעיבוד נתונים, יכולת ביטוי בכתב ובע"פ, ידע באנגלית המספיק לקריאת ספרות מקצועית. עדיפות לבוגרי אוניברסיטה במדעי המחשב, מתמטיקה או כלכלה.

הדרגה בהתאם לרקע ולנסיון

הצעות נא לשלוח לפי הכתובת ת.ד. 7170 ירושלים, לא יאוחר מיום 15 באוקטובר ש.ז.

— סודיות מובטחת —

אלסינט

מכשור רפואי גרעיני · מכשור מדעי
מערכות עבוד נתונים · ספקי-כח

לאנשי זכרון יעקב, בנימינה, פרדס חנה, קיסריה, חדרה, נתניה והסביבה!!!

עם הנדלת אגף בית המלאכה במפעלנו בזכרון יעקב

דרושים

- ★ פחחים
- ★ חרטים
- ★ כרסמים
- ★ מסגרים
  לאגף השנאים
- ★ מלפפי שנאים מקצועיים
- ★ טכנאי ייצור
  לעבודות תכנון ופקוח על הייצור.
  דרוש נסיון קודם.

תנאים טובים לבעלי רקע ונסיון מתאים
הסעות מסודרות.

נא לפנות בכתב או בטלפון מס' 99792-063, 99797-063.

ת.ד. 5258 · חיפה · טל. 527679

אמישראגז

דרושות

פקידות לקבלת קהל

לאחר שרות צבאי
לסניפנו בתל־אביב ובבני־ברק

המועמדות מתבקשות לפנות למחלקת הסגל, רח' אחד העם 34, תל־אביב.

משרד העבודה - הקריה למחקר גרעיני
נגב
עומדים לפתוח

קורס מפעילי גרעין
במגמות
בקורת קרינה וכימיה

לצורך זה דרושים לנו:

גברים מסיימי 11 שנות לימוד לפחות בבי"ס תיכוני עיוני ו/או בי"ס מקצועי ולאחר שרות סדיר בצ.ה.ל.

* * *

המועמדים שיבחרו יתקבלו לקורס בקמ"ג, אורך הקורס 6—4 חודשים.

- ✱ למועמדים רווקים מחוץ לאיזור יתנו מגורים בטכ"ד בדימונה. למועמדים נשואים מחוץ לאיזור תנתן השתתפות בשיעור 50% משכ"ד חודשי עד מכסימום —.250 ל"י לחודש, לתקופה של עד שנתיים.
- ✱ הסעה ממקום המגורים לעבודה וחזרה על־חשבון המפעל.
- ✱ תוקצב מילגת לימודים נאותה לתקופת הקורס.
- ✱ קורס זה יחשב כנקודות זכות להמשך הלימודים לקראת תואר „מכנאי גרעין", התואר יוענק למסיימים בהצלחה את כל שלבי הלימוד: בחינות גמר פנימיות ותיצוניות ועבודת גמר בהתאם לדרישות המכון הממשלתי להכשרה מכנית.

* * *

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 9001 באר־שבע, למדור קבלת עובדים, עם פרטים אישיים ופירוט שנות השכלה.

* * *

המתאימים יוזמנו לראיון אישי.

ירושלמים

לעבודה אחראית ומעניינת באזור ירושלים

דרושים צעירים:

- **הנתונים הבאים:**
  - ✱ השכלה של 11 שנות לימוד לפחות.
  - ✱ כושר בריאות תקין.
  - ✱ אחרי שירות צבאי מלא ביחידת שדה בתפקידי פיקוד.
- **תנאי העבודה:**
  - ✱ עבודה במשמרות.
  - ✱ העסקה עפ"י חוזה מיוחד לחצי שנה לפחות (עם אפשרות הארכה).

העבודה מתאימה לסטודנטים

המעונינים מתבקשים לפנות אישית ביום רביעי 9 באוקטובר 1974 בין השעות 10.00—12.00 לבית אלישבע רח' אלעזר המודעי 17 ירושלים ולפנות למזכירות. או ביום חמישי באוקטובר 1974 בין השעות 14.00—16.00 בת"א רח' זכריה 16 ליד קולנוע „פאר", אוטובוסים 1, 4, 5.

נא להצטייד בפנקס מילואים.

לחברת יבוא ושרות למכונות כביסה במרכז ת"א דרוש:

טכנאי מכונות כביסה בכיר

לתפקיד טכנאי ראשי

— תנאים מצויינים למתאים —
לקביעת ראיון נא להתקשר 615875 או בכתב ת.ד. 2926 תל־אביב עבור 5461.

זיקית מפעלי צביעה, הדפסה ואשפרת בדים ועדיים בע"מ

דרושים

- חשמלאי תעשייתי
- פועלים לא־מקצועיים
- פועלים מקצועיים

תנאי שכר מתטובים בענף (כ־2,000 ל"י לחודש)

✱

בדבר פרטים נא להתקשר טלפונית בין השעות 15.00—13.00.

למעולים בלבד
למעבדת מחקר ופתוח

דרושים:

1. **ראש צוות תכנון מכני**
   מהנדס מכונות בעל נסיון של 10 שנים לפחות.
2. **טכנאים מכניים לבית מלאכה מכני**
   בעלי נסיון של 8 שנים לפחות.
3. **טכנאי אלקטרוניקה למחקר פתוח ובניה**
   בוגרי בי"ס הנדסאים ובעלי נסיון.

למחלקת אמינות פקוח איכות, הנמצאת בהקמה

1. **מהנדס אלקטרוניקה**
   להקמת צוות בדיקות רכיבים וסטנדרטים, לתכנון ובנית מתקני בדיקה.
2. **מהנדס אלקטרוניקה/פיסיקאי**
   א. לעריכת מחקר ומעקב אחר תקלות במכשירים מתקדמים.
   ב. לכתיבת הוראות בדיקה מופית.
3. **הנדסאי אלקטרוניקה**
   בעל נסיון במתקני בדיקה ומכשירי מעבדה.
4. **מלחימות ומחייטות למעגלים מודפסים**
   בעלות נסיון בבצוע בקורת.

●

לפנות בצירוף פרטים אישיים לת.ד. 23004 תל־אביב.

סודיות ותשובה מובטחות

מרכבים
מפעלי מתכת בע"מ
פתח־תקוה קרית־אריה

דרושים

- ✱ מסגרים-רתכים
- ✱ חשמלאי רכב
- ✱ מכונאי רכב

●

על המעונינים לפנות טל. 913044 או ישירות למפעל למנהל כח אדם

תדיראן

למפעל למוצרי חשמל

דרושים

פועלים

לעבודות ייצור

5 ימי עבודה בשבוע
תנאים סוציאליים טובים.

מתעניינים יתקשרו ישירות למפעל, רח' הפלד 52 אזור, או טלפונית 856111

מרכבים
מפעלי מתכת בע"מ
פתח־תקוה קרית־אריה

דרוש
עוזר מחסנאי
משוחרר צה"ל

על המעונינים לפנות טלפון 913044 או ישירות למפעל למנהל כח אדם

לחברה גדולה בתל־אביב

דרוש

מנהל חשבונות
סוג ד'

בעל נסיון של 3 שנים לפחות.

●

המעונינים יפנו בכתב, בצרוף ציון תולדות חיים ונסיון לת.ד. 157 רמת־גן, עבור מס' 478.

תנאים טובים — סודיות מובטחת

למכון ליעוץ ולמידע בע"מ
ברמת־גן — דרושה

מזכירה בכירה

מועמדות בעלות נסיון תפנינה בטל. 722906

ערד
תעשיות כימיות בע"מ

דרוש

הנדסאי/טכנאי התקשרויות

- **הכישורים הדרושים:** הנדסאי או טכנאי מבונות. נסיון בפקידות סכנית. שליטה בשפה העברית, רצוי גם בשפה האנגלית. יכולת ניהול משא ומתן עם גורמי חוץ. יכולת עריכת מכרזים וחוזים.
- **השכר בהתאם לכישורים האישיים.**
- **המעונינים** יפנו בכתב עם פירוט קורות חיים ונסיון (במידה ויש טלפון לציין) לפי הכתובת: ערד תעשיות כימיות בע"מ, מישור רותם, ד.נ. ערבה.

— סודיות מובטחת —